

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

kemal ateş bir başka şehir

2.
BASKI
ROMAN

Kemal Ateş, 1947 yılında Kırşehir-Kaman'da doğdu. Ankara Atatürk Lisesi'nde okudu. 1970 yılında AÜ DTCF Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi, aynı bölümde "Türk Romanında Yöre Diline Yöneliş ve Fakir Baykurt'un Dili" konulu yüksek lisans tezini hazırladı. Doktora çalışmasını Ankara Üniversitesi Türkçenin Eğitimi ve Öğretimi Anabilim Dalı'nda yaptı. *Varlık*, *Türk Dili*, *Yansım*, *Hürriyet Gösteri*, *E. Virgül*, *Öğretmen Dünyası* dergilerinde; *Milliyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazıları yayımlandı. Edebiyat dünyasında geçekonduları anlatan roman ve öyküleriyle tanındı. Bu yapıtlarıyla Lions, MAY, PEN Yazarlar Derneği Orhan Kemal Ödülü, TESK ve Edebiyatçılar Derneği Ödülü'nü kazandı. Ayrıca *Çingirak* adlı çocuk oyunu Sıtkı Dost Çocuk Edebiyatı Ödülü'yle değerlendirildi. Toprak Kovgunları "Outcasts of the Homeland" adıyla Amerika'da da yayınlandı.

Ateş'in Eserleri:

- *Çürük Kapı* (MAY Yay., 1978; Okar Yay., 1979; Öğretmen Yay., 1985; *Bir Şarkıyı Dinlerken* ile birlikte, Milliyet Yay., 1998; İmge Kitabevi Yayınları, 2007)
- *Toprak Kovgunları* (MAY Yay., 1982; Doğan Kitap, 1999; İmge Kitabevi Yayınları, 2005; *Outcasts of the Homeland*, Foremost Press, 2010)
- *Yitik Kuzular* (Cem Yay., 1992)
- *Bir Şarkıyı Dinlerken* (Cem Yay., 1995; *Çürük Kapı* ile birlikte, Milliyet Yay., 1998; İmge Kitabevi Yayınları, 2008)
- *Öğretemediğimiz Türkçe* (Cumhuriyet Kitapları, 1999, 2000, 2003, 2004; İmge Kitabevi Yayınları, 2010)
- *Türk Dili* (İmge Kitabevi Yayınları, 2007-2 baskı, 2009)
- *Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Romanları* (TC Kültür Bakanlığı Yay., 2000)
- *Çingirak* (TC Kültür Bakanlığı Yay., 2000)
- *Küskün Fotoğraflar* (İmge Kitabevi Yayınları, 2005)
- *Türkçem Mahzun Ben Mahzun* (İmge Kitabevi Yayınları, 2005)
- *Dil Hurafeleri: Türkçenin Güncel Sorunları* (İmge Kitabevi Yayınları, 2010)
- *Bir Başka Şehir* (İmge Kitabevi Yayınları, 2010, 2011)
- *Veresiye Defteri* (İmge Kitabevi Yayınları, çıkıyor)

Imge Kitabevi Yayınları

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 419 46 10 - 419 46 11
Faks: (312) 425 29 87
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Taksim
İstiklal Cad. Zambak Sok. No: 2/4
Tel: (212) 249 34 79
Faks: (212) 249 35 79
E-Posta: imge@imge.com.tr

Genel Dağıtım

Ankara / Kızılay
Konur Sokak No: 17
Tel: (312) 417 50 95 - 417 50 96
Faks: (312) 425 65 32
E-Posta: imge@imge.com.tr

İstanbul / Çarşıoğlu
Ankara Caddesi No: 45/A
Tel: (212) 527 40 57
Faks: (212) 527 41 45
E-Posta: imge@imge.com.tr

Kemal Ateş

Bir Başka Şehir

Roman

2. Baskı

Imge Kitabevi Yayınları
Genel Yayın Yönetmeni
Şebnem Çiler Tabakçı

ISBN 978-975-533-660-2

© Imge Kitabevi Yayınları, Kemal Ateş, 2010

Tüm hakları saklıdır.
Yayıncı izni olmadan, kısmen de olsa
fotokopi, film vb. elektronik ve mekanik
yöntemlerle çoğaltılamaz.

1. Baskı: Temmuz 2010

2. Baskı: Şubat 2011

Kapak
Duysal Yaşar

Dizgi
Yalçın Ateş

Baskı ve Cilt
Pelin Ofset Tipo Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
İvedik Organize Matbaacılar Sitesi
558. Sok. No: 28 Yenimahalle-Ankara
Tel: (312) 395 25 80-83 • Faks: 395 25 84
www.pelinofset.com.tr

Imge Kitabevi
Yayıncılık Paz. San. ve Tic. Ltd. Şti.
Konur Sok. No: 3 Kızılay 06650 Ankara
Tel: (312) 419 46 10-11 • Faks: (312) 425 29 87
İnternet: imge.com.tr • E-Posta: imge@imge.com.tr

Zili çaldıktan sonra içerden gelen ayak seslerini duymasaydı, kapının kendiliğinden aralandığını sanacaktı. Coşkun'a kapıyı açarken, vücudunu geri geri çekerek kendini adeta saklamıştı Selda. Görmeyeli, bu da kadının yeni bir cilvesi, o çocuksu oyunlarından biri miydi? Beklediği oyun arkadaşı gelmiş çocuklar gibi karşıladı adamı. Arkasına saklandığı kapıyı kapar kapamaz sevgilisinin boynuna sarılıp öptü, sonra çok çabuk çekti dudaklarını. Kadın, güzel bir oyunun başındaydı sanki, heyecanlı, kıpır kıpırdı. Hemen bırakmak istemeyen erkeğin elinden sabun gibi kayıvermişti; bir iki küçük öpücükle ya da yaklaşıp uzaklaşarak karşısındakini kışkırtıyor, kısa bir kovalamacanın ardından teslim oluyor, çok geçmeden de kaçtığı adamdan daha istekli, daha tutkulu görünüyordu.

“Çok özlemişsin anlaşılan?”

“Canım... Hem de nasıl özledim!”

Üstüne yürüyen erkeği durdurdu:

“Dur, daha vaktimiz çok.”

Salonun sağındaki üçlü koltuğa erkek oturdu, dubleks dairenin üst katına çıkan ahşap merdivenlerin altında, televizyona yakın yerdeki tekli koltuğa da kadın geçti. Beş aylık ayrılığın ardından bu ilk karşılaşmalarında ikisi de heyecanlı görünüyordu, soracakları soruları vardı; konuşulması, sorgulanması gereken bir ayrılık yaşamışlardı. Adam dün telefonla, gene umutsuzca aramıştı, ancak bu kez kadın şaşırttı onu, “gel” dedi, hem de evine çağırdı. Konuştukça belki ondaki bu değişikliğin nedenini de anlayacaktı. Erkekten çok, kadın konuşuyordu. Selda, iki buçuk yıl önce boşandığı kocasıyla çocuklarının Ankara’ya yerleşeceklerini, çok özlediği iki oğlunu artık daha sık görebileceğini anlattı.

“Barışıyor musunuz yoksa?”

“Hayır canım, nerden çıkarıyorsun? Adamın Gebze’deki inşaat işleri bitmiş. Ankara’da başka bir inşaata başlayacakmış.”

Gülümserken gamzeli yüzünde bir sürü dudak gülümsüyor Selda’nın, haberin devamını biraz sustuktan sonra daha bir heyecanlanarak anlatıyor:

“Haberler çok bizde... Biliyor musun, bizimkinin genç karısı yeniden üniversiteye başlayacakmış! Aslında İstanbul’u bırakmazlardı, bu yüzden geliyorlar biraz da...”

Deminden beri beş aydır görmediği kadını tepeden tırnağa süzerek dinliyordu, bu son haber üzerine yalnızca sözlerine kulak verdi.

“Haspam vaktiyle birinci sınıfa kaydını yaptırdıktan sonra, işe girmiş, bırakmış okulu. Babaları ölünce çalışmak zorunda kalmış. Şimdi aftan yararlanıp Ankara’da

okumak istiyormuş. Nasıl olsa arkasında zengin bir koca var. Niye okumasın?”

Haber Coşkun u da çok heyecanlandırdı:

“Hadi yaa... İnanmıyorum... Hangi üniversiteye geliyor?”

Konuşurken gülmesini zor tutuyor Selda, çünkü haberin sonu daha çok şaşırtacak Coşkun’u:

“Sizin üniversiteden ayrılmış, gene oraya, sizin üniversiteye kaydını yaptıracak.”

“Hangi bölümde okuyacağını biliyor musun?”

“Bilmiyorum, ama öğrenirim.”

“Benim öğrencim de olabilir.”

Güldü Selda:

“O beni, evimin, yuvamın arka kapısından mezun etti, sen de artık onu üniversitenin arka kapısından mezun edersin.”

Bunları söylerken kikir kikir gülüyor, kocasını elinden alan kadına karşı bir kini, nefreti yokmuş gibi davranıyordu. Şaka olsun diye konuşuyordu sanki. Ama içi bilinmez, içini hiçbir zaman anlayamadı bu kadının. İki yıl birbirini anlamadan sadece sevişmişlerdi. Sırtındaki ceviz kabuğu rengindeki önu düğmeli kazak ona aldığı son armağandı, bu gün belli ki özellikle giymiş. Hep bu tür armağanlar almıştı iki yılı bulan ilişkileri içinde, yigidi öldür hakkını yeme, sınırlı bütçesini sarsacak pahalı armağanlara zorlamadı Coşkun’u. Zengin koca onu vaktiyle bazı şeylere yeterince doyurmuş... Omuzları, gerdanının epeyce bir bölümü açıktı, omuzlarındaki ayva tüyleri kazağın yeşil rengine karışıyordu.

“Sen bu kuman olacak kızı görmemiştin galiba, hâlâ hiç görmedin mi onu? Nasıl biri, merak etmedin mi?”

“Görmedim, görmek de istemiyorum. Söylediklerine göre bana çok benziyormuş, onu tanıyanlar, kendi gençliğini görmüş gibi olacaksın, dediler. Belki de bu yüzden merak etmedim, kendi gençliğimi biliyorum nasıl olsa!”

Kalktı, büfenin üstündeki aynaya doğru yürüdü:

“Aynaya bakınca, onu da, kendimi de görüyorum zaten. İkimiz de aynı halı yedik; Mehmet Bey’i ilk karısının elinden ben aldım, benim elimden de o aldı. Aynaya bakınca, onu da kendimi de görüyorum.”

Söyleyecek bir şey bulamıyordu Coşkun, “İlginç” demekle yetindi sadece.

Coşkun’un durgunlaştığını görünce kikir kikir gülmeye başladı gene, yanına geldi, dudaklarını uzattı. Filtreden süzölmüş gibi, tertemiz, sıcacıktı soluğu. Bir süre öpüşükten sonra kalktı, canlı, kıvrak yürüyüşüyle odalardan birine geçti, omzunda bir yatakla yeniden salona döndü, şöminenin önüne iki dakika içinde bir yer yatağı hazırladı. Yüzünde o hep muzip gülümseme...

“Sen şöminenin önünde sevişmeyi severdin... Özlemişsindir.”

“Hem de nasıl!”

Coşkun kravatını çıkarırken, Selda eline küçük bir kâğıt uzattı, alınacakların listesiydi.

“Canım şarap kalmamış evde, bir şarap, biraz da peynir, az da kuruyemiş rica etsem senden.”

“Tabii, hemen canım!”

Selda’nın uzattığı listeyi aldı, paltosunu giyip dışarı çıktı. İki yıldır gelip gittiği bu mahalleyi, çevredeki alışveriş yerlerini, marketleri iyi biliyordu. Daha önce birkaç kez gittiği market sokağın başındaydı.

Alacakları çok olduğu zamanlar file de veriyordu Selda, elinde dolu file ile evinin ihtiyaçlarını yüklenmiş bir koca gibi giriyordu Selda'nın açtığı kapıdan. Mutfakta kendisine yardım etmesini, salata filan doğramasını isterken de böyle bir duyguyu yaşamak istediği belliydi. Dışarıdaki güneşli, aydınlık havaya karşın kış soğuğu kendini belli ediyordu. Güneş ışıldar, manda mışıldar, dedikleri türden bir hava... Bu da Selda'nın lafı... Böylesi şakalarını, halk dilinden beslenen üslubunu severdi onun. Daha başka sözlerini de anımsadı. Çok sevindiği bir olay, hoş bir fırsat karşısında da "kebab yaa!" derdi. Uzun süre yer yüzünden birlikte olamadıkları günlerin birinde, gene bir parkta ya da arabanın içinde sevişeceklerini sanırken, lokantada yemek sırasında, bekâr bir arkadaşından aldığı anahtarı gösterince; "Harikasın Coşkun, kebab yaa!" diye yaşadığı sevinç inanılacak gibi değildi. Elindeki anahtar birkaç saatlik değil, ömür bo-yu ona bağışlanacak bir evin anahtarıydı sanki. Eli sevinçle şarap kadehine uzanmış, son yudumları, arkadaşından aldığı anahtar için içmişlerdi. "Kebab yaa!" diye birkaç kez yinelemişti bu sözü.

Bu gün de öyle, kebab yaa!

Grşmedikleri şu beş ay içinde ne yaptı acaba Selda? Başka erkekler tanıdı mı, başka adamlar girdi mi hayatına? Onun ayrı bir ev tutmasını istediği günleri anımsadı, hakkı olmayan bir şeyi ister gibi çekinerek açmıştı konuyu hep. Annesini her zaman ablasına gönderemediği için ev önemli bir sorun olmuştu aralarında. Birlikte karı koca rolü yaparak emlakileri dolaştıkları günlerde Coşkun gerçekten isteseydi, baktıkları evlerden birini tutabilirlerdi. Selda'ya belli etmese de, bu konuda onun kadar istekli olamamıştı.

Sokağın başındaki markete siparişleri almaya giderken, geçmişte de hep keyif duymuştu bundan. Kasanın yanından küçük bir sepet aldı, şarapların bulunduğu köşeye yürüdü. Kalecikkarası'nı ikisi de seviyordu, şarap seçmek fazla oyalamadı onu. Biraz peynir, bol bol da kuruyemiş aldı, kasaya doğru döndüğünde, ekmek dolabının önündeki kadını tanıdı, fakülteden bir meslektaşydı. Görmezlikten gelmeye çalıştı, hiç duraksamadan yürüyöse de, kadın arkasından seslendi:

“Coşkun Bey, bu ne dalgınlık?”

Arkasında da gözleri vardı sanki kadının, öylesine cin, öylesine uyanık biri.

“Aa, Saadet Hanım, görmedim, kusura bakmayın.”

Kadın, buralarda ilk kez gördüğü meslektaşını yukarıdan aşağı şöyle bir süzdü:

“Ayol Coşkun, seni tanımasam, sevgilisiyle buluşacak derdim, bu telaş ne böyle? Hem sen buralara gelir miydin?”

Bir yalan daha uydurdu:

“Teyzemler buraya taşındılar da... Onlara gidiyorum.”

Karşısındakinin konuşmasına fırsat vermeden, üçüncü yalanı da buldu:

“Arabamı kötü bir yere çekmiştim, telaşım bu yüzden, kusura bakmayın...”

Kendisine yapışacak gibi duran kadından birkaç yalanla ancak kurtulabildi. Tanrım, nasıl bir kadındı bu böyle? “Seni tanımasam,” diye över gibi görünerek, kurnazca lafı sokuşturuvermişti. Saadet Hanım bundan bir yıl kadar önce bölüm başkanının eşiyle dostluğundan yararlanarak üniversiteye geçmiş, ardından da çok samimi olduğu bir bakan eşini aynı bölüme aldırmişti.

Yanından hiç ayırmadığı bakan karısı sayesinde fakülte-
de, kariyerinin, konumunun çok üstünde bir ağırlığı
vardı.

Coşkun zili çaldıktan sonra, gene kendisini kapının
arkasına gizler gibi açtı Selda. Birlikte mutfığa geçtiler.
Selda tirbuşonu uzattı, şarabı açmasını istedi. Zaten her
şey hazırды, mutfaktaki işleri kısa sürdü, ellerinde birer
tepsiyle şöminenin karşısına oturdular. Şaraplar yudum-
lanırken, deminden beri neden kıs kıs güldüğünü anlat-
tı Coşkun. Saadet Hanım'ın zekâsı, sezgi gücü gerçekten
Selda'yı da şaşırtmıştı. "Seni tanımasam," diye kuşkusu-
nu söyleyişindeki incelik, onun ne kadar zeki, yaman
biri olduğunu gösteriyordu.

"Allah kocasının yardımcısı olsun," dedi Selda. "Se-
nin böyle bir karın olsaydı, biz iki yılı aşkın bir süre
böyle rahat görüşebilir miydik?"

"Görüşemezdik..."

Selda avucunda yuvarlayıp durduğu fındığı ağzına
attı.

"Sen eşinin kıymetini bil! Gerçekten anlamadığını
mı sanıyorsun? Her kadın Saadet Hanım gibi pat, diye
insanın yüzüne vurmaz. Karın anlıyor, seziyor bana gö-
re... Geceleri ikide üçte evine gittiğin günler oldu... Bir
kadın anlamaz mı hiç?"

Sustu, elindeki kadehi inceliyor gibi dalıp gitmişti.
Gülüyor, gülümsemeye çalışıyordu, bir iç ağrısının acıla-
rı karışıyordu bu gülümsemeye.

"Hoş, anlasa ne olacak? Biz anladık da ne oldu?
Keşke ben de anlamasaydım, anlamazlıktan gelseydım.
Vaktiyle bir roman okumuştum, bir köylü kadın şöyle
diyordu: 'Bir dostum, bir postum.' O kadın gibi düzeni-
mi kursaydım, bir dost, bir post... Adam da dışarıda ne

halt karıştırırsa karıştırırsın. Ama yapamadım. Aldatamadım, demek ki seviyormuşum Mehmet Bey'i... Şimdi düşününce..."

Epeydir tanıdığı bu kadının bütün yarım kalan cümlelerini tamamlayabilirdi. En azından dertleşirken, bütün yarım kalan sözlerini tamamlayacak kadar tanımıştı onu. İki yılı aşan bir ilişki... Kocaman vücutlarıyla, kuşlar gibi, incecik bir dal üzerinde bile sevişebilirlerdi, öylesine alışmışlardı birbirine. İlk kez böyle açık konuşsa da, onun kocasını kafasından tam silip atamadığını zaman zaman o da düşünmüştü. Kavgalarında bir çocuk babasıyla nasıl kavga ederse, öyle kavga etmiş Mehmet Bey'le... Evin içinde saklanacak yer aramış çıkardığı kavgalarda, bu yüzden de o kavgaların hiçbirini kazanamamış. Adına kavga denebilecek bir olayı ancak boşanacaklarına yakın günlerde, bir kez becerebilmiş. Erkeklerle tartışırken bile, bir çocuk gibi hep güçsüz duyumsamış kendini.

"Aman neyse, olan olmuş, biz şimdiye bakalım... Eşin doktorasını bitirdi mi?"

Eşyle ilgili hep kısacık olmuştu soruları. O da kısa geçiştirdi:

"Az kaldı, yakında bitirecek."

Kadehini sehpa bırakmış, Coşkun'un yanına geldi, dudaklarını uzattı. Oyunu, cilveyi bırakmış, kendini hiç çekmiyordu artık; yalnız dudaklarıyla değil, bütün bir bedeniyle erkeğe sokuluyordu. Eskiden yaptıkları gibi, gene imece usulüyle, yardımlaşarak soyunmaya başladılar. Önce kadının yuvarlak omuzları, sonra iri göğüsleri çıktı ortaya. Öpüşürken, dillerinin birbirine dolandığı bir sırada zil çaldı. Selda ayağa kalktı, Coşkun onun yüzüne bakarak ne yapması gerektiğini anlamaya çalıştı.

Akşamdan sonra geleceğini söylediği annesi olamazdı zili çalan.

Selda telaşsızdı, önemli bir şey yoktu sanki, zaten şimdiye kadar hiç olmamıştı da... Yeşil kazağını giydi, sutyensiz göğüslerini kapattı. Coşkun'a da alelacele gömleğini, pantolonunu uzatarak salona yakın odalardan birinde giyinmesini istedi. Saklanacağı odaya kadar eşlik etti ona.

"Biraz bekle burada," dedi Coşkun'a. "Önemli değil canım!"

Anlayamadığı, kısa süren bir konuşma işitti Coşkun, beş dakika kadar saklandığı yerden çıkmadan bekledi, seslere kulak verdi. Biraz sonra Selda geldi, "Önemli bir şey yok," diye geçiştirdi Coşkun'un sorusunu, elinden tutarak geldikleri yere çekti. Merakını giderecek tek bir söz söylemedi. Bir şey saklıyor gibi tedirgindi sanki.

"Kapıcı mıydı gelen?"

Yüzünde muzip, mahcup bir gülümseme, "Önemli değil," diye sarıldı, dudaklarını uzattı, gene aynı filtreden geçmiş gibi temiz, sıcak solugunu duyumsadı Coşkun. Ancak havada başka bir koku, muzip gülüşlerinde anlam veremediği bir tedirginliği vardı Selda'nın. Hem gülüyor, hem telaşlanıyordu. Dudaklarını çekince, yemek masasındaki sandalyelerden birine asılmış kalın kumaşlı, devetüyü kabanı gördü.

"Bu ne, kimin bu?"

Rahat görünmeye çalışsa da, yüzündeki mahcubiyet, bir türlü geçmeyen tedirginliği açıkça belliydi. Dudaklarını uzatmış, Coşkun'un öpmesini bekliyordu. Coşkun uzaklaştı ondan, bir köşeye attığı ceketini aldı.

"Sen ne yapmak istiyorsun?"

"Hani konuşmuştuk ya daha önce..."

“Ne konuşmuştuk?

“Hatırlasana, birlikte bir film izlemiştik burada... Biz de deneyelim demiştik. Lütfen giyinme hemen...”

Sandalyede asılı duran kabana bir daha baktı, geniş omuzlu, iri yarı bir adamın sırtından çıktığı belliydi. Sahibi şu anda, odalardan birinde belli ki Selda'nın bir işaretini bekliyordu. Büyük bir olasılıkla da kocaman dubleks evin üst katına çıkmıştı. Her an adamla karşılaşacakmış gibi gözlerini yukarıdaki odalara giden ahşap merdivenlerden alamadı. Eskiden kendini bir avcı gibi duyumsadığı bu kocaman evde, ilk kez bir ava dönuştüğünü düşündü. Ondan ilgi, anlayış bekler gibi bakıyordu Selda, şaka değil, kararlıydı isteğinde. Kabul etmesi için yalvarmaya bile hazırdu Coşkun'a. Onu iki kez elleleriyle ittiği için çok istediği halde sokulmaya çekiniyordu. İki yılı aşkın bir süre deliller gibi seviştiği kadınla, değil bir başka adamla birlikte, sandalyede duran kabanın önünde bile sevişemeyeceğini anlamıştı. Utangaç, çekingen görünse de onu kıskırtmak için boş durmuyordu Selda, üstündekileri birer birer çıkarıp atıyordu. Soyundukça eski güzelliğinden bir şeylerin eksildiğinin farkında değildi. Yerdeki kravatını aldıktan sonra kapıya doğru yürüdü Coşkun, portmantonun askılığındaki palatosunu çekti aldı. Selda son bir umutla memelerini gösterdi ona, bak, dedi, bak! Coşkun, boynunu bükerek yapamayacağını anlattı. Hayatında ilk kez, böyle güzel bir kadına doymuş gibi baktı. Bütün kadınlara doymuş gibiydi. Selda hızla oturduğu üçlü koltuktan kalktı, kabanı alıp havaya kaldırdı:

“Bu kaban bir kadının mantosu olsaydı, böyle kaçmazdın değil mi? Sen bir kadın olmasını istemiştin herhalde?”

Kapıya yaklaşınca Coşkun kendini biraz daha güvende duyumsadı, kolayca çıkabileceği bir yerdeydi. Son bir kez daha baktı Selda'ya, ondan soğumak, onu unutmak eskisi kadar zor olmayacaktı. İki yıldır tutkuyla bağlandığı kadın, ilk kez bu gün soyundukça çirkinleşmişti gözünde. Gene de incitmemeye, aşağılamamaya çalıştı çıkarken; beylik veda sözcükleriyle, ama kıpkırmızı bir yüzle ayrıldı evden.

Apartmanın merdivenlerini indi. Gördüğüne inanamıyordu. İnsana şaka gibi geliyor ama, gerçektir, kadın iki erkekle sevişmek istiyordu. O devetüyü kabanı herhalde hiç unutmayacak... Sahibi her kimse, iri kıyım biri olmalıydı, kendisinin yapamadığını yapmaya gönüllü olan adamı ömrü boyunca merak edecekti. Oralardan ayrılmak, uzaklaşmak istemedi. Çok az insan giriyordu bu gün şaşkınlık içinde çıktığı apartmana. O kabanı nerede, kimin üstünde görse, yüzlerce insan içinde bile tanıyabilirdi. Çıkmadan, Selda'dan çok kabana bakmıştı. Bir de adamın kapı önündeki sarı ayakkabılarına...

Karşı kaldırıma geçti, bazen yiyecek bir şeyler aldığı güzel, sakin bir pastane vardı karşıda. Cam kenarına, Selda'ların evini rahatça görebileceği boş masalardan birine oturdu. Dışarısı güneşli, aydınlıktı. Epeydir ne yağmur, ne kar yağmıştı, sokaklar yaz günlerindeki gibi tozacak kadar kuruydu. Pastanede kendisinden başka iki çift daha oturuyordu. Uzun boylu garson neden sonra gördü Coşkun'u, siparişini almak için geldi.

Burada ne kadar oturacak, bilemiyordu. Çok heyecanlı bir filmin başındaydı sanki; daha ilk başta çarpıcı bir olayla seyirciyi koltuğuna oturtan, cinselliği iyi kul-

lanan usta bir yönetmenin elinden çıkmış bir filmin hem seyircisi, hem kahramanı gibi görüyordu kendini.

Bir sinema perdesine bakar gibi bakıyor karşı apartmana. Yalnız kendisinin görebildiği karşıdaki perdeden, hayatı bir sinema filmi gibi geçiyor.

Sonunda hep kıpkırmızı bir kuyuya bakarlardı onunla.

Selda, vereceklerini, alacaklarını da diyebiliriz buna, bir sıraya koyuyordu sanki, her şey o sıraya göre yürüyordu. Sakatlanmış bir sporcuya eski gücünü yeniden kazandırmak için uygulanan bir program gibi, yapacaklarını aşama aşama, birbirini tamamlayan, birbirini destekleyip hazırlayan bir düzen içinde istiyordu Coşkun'dan. Hepsinin önceden hazırlanmış bir sırası vardı kafasında. Porno filmler getirmesini ilişkilerinin dördüncü ayına girerken istemişti. O filmler nerede satılır, kimler alır, kimler seyreder, bilmiyordu. Satıcıdan kolayca isteyebilir miydi acaba? Hangi sözlerle nasıl isteneceğini de bilmiyordu. Tahmin ettiği gibi ayrı bir dili varmış bu işlerin. Ayrıca tahmin edemeyeceği kadar da ülkemizde yaygın, büyük bir sektörmüş porno... Aktörlüğü bıraktıktan sonra mahallelerinde küçük bir dükanda video filmleri satan arkadaşıyla biraz konuşunca

anlamıştı bunları. Toplumun bu konularda sandığı kadar saf olmadığını öğrenmişti.

Arkadaşından ödünç aldığı kaseti gösterdiğinde Selda, büyük bir armağan almış gibi sevinmişti. Çok pahalı mücevherler bir kadını ancak bu kadar sevindirebilirdi. Sabırsızlandığı halde hemen koymamıştı videoya.

Önce yemek masasına oturmuşlardı. Kocaman salonun bir köşesindeki masada iki kişiydiler, her zaman Coşkun'un karşısına otururken, o gün yanındaki sandalyeye oturmuştu. Başları omuzlarına yakın, kedi gibi sokuşmuştu. Sanki bu da haftalara, aylara yaydığı programın bir parçasıydı. Masa onun elinden çıkmış bol etli yemeklerle, salatalarla, mezelerle donanmıştı. Karısına benzemiyordu Selda, içkiyi seviyordu, lokantalarda karşılaştığı türden, biberli, yoğurtlu mezeler de hazırlamıştı. Soğuşuyla, sıcakıyla, sosuyla, süsüyle zengin bir sofra vardı önlerinde. Masanın ortasında çiçeklerin yanında yanan iki mumla birlikte ışığı duvarlara vuran aplikler, abajurlar aydınlatıyordu salonu. İçten dubleks evin masaya uzak olan taraftaki duvarları, camları, perdeleri epeyce yüksekti. Yeşil, kadife perdeler insan kolunu zorlayacak kadar ağır görünüyordu. Evin kaç odalı olduğunu üçüncü dördüncü gelişinde öğrenebilmişti Coşkun. Selda'nın annesi evdeyken yaptıkları kaçamaklarda en çok girişteki hizmetçi odasından yararlanmışlardı. Yaşlı kadından saklanmak için uzun perdeler bile işlerine yaramıştı. Bu kocaman ev, içindeki eşyayla birlikte boşandığı kocasından, Mehmet Esercioğlu'ndan kalmıştı ona. Uzun perdelerin bir tarafında, tavana yakın bir yerdeki açıklıktan lacivert gökyüzü, ısıll ısıll birkaç yıldız, ulu bir ağacın dalları görünürdü.

Ankara'nın kuru geçen, soğuk bahar akşamlarından biriydi. Apliklerin, abajurların, mumların koca salona öbek öbek dağılan aydınlığına, perde aralılığından sızan ayışığı ayrı bir hoşluk katmıştı. Arada bir mutfağa gidip gelen Selda'nın gözleri ışıl ışıldı. Onu ilk tanıdığında ne kadar durgun, dalgındı bakışları. Aslında Coşkun da ondan farksızdı, iki yenik insandılar o günlerde. Selda, "Seni tanıdığımda parça parçaydım, her paramı topladın, beni yeniden onardın," diye anlatıyordu duyduğu mutluluğu. Sık sık yinelerdi bu sözünü. O gün de buna benzer sözler söylemişti. Gerçekten de eski donuk, dalgın bakışları yoktu. pşrken yüzündeki ayva tüyleri çoğalıyor, yer değiştiriyordu sanki. Sevişirken yorulmak bilmiyordu. Bunları yaşarken, bu güzel kadını nasıl kazandığını, nasıl elde ettiğini düşünüyordu. Yaşadıklarına inanamıyordu bazen. Evli olmak gibi önemli bir engeli görmeden bağlanmıştı kadın ona, evliliğini hiç umursamamıştı sanki. Evli olmak, erkekte aradığı bir meziyet miydi yoksa? Gene burada, bu büyük evde ilk gecelelerinde soyunurlarken, Selda'nın üstündeki son giysisi ellerinden yere düşünceye kadar hep bir terslik olacağını ya da onda bir eksik, bir kusur bulacağını düşünmüştü. Bir kazadan kalma yara bere izleri bile gelmişti aklına. Bunun tersini, kadının kendisinde bir kusur bulabileceğini de düşünmüştü. İlk gün aklından böyle tuhaf şeyler geçmişti. Oysa soyunduka, sarı sarı, kk tüylerin süslediği vücudu iyi bakılmış bir bahçe gibi çıkmıştı ortaya; cennetin bütün meyveleri tamdı, gözüne ilişen son meyve ise yarısı ısırılmış mor bir erik gibi duruyordu.

Yemekten sonra l koltuğa geçmişlerdi. Televizyon karşılarındaydı, kaseti tekrar eline alınca heyecanlandı Selda, videoya koyduktan sonra Coşkun'un yanına

oturdu. Çok bayağı bir porno değildi izledikleri, düzgün bir sinema filmine de benzemiyordu. Bo Derek bir Arap şeyhiyle sevişiyordu, Sakallı Arap kadının uzun bacaklarına bal döküyordu. Filmde gördükleri bütün cinsellik de buydu aslında. O gün -ya da böylesi zamanlarda- Selda ile neler konuştuklarını anımsamaya çalışıyor şimdi.

“Bizim sokakta satılan porno bu kadar olur!” diye gülmüştü Coşkun.

Bu konularda çok deneyimsiz görünmüyordu Selda. Bu tür filmleri yaşlı kocasıyla epeyce izlemiş olmalıydı.

“Yoo, fena değil...”

Bir başlangıç olarak evet, fena değildi. İleride daha iyilerini getireceğine dair söz vermişti.

Akşam eve gelirlerken, Botanik Bahçesi'nden birlikte topladıkları çam kozalaklarıyla Selda şömineyi yakmış, önüne bir de yer yatağı sermişti. Yastıkların yanına soyulmuş, dilimlenmiş meyve tabakları, bir rulo tuvalet kâğıdı da koymuştu. Şöminenin ateşi güçlendikçe, kızıl renkler yatağın beyaz çarşafında oynuyordu. Şömine karşısında ilk deneyimleriydi. Selda sevişirken bulundukları mekânın ışığına bir sinema yönetmeni gibi önem veriyordu, ışıklardan bir ikisini daha söndürmüştü; şöminenin önünde ateşe yakın bir yerde soyunurken; sırtına, dik kalçasına, yuvarlak omuzlarına kızıla çalan ışıklar vuruyordu. Üstlerinde kalan son giysileri öpüşürken atılar. İkisinin de kolları, bacakları, dudakları, dilleri, sesleri, sıcaklıkları, yatağın dışında kalan giysileri gibi birbirine karıştı. Saçları birkaç kadına yetecek kadar gürdü Selda'nın, iki çıplak vücudun üstünde savrulup duruyordu. Ağızlarından çıkan kısa, sıcak sözler birbirinin gururunu okşuyordu. Adlarını söylemek bile büyük bir istek uyandırıyordu ikisinde de... Kendini mutlu

eden birinin adını başka türlü söylüyordu insan; ya da kulağa farklı geliyordu, her zaman işittikleri gibi değildi. Çok uzun süre ihmal edildiği belliydi kadının, bir açığı, büyük bir boşluğu kapatıyordu sanki. Hakkı verilmemiş ya da hak ettikleri elinden alınmış, yaralı, yenik bir kadın... Coşkun da yenikti, bir baskı düzenini arkasına almış bir zorbaya yenilmişti. Kadın yenildiği adamdan “yetim canavarı” diye söz ediyordu. Kocasını elinden alan kızın da babası yokmuş. Mehmet Esercioğlu’nun işi, hep babasız kızlarla... Coşkun da yenildiği dekanan “Çamur” diye söz ediyordu, herkesçe bilinen lakabı buydu dekanın.

Kadın erkeğin üstüne çıkmıştı, hafifçe inip kalkıyor, kalçasını sağa sola oynatarak küçük kımiltılarla usulca oturuyordu üstüne; sıcacık, etten bir kelepçeyle sarıyor, kendine bağlıyordu adamı. Sağa sola savrulsa bile kopup ayrılmıyordu. Sonunda bir dansöz kıvraklığıyla dizlerinin üstünde dans eder gibi kendini öne arkaya atmıştı, hepsinden daha güçlü gelen kasılmalarla, zevk dalgalarıyla, çılgınlıklarla, önce yüksek, ardından kısılan inlemelerle Coşkun’un üstüne yığılivermişti, parça parça ölen bir yılan gibi küçük kımiltıları epeyce sürmüştü. Sırtındaki ayva tüyleri arkadan vuran ışığın içinde altın gibi parlıyordu, sapsarı tüller içindeydi vücudu. Yorgunluğuna karşın, son gücünü birkaç öpücük için kullanmış, bu öpücüklerle her şeyin istediğinden de güzel olduğunu anlatınıştı adama. Hemen kalkmıyordu yataktan. Sıcak ekmeğin üstüne sürülmüş tereyağı gibi adamın üstüne yayılıyordu. Sıcacık vücudun üstüne sıvanmıştı adeta, hemen ayrılmaları zordu. Neden sonra yavaşça başını kaldırmış, yastığın yanındaki tuvalet kağıdına uzanmıştı, büyücek bir parça koparıp hem ken-

dini, hem adamı temizlemiş, kopardığı ikinci parçayı beyaz bir fiyonk gibi bacaklarının arasında bırakmıştı. Sonra yeniden erkeğin soğumakta olan göğsüne uzanmıştı. Kımıldamasını, uzaklaşmasını istemiyordu. Aradığı huzuru erkeğin çıplak göğsünde bulmuş gibiydi. Oturduğu pastanede bunları düşünürken, neler konuştuklarını, bu sevişmelerde ona ne söz verdiğini anımsamaya çalışıyor Coşkun.

“Çok mutluyum sevgilim!”

Yaşadıklarının bir benzeri olamayacağını düşünüyordu ikisi de... Bu sadece ikisinin yaratabileceği bir ilişki gibi geliyordu onlara. Meyvelerini yerken ikisinin de çenesi açılırdı. Gene bir keresinde;

“Ne düşünüyorum, biliyor musun?” demişti Coşkun.

“Ne düşünüyorsun?”

“Böyle bir kadını bir erkek nasıl bırakır?”

“Eski kocamdan mı söz ediyorsun?”

“Evet, senin yetim canavarından söz ediyorum.”

Erkeğin üstüne sıcacık ekmeğe sürülmüş tereyağı gibi yayılmış kadın, yavaş yavaş toparlanmış, eski haline dönmüştü.

“Anlattım ya, genç birini buldu... Bu kadar basit!”

“Çok mu gençti?”

Böylesi ayrıntıları sormalı mıydı? Neyse ki sorularından sıkılmıyordu Selda.

“Benden on dört yaş, kocamdan yirmi yedi yaş genç bir kız. Gençliğiyle aldı kocamı elimden.”

Onu güldürmeye çalıştı Coşkun:

“Bu açıklamadan güzel bir ÖSS sorusu çıkar. Bu durumda kocanın kaç yaşında olduğu sorulabilir örneğin.”

“Kendi yaşımı da söylemem gerekir bu durumda.”

“Sen otuz sekizindesin, biliyorum. Otuz sekizden on dördü çıkar, yirmi dört; bu kızın yaşı... Yirmi dörde, yirmi yedi ekle, kaç olur?”

“Elli bir...”

“Eski kocan da elli bir yaşında...”

“ÖSS’de böyle sorular sorulsa, gençler zevkle çözerler, hem de hayat tecrübesi kazanırlardı.”

Gülmesi hoşuna gitti, saçlarını okşadı Selda’nın. Gözlerine bakıyordu onun, böyle konuşmalar daha önce gözyaşıyla bitmişti, bir iki kez olmuştu bu. Gözyaşları hep yanaklara akar, ilk kez çıplak bir vücuda akan gözyaşları görmüştü. Pürüzsüz gerdanını da geçmiş, memelerine doğru inmişti bir keresinde. Coşkun çok etkilenecekti bundan, yeni boşanmış bir kadınla sevişen erkekler, herhalde bilirlerdi bunu. Artık ağlamıyor Selda, söz verdi Coşkun’a, ağlasa bile, yalnız yanaklarına akan gözyaşları. Söz verdi Coşkun’a. Artık sözünde duruyordu. Kocasını unutmuş görünüyordu.

İkisi de gözlerini kapamışlardı, kızıla çalan bir karanlığın içinde uyur gibiydiler. İçinde ateşler yanan derin bir kuyunun kızıl karanlığına bakıyorlardı. Kıp kızıl bir sis içindeydi baktıkları derin kuyu. Kırmızı bir basketbol topu gibi, bu kızıl boşluğun üstünde küçücük siyah noktacıklar, kabartılar vardı.

Selda ile tanıştığı günleri düşünüyordu Coşkun.

Sonunda hep kıpkırmızı bir kuyuya bakarlardı onunla.

Savcılığa suç duyurusunda bulunmayı düşündüğü günlerde, son bir kez daha konuşmak istemişti dekanla. Danıştay kararını uygulamadığı için savcılığa şikâyet edeceğini söyleyip çıkacaktı odasından. Yasa dinlemeyen, hukuka saygısız bir zorbayla uğraşıyordu. Başka nasıl korkutabilirdi ki onu? Dövmekle, öldürmekle korkutamazdı ya... Aslında bunlar da geçiyor aklından, koskoca dekanı dövmeyi bile düşünmüştü o günlerde. Akıl danıştığı en sessiz arkadaşları bile, döv şu adamı, diye akıllar vermişlerdi. Her görüşmelerinde yakasına sarılmamak için kendini zor tutmuştu. Bazılarının “sanatçı parmağı” dedikleri uzun, ince parmakları dışında, hiçbir silaha başvurmadan, boğazına sarılıp boğarak canını almayı bile düşündü dekanın. Öldürmenin bir tadı varsa, silahla değil, ancak elleriyle, parmaklarıyla duyabilirdi insan bunu. Haksızlık, hukuksuzluk, öfke, nefret, bunlar bir araya gelince, elini, ayağını, dizini, yumruğunu, dişlerini, en zayıf organını bile yanında keskin bir silah

gibi taşıyor insan. Haksızlığa duyulan öfke, her uzvu silaha dönüştürebiliyor. Ortalıkta katil az olsa bile, binlerce, yüz binlerce insan bir cinayeti kurgulayarak yaşıyordu. Kafasında dekanı öldürmeyi kurarken, kızı Elifi, karısı Melike'yi düşünmüş, bu korkunç planı unutmaya çalışmıştı. Kaç kez dekanın yakasına gitti gitti geldi elleri. Onun yüzünde göreceği acı, içindeki öfkeyi dindirir miydi acaba? Hep bu soruyu sordu kendine.

Dekan engellemeseydi, şimdi Paris'te, bir üniversitede ders veriyor olacaktı. Ayrıca doktora yapacaktı orada. Nerdeyse pasaport işlemlerine başladığı günlerde, son anda işine sokulan bir çomakla hayalleri suya düştü. Yıllardır düşlerini kurduğu ülkeye gidemedi.

Bunları yaşarken, bir yandan hayatını da sorguluyordu. Hangi yanlışları yüzünden işleri iyi gitmiyordu? Koca bölümde tek bir hocayı sevdi, yalnız onun bilim yaptığına inandı, onunla iyi ilişkiler kurdu, onun odasına girdi, evine uğradı, çayını, kahvesini içti. Ve erken öldü İlkin Bey, bütün iyiler gibi çok yaşamadı. Bir prostat ameliyatından sonra bozulan sağlığı düzelmedi. Üniversitede böylesi kayıplar, ölen insanın yakınlarının, karısının, çocuklarının, yalnız onların değil; yanında yetişen asistanlarının yazgısını da değiştiriyordu. Üniversitede böylesi ölümlerde çömezler yetim çocuklara dönerler, kendilerine sahip çıkacak başka profesörler ararlar. İlkin Bey ölünce yetim çocuklara döndü Coşkun. Başkalarına ısınamadı, hiçbir profesöre yanaşmadı. Oysa İlkin Bey'in daha sağlığının bozulduğu günlerde; "Aleti fazla çalıştırmaktan!" diye prostatıyla dalga geçenler, mezarında sahte gözyaşı dökenler bu işi çok kolay kıvırdılar. Eski hocasına atıp tutarak yenilerini kazandılar, kendilerine yeni hamiler buldular.

Üniversitede ters giden işlerini bu ölüme bağlıyordu, İlkin Bey öldükten sonra aynı işyerinde çalışıyor gibi duyumsamadı kendini. İlkin Bey öldükten sonra çok kolay gibi görünen engelleri aşamadı. Oysa kimler gidip gelmedi yurtdışına, sıra ona gelince bahaneler buldular, engeller çıkardılar. Danıştığı bütün hukukçular, başta Korkmaz Bey, ona hak verdi, Danıştay'a kadar gitti iş, ancak davayı kazanması bile işe yaramadı, kararı uygulamadılar, açıkça suç işlediler. Bunları yaşadıkça anladı ki, üniversitede çömezler, kendilerini destekleyen hocalarının gücüyle bir yere varabilirlerdi ancak. Eskiden bayramlarda evine gelip giden konuklar arasında asistanlar, öğretim üyeleri çoklukta olurdu. İlkin Bey ölünce, o konuklar bile azaldı. Üniversitede böylesi ince hesaplarla yürüyor işler. Bu ince hesapları bilmeyenler sürekli tökezlemeye yazgılılar. Üç yıl oldu İlkin Bey öleli, onu ne çok arıyor! Çok erken yitirilmiş bir babanın acısını bıraktı yüreğinde. İlkin Bey yaşasaydı, üniversitenin bu yeni haline dayanabilir miydi acaba? Vaktiyle seçimlerde iki üç oy bile alamayan ya da başka üniversitelerden getirilen profesörlerin bu yeni dönemde dekan ya da rektör olduğunu görmek, o duyarlı insanı kim bilir nasıl kahrederdi? Erken ölümün tek avuntusu da bu zaten...

İçeride konuğu olduğu için hemen makamına girmemişti dekanın, sekreterin yanında bekleyen iki ziyaretçi daha vardı sırada. Davadan önce de sonra da, üniversitede kapısında beklemediği makam odası kalmamıştı. Güler yüzlü bayan sekreterlerin çiçekler içindeki odalarında, maroken koltuklarda sırasını bekledi. Her makama içinde bir umutla attı adımını. Her yolu deneyen, boşanmayı son çare olarak gören eşler gibi, Danış-

tay'ı son çare olarak görmüştü. Kazandı da davayı, ama kararı uygulamadılar...

Dekan sekreteri o gün kaygıyla süzmüştü yüzünü, uygulanmayan Danıştay kararı için geldiğini biliyordu. Konuklarıyla konuşurken bile göz ucuyla hep Coşkun'u süzmüştü. Küçücük simler serpiştirilmiş gibi çiller vardı kızın güzel yüzünde. Bir şeyler olacağını, bunca gelip gitmelerin ardından bir gürültü kopacağını anlamış gibi bakıyordu. Kızcağız kendine gelen sıcak çayı ona ikram etti. İnsan böyle zamanlarda bakmalı aynaya, sekreter kızın bakışlarından belli ki, yüzü hiç iyi görünmüyordu. Sırasını bekleyenler arasında yaşı geçkince bir doçent hanım da vardı. Sabahat Hanım'ın incir çekirdeğini doldurmayan sorununu bir kez daha dinledi çayını içerken. Çaya şeker yerine kinin konmuş gibi, her yudum zehire döndü ağzında; kadını dinledikçe midesine, karnına kramplar giriyor, boynunda kasılmalar oluyordu. Sabahat Hanım'ı dinlerken, ne tuhaf, kavga etmeye geldiği dekana bile acıdı. Tanrım, nelerle uğraşıyor insanlar!

Doçent hanımın önüne gelene tekrar tekrar anlattığı olay, basit bir oda sorunuydu. Üniversitelerde sonu gelmeyen oda kavgalarından biri... Fakülte'deki son oda operasyonunda Doç. Kadriye Hanım'la ikisine aynı odayı vermişler, alt katlarda merdivenleri az, yaşına, ağrıyan dizlerine uygun bir yerde, üstelik büyükçe de bir oda... Bunlara hiçbir itirazı yok Sabahat Hanım'ın. Artık iki kişilik odada oturmayı öteki doçentler gibi o da kabul ediyor. Sabahat Hanım, fakülte sekreterinden anahatarı almış, yeni odasına geçip iki masadan birini seçip oturmuş, kitaplarını, sözlüklerini koymuş, Kadriye Hanım'a da karşıdaki masa kalmış. Yeni oda arkadaşı böyle bir seçime karşı çıkmış, kalın camlı gözlüğünü göstere-

rek, gözlerinin bozuk olduğunu, ışığı soldan alan bir masada, yani Sabahat Hanım'ın erken gelip seçtiği masada oturmak istediğini söylemiş. Ayol, benim de gözlerim bozuk, demiş Sabahat Hanım, çantasındaki gözlüklerini çıkarıp göstermiş. İkisi de isteğinde ısrarlı, kararlı... İkisi de birbirine gözlüklerini gösterip duruyor. Tartışma epey uzamış. Sonunda, yazı tura atalım, demiş Kadriye Hanım. Olayı hep kızgın, sinirli anlatan Sabahat Hanım, bu yazı tura konusuna gelince gülmesini tutamıyor. Anlattıklarının tek gülünç yanı burası gibi görünüyor ona. Şansına çok mu güveniyor nedir, tamam, olur diyor, yazı tura atalım... Birden boş bulundum, diye anlatıyor bu hatasını. Yazı tura sonunda ışığı soldan alan masayı Kadriye Hanım kazanıyor. Sabahat Hanım ne yapacağını şaşıyor o gün, yeni odasına girmek bile istemiyor. Bir kumar oynamış gibi suçlanıyor, kızıyor kendi kendine... Ömründe pişti bile oynamamış bir kadın, hayatının bu en büyük kumarına çok kızıyor. Aynı gün bu sıkıntıyla kahve içmek için uğradığı arkadaşlarından biri ona akıl veriyor: Bu işlerin yazı tura ile değil, kıdeme göre çözümlenmesi gerektiğini anlatıyor. Bunun çok eski bir devlet geleneği, bir bürokrasi adabı olduğunu söylüyor. Sabahat Hanım, sorunu yeni oda arkadaşıyla bu bilgiler ışığında bir kez daha konuşmak istiyorsa da, Kadriye Hanım yerleştiği masadan kalkmaya hiç yanaşmıyor. Karşısındakini dinlemiyor bile, yazı tura ile kazandığı yeni masasına çivilenmiş gibi gün boyu kımıldamıyor yerinden, ertesi günler de sabahın köründe gelip ışığı soldan alan masaya oturuyor.

Son zamanlarda üniversitedeki en büyük sağ-sol kavgası olarak anılan bu olayı, dekan sekreterinin yanında sırasını beklerken bir kez daha dinlemek iyice si-

nirlerini bozmuştu. Güzel demlenmiş iki şekerli çay bile zehir oldu ağzında. Kadın karşısındakinin sıkıntısından, derdinden habersiz, kıdemiyle ilgili dekanın sunacağı belgeleri de gösteriyordu. Bu kadınla karşılaşmamış olsaydı belki biraz daha sakın girebilirdi dekanın odasına. Aylarca uğraştığı dava yüzünden sinirleri iyice altüst olmuştu.

Bütün girişimleri boş, sonuçsuz kalmış, sadece yorgunluk getirmişti ona. Arada bir yazıştığı, bayramlarda, yılbaşlarında kartlarını aldığı, ağabey gibi sevdiği bir arkadaşı vardı İstanbul'da, üniversite dışında kendini yetiştirmiş iyi bir araştırmacıydı. Bilimsel kongrelerden birinde tanışmışlar, sıkı bir dost olmuşlardı. Ona son yazdığı mektuplardan birine pul yapıştırmayı unuttuğu halde, mektup gene de yerine ulaşmıştı. Dahası imza da atmamış mektubuna. Belki posta görevlileri de dalgındılar ya da arada bir böylesi unutkanlıkları hoş görüyorlardı. Arkadaşı pulsuz, imzasız giden mektubundan önemli bir sorunu olduğunu anlamıştı. Aman haa, diyordu yanıtında, kendine dikkat et! Dalgınlığı yüzünden araba altında kalan bir arkadaşını anlattıktan sonra, sorununun ne olduğunu yazmasını istiyordu. "Eşinle, evliliğinle ilgili bir sorun mu yoksa?" diye bitiriyordu mektubunu. Üç kez evlenip boşanmış birinin aklına başka ne gelebilirdi ki? Anlatıla anlatıla olgunlaşmış, demlenmiş, en doğru sözcüklerle işlenip kurgulanmış bir öykü gibi, kıvrak, etkili bir dille yaşadıklarını Sina Bey'e de yazdı. Ankara'dan sonra İstanbul'daki bir dosta da... Danışma Meclisi üyesi eniştesinin bir yardımı olup olamayacağını da sordu. Bazen böyle kendiliğinden, hiç aklında olmayan yerlerden yardım istiyor, ardından da pişman oluyordu. Sina Bey, Danışma Meclis'i üyesi enişte-

sine ablası aracılığıyla ulaşıyordu belli ki... İlk on a açmış konuyu, ablası kocasına söylemeye bile yanaşmamış; "Arkadaşının da bilemediği bir iş olabilir işin içinde," demiş. Demek ki insanlar yaşadıklarının, başına gelenlerin gerçek nedenini bilemiyordu. Eskilerin deyişiy-le "hakiki nedenlerle" "zahiri nedenler" birbirine karışı-yordu. Toplumda çok yaygın bir kanı, derin bir kor-kuydu bu... Sonuçta boşa çıkan bu girişiminden de piş-man oldu. Gönüllü olarak avukatlığını üstlenen Doç. Korkmaz Bey dışında kimseyle konuşmayacaktı oysa.

Çok kötü günlerde, zor günlerde hak arıyordu. Bek-lenen temizliğin ilk örneği on gün önce yaşanmıştı fa-kültede. Bir asistan arkadaşının işine son vermişlerdi. Öyle etkilendi ki olaydan, belki de ilk kez kendi soru-nunu unuttu, küçümsedi. On günden beri arkadaşının hali gözlerinin önünden gitmiyordu. Maaş günüydü o gün, uzun maaş kuyruğunun en önünde bir şeyler ol-muştu, işler bir süre durmuş, başta mutemet olmak üze-re sıranın başındakilerin yüzü birden değişmişti. Ne ol-duğunu anlamak için bazıları sıradan çıkıp öne doğru yürüdüler. Asistan Umut Sayacı, işine son verildiğini maaş kuyruğunda, sıra kendisine geldiğinde mutemet-ten öğrenmişti. Bordroyu imzalamak için çıkardığı ka-lemi elinde duruyordu. O sahneyi çirkinleştiren ne çok ayrıntı vardı. Umut Sayacı duyduğuna inanamıyor, sap-sarı bir yüzle sağa sola bakıyordu. Başını sallayarak bir şeyler söylemeye çalıştı:

"Nasıl olur, bir yazıyla önceden bana bildirilmesi gerekmez miydi?"

Onu sevenlerin de sevmeyenlerin de kanı donmuş gibiydi, onunla karşıt düşüncede olanlar biraz daha çok suçlandılar. Herkesin içinde zavallı bir duruma düşü-

rülmüştü asistan Umut Sayacı... Ya da bir kahraman... Faşizmin korktuğu, çok önemseddiği biriydi demek ki o... Birkaç arkadaşı yanına düşüp onunla birlikte dekan gittiler, oradan öğrendikleri de mutemedin söylediklerinden farklı değildi. Umut Sayacı aylığıyla yaşayan her insan gibi yapacağı harcamaların bir listesini çıkar-mış, alacağı (yani alamadığı) aylığına göre ayarlamıştı bütçesini; ödemesi gereken borçları, kirası, aidatı, taksitleri vardı onun da... Kitap kurduydu, borçlu olduğu bir kitapçısı bile vardı. Bakkala, kasaba değil, kitapçıya borçlananlardandı o da... Kış yaklaşıyordu, manto sözü vermişti kızına, karısıyla bir yerde evlilik yıldönümlerini kutlayacaklardı. Maaşını almaya geldiğinde bu harcamaların küçük bir listesi vardı cebinde.

O sahneyi çirkinleştiren daha bir sürü ayrıntı...

O günden beri Coşkun'un odasına gelip giden öğrencileri hem kendi durumlarına, hem hocalarının durumuna üzüyorlardı. Sınavlarında çok zorlanmayacaklarını düşünerek; "Adı bile Umut!" diye şakalar yapmışlardı onun dersini seçerlerken. Adı bile Umut... Bazı adlardan bile rahatsız oluyorlar... Oysa öğretmen babası çok düşünerek koymuştu adını, çoğu öğretmen çocuklarının adı gibiydi onun adı da: Umut, Barış, Özgür, Kurtuluş... Umut etmek, barıştan, özgürlükten, kurtuluştan söz etmek yasaktı. Dekanla kavga ettikleri o günün sabahında Umut'un birkaç öğrencisi gelmişti odasına. Önce hocalarıyla ilgili yeni bir haber almaya çalışıyorlar, sonra kendi durumlarını konuşuyorlardı; bazıları ise çoktan unutmuşlardı işine son verilen hocalarını... İçleri öfkeli, kızgın olsalar da, nedense hep gülüyordu bu çocuklar. Gene kolay bir hoca arıyorlardı kendilerine. Sonra hocalarını unutturacak başka sorunları da var-

dı; YÖK'ün yeni düzenlemesiyle birinci, ikinci, üçüncü sınıftaki dersler yer değiştirdiği için çoğu öğrenci kaçınıcı sınıfta olduğunu bilemiyor, danışmanlarından bir açıklama bekliyorlardı.

İşine son verildikten iki gün sonra aralarında para toplayıp birkaç arkadaşıyla Umut Sayacı'nın evine gitmişlerdi. Belli etmeseler de evde herkes üzgündü, şaşkınlıklarını atamamışlardı. Kızı şöyle bir görünmüş, odasına çekilmişti. Elife, kendi kızına çok benziyordu Gizem. Karısının getirdiği çaylar yudumlanırken, tiryaki olmayanlar bile sigaranın birini yakıp birini söndürmüşlerdi. Böyle sıkıntılı bir günde bile onları güldürme becerisini gösterebilen konuklar da vardı. Olayın avuntu duyulabilecek bir yanı, Umut Sayacı'nın 1402 sayılı sikkıyönetim yasasına göre değil, rektörlük kararına göre işine son verilmesiydi. Büyük bir olasılıkla da dekan harcamıştı onu. Danıştay yolu açıktı; işine geri döneceğine, hatta birikmiş aylıklarını bile alacağına herkes inanıyordu. Gece yarısına değin süren konuşmalarla üzüntülü aileye moral verdiler. "Toplum doktoralı bir limon satıcısı kazandı," diye kendi haline gülüyordu Umut Sayacı. Böyle konuşması, espri yapabilmesi bile bir toparlanma belirtisi, ilk şoku atlattığının işaretiydi. Ziyaretin başlangıcındaki ilk suskunluğu yoktu. Arkadaş dayanışması kısa zamanda espri gücünü yeniden kazandırdı ona. Limon satıcılığı, iş güvencesi olmayan, atılmaktan, kovulmaktan korkan öğretim elemanlarının yaygın espriyidi şu günlerde. Kalemı iyiydi Umut Sayacı'nın, en azından editör olarak yayınevlerinde iş bulabilirdi. Aynı durum kendi başına gelseydi, aklından böyle bir iş geçiyordu Coşkun'un. O gün Umut Sayacı'dan daha çok sigara içmesi bundandı belki de... Sürekli yumrukla teh-

dit edilmek, yumruğu yemekten daha yakıcı, daha yıpratıcıydı, böyle bir yazısını okumuştı J.J. Rousse'nun. Artık düşmanları neyle tehdit edebilirlerdi ki Umut Sayacı'yı? Onu korkutabilecekleri en büyük silahlarını ellerinden çıkarmışlardı. Çalışanlar, işine devam edenler içinse, tehdit sürüyordu. İşinden atılan arkadaşlarının evinde, onlar daha çok sigara içiyorlar, daha dalgın, daha suskun oturuyorlardı. Coşkun, herkesten daha çok suskun olduğunu fark etti o gün, işsiz kalan arkadaşını onu eni konu kaygılandırmıştı.

Çayını bitirdikten sonra boş bardağı sekretere uzattı, teşekkür etti. Simler gibi çiller serpiştirilmiş yüzü güldü kızın. Dekan odasına giren çıkmak bilmiyordu ya da herkes doğal süresi içinde çıkıyor da, aceleciliği, sabırsızlığı, gerginliği yüzünden zamanı bile doğru ölçemiyordu. Gerçekten zamanı bile doğru algılayamıyordu.

Işığı soldan alan masada oturmak isteyen Doç. Sabahat Hanım, dekanın odasından çıkınca, Coşkun girdi. Selam verdi, gene önce yüzünü inceledi dekanın. Söylediği her sözden, her sorusundan sonra yüzüne, kara, şehla gözlerine bakıyordu. Sert sakallı yüzü her zaman tıraşsız gibiydi. Gözlerinin şaşılığı yüzünden yapacağı oyunları anlayamıyor, Tahti'yi yenen ünlü bir Türk güreşçisine benzetiyor onu. Şehla gözlerini güreşin güzel oyunları için kullanmıştı İsmet Atlı, dekan ise bürokrasinin çirkin oyunları için kullanıyor. O gözlere bakarak ne düşündüğünü anlamak zor... Liseyi bile nasıl bitirdiğine herkesin şaşıtığı bu adam, ülkenin en eski fakültelelerinden birinin dekanıydı, devleti kuranların kurduğu köklü bir fakültenin başında... Bu kalın kafalı adamın okuduğunu anlamadığı kesindi, inatlaşmayı çok sevdiği, zayıfları ezmekten hoşlandığı biliniyordu. Yasaları umur-

samadığı, hukuka inanmadığı da kesin... İyi bir adam olmadığı da... “Çamur” lakabını boşa takmamışlardı ona, Çamur Yüksel... Hademesinden profesörüne kadar herkes, böyle söz ediyor ondan. Konuşurken seçtiği sözcükler lakabına ne kadar da uygundu. Danıştay’ın “hatır” için karar verdiğini söyleyince, olanlar oldu:

“Çamuurr!” diye bağırdı. “Üniversiteyi çamurlaştırdınız. Bu güzel fakülteyi çamurlaştırdınız...”

Kaybettigi mahkemenin adaletine inanmıyor dekan, böylesine ilkel bir bakış...

Binlerce kez arkasından söylenmiş lakabının bir kez de yüzüne karşı söylenmesinden ne çıkardı ki... Hiç sesini çıkarmamıştı dekan, ben bu sözleri hak ettim, der gibi bir hali vardı. Belli ki lakabını da adı gibi benimsemiş, sevmiş... Vurup kapıyı çıkarken de; “Çamur bu adam!” diye söylendi. Sekreterin odasında bekleyenlerin yüzü altüst olmuştu. Ona şaşkınlıkla bakanlar arasında, Atatürk’ün harika çocuklar yasasıyla yurtdışına gönderdiği ünlü bir ordinaryüs profesör de vardı. Güzel sekreter, ikramının, ilgisinin işe yaramadığını görmekten üzgündü, ayağa kalkmış ama bir adım bile atamamıştı. Yüzü kızarmış, donup kalmıştı yerinde. Keşke bu kızaran yüz amirinde olsaydı.

“Çamur, çamur deryası oldu üniversite!”

Neden bağırdığını sesini ikinci kattan duyan arkadaşlarına da, odasının bulunduğu üçüncü kattan duyanlara da açıklamadı. Ağzından çıkan o “Çamur” sözü bütün soruların yanıtıydı, yaşadıklarını, yaşananları anlatacak en doğru, en cesur sözü bulmuş ve söylemişti. Sesi üçüncü kattan bile duyulduğuna göre, bu kadar gür, güçlü çıkmıştı demek ki... Dördüncü kattakiler de duymuşlar mıydı acaba? O gün işyerinde ağzını bıçak aç-

madı, kimseyle konuşmadı, soru soranlara yanıt vermedi. Sorunu bilmeyen yoktu zaten. Anlatmadığı, konuşmadığı, yardım istemediği kim kaldı ki? Ta İstanbul'a bile yazmıştı. Meğer ne boş bir eylemmiş konuşmak... En çok da sözcüklere olan inancını yitirdiği zamanlarda konuşmasını isterler insanın. Bunun ne zor bir iş olduğunu bilmezler.

Telefonla Hukuk Fakültesini aradı, konuşacağı tek insan oradaydı, santraldeki bayana Doç. Korkmaz Şenatlı'yı bağlamasını söyledi.

Dernek lokali nerdeyse bir spor salonu büyüklüğünde vardı; dış kapıdan başlayıp döne döne inen uzun merdivenler, biri bay, biri bayanlar için yan yana iki tuvalet ile vestiyerin bulunduğu büyükçe bir holde bitiyordu önce. Buradan, her zaman açık duran, camları renkli, çift kanatlı geniş kapıyı geçtikten sonra salona inmek için kırmızı yolluklu birkaç merdiven daha kalıyordu önünüzde. Merdivenlerin her basamağında kırmızı yolluğu tutan, çoban kavalı büyüklüğünde sarı pirinç çubuklar parlıyordu. Güzel döşenmişti salon, her köşesi, her bezegi sıra dışı bir zevkin ürünüydü. Ortasında kocaman, ağır bir avizenin sallandığı, kubbe gibi yükselen tavan asma katın bulunduğu karşı duvarlara doğru alçalıyordu. Duvar boyunca uzanan, sedire benzeyen uzun koltukları kalın sütunlar loca gibi birbirinden ayırıyordu. Koltukların hemen hepsi kilim motifli, kalın kumaş-

larla örtülmüştü. Biraz sedire, biraz koltuğa benzeyen uzun divanların arasını bölen sütunların arkasına kırmızı, dövme bakırdan yapılmış abajurlar konmuştu. Duvardaki pencere büyüklüğündeki vitrayların üstü Karagöz figürleriyle süslenmişti. Ağır demir sehpaaların üstündeki Kütahya işi çinilerin aynısı, girişe göre sağda yer alan şöminenin bulunduğu duvarda da vardı. Salon boşken bile, aradığınız birini görebilmek için uzunca bir göz gezdirmeniz gerekirdi.

Coşkun, hep bir sığınağa benzetmişti burayı, günlerdir bir sığınağa girer gibi giriyordu. Derneğe ilk gelenler dipte, mutfak kapısına giden köşedeki barın önünde toplanmışlardı. Bar önündeki yüksek sehpaaların üstünde uzun boylu insanlar gibi duranların çoğu, ojeli elleriyle sigara tuttüren, ayna düşkünü, süslü püslü kadınlardı. Buraya dostları, arkadaşları için değil de, bu aynalar için gelip gidiyorlardı sanki. Boyuna sigara tütürüp karşıya bakıyorlardı.

Dernek akşamüzeri açılıyordu. Başlangıçtaki temizlik kokusunun, rutubet kokusunun yerini, çok geçmeden parfüm, sigara, alkol kokusu almaya başladı. Önce bar tarafı, sonra şöminenin önü, derken derneğin ilgi gören öteki köşeleri birer ikişer gelenlerle dolmuştu.

Coşkun'un تنها, sessiz diye oturduğu giriş kapısını gören koltuklar hâlâ boştu, yaşlı üyelerin sahiplendiği köşelerden uzaktı burası. Kapıdan girenleri hemen görebileceği bir yer... Kolunda uzun boylu bir kadının yardımıyla tuvalete giden yaşlı ressam zor yürüyordu, yanındaki kadınla nikâh kıydırdığına değgin yaygın bir söylenti dolaşıyordu dernekte. Dedikodular doğruysa yaşlı ressamın milyarlarca lira değerindeki resim koleksiyonu, onu sürekli tuvalete götürüp getiren bu kadına

kalacaktı. Öteki ressam kızların yaşlı hocalarından birden uzaklaşmemelelerinin nedeni bu olsa gerek.

Kalabalık arttıkça garson çocuklar daha sık görünmeye başladılar ortalıkta. Biri Coşkun'a doğru yaklaştı:

"Abi, siz Korkmaz Şenatlı'yı bekliyormuşsunuz galiba?"

"Evet, onu bekliyorum."

"Biraz önce telefon etti, gelemeyecekmiş, önemli bir işi çıkmış. Özür diledi sizden..."

Yürüdü gitti çocuk. Belli etmese de canı sıkıldı. Elindeki evrakı öylesine karıştırmaya başladı. Onca mücadelenin sonucu sadece elindeki bir sürü yazı, evrak... Artık taşımaktan bıktığı kâğıt parçaları... Dava sürecinin öncesinde ve sonrasında yaptığı bütün girişimler, elindeki kâğıtları çoğalttı yalnızca. Kendi çabasına, hırsına, öfkesine bazı zamanlar arkadaşlarının hırsı, öfkesi, yardımı da katıldı, sonuç her girişimde çoğalan kâğıtlar... Doç. Korkmaz Şenatlı onu hukuk bilgisiyle desteklemiş, dilekçeleri birlikte yazmışlardı. Yazılar, belgeler, kâğıtlar çoğaldıkça, zaman uzuyor, adaleti elde etmek zorlaşıyordu. Kazandığı Danıştay kararına karşın, hâlâ yenikti. Kolay kolay içine sindiremeyeceği bir yenilgi bu. Korkmaz Bey gelseydi, kâğıtlara hapsolmuş adaleti nasıl kurtaracaklarını konuşacaklardı. Dekanın kararı uygulamayacağı kesindi, hele o kavgadan sonra... Bundan sonrası için akıl alacaktı Korkmaz Bey'den, daha da önemlisi dertleşecekti. Bundan sekiz ay önce Danıştay'a sundukları dilekçeyi yazarlarken, adalet üzerine ne çok söz anımsamışlardı. "Zenginler adaleti ceplerinde taşırlar," diyen filozofun sözünü beğenmişti en çok. Zenginler adaleti ceplerinde taşırlarken, yoksullar da yukarıya, Tanrı'ya havale ediyorlar. Tanrı katı, adalet ku-

rumlarından daha yakın onlara, üstelik masrafsız da... Bizler ise gittikçe çoğalan, artan, üst üste yığılan kâğıtlarda taşıyorduk adaleti. Mahkemelerle, yazışmalarla, duruşmalarla, hukukçularla geçen günlerin; “Ben haklıydım,” demekten öte bir kazancı olmamıştı. Elindeki mahkeme kararının şimdilik sadece buydu anlamı: Ben haklıyım... Ulaşamadığı, erişemediği adaleti, bir dekana söylenmeyecek sözlerle sağlamaya çalışmıştı.

Yıllar önce çok erken bıraktığı güreş, yumuşak minderlerde değil, hayatın sert zeminlerinde sürüyor sanki. Kuralları karışık, hakemleri yanlı; sonunda yenenin değil, yenilenin eli havaya kaldırılıyor. Hangi oyunla yenildiğini bile anlayamıyor insan. Gerçekten hangi oyunla yenildiğini bile anlayamamıştı. Ayağından kim tuttu, kolundan kim çekti, çelmeyi takanı, tırpanı atanı, el enseyi çekenı, boyunduruğu vuranı anlayamadı... Akıl erdiremediği bir sürü karışık oyun, üstelik zorbalık, tehdit de var işin içinde...

Yavaş yavaş çoğalan kalabalıkla birlikte, uğultular, kahkahalar da artıyor salonda. Kadınların şuh kahkahaları birbiriyle yarışıyor. Hele biri var ki, buranın “disko-ya” benzemesini istemeyen yaşlı yöneticilerin uyarısıyla karşılaşacak kadar kışkırtıcı... Derneğin eskiden daha “rafine” bir yer olduğunu savunan yaşlılar, böylelerine sataşmak için bahane arıyorlar.

İki üç hafta önce bir açıkturum yönetmişti burada. Zaman zaman bu tür görevlerle derneğin çalışmalarına katkıda bulunuyordu. En sıradan toplantıları, konferansları, açıkturumları polis izliyordu. Haftada bir gün, bu tür etkinlikler sırasında içki servisi yapılmıyor. Ortadaki sehpa ve koltuklar kaldırılıp, depodaki sandalyeler çıkarılınca; karşıda, kırmızı perdenin gerisindeki sah-

nede, tiyatro da dahil, her türlü etkinlik yapılabilirdi. Koca salon dolup taşmıştı o gün, giriş merdivenleri bile izleyicilerle dolmuştu. Sıkıyönetim bütün dernekleri kapattığı için, insanlar gidecek yer arıyorlardı. Herkesin susturulduğu zor günlerde, konuşan, susmayan insanlar görmek istiyorlardı, Ankara'nın göbeğinde böyle bir gereksinmeyi karşılıyordu dernek.

TRT ünlü bir yazarın romanından uyarladığı kendi yapımı bir filmi yakmıştı. Basında çok yer bulan, önemli bir olay, bir skandaldı bu. Kitaplardan sonra sıra filmle- re gelmişti. Konuşmacılar bu işi yapan genel müdürü Neron'a benzetmişlerdi. Bizim gibi ülkeler için ateşin bulunmasının bile bir tehlike olduğundan söz etmişler- di. O gün görevli polis perdenin arkasına bir sandalye atmış, konuşmacılardan önce yerini almıştı. Perde arka- sındaki sivil polisi dinleyiciler göremiyordu ama, sah- nedeki konuşmacılar görebiliyordu. Coşkun'un yönetti- ği açıkoturumun iki katılımcısı hızlı konuşuyordu, söz- leri akıp gidiyordu; üçüncü konuşmacı Sinan Akoğul ise tam tersine ağır ağır, tane tane konuşuyordu. Hızlı ko- nuşan iki konuşmacı her söyleneni yazan polisin par- maklarını yormuştu. Sıra üçüncü konuşmacı Sinan Akoğul'a gelince adam rahat bir nefes alıyor, yorulan parmaklarını dinlendiriyor, ellerini ovuyordu. Açıkotu- rumun o ciddi havası içinde polisin durumu sahnede- kinin ilgisini çekti. Konuşmacıların sinirleri bozulmuş, kıs kıs gülmeye başlamışlardı. Coşkun mikrofonu Sinan Akoğul'a verirken; "Şu adamın parmaklarını biraz din- lendirelim," diye fısıldayınca, dinleyicilerin nedenini an- layamadıkları ya da kendilerine göre yorumladıkları bir gülme tuttu sahnedekileri. Mizah en çok böyle zaman- larda ortaya çıkıyordu. Polisi görmedikleri için durumu

anlamayan dinleyiciler, hâlâ “Neron” esprisine güldüklerini sanmışlardı.

Korkmaz Bey’in gelmeyeceğini anlayınca, artık kapiya doğru bakmıyordu, garsonun getirdiği rakısını yalnız içecekti. Bir yıl önce bıraktığı sigara, rakıyla birlikte hayatındaki yerini yeniden almıştı. İradesinden daha inatçı çıkan bu iki nesneden kurtulmayı çok istiyordu aslında. Karısı bu yüzden, epeydir başının etini yiyip duruyor. Sigarası, içkisi yüzünden horlanan bir koca durumuna düşmek istemiyor.

Elene elene iyice azalmıştı buradaki dostları, çoğunu da darbeye gelen acımasız düzen elledi. Mamak’ta işlemedikleri suçların hesabını veriyorlar. Mamak’tan iki üç ay içinde kurtulanlar bile çökmüş bir yüzle dönüyorlar, en az on yaş yaşlanmış olarak... Kendilerini o hale getiren işkenceleri anlatıyorlar. Pehlivan gibi adamların avırtlarına iki taraftan çiviler çakılmış gibi yüzleri çökmüştü. İşkenceci askerlerden birinin adı Türkan Şoray’mış, dudakları iri olduğu için kendi arkadaşları böyle bir ad takmışlar ona. Bir işkenceciye Yeşilçam’ın en güzel kadınının adını vermişler. İşlerini nasıl keyifle yaptıkları belli. Bu işkenceleri yaşamamak için yurtdışına kaçanlar da vardı. Bu kötü günler, kötü olaylar dernekteki dostlarının sayısını giderek azaltmıştı.

Birkaç arkadaşıyla da dernek seçimlerinden sonra arası açıldı. Sıradan derneklerde bile hemen her seçim kavgalarla, küskünlüklerle, kırgınlıklarla bitiyordu. Beğenmediği, eleştirdiği yönleri olsa da, bütün derneklerin susturulduğu şu günlerde, buranın iyi işler yaptığını nasıl görmezlikten gelebilirdi? Örneğin, on gün önce Doç. Bahriye Üçok’un da katıldığı “laiklik” konusundaki açıkoturum, ülkenin gidişiyle ilgili çok önemli uyarılarla doluydu. Çok cesur, yürekli insanlardı konuşmacılar.

Merdivenlerden, yönetim kurulu üyesi Macit Bey'le birlikte salona inen kadını ilk kez görüyordu. Gözlerini alamadı kadından. Yalnız o değil, bazıları salonun uzak köşelerinden bakıyorlar. Bu havasız yerde kadının uzun saçları sanki kendi esintisiyle savruluyordu; yalnız onun saçları için esen bir rüzgâr vardı çevresinde.

Macit Bey, salona şöyle bir göz attıktan sonra, konuyla birlikte Coşkun'un bulunduğu köşeye doğru yürüdü, oturacakları uygun bir yer arıyordu. Coşkun biraz kımıldayıp yer gösterince, onun karşısındaki ikili koltuğa geçtiler. Adının Selda olduğunu öğrendi kadının, durgun, sessiz görünüyordu. Arada bir küçük bakışlarla nereye geldiğini anlamaya çalışıyordu. Tanışmalarından kısa bir süre sonra Macit Bey'in değil de, Coşkun'un konluğu gibi davranmaya başladı. Cin tonuğın yanında ne yiyeceğini Coşkun'un yardımıyla seçti. Macit Bey bu durumdan rahatsız görünmüyordu. Biraz konuşunca, Selda'yı onun da yeni tanıdığını öğrendi. Dernek başkanı Avukat Atıf Esen randevusuna gelmeyince, başkanın konuyla ilgilenmek yardımcısına düşmüş. Başkan, kırk tarakta bezi olan bir adam, konluğu durumu anlasın diye onun bu huyundan kibarca söz etti. Halen onlarca derneğin üyesiydi Atıf Bey, darbeden sonra bir sürü derneğin kapatılması bile onun yükünü azaltmadı. Başkan son olarak aydınlar dilekçesinden imzasını çekenler arasında duyurmuştu adını. Üniversiteden atılma korkusuyla, yedikleri içtikleri ayrı gitmeyen bazı dostlarını kızdırmıştı bu yüzden. Selda'ya biraz bunlardan söz ettiyse de, onun "aydınlar dilekçesi"nden bir şey anlamadığını fark etti. Gene de randevusuna gelmeyen başkanın nasıl biri olduğunu anlamış gibi görünüyordu. Dernekle ilgili olarak değil, avukat olarak, bir

hukuki sorununu konuşmak için sözleşmişler onunla. “Hukuki bir sorun” demekle yetindi sadece, bunu söylerken bile hüzünlenmişti. Bu kadarcığını bile ölçüp biçerek söylemiş gibi görünüyordu.

Çok geçmeden Macit Bey, yönetim kurulu toplantısına katılacağını söyleyerek ayrılınca, Selda ile yalnız kaldılar. Onunla ortak konular bulamamaktan, konuşamayıp tutulup kalmaktan korktu bir an; yeni tanışanların bilinen sözleri, soruları, soruların yanıtları çabuk bitti. Yeni tanışanların birbirine çekinmeden sorabilecekleri sorular bitmişti. Sıra daha çekinilerek sorulan sorulara gelmişti. Sanki konuşmaktan çok dinlemeyi seviyordu Selda, Coşkun ne konuşsa dinlemeye hazır gibi bakıyordu. Eskiden bir süre hemşirelik yapmış, şimdi çalışmıyormuş.

“Biliyor musunuz?” dedi Coşkun. “Benim de başka bir hukukçu arkadaşla randevum vardı, onun da işi çıkmış, gelemedi.”

Selda’nın sözcükleriyle bitirdi sözlerini:

“Ben de hukuki bir sorunumu görüşecektim.”

Güldü Selda, geldiğinden beri ilk kez böyle açık, belirgin bir gülümsemeyle baktı Coşkun’a:

“Aa, ilginç, ikimiz de bir avukatla buluşacaktık öyle mi? Ama beklediğimiz kişiler gelmedi.”

“Evet, ikimiz de hukuki bir sorun için gelmiştik bu gün anlaşılan...”

Yazgılarındaki bu küçük benzerlik ikisini de güldürmüştü. Hukuki sorunlarının ne olduğunu da soracak, konuşacak havaya gelmişlerdi aslında, ancak gittikçe dernekte boş yerler azalınca, başka erkekler birer bahane uydurup yanlarına oturmuşlardı. Yeni gelenler yüzünden konu kendiliğinden değişti. Üyelerinin çoğunun

ressam, şair, gazeteci olduğu böyle bir dernekte, güzel bir kadınla karşılaşınca uzun süre rakipsiz kalmak zordu. Bazı sorulardan, gevezeliklerden mesafeli duruşuyla kendini kurtarıyordu Selda. Bazıları heveslerinin kursağında kalacağını daha ilk sorularıyla anlamışlar, kalkıp başka masalara gitmişlerdi. Selda, yalnız Coşkun konuştuğunda ilgi gösteriyor, ötekiler konuştuğunda ya donuk bir yüz ifadesiyle bakıyor ya da kendi içine kapanıyordu. Kısa boylu şairin onu inatla konuşturmak istemesi hiçbir işe yaramamıştı.

Derneğe girerken solda, son merdivenlerin bittiği yerde, sonradan eklenmiş, büyük bir oyuntu gibi duran ayrı bir bölüm daha vardı. O bölümün güçlü ışıkları altındaki resimleri gösterdi Selda:

“Coşkun Bey, karşıdaki sergi kimin?”

“Karma bir sergi, dernek üyesi ressamların.”

“Gezebilir miyiz?”

“Tabii...”

Ondan önce kalktı Coşkun, çevrelerini sarıveren gevezelerden, yılışıklardan kurtulmak için bundan daha güzel bir fırsat olamazdı. Eğer kalkmasalardı, deminden beri kadın hakkında bir şeyler öğrenmeye çalışan geveze şair, şiirlerini okumaya başlayacaktı.

Sergi bölümündeki spot lambalarının güçlü aydınlığında Selda'nın yüzü, vücudu daha diri, daha canlı çıktı ortaya. Nerdeyse battaniye kalınlığında kalın bir kumaştan dikilmiş tek parça entarisinin altında bile bütün vücut çizgileri belli oluyordu. Dik kalçası kocaman bir kaplumbağa sırtı gibi yuvarlak, sert görünüyordu. Sanki kendini daha iyi göstermek için gelmişti bu ışıkların altına. Resimler arasında, canlı, yürüyen bir resimdi o da, Coşkun gözlerini alamıyordu. Biraz resimlerden, gene

biraz kendilerinden konuşa konuşa son resmin önüne geldiler. Son resim, bazı şeyleri konuşmak için son fırsattı sanki, heyecandan soracağı soruları unuttuyordu bazen:

“Selda Hanım, nerede oturuyorsunuz?”

Unuttuğu, yeniden hatırladığı, yeniden unuttuğu soru buydu.

“Çankaya’da...”

Baştan beri aralarına giren nezaket engeli, yeni tanışmış olmanın getirdiği çekingenlik azaldıkça, ikisi de daha rahat konuşuyordu.

“Ben de Aşağıyabancı’da oturuyorum. Arabanız yoksa, birlikte gidebiliriz.”

“Size zahmet olmaz mı? Benim için yolunuzu uzatmayın.”

“Yok canım, zaten yakınmış evlerimiz.”

“Olur, birlikte gideriz.”

Sevincini sadece bakışlarıyla belli etmeye çalıştı, uygun bir söz bulamadı söylemek için. Önündeki bütün resimlerin renkleri havai fişekler gibi patlayıp dağıldılar sanki, sonra birbirini arar gibi havada uçtular, yeniden karışarak, yeni bir tabloda başka renklere dönüştüler. İçindeki bu sevinç tablosunu istese de ayaküstü anlatamazdı Selda’ya.

Resimlerin önünde oyalanmak işe yaramıştı, masalarına döndüklerinde şair de, ressam da yoktu. Kaleminden çok çekiciyle övünen proleter şair, Selda’ya okumaya niyetlendiği şiirlerini karşı masada başka bir kadına okuyordu. Büyük sanatçı havalarında ne çok adam turedi son zamanlarda. Bu tiplere baktıkça, derneğin gitgide bozulduğundan yakınan eski üyelere hak vermek elde değildi.

Kadehlerini bir kez daha kaldırdılar, çok kısa zamanda epey yol almış dostlukları içindi bu kadehler... Selda son yudumunu aldıktan sonra masaya koyduğu bardağını gösterdi:

“Nezaketen dibinde biraz bırakmak gerekirdi ya, ben hepsini içmişim...”

“Zaten bardağın dibinde geliyor içkiler...”

Onları güldüren bu espriler, ilk sınavın başarıyla geçtiğinin işaretleriydi. Başını çevirip garsonu arayan Coşkun’un niyetini anlamıştı Selda:

“Ben başka içmeyeceğim,” dedi kararlı bir sesle. “Hem geç oldu biraz. Evde yaşlı bir annem var benim.”

Bu da kafasındaki soruların karşılığı olabilecek, Coşkun’a sevinç veren yeni bir ipucu... Kocasının, çocuklarının değil, annesinin beklediği bir kadın... Demin resimlerin önünde oluşan içindeki umut tablosuna yeni renkler katıldı.

Konforlu bir sığınağa benzettiği derneğin uzun merdivenlerini Selda ile birlikte çıktılar.

Gelirken Kızılay’ın sokaklarında gördüğü akşam kalabalığı, aynı canlılığıyla sürüyordu. İşyerlerinin çoğu açıktı; lokantalar, dönerciler, ekmek, simit, sandviç satılan büfeler, Sakarya Caddesi’nin balıkçıları, kahvaltılık-larıyla ünlü dükkânları, biraz tenhalaşmış olsalar da, kapanmamıştı. Yürüdükleri sokak mutfak gibi kokuyordu. Uzaktan balıkçıların, gür, kalın sesleri duyuluyordu. Gelirken karşıda, banker bürosunun önünde gördüğü öfkeli kalabalık dağılmıştı. Kızılay’da iflas etmiş bir sürü banker bürosu vardı. Onlara parasını kapıran insanlar ne kadar bağırıp çağırsalar, direnseler, gitmek istemeseler de, sonunda polis coplari galip geliyordu. Kızılay, yıllardan beri polisin, polis coplarının eksik olmadığı bir

semti oldu Ankara'nın. Her gün bu sokaklarda gördüğü bankerzedelerin halini anlattı Selda'ya; evimi sattım, arabamı, altınımı bileziğimi sattım, diye bağırıp çağıran, kandırılmış insanları anlattı. Reklam panolarından birine, "Banker Tanker" diye bir oyunun afişi asılmıştı. Selda da bunlara para kaptıran bir iki yakınından söz etti, neyse ki kendileri aynı tuzığa düşmemişlerdi.

İki üç sokak ötedeki arabaya vardıklarında, iri iri karlar atıştırmaya başladı. Birbirine uzak uçuşan kuşlar gibi iniyordu karlar. Tozlu camların üstünde biraz biriksinler diye sileceklere dokunmadı. Epeydir havaların kuru geçtiğini söyledi Selda, Ankara'nın kirli havası için beklenen bir yağıştı bu. Kızılay'dan Meclis'e doğru ağır ilerleyen trafikte Ankara'nın hava kirliliğini konuştular. Selda bu bakımdan daha şanslı bir yerde oturuyordu. Yolculukları suskun geçmiyordu. Çankaya yokuşunu tırmanırken, Selda sağa, trafiği az bir sokağa yönlendirdi Coşkun'u; üç yüz metre kadar gittikten sonra da durmasını istedi. İki apartman ötede, ağaçları bol bir bahçe içindeki ev onlarınmış... Coşkun'un tahmin ettiği gibi, arabayı biraz erken durdurmuştu. Bir erkekle yeni görünmeye başlayan bütün Türk kadınlarının başvurduğu bir önlemdi bu; kenar mahallelerde bu mesafe daha da uzak olurdu.

"Selda Hanım, bundan sonra ne zaman görüşebiliriz?"

İnmek üzereyken, açtığı kapıyı yeniden kapattı.

"Ben sizi arasam..."

Cebinden kartını çıkardı Coşkun, hemen vermedi, kendisini kolay bulabileceği saatleri de yazdı kartın arkasına.

“Fakültede genellikle derste oluyorum... Beni evde bulabileceğiniz saatleri de yazdım, ararsanız çok sevini-
rim.”

“Arayacağım Coşkun Bey. Allah’a ısmarladık!”

“Gle gle...”

Kartı çantasına koydu, arabadan indikten sonra döndü, el salları gibi kolunu hafifçe kaldırdı. Coşkun da el sallarken, bir süre arkasından baktı. Sokak lambalarının aydınlığında, gittikçe artarak, daha sıklaşan, benek benek savrulan kar tanelerinin arasından bahçeye geçti, apartman kapısından içeri girinceye kadar bekledi Coşkun.

Şu mu demek isteniyordu ona: Sen toplumun en alt kesiminden geldin, çok yoksul bir hayatın içinde büyüdün, fazlasını isteme... Üniversitede dersler veriyorsun, daha ne! İlle de dil öğrenmeni, doktora yapmanı, öğrendiğin dili ilerletmeni isteyen yok senden. Hırsınla korkutup ürkütme kimseyi. Bir öğretim görevlisi olarak kal. Karın doktora yapıyor nasıl olsa, onun başarılarıyla övün, onun önüne geçmediklerine, ikinizi birden kapının önüne koymadıklarına şükret! Geldiğin yeri düşün, doğduğun köyü, büyüdüğün gecekonduvarı... Yazgını zorlama, yoksa böyle sıkıntılar yaşarsın... Bu düzen ki-me ne vereceğini, kimden ne alacağını iyi bilir. Yurtdışında doktora yapmak neyine! Hem de Paris'te... Ailen-den, annenden babandan, dedelerinden gelen bir "muktesebatın" yok senin. Soyunu sopunu, geçmişini düşün, geldiğin yolları, geçtiğin engelleri hatırla. Daha fazlasını vermezler sana.

Istersen önce dedelerinden başla, dedelerini düşün... Sonra çocukluğunda -hâlâ da öyle- kavgalarından bıktığın anneni babanı düşün... Yollarındaki taşı keseği temizlemek için yardımını gördüğün tek bir insan oldu mu? Yaşamın boyunca minnet duyduğun tek insandı Prof. İlkin Bey, o da çabuk gitti, erken göçtü bu dünyadan.

Kafasının karışık olduğu zamanlarda, başına gelenleri anlayamadığında akıl aldığı arkadaşlarının sözleri, içinden duyduğu bu seslerle aynen örtüşüyor. Günün modasına uyup, (hiç geçmeyeceğini düşünüyor bu modanın) derin devletten söz edenler de var. Kolayca inandırıyorlar da insanı. Kimi profesörlüğünün, kimi doçentliğinin gizli istihbarat raporlarıyla nasıl engellendiğini örnek göstererek, kafasına başka kuşkular da sokuyorlar. Ama o gene de başarısızlığındaki “derin” engeli çocukluğunda arıyor.

Pastanede oturup devetüyü kabanlı adamı gözlerken, içindeki sese uyup çocukluğunu düşünüyor. Garson ikinci çayı da koydu önüne. Beklediği adamın hemen çıkmayacağını biliyor, çünkü çok uzun sevişir Selâ. Sevişmeden önce bir şeyler yemeyi seviyor. Koynuna aldığı erkeği kolay bırakmaz o. Devetüyü kabanlı adamı da hemen bırakmayacak, çocukluğunu da, gençliğini de düşünmeye bol bol vakti olacak...

Insan bazen, düzlük, açık bir yerde çok uzaklara bakar, ufkunu, ufkun ötesini bile görmek ister. Neden baktığını bilmez, gözlerini sınar sanki, ne kadar uzakları görebildiğini anlamak için bakar. En çok çocukluğunu düşünür insan, bazen hiçbir neden yokken bile, ne kadar eskileri hatırladığını anlamak için sınar durur belleğini. Coşkun da belleğini böyle sınıyor.

Çocukluğunun anımsayabildiği en eski resimlerine götürüyor belleği şimdi onu. İyi karılmış bir iskambil kâğıdı gibi karmakarışık resimler, yavaş yavaş, çocukluktan başlayarak, kafasında bir düzene giriyor.

Dedelerin birden çok evlendiği, bazılarının iki üç eşle birlikte yaşadığı, önü bozkır, arkası kayalıklı, yoksul, küçük bir köydü doğduğu yer. Odalarda, ekin tarlalarında, ağaç gölgelerinde, yığın diplerinde, harman yerlerinde yaşlıların kimi savaş anılarını anlatırdı; Yunan harbinden, Sakarya'dan, Dumlupınar'dan söz ederler, o savaşların en etkili silahı makineli silahların seslerini taklit ederek savaşı yaşatırlardı dinleyenlere; kimi de eşkıyalık anılarına başlar, ellerinde mavzer, jandarmayla nasıl çatıştıklarını anlatırdı. Eşkıyalıktan gelenler her nedense daha konuşkan olurlar, sohbetleri bitmek bilmez, daha keyifli konuşurlar, dernekleri daha kalabalık olurdu. Köylüler eşkıyalıktan gelenlerden çekinirlerdi de, muhtarlık seçimlerini genellikle onlar kazanırdı. Rahat rahat korkusuzca konuşurlar, ağızlarından bal damlardı sandı ki.

Her iki gruptan da dedeleri vardı; cepheye gidip savaşmış olanlar da, dağa kaçıp eşkıyalık yapmış olanlar da... Aralarında bir karşılaştırma yapmak gerekirse; o, cepheye savaşmış olan dedesini biraz daha çok sevmişti. Aslına bakılırsa, ikisini de sevmemişti, belki de büyükbabasından, öteki dedesi kadar nefret etmemişti. Hangisini çok sevdiğini değil de, hangisinden daha az nefret ettiğini konuşmak daha doğru olurdu.

Köyün arkasında, bal peteği gibi üst üste binmiş kayalar gece karanlık basınca büyür, çoğalır, yer değiştirir,

devrileceklermiş gibi insana ürküntü verirdi. Köyün ortasından adına “Öz” dedikleri bir çay geçiyordu, yazın azalan suları kumluk yerlerde kaybolur, kumlar bitince taşlık, saylık yerlerde yeniden ortaya çıkar, ama bir zamanlar suyuna karıştığı Kızılırmak’a varmadan gene kumlara teslim olurdu. Köylülerin anımsadığı son cina-yet yıllar önce, adına “Öz” dedikleri bu derede, su yüzünden işlenmişti. Bütün köyler gibi, bu köyde de su olan her yerde bir kavga olmuştu.

Savaş anılarını anlatan Salih dedesi, eşkıyalık anılarını anlatan Nazif dedesine göre daha sevecen, daha yakın görünürdü çocuklara; öteki, çocukları görmezdi bile, yalnız sessizlik istediği zamanlarda onların farkına varır, ilk işi de yanından uzaklaştırmak olurdu.

Köyün üst tarafında, derenin dar bir boğazdan çıkıp geldiği bir düzlükte, birkaç odalı, içinde ahır, önünde ağılı olan kocaman bir konaktı Salih dedesinin evi. Su sesi duyulacak kadar yakındı dereye. Yağmurların etkisiyle duvarlarındaki samanlı sıvaların akıp gittiği yerlerde iri taşlar görülürdü. Bu evde doğmuştu Coşkun. Hep şırıltısını duydukları dereден yağmurlu günlerde uzak durmalarını isterlerdi. Yazın kumlarla baş edemeyen cılız dere, kışın azgın sel sularıyla kabarıp taşar, kı-zıllaşan köpüklü suları derin yarıları geçerek çevresindeki evlerin eşiğine kadar yükselirdi. Yağmurlardan sonra Zafer’le eşikte otururlar, ayaklarını yalayıp geçen, mil-lenmiş deli sel sularının akışına bakarlardı. İnsanlarla hayvanların aynı kapıdan girip çıktığı o büyük köy evinde, büyükbabası kollarını açınca, iki çocuk yan yana, birlikte koşarlardı. Kardeş gibi büyüyen yaşıt iki çocuk-tan biri torunu, biri oğluydu Salih Ağa’nın. Bir kolundaki çocuğu öperken dede, öbür kolundakini öperken

baba... Bir kolundakini gelini doğurmuş, öbür kolundakini geliniyle aynı yaşta olan ferik, yani genç karısı doğurmuştu. Aynı yaşta iki çocuğun birinin “baba”, ötekisinin “dede” demesi isteniyordu bu yaşlı adama. Birbirine öykünen çocukların ağzında sözcükler bazen yer değiştiriyordu.

İzmir’de doğup büyümüş karısı Melike, yıllar sonra kendisinden nerdeyse daha küçük yaşlardaki amcalarını, teyzelerini tanıdıkça, bu akrabalık ilişkisini çok karışık bulmuştu. Yaşça yeğenlerinden küçük amcalar, teyzeler onu şaşırtmıştı. O yıllarda Anadolu’daki bütün köylerin, kasabaların böyle olduğunu bilmiyordu. Mühendis babasının görevi nedeniyle ülkenin sadece birkaç büyük kentini görebilmiş... Kendinden küçük amcalarını, teyzelerini tanıştırtırken, gülmemeye çalışmıştı Melike. Bu karışık durumu daha yeni tay tay durmaya, yeni yürümeye başladıkları günlerde, Zafer’le birlikte Salih dedesinin kucasına koşarken Coşkun da sezmişti. Dedesinin uzun kollarının iki çocuğa aynı sevgiyle, aynı duygularla açılmadığını anlamıştı. Yaşlı adama “baba” diyen çocuğun daha çok sevildiği belliydi. Zaten çok geçmeden, dedenin ikinci kolunu dolduracak çocuğu da doğurmuştu genç karısı.

Sonra indirilip kaldırılan, elleşilip kucaklanan, sırtlanan, omuzlanan, elden ele uzatılan eşyaları anımsıyor. Bir taşınma telaşı olduğunun farkında değil çocuklar, bu taşınmanın gerisindeki kırgınlıkların, huzursuzlukların da ayrımında değiller. Tuhaf bir sessizlik, suskunluk içinde yapıyor işler. Suskun baba yutkuna yutkuna bir iki söz söylüyor birine. Yüzü asık... İki aile bir arada yapamayacağını anlamış... Taşındıkları ev, arabaya, kağına gereksinme duyulmayacak kadar yakında, hemen

arkada, aralarında dar bir yol var. Omuzlarda taşınan eşya, arabaya gereksinme duyulmayacak kadar az... Yoksulluk taşınırken hiç yormuyor insanı. Dede, ne da-
var mal vermiş, ne tarla, bağ bahçe, ne de doğru düzgün
bir eşya; tamtakır, kuru bakır bir evin içinde buldular
kendilerini. Kış için tavana asılmış üzüm, domates he-
venklerinden, ince iplere dizilmiş biber, patlıcan kuru-
larından bir tanesini olsun indirip vermemişlerdi. Yağ,
pekmez, sızgıt, turşu dolu küpler, çömlekler, çocukların
ilgisini çeken, iştahını kabartan, ağladıkça susturan gü-
zel yiyeceklerin hepsi ayrıldıkları dede evinde kalmıştı.
Anne sonradan çok yakındı bu durumdan; "Evimizde
su içecek tasımız bile yoktu," diye anlatırdı o günleri.
Yalnız karşı tarafı -dedesi tarafını- yermek, gözden dü-
şürmek için değil, babaya çalışma hırsı vermek için de
anne o yoksulluğu sık sık hatırlatırdı.

Dere boyundaki igde kokuları, arada bir kabaran sel
sularının sesi, yeni evlerinden de duyuluyordu, aynı
kokuları, aynı sesleri duyacak kadar yakındı iki ev. Yü-
rümeye yeni başladığı, adımlarını, zar zor attığı o gün-
lerde, Zafer'le oynamak için doğduğu dede evine düşe
kalka gidiyordu. Oyun yerleri iki evin arasındaki sokak-
tı çoğu zaman. Oyunları bitince ayrılmaları, ayrı ayrı ev-
lere gitmeleri ikisine de zor gelmişti, uzun bir zaman
kendilerini ayıran şeyi anlayamamışlardı. Oysa eskiden
yalnız evleri, odaları değil, yatakları bile ortaktı. Akşam
olunca ayrı ayrı evlerden çağrılmak ikisine de zor gel-
mişti.

Zafer, oyun yerleri olan iki ev arasındaki dar sokağa
elinde dürümle geliyor, her seferinde dürümünün neli
olduğunu sorarak başlıyordu oyuna. Anlaşılmasın diye
de ağzındaki bulaşığı siliyor, yufka ekmekle dürülmüş

dürümün eriyip açılmış yerlerini kapatarak, sorusunu soruyordu:

“Bil bakalım, dürümüm neli?”

Oyunları çoğu zaman böyle başlıyordu.

“Pekmezlii...”

“Bilemediin...”

Coşkun bilemedikçe, Zafer’in elindeki dürüm daha bir tatlanıyor sanki. Kış günlerinde dürüme konabilecek bütün yiyecekleri sayıyor:

“Yumurtalı...”

“Bilemediin...”

“Peynirli, çökelekli...”

“I-ıh! Gene bilemedin.”

Bu ödölsüz yarışma uzadıkça, iki çocuğun heyecanı da artıyor, ama keyiflenen daha çok Zafer oluyor.

“Yoğurtlu, dürümün yoğurtlu...”

“Bildii!” diyor Zafer, sonra bir iki adım geri çekilerek bir başına yemeye devam ediyor dürümünü. Ona imrenerek, özenerek bakıyor Coşkun. Eve koşup annesine ağlayıp sızlasa, içi boş, yavan ekmeği alabileceği bile kuşku. Çok geçmeden yoğurdun hafif sarıya çalan suyuyla Zafer’in dürümü bir yerinden eriyip açılıyor, beyaz damlalar açılan yerden sızarak gömleğinin önüne dökölüyor. Coşkun, gömleğin yakasındaki bulaşığı parmağıyla sıyırarak ağzına götürüyor. Karşısındakinin gönlü olmasa da, itiraz edemeyeceği bir yerden alıyor yoğurdu, üstelik Zafer’in gömleği de temizleniyor. Açlık bir çocuk aklını böyle zorluyor. Ötekiyse, oyun arkadaşının dürümündeki sızıntılardan, akıntılardan, küçücük bir pürtüğünden bile yararlanmasına razı değil, bir adım daha geri çekilip dürümünün akan yerlerini düzelttikten sonra yemeye devam ediyor. O sırada bir rüzgâr esi-

yor, ağaçların yaprakları hışıh hışıh konuşuyorlar sanki; iğde, armut, badem, alıç dalları kendi dillerince bir şeyler konuşuyorlar; Coşkun bir umutla onlara bakıyor, koparabileceği tek bir meyve yok. Bütün bu olanları evlerinin penceresinden annesinin gördüğünü, görüp ağladığını akşam çerçilikten dönen babayla konuşurken anlıyor Coşkun. Baba o günlerde bakırcılık yapıyordu, evlerinin bir odası bakır leğenler, ibrikler, kuşaniler, helkeler, sahanlarla doluydu, kalaysız bir sürü kap kacak üst üste yığılmıştı. Dövme bakırın yerini ucuz “çark bakırı” almıştı o günlerde. Annesinin anlattıklarını dinleyince, baba da ağlamaklı oldu, yutkunup durdu, ama bir şey söyleyemedi. Az konuşan, sözü çabuk biten, suskun bir adam baba. Ellerindeki bakır kapları satınca, sağmal bir hayvan almayı düşünüyorlar, bir inek ya da iki üç koyun... Öfkeli anne susmak bilmiyor. Kendilerine mal mülk vermeden ayıran Salih dedeye, “ferik” dedikleri ikinci karısına atıp tutuyor; “Tek bir koyun da mı veremezlerdi?” diye kızıyor. O yoğurt olayı ailede yıllarca unutulmadı. Evin ilk sağmalı sarı ineği bu olay üzerine aldılar. İki üç yıl içinde, evin dış kapısından insanlarla birlikte giren birkaç da hayvanları olmuştu.

Salih dedelerden söz açılınca, çocukların “ebe” dedikleri babaanne hakkında yalnızca iyi şeyler konuşuluyordu. Çektiği onca acıya karşın, öldüğü güne kadar sessiz, sakin, huzurlu yaşadı Aslı ebe. Yazgısını önceden biliyor, yaşadıklarını, yaşayacaklarını önceden kabullenmiş gibi, karşılaştığı hiçbir şeye şaşırmış görünmüyordu. Oysa onunla aynı olayları yaşamış öteki kadınlar daha isyankâr, daha kavgacı ve hırçındılar. Aslı ebe, üstüne kızı yaşında genç kuması gelince, Salih dedenin konağına bitişik, tek odalı evine çekilmişti. Konakta pi-

şirilen yemekten akşamları ona da bir kap yemek düşüyordu. Bitişiginde, böğür böğüre yaşadığı o büyük evin içinde miydi, dışında mıydı, belli değildi. Salih dedenin hâlâ karısı olup olmadığı da belli değildi. Ancak bir köşeye itildiği kesindi. Kızı yaşındaki ferighi alınca, kocası unutuverdi onu. Aslı ebe, hiç itiraz etmeden, huzursuzluk çıkarmadan, sessizce boyun eğdi bu duruma. Onun öyküsü üstüne kuma getirilen öteki kadınlardan biraz farklıydı, savaşıta ölen ilk kocasının kendisinden dört yaş küçük kardeşiyle evlendirilmişti. Yani Salih dede onun kayınıydı, üstüne genç bir kadın almasını bir haksızlık değil, tersine yapılan bir yanlışlığın düzeltilmesi gibi doğal karşıladı. Her gün kendisi gibi yaşlı, kumalı kadınlar gelip gidiyordu yanına; onlarla konuşurken, dertleşiyor mu, türkü mü söylüyor anlaşılmazdı, bazen ağıt yakar gibi sözlerini bir ezgiye uydurarak konuşurdu. Kocaları ferikleriyle yatarlarken, onların soğuk kış günlerinde koyunlarına aldıkları erkekler küçük torunlarıydı; yataklarını ısıtsın diye sobasız odalarda yanlarına aldıkları erkek torunların, uyku arasında kendilerini kerketiklerini fark ederlerdi.

Hep yetim büyüttü Aslı ebe, hiç yakınmadan, yük-sünmeden, seve seve yaptı bu işi. İlk kocası cephe de şehit düştüğünde, biri kız, ikisi erkek, kendi üç yetimiyle dul kaldı. Sonra Doğu'daki bir isyan nedeniyle ikinci kez askere alınan büyük oğlu da babasıyla aynı yazgıyı paylaştı, Kürtlerle çatışmada şehit olunca, ondan kalan yetimlere bakmak da Aslı ebeye düştü. Yetim kalmış, sevgisiz büyüyen çocukların karınları çok ağrırdı. Onları kucasına yatırır, ipten uçkurlarını çözer, konuşa konuşa, sabırla, ağırları dininceye kadar ovardı. Onun elinde bir tılsım olduğuna inanan köylüler, küpleme olmuş,

şış karınlı çocuklarını ovsun diye, giderek bir ocağa dönen evine getirirlerdi. Bulgur pilavının ağır geldiği akşamlar, şifalı elleri kaç kez Coşkun'un karnında dolaşarak ağrılarını dindirmiş, uykularını kolaylaştırmıştı. Aslı ebenin elleri kadar sözlerinde de bir sihir vardı sanki; "Benim elim değil, Fadime anamızın eli!" diye ovmaya başlayınca, çocuklarla boyuna konuşurdu. Şifası dilinde mi, elinde mi, anlaşılmaz bir işti onun yaptığı.

Kendisinden dört yaş küçük kayınıyla evlendirilince, ilk kocasından olan çocukları eski alışkanlıklarını sürdürerek yeni babalarına "emmi" dediler. Salih Ağa'dan olan çocukları da onlara öykünmüşler, öz babalarına "emmi" diyerek büyümüşlerdi. Kimse çocukların dilindeki yanlış düzeltmedi, sanki kocası değil de, gene kayını olarak kalmak istiyordu Salih Ağa, ona "emmi" diyen öz çocukları daha küçükken bunu anlamışlar gibi, büyüyünce de dillerini düzeltmediler. Salih Ağa, yaşlı karısından, yani yengesinden kısa zamanda soğumuş, işe güce bakmayan, tembel bir adam olmuştu; tarla yerine sürekli köyün içine gidiyor, çeşme başında su dolduran, ellerinde kocaman tahta tokmaklarla soku döven genç kızlardan gözünü alamıyordu. Uzak bir köyden buldukları ferik, bekâr bir erkeğe gelir gibi, sorunsuz, kavgasız gürültüsüz gelmişti ona.

Kocasını evlenince Aslı ebe, gümüş yapraklı iğde dallarının, söğüt yapraklarının rüzgârda savruldukça küçük pencerelerine çarptığı, konağa sonradan eklenmiş, içinde bir kat yatak, bir ceviz sandık, yere serilen el kadar bir paladan, "berdi" dedikleri bir sırt yastığından başka bir şey bulunmayan evinde, beş vakit namazını kılarak, bu kadere sessizce razı olmuştu. Dışarıda kuş gibi cıvıltılarını duyduğu torunlarını, genç ferikten olan,

torunlarıyla yaşıt üvey çocuklarını evine çağırır, ceviz sandığını açar, ağırlı karınları küplediği tılsımlı elleriyle, bu kez onlara kuru üzüm, iğde, “gak” dedikleri meyve kurularından dağıtırdı. Yoksul çocukların her tarafı yırtılmış giysilerine fazla güvenilmezdi, ceplerinin sağlam olanını bulur, yemişleri oraya koyardı. Sandığını açınca küçük odasını dolduran iğde kokuları, çocukların ceplerinde oyun yerlerine kadar gider, akşam olunca da terleriyle, soluklarıyla yoksul evlerinin havasına karışırdı. Çocuklar, içi tatlı un dolu, küçük, kırmızı torbacıklara benzeyen iğdeleri ne çok severlerdi; bir avucu, bir öğün yemek kadar doyururdu onları. Kendi köşesine itilmiş yaşlı bir melekti Aslı ebe. Her tarafa giren yoksulluk, onun çocuklar için iğde, üzüm, badem sakladığı ceviz sandığına girememişti; ebenin cömert eli, cömert yüreği, yoksulken bile cömert kalmayı bilmişti.

Aslı ebe gibi bir iki kişi dışında, nerdeyse bütün akrabaların kötülenip çekiştirildiği o yeni evde, bir sabah dışarıdan gelen gürültülerle uyandı Coşkun. Önündeki duvar derinliğinin raf gibi kullanıldığı pencereden içeri, göz kamaştıran, keskin bir ışık vuruyordu. Sabah güneşinin doldurduğu küçük pencerenin karşısına düşen ki-reç badanalı duvarda, toprak tabana yakın bir yere, pencere büyüklüğünde bir aydınlık yapışıp kalmıştı. Dışarıdan duyduğu gürültü içinde, annesinin sesi herkesi bastırıyordu. O sırada soluk soluğa babası içeri girdi, köşedeki sandığın önünde diz çöküp kapağını açtı, içinde bir şeyler aramaya başladı. Tabancayı bırakıp kamayı alıyor, kamayı bırakıp tabancayı alıyordu; kısa bir tereddüdün ardından uzun namlulu, kocaman, beyaz toplu Karadağ'ını beline soktu, aynı hızla, aynı öfkeyle dışarı çıktı. Birden gürültüler gene çoğaldı, biraz sonra

baba birkaç kişinin kolları arasında yeniden içeri girdi, onu zorla getirenler yatıştırmaya çalışıyorlardı. Ardından söylene söylene, kireç gibi bembeyaz bir yüzle anne de geldi, kocasının elinden tabancayı alıp yerine koydu.

“Tarla komadı bu adam komşular, hepsini sattı!” diye söyleniyordu.

Annenin konuşmalarından anlıyor ki, babanın vurmak için uygun silah aradığı adam Nazif dedesi, annesinin babası...

Coşkun’un gürültüsünü duyduğu, tanıdığı olduğu ilk kavga bu. Kavganın taraflarından biri babası, öteki dedesi... Köy odalarında savaş anılarını değil de, eşkıyalık anılarını anlatan bu dedesi, sürekli evlenen bir adam... Bahanesi de erkek çocuğunun olmaması; aldığı kadınlar kız doğurduğu sürece o eskisini boşuyor, yenisini alıyor. Zeliha ninesinin üstüne beş kez evlenmişti, zavallı kadın, kimiyle bir yıl, kimiyle üç yıl, beş ayrı kumayla aynı evde yaşadı. Yaşlı adama gencecik kızlar büyük başlıklarla geldiğinden, her evliliğinde bir sürü tarla, toprak, mal, davar satılmıştı. Anneannenin savaşta şehit düşen ilk kocasından kalan tarlasını da satmak isteyince, o gün silahlar çekilmişti.

Her yaz bağ evine taşınıyorlardı, Nazif dedenin satmak isteyince silahların çekildiği topraklara... Baharın da, yazın da buralara gelince ayrımına varılıyordu. Taştan yapılmış tek gözlü bağ evi, gelincikler, papatyalar, sümbüller içinde karşılıyordu onları. Kuzuları, koyunları bekleyen taze otlar üstünde serçeler, ibibikler, kırlangıçlar uçuşuyordu. Bu kuşların çoğu evlerin yarık duvarla-

rında yaşıyordu. Kocaman kanatlı, uzun bacaklı, şimşir gagalı leylekler ise, biraz ötedeki uzun kavak ağaçlarına kurmuşlardı yuvalarını. Sıvasız badanasız taş duvarların kovuklarından kuş sesleri duyuluyor, analarının getirdiği küçük kurtçukları kapmak için, tüysüz yavruların kocaman kocaman açılmış ağızları görünüyordu. Bütün bir yazı geçirdikleri bu basit evin, taşları çevreden toplanmış, üstüne atılan kirişleri, hatılları deredeki ağaçlardan kesilmiş, damın üstüne döktükleri “şorak” denilen tuzlu toprak ise uzak bir dereden getirilmişti. Evin ortasında tavanı tutan, ağaçtan, kalın bir direk vardı. Kapı yerine, dişleri dökülmüş eski bir döven koymuşlardı. Para verip alınan, teknoloji ürünü sadece birkaç çivi ile iki menteşe kullanılmıştı yapımında. Yaz sıcaklarında, bu basit yapının duvarlarında yılanlar bile bir şeyler arardı. Bu canlıların evi asıl sahiplerine bırakıp gitmeleri epey bir zaman alırdı. Oğlum olmuyor, diye sürekli evlenip boşanan zalim dede, ellerinde kalan bu son toprağı satmış olsaydı, sebze meyve yüzü görmeden, ömürleri baharın da, yazın da uzağında geçecekti. Baba o gün eline aldığı silahla, yalnız tarlalarını topraklarını değil, iki güzel mevsimi kurtarmıştı eşkıya dedenin elinden.

Yazın yaşamları burada geçiyordu. Öteki bağ evleri uzaktı, en yakın komşularıyla aralarında üç yüz metre vardı. Bu toprakları kendilerine verdiği için, Zeliha ninelere hep dua etmişlerdi. Önce dişlerini kamaştıran ince ışınlarını, sonra ekşi koruğunu, ağustosa doğru da bal gibi tatlı üzümlerini yedikleri bu bağ olmasaydı, işleri çok zordu.

Huyuları çok farklı olsa bile, Zeliha ninenin yazgısı da Aslı ebeye benziyordu; sinirli, hırçın, huysuz ama,

onurlu bir yaşıydı. Yalnız bu köyün değil, bütün çevre köylerin en güzel kadınıymış gençliğinde. Aslı ebe gibi o da ilk kocasının savaşta öldüğünü biliyor sadece, hangi cephede öldüğünü bile bilmiyor. Savaşın çok genç yaşta dul bıraktığı bu güzel kadını Nazif dede, bir yaz günü bağdan dönerken, atın sırtına atıp zorla kaçırmış. Onların nasıl evlendiklerini Coşkun, birkaç kez annesinden dinlemişti. Babasının iri yarı, güçlü kuvvetli, dağ gibi bir adam olmasıyla anne her zaman övünürdü, onun gücü kuvveti, cesareti üzerine bir sürü olay, öykü anlatılırdı köyde. Hem nefret ediyor, hem hayranlık duyuyordu babasına. Nazif dede savaşın dul bıraktığı kadını zorla ata bindirdiği gibi, boş bir bağ evine götürmüş önce, burada olanların ne kadarı zorla, ne kadarı gönüllü, pek bilinmiyor ama, dede kaçırdığı kadına ilk kez bu bağ evinde sahip olmuş. Bunları anlatırken, böyle başlayan bir evliliğin ilk çocuğu olan anne, kendi kişilik özelliklerini de belirleyen, kişiliği açısından çok temel bir olayı anlattığının farkında mıydı acaba? Kendi uzun hayat yolculuğunun, o bağ evinde, kuru toprak üzerindeki gönülsüz birleşmeyle başladığını düşünmüş müydü hiç? Az ya da çok, karşı konulmuş, direnilmiş bir ilişkinin ardından ana rahminde yer bulduğunu düşünüyor muydu? Pek çok kez dilinin ucuna gelen bu soruları soramamıştı; hem sorsa bile, yanıtını anne de bilemezdi.

Kışın Nazif dedenin konağına bitişik bir evde yalnız kalan annecanne, yazın bağ evine göçtüklerinde aileye katılıyordu. Bitişğinde yaşadığı konağın içinde miydi, dışında mıydı, Nazif dedenin hâlâ karısı mıydı, belli değildi.

Bu öfkeli, sinirli, ağzından tek bir güzel söz dökül-meyen kadına, bağ evlerindeki topraklar için dualarını, alkışlarını hiç eksik etmemişlerdi.

Karşı komşuları İzzet amcaların oğlu Mikâil, bağ evlerindeki tek yaşıtı, tek arkadaşıydı Coşkun'un. Yamaç yamaca yerleşmiş iki ev arasındaki derenin, yarlara, ağaçlara vura vura coşkun aktığı günler çok az olurdu, çocuklar yaz gelince sığ sularından atlayarak kolayca karşıya geçebiliyordu; derenin durgun zamanlarında yosunlar, yapraklar, ölü böcekler yüzerdi üstünde. Çevresinde sele karşı set görevi gören iğde ağaçları, dikenli çalılar vardı. Sıcak yaz günlerinde ağır akan sular, yorgun yaprakları bir kenara bırakır, dinlenmişleri alıp götürürdü. Uzun bir zaman bağlar, bahçeler iğde iğde kokardı.

Mikâil'in Hadiye ablası, bazı sıcak yaz günlerinde, kendi kalabalık evlerinin gürültüsünden uzaklaşıyor, dere kenarına geliyor, suların ayna gibi dupduru olduğu yerlerde güzel yüzüne bakıyordu. O yıllarda köy evlerinde bu sulardan daha büyük aynalar bulunmazdı, durgun, temiz sular bütün kızlar gibi, onun da aynasıydı. Saçlarını sularda taradıktan sonra, çıplak ayaklarını içine sokup serinliyordu. Dalgın, hülyalı bakışlarıyla, bu uzun derenin kenarındaki bahçelerde büyümüş, tek, yalnız bir nilüfer çiçeğine benziyordu. Gür kirpiklerinin çevrelediği kapkara gözlerinin üstünde, gökyüzünde süzülen kuş kanadı gibi dikilmiş, uzun, ince kaşları vardı. Bir zaman geldi bu güzel kız, uğrun uğrun yukarılara, derenin üst tarafında bir yerlere bakmaya başladı, bazen ayak parmaklarının üstünde yükselerek daha uzakları görmeye çalışıyordu.

Yazın ekinler biçildikten sonra, çobanların sınırlı otlakları genişliyor, yaylım yerlerine biçilmiş ekin tarla-

ları da katılınca, koyunlar, kuzular, sığırlar daha serbestçe otlanıyor, çobanların işleri kolaylaşıyordu. Yeni biçilmiş, dik dik duran sarı ekin kökleri arasında kalan, tırpandan, tongadan, tırmıktan kurtulmuş başaklar, otların azaldığı yaz günlerinde, hayvanların iştahla sarıldığı en güzel yiyeceklerdi. Tarlalardaki başak artıklarıyla beslenen koyunların, ineklerin sütleri koyulaşır, tadına ayrı bir lezzet gelirdi.

Ekinler biçilince, iyice genişleyen yaylım yerlerinde güttükleri kuzuları özgürce uzaklara sürdükleri bir yaz günü, Mikâil önlerindeki küçük, susuz bir dereyi göstermişti:

“Biliyor musun, benim bir ablam daha varmış, burada, bu dereye kurtlar yemiştir!”

Birden şaşırmış, irkilmişti Coşkun, çobanların korkulu rüyası kurt öyküleri her zaman korkuturdu onu. O gün bu öykülerin en korkuncunu her gün birlikte kuzu güttüğü arkadaşından dinlemişti:

“Onun adı da Hadiye’ymiş, bir kış günü aşağıdaki köye giderken, kurtlar çevirmiş... Bir tek saçları kalmış geride...”

“Kış günü elin köyünde ne işi varmış ablanın?”

“Dayısına gidiyormuş...”

Ablasının dayısından, yabancidan söz eder gibiydi Mikâil.

“Senin o köyde dayın mı var?”

“Bu ölen ablamız, babamızın ilk karısından dünyaya gelmiş. Anası ölünce, babam benim anamla evlenmiş.”

Demek ki iki değil, üç kez evlenmiş İzzet amca... İlk karısı ölünce, Mikâil’in, Salim’in, Hadiye’nin anneleri Zekiye teyzeyle evlenmiş, o biraz yaşlanınca da daha genç olan Kerem’in annesini üstüne ikinci eş olarak ge-

tirmiş. Bu yüzden gürültünün patırtının, kavganın eksik olmadığı bir evdi İzzet amcaların evi. Zekiye teyzenin kumasına rahat vermeyeceği, onu eninde sonunda kaçıracağı kesindi, iki karılı evlerdeki bu tür kavgaların sonu, her zaman genç kadının değil, bazen evin köşe taşı durumundaki yaşlı kadının utkusuyla bitiyordu.

Mikâil'den o küçük derede, karlı kış gününde kurtların parçaladığı ablasının öyküsünü dinleyince, onun adını alan Hadiye ablası adına nedense kaygılanmıştı, ölen ablanın adı ona uğur getirmeyecekti sanki. Arkadaşı, öykünün sonunda; "Yalnız saçları kalmış," dediğinde, gözlerinin önüne yaşayan Hadiye'nin gür, kara saçları geliyordu, belikleri kurtların dişleriyle çözülmüş saçlarını beyaz karların üstünde, kan lekeleri içinde görüyordu o anda.

Bu olayı annesine anlattığında; arkadaşının, kurtların parçaladığı bir ablası olduğunu o da doğrulamıştı. Öksüz kızın o soğuk kış gününde uzak bir köydeki dayısına, Mikâil'in annesi Zekiye teyze yüzünden küs gittiğini de anlattı annesi. Kızcağız üvey ana zulmünden kaçarken, kurtlara yakalanmış. Arkadaşı, öyküsünü anlattığı ablasının ölümüne, kendi annesinin neden olduğunu bilmiyordu; Zekiye teyzenin çok kötü, korkunç bir üvey ana olduğunun ayırdında değildi. En akıllı çocukların bile, kötü bir anneyi anlamaları zordu çünkü.

Yaylım yerlerine, anızlara, boz bırakılmış tarlalara, biçilmiş tarlaların da katıldığı o yaz günlerinin birinde, otunu beğendikleri bir koyakta, bir sabah Mikâil'i beklerken, önünde kuzularla Hadiye geldi. Sıtmaya tutulmuş kardeşinin yerine, iyileşinceye kadar kuzuları o güdecekti. İssiz bozkırın insanı boğan sıkıntısı birden yok oldu o birkaç gün içinde, zaman nasıl da çabuk ge-

ıyordu. Gökyüzüne, gökyüzünde nazlı bir gelin gibi giden güneşe, akşama doğru uzayan gölgelere bakmadan, sıkıntı alameti bütün davranışlarını unutarak kuzuların arkasında Hadiye'yle birlikte dolaşıyordu. İstemedikleri yerlere giden, çitleri, siyeleri açıp bağlara bahçelere giren kuzuları koşa koşa gidip getiriyor, sonra o kara gözlü kızın önünde diz çöküp anlattığı masalları dinliyordu.

Dinlediği her masaldan sonra, çitleri aşmış kuzuları getirmek için giderken Coşkun'un hafifçe aksadığını gördü Hadiye:

"Ayağına ne oldu senin?" diye sordu.

"Dn diken battıydı, çıkaramadım."

"Otur şuraya da, ben bir bakayım."

Yere oturdu, toz toprak içindeki çıplak ayağını uzattı; ayak tabanına küçük bir çivi gibi girmış dikenini gördü Hadiye, evresi hafifçe kızarmış, şışmıştı. Fistanının yakasında taşıdığı iğneyi eline aldı;

"şimdi biraz dişini sık!" dedi. Çocuğun canını acıtmadan diken parçasını alışkın elleriyle çabucacık ıkarıverdi. Ayağa kalktığında aksamıyordu Coşkun.

"Sağ ol!"

Hadiye'nin de ayakları çıplaktı, kadınların yakalarındaki iğneyi ellerine ayaklarına batan dikenleri çıkarmak için taşıdıklarını anlattı. Elindeki iğneyi Coşkun'a uzattı:

"Al istersen, gene diken batarsa ıkırırsın."

Nesi var, nesi yoksa paylaşmaya hazırđı bu kız.

"Sağ ol Hadiye! Ben kaybederim, hem sonra erkek çocuklar iğne taşımazlar."

"Peki, sen bilirsin," dedi Hadiye, iğneyi yeniden basma fistanının yakasına sancadı.

Hadiye'yle kuzu otlattığı o birkaç gün, vaktin nasıl geçtiğini anlamamıştı. Güneşin mavi gökyüzündeki uzun yolculuğu ona sıkıntı vermeden çabuk bitiyordu; ağaçların, dağların, tepelerin akşama doğru uzayan gölgeleri birbirine karışıyor, hava kararıveriyordu. Akşam günbatımında, dağların üstünde salkım salkım çoğalan renklerin, pembenin, kızılın, morun ortasında güneş, evrenin en süslü varlığı olurdu. Hadiye'yle akşam önlerinde kuzuları, bağ evlerine dönerlerken, güneşin son bir hüneri saydıkları bu güzelim renklere hayranlıkla baktılar.

Çoğu akşam baba evde olmuyordu; çerçilik için Kızılırmak'ı geçip uzak Kürt köylerine giden baba, bazen gūnaşırı, bazen iki üç günde bir geliyordu eve. Kışın bakır kaplar sattığı köylere, yazın sebze meyve götürüyordu. Ora köylüleri sebze meyve yetiştirmeyi bilmezlerdi. Çerçiler, onlardan domates, üzüm, pathıcan karşılığı aldıkları buğdayı, çuvalıara yükleyip kazalarındaki zahireci tüccarlara satıyorlardı.

O yıllarda buydu babanın işi. Çifti bozup kendisi gibi çerçiliğe başlayan birkaç arkadaşıyla birlikte köy köy dolaşıyordu. Her zaman az konuşan bir adamdı, sinirli, telaşlı ya da çok sevinçli olduğu zamanlarda dilinde kısa süren sürçmeler, takılmalar, çabuk geçen bir pepeliğı olurdu. Keyifli, rahat zamanlarında o sürçek dilli çözölür, zar zor öğrendiğı birkaç sözcük dışında, dillerini bilmediğı Kürt köylerinde yaşadıklarını anlatırdı. Babanın anlattıklarına göre o köylerde alışveriş zordu; Kürtler birbirlerine tutkun olurlardı; biri “almayın” deyince, bir şey satamadan ayrıldıkları köyler oluyordu. Bozkırın ortasındaki bağ evlerinin önü ayışığında gündüz gibi aydınlanır, gün boyu ortalığı yakıp kavuran sıcaklardan sonra geceleyn insanı rahatlatan serin bir

rüzgâr eserdi. Gaz lambasına, ıraya bile gerek duyulmaz, geç vakte kadar sohbet uzar, baba erilikte yaşıdıklarını anlatırdı. Babanın ön dişlerinden birindeki gedik, Kürt köylerindeki kavgalardan kalmıştı. eriler, kışın aynı yerlere pekmez, yumurta satmak için giderlerdi.

Yol arkadaşları arasında İsmet amca varsa, gülünç anılarla, tatlı, hoş öykülerle dönüyordu erilikten. Bu anıların çoğu kolay unutulmaz, erbabının elinde daha da güzelleşir, köy odalarında dilden dile dolaşan, değerini gene köylülerin bildiği ölümsüz birer sözlü yapıta dönüşürlerdi. İsmet amcanın adını duymak bile, böylesi öyküler yüzünden gülümsetirdi insanı.

Baba, köyden daima birkaç arkadaşıyla birlikte çıkardı eriliğe, gidip geldikleri köyler içinde nerede iyi karşılanacaklarını bilirlerdi. Soğuk bir kış akşamı, konuk olacakları ağı evine yaklaşırlarken, İsmet amca:

“Sıddık, emmoğlu,” diyor babaya. “Senden bir isteğim var.”

Söyleyeceklerinin önemli olduğunu anlatmak istediği zaman İsmet amca sözlerinin arasında epey bir susar, böylece çok düşünerek konuştuğunu anlatmaya çalışırdı.

“Buyur emmoğlu...”

“Şimdi biz koca ağı evine konuk olacağız. Ağı ko-nağında suskun suskun oturulmaz, konuşmak, sohbet etmek gerekir.”

“Sen iyi konuşursun, iyi laf atarsın İsmet kardaş,” diyor baba. “Beni bilirsin, dilim tutulur, hele yabancı yerlerde pek konuşamam.”

“Kardaşın kurban olsun sana, benim ayağında orabım yok, biliyor musun? Çıplak ayakla, ağı cemaatin-

de nasıl konuşayım? Utanıp sıkılırsam, benim de dilim tutulur, bildiklerimi unuturum. Ayaklarımı saklayacak yer aramaktan, ne diyeceğimi, ne konuşacağımı şaşırı-
rım.”

“Ee, ne yapalım şimdi?”

“Sen çorabını bu akşamlık bana versen...”

Şaşıyor baba, ortalık kar buz... Yolculukta, yol arkadaşlığında bir sürü şey istenir; sigara, kav, çakmak, kibrit, yiyecek, içecek, kepenek, değnek, dürtlengiç... Çerçilikte, yol arkadaşlığında bunlar alınıp verilir. İnsanın ayağındaki çorabın istendiğini ilk kez duyuyor... Yiyecek değil ki, ortadan ikiye bölüp uzatıverse...

“Çoraplarımı sana verirsem, benim ayaklarım çıplak kalır İsrnet kardaş.”

“Sen dedin ya emmoğlu, konuşmak sana düşecek dedin ya... Çıplak ayağımı uzatıp nasıl konuşayım ben...”

İsmet amca iri yarı, değme pehlivanın elinden tutamayacağı bir adam; baba akşam karanlığında onun ayakları kırmızı, seyrek kirpikli, çipil gözlerine bakıyor. Boy pos yerinde ama, akıl işte böyle bu adamda, biraz kıt... Gülmemek için kendini zor tutuyor.

“Ayaklarını altına sakla, bir şeyler yap artık,” diye akıl veriyor.

“Benim bu koca ayaklar da ne saklanır ya...” diye biraz homurdandıktan sonra İsmet amca isteğinde daha fazla ısrar etmiyor.

Yol arkadaşını kırdığı için babanın keyfi kaçmış. Konuk oldukları ağa evine can sıkıntısı içinde indirmişler yüklerini. Tahmin ettikleri gibi, ağa konağında kocaman bir kalabalıkla karşılaşmışlar. Baş köşeye yakın minderlere oturtmuşlar bu iki gariban çerçiyi. Baba ar-

kadaşının çıplak ayaklarından gözlerini alamıyor, istemeden gözleri hep ona kayıyor. Bir yandan gülmek geçiyor içinden, bir yandan da yokluğun böylesine kızıyor. İsmet amca ayaklarını saklayacağına, iyice uzatıyor:

“Yahu ağalar, “diyor, “bende bir hararet var ki, şu kış gününde bile çorap giyemiyorum. Ataş gibi yanıyor ayaklarım.”

Ertesi sabah sandıkları yükleyip yola düştüklerinde, çıplak ayakla daha iyi konuştuğunu söyleyerek emmiog-lunun gönlünü almaya çalışmış baba.

Babanın çerçilikteki yol arkadaşı İsmet amcayla ilgili anlatılan öykülerin sonu gelmezdi. Onun gibi, adı böyle gülünç olaylarla, gülünç öykülerle anımsanan başka insanlar da vardı köyde. Bazılarının adını duymak bile köylüleri güldürmeye yetiyordu. Onların başlarından geçen gülünç işleri konuşmak, uzun kış gecelerinde evlerin, köy odalarının en büyük eğlencesi olurdu. Kiminin saflığını, bönlüğünü, kiminin pintiliğini, tilkilğini, kiminin öfkesini, huysuzluğunu, kiminin atına eşeğine düşkünlüğünü, kiminin kılıbıklığını dillendiren öyküler anlatırlardı. Köy odalarında iki karlı adamlarla, kumalı kadınlarla ilgili anlatılanlarınsa, sonu hiç gelmiyordu. Bazen çok basit şeylere gülebiliyordu köylüler, bu özellikleri belki de onların en büyük şanslarıydı. Uzun kış gecelerinde ellerde fenerlerle gelinip gidilen köy odalarında herkesi güldürebilen, “meddah” ya da “mukallit” diye tanımlanan kişiler vardı. Kimse böylesi gevezelerin diline düşmek istemezdi, düştüklerinde de onlara kızmazlardı. Köy odasını, köy kahvesini, düğünleri dernekleri şenlendirmek, toplantıların soğuk havasını dağıtmak, kederi, gamı kasaveti yok etmek, suskunları konuşturmak bir bakıma onların göreviydi. Bu meddah ki-

şilerin başında gelen Deli Bahri'ye kızmak kolay mıydı? Ölüyü güldürmek gibi bir marifeti vardı onun.

Deli Bahri'nin köylüleri güldürmek için anlattığı yüzlerce olaydan birkaçı da Zeliha nineye aitti. Bir akrabasından küçük keriyken aldığı hayvan, büyüdü, azgın zamanlarında dişi görünce anırtısı göklerden gelen, kocaman bir eşek oldu, ama ninenin gözünde hâlâ keriydi. Şirtına dürtlengiç, biz dokundurulmamış, ağır yüklerden uzak tutulmuş, yağı az, şanslı bir eşekti onunki.

Bir gün nine, elindeki tek bineğinin uzak köylerde kancık kovaladığından habersiz, orda burda deli gibi arayıp dururken, Bahri'yle karşılaşılıyor, eşeğini ona soruyor. Kocaman, kartlaşmış eşeğinden gene “Keri” diye söz ediyor:

“Bahri'm, benim Keri'yi gördün mü, saatlerdir arayıp duruyorum.”

Kurnaz Bahri, köyün en uzun, en iri iki adamının adını veriyor ona:

“Zeliha teyzeciğim, Pehlivan Rıza ile Uzun Şaban, senin eşeğine artlaşarak binmişler, değirmene doğru gidiyorlardı. Altılarında bir heybe de yükleri vardı, herhalde un öğütmeye gittiler.”

Bu iki dev gibi adamı, hem de altılarında yükle, ikisini birlikte eşeğinin sırtında düşünmek, yaşlı kadını çılgına çeviriyor:

“Eyvaah, Keri'min beli kırıldı desene... Ben şimdi gösteririm onlara!” diye, taşlı dikenli kestirme yollardan değirmene doğru koşup giderken, bir başka köylü yaşlı ninenin haline acıyor, zorla yoldan çeviriyor:

“Zeliha teyzeciğim, Deli Bahri'ye inanılır mı hiç? Kim bilir hangi kancığın peşindedir senin eşeğin? Boşa yorma kendini.”

Ninesi, biriyle kavga edeceği zaman gerçekten delirir mi, yoksa deli numarası mı yapar, kimse anlamazdı bunu. Davranışları, fkesi birden abartılı bir hal alır, ağza alınmayacak küfürler savurur, yerden taş, kesek, ne bulursa karşısındakinin üstüne yağdırırdı. Ekinlerini otlatan oban Bektaş'ın taşaklarını burarak kısır bıraktığı köyde herkesin dilindeydi. Yalnız kendi köyünün değil, evre köylerin de güzelliğine türküler yaktığı bir kadın, kocası üstüne beş kez evlenince, huysuz olmaz, delirmez de ne yapardı?

eri babanın evde olmadığı günlerde ninesinin varlığı, ıssız bağ evinde bir erkek kadar g veriyordu onlara. Bazen o da uzak bir akrabaya yatıya gidince; anne, yamaç komşuları İzzet amcalara seslenir, Hadiye'nin kendilerinde kalmasını isterdi. Böyle bir değişiklik evlerinin gürültüsünden bıkmış Hadiye'nin de hoşuna gider, komşularını yalnız bırakmamak için mutlaka gelirdi. Her gelişinde de; "Benimle evlenecek misin?" diye annesinin yanında Coşkun'a takılır, çocuğun utangaç yüzüne bakmaktan hoşlanırdı. Hadiye, ayrı bir yatak istemez, Coşkun'la aynı yatağa girer, kuzu otlatırken anlatığı gibi, gene masallar anlatırdı ona. Bu kadar yakın olduğu kızın, sözcükleriyle birlikte soluğu, o güzel kokusu da içine akardı sanki. Sonra elleri bu güzel kızın yeni tomurcuklanmış memelerinde, ne zaman uyuduğunu kendisi de anlamazdı. Oysa hiç uyumayacaktı onunla yatarken... Sabah uyandığında, yatağında aradığı Hadiye'nin sesini karşıdaki evlerinden duyunca, ondan daha önce uyanamadığı için kendi kendine kızardı.

Hadiye, bağ evlerinin aşağısındaki komşularının oğlu Fehmi ağabey ile evlenmiş, aradan bir yıl geçmeden de boşanmıştı. Böyle olacağını biliyordu Coşkun, b-

yüklere söylemek bile istedi bunu. Çünkü Hadiye, sıcak yaz günlerinde ayaklarını içine sokup serinlemek için geldiği dere kenarında, hep yukarılara bakıyordu, evlendiği gencin evlerine doğru bir kez olsun bakmamıştı. Onun evliliğindeki bu tersliği daha başta, çocuk aklıyla anlamıştı Coşkun, keşke biriyle konuşsaydı bunu. Hadiye'nin iğde ağaçlarının gümüş yaprakları arasına gizlenip sürekli yukarılarda bir yere baktığını bir büyüğüne anlatsa, yararı olur muydu acaba? Kim bilir, belki de o yaşta, bir nilüfer çiçeği gibi yalnız ve dalgın olduğu o günlerde, evli bir adama tutulmuştu. İğde dallarının, bağ yapraklarının, derin hendeklerin, yüksek yarların sakladığı bir aşk yaşamıştı belki de...

Anne, Coşkun'la kardeşlerini ıssız bağ evinde bırakıp, sürekli köye gidiyordu, dedikodu arkadaşlarını uzun süre görmeden yapamazdı anne. Kardeşlerine bakmak, onlara göz kulak olmak, küçük yaşta aldığı bir sürü sorumluluktan biriydi. Bazen de köydeki kadınlar anneyi ziyarete gelirlerdi, fısıfısı konuşurlarken, ellerinde millerle, şişlerle çorap, kazak örерler, kirman çevirip yün eğirirlerdi. Köyde gizli saklı ne varsa her şeyi bilirdi kadınlar; tarla ya da su yüzünden çıkan kavgaları daha açık konuşurlar; gönül ilişkilerini, gizli aşkları, kırık tutan kadınları ise fısıltıyla konuşurlardı. Coşkun, işitmeyi kolaylaştıran akşam serinliğinde uyur gibi yaptığı yatağında, bu giz dolu fısıltılara kulak verir; olayların kolay görünmeyen yanlarını öğrenirdi. Bazen yarım yamalak duyduğu sözlerin bile ne anlama geldiğini kolayca anlayabiliyordu. Anne, arkadaşından duyduklarına; "Gavur kızıninki bağ tandırı mıymış?" diye tepki gösterip yorum yaptığında, kocası erken boşaldığı için mutsuz olan bir kadından söz edildiğini anlardı. Kadın organını,

ateşi kolay sönmeyen bağ tandırına benzetmek, annenin dilinde sıradan, alışılmış abartılardandı. Yürümeyen evliliklerin, aslında ne kadar karışık, gizli nedenleri olduğunu çok küçük yaşlarda bu fısıltılar sayesinde öğrenmişti.

Onları sık sık bağ evinde bırakıp köye giden anne, çocuklar ne yer, ne içer, hiç düşünmezdi. Kardeşi Asım'ın duvarlardan kireç, damlardan şoraklı toprak yemesi de o günlerde başladı. Sonra sağaltımı uzun süren bir hastalığa yakalanan kardeşinin bu alışkanlığını doktorlar anlamamış olsalardı, annenin umrunda bile değildi. Anne uzun süre gelmeyince, Coşkun'la Asım, acıkan karınlarını nasıl doyuracaklarını düşünürlerdi. Öğlen olur, ikindi geçer, kocaman gölgelerle akşam yaklaşır, gelse de bir lokma yiyecek verse, diye yollarını gözledikleri annenin köyde bu kadar uzayan işlerinin ne olabileceğine akıl erdiremezlerdi. Anne, çocuklar eve zarar vermesinler, diye o uydurma kapıyı kitleyip gidiyordu. Bağ evine kapı olarak koydukları tahta parçası, dişleri dökülmüş, tepesi eğri bir dövendi. Kapı önündeki taşların altında olabileceğini düşündükleri anahtar bulamamışlardı. Açken oyun bile oynamak gelmiyordu içlerinden. Coşkun, kapı yerine konulmuş döven tahtalarının eğrildiği üst bölümden içeri girebileceklerini söylediğinde, toprak yiyip duran Asım ondan daha istekli görünmüştü. Ayaklarının altına taş koyarak yukarı tırmanmışlar, üstteki boşluktan iki kardeş yılan gibi içeri inmişlerdi. Bu uydurma kapılı evde bol yiyecek yoktu zaten; tek gözlü evin serin bir köşesinde, Kayseri işi tahta külek içinde akşamdan mayalanmış yoğurdun kapağını açmışlar, yufka ekmekle birkaç sokum yedikten sonra, suçu kediye yıkmak için kapağını kapatmadan

bırakmışlardı. Her seferinde kardeşini sıkılamıştı Coşkun:

“Kedi yemiş diyeceğiz, tamam mı?”

“Tamam abi...”

Akşam hava kararırken, bağın üstündeki dik omçaların yanından geçen patika yoldan annesinin geldiğini görünce, Asım soluk soluğa koşar, daha annesi eve yaklaşmadan ağabeyini gammazlardı:

“Ağabeyim yoğurdu yedi.”

Eteklerine sıkı sıkı sarıldığı annenin tepkisini görünceye dek yinelerdi:

“Kapının üstünden girdi, yedi yoğurdu. Ben yemeyelim dedim, o yedi.”

Anne, bu küçük gammazcıyı mutlu edecek davranışı hemen gösterirdi: Coşkun’un arkasından seğirtir, yetişebilirse, ensesine birkaç tokat patlatırdı. Annenin köye gittiği günler, çok geciktiğinde, bu olay her seferinde aynen yinelenirdi. İki kardeş önce çok acıktıklarını konuşurlar, ardından Asım bir daha annesine söylemeyeceğine dair yemin eder, gene aynı yerden zar zor geçerler, tahta külek içinde acı suyunu süzerek ayrı bir lezzet kazanan, kerpiç gibi tutmuş yoğurttan birkaç sokum alırlardı. Sonra akşam olur, anne patika yoldan göründüğünde, Asım hızla koşar, gene eteğinden tuttuğu annesine ağabeyini gammazlardı. Kalsiyumsuz kalan vücudunun zorlamasıyla toprak yerken, önüne yoğurt koyan ağabeyinin mutlaka cezalandırılmasını isterdi.

Asım, küçük yaşta sarıldığı annesinin eteğini hiç bırakmadı; annenin çok sevdiği, tavşana kaç, taziya tut, oyununa, akli da, duyguları da çok uygundu; o günlerde başlayan kalleşliklerine büyüyünce hileli mal satışlarıyla, kardeş hakkı yiyerek devam etti. Özellikle bu mal

mülk oyunları yüzünden gittikçe sevgisi azaldı onlara. Asım, nasıl bir kardeş olacağının işaretlerini o günlerde belli etmişti.

Harman yerindeki işler bittikten sonra, gzn bağbozumunda son kiş hazırlıkları yapılıyordu. şirahanelerin önünde kocaman kazanlar, leğenler, teştler içinde köpük köpük pekmezler kaynatılıyor, uvaldızlarla delinen domatesler, salatalıklar, küçük kelekler küplere kuruluyor, sebze kuruları, gak'lar hasır sepetlere, selegere dolduruluyordu. Bu günlerde çoluk ocuk, yaşlı genç, herkesin bir işi vardı. Kişin rahat geçmesi, yazın verilen emeğe bağlıydı. Gerdeğe girecek damatlar gibi aşi boyasıyla süslenmiş besili, bakımlı koçların koyunları yğrdğ kokatımı zamanı köye glyordu. Kplere kurulan turşular; çömlekler, cerenler içindeki pekmez, tarhana, sızdırma et, yağ; bulgur çuvalı, yarma torbaları kağnılarla köy evlerinin serin odalarına taşınıyordu. Kişin soğuğunda kocaman evlerin ancak tek bir odası, bazen odun, çalı ırpı, bazen kesmik yakılarak ısıtılıyordu. Bembeyaz, karlı buzlu kiş günlerinden kurtulunca, kefeni yırtan hastalar gibi köylüler rahatlıyordu; bu kişi da atlattık, diyorlardı. Kiş gerçekten atlatılması zor bir hastalık gibiydi yoksul köylerde.

O yıl erkeklerin bol bol keklik avladığı, ağır geçen bir kişin ardından ilkyaza doğru önünde parti bayraklarının dalgalandığı, haki tenteleri toz toprak içinde "Jeep Will's"ler sık gelip gitmeye başlamıştı. Motor sesini duyan çocuklar, her seferinde oyunlarını bırakıp köye giren toz bulutuna doğru koşmuşlardı. Günde bir iki kez

köyün temiz havasına karışan benzin kokusu, onları adeta mest ediyordu. Salih dedesi muhtar olduğu için ciplerin getirdiği, herkesin merakla baktığı fötr şapkalı, iyi giyimli konukları Coşkun yakından görebiliyordu. Devlet adamları eskisi gibi atlarla değil, bu hızlı araçlarla geliyorlardı köye. Köylüler parti bayrakları üstündeki altı ok, terazi gibi işaretlere kendilerine göre adlar takmışlardı, işaretlere bakarak, gelen konukların hangi partiden olduklarını konuşuyorlardı. Salih dedenin konağı hiç ayırım yapmadan bütün partilerin uğrak yeri olmuştu. Aynı yıl günlerce tapu kadastrodan gelen memurları da ağırladıkları için, kendi tavukları bitmiş, komşulardan tavuk alıp kesmişlerdi. Önünde küçük parti bayraklarının dalgalandığı ciplerin sık gelip gittiği, çok partili hayatın ilk sonuçlarının görüldüğü o yıllarda, insanların rüyaları da değişmişti; köy odalarında, cami önlerinde bu rüyalar konuşuluyordu. Rüyasında peygamber efendimizi gören yaşlıları ilgiyle dinliyordu köylüler. Kuran'ın sayfaları arasında Hz Muhammet'in sakalını bulduğunu yeminle anlatan ak sakallı adamlar vardı. Bazı yaşlıların unvanları, lakapları bile değişmişti aynı günlerde, "şih" diye anılan insanlar türemişti. Herkesi çok şaşırtan icatları, gramofonu, radyoyu da aynı yıllarda görmüştü köylüler. Baba kışın da boş durmuyor, iki eşeğine sandıkları yükleyip köylerde bir şeyler satıyor, yoksulluktan kurtulmak için didinip duruyordu.

O yaz bağ evlerine göçtüklerinde, Hadiye'nin ırmağın öte yakasındaki bir köyde yaşayan ikinci kocasından da ayrıldığını öğrendiler. Kuma olarak gittiği ağa evinde, adamın ilk karısıyla, çocuklarıyla anlaşılamamış. Bu arada İzzet amcanın ferîği de evi terk etmiş, yıllardır süren kavganın galibi, beklenildiği gibi Zekiye teyze olmuştu.

Çerçilikten yorulan, bıkan baba, bir yıl tarlalarda ırgat olarak ekin biçti. Anne-baba arasındaki hiç unutamadığı kavga, ırgatlık günlerinde olmuştu. Bir akşamüstü güneş kızıla boyadığı tepelerden batmak üzereyken, baba eve yorgun gelmişti. Tarlada gün boyu sıcak karşısında salladığı tırpanı, evlerinin önünde koyunlara tuz yalattıkları düz taş vurarak uzun sapını çıkarmış, anneyle çok kısa bir konuşmanın ardından vurmaya başlamıştı. Annenin çılgınlık atarak kaçmaya çalışması işe yaramamıştı, yetiştikçe bütün gücüyle vurmıştu baba. Her vuruşunda kalın tırpan sapından bir parça kopup gidiyordu. Ne olduğunu anlayamadığı bu kavgayı, ağlayarak durdurabileceğini sanmıştı Coşkun, bütün gücüyle ağlamıştı. Babanın gözü hiçbir şey görmüyor, boyuna vuruyor ve her vuruşta tırpan sapından bir parça daha kopup gidiyordu. Sonunda keser sapı kadar bir parça kalmıştı, babanın durmak, yorulmak bilmeyen acımasız ellerinde. Bu kadar ıssız, bu kadar kimsesiz miydi dünya? Ne anneyi, ne Coşkun'u duyan tek bir insan çıkmadı. Nasıl bir perde inmişti gözlere? Biri anne, biri çocuk, ikisinin de karşılaştığı en büyük acıydı bu, ikisi de yardıma gelsinler diye bütün güçleriyle bağırıyordu. Herkes ortak mıydı yoksa bu acımasızlığa, sinsi birer ortak... Anne canını kurtarmak için en kestirme yollardan köye doğru kaçıyor, baba kovalıyordu. Coşkun arkalarından koşarken, geride, biri yürümeye yeni başlamış iki kardeşi daha vardı, bir gözü dayak yiyen annede, bir gözü akşam karanlığında uzaklarda kalan kardeşlerinde... Hâlâ bir duyan yok seslerini... Baba uzun tırpan sapından elinde kalan son parçayı, köy yolu yarılanınca atmıştı. Harman yerini geçtikten sonra anne, Nadide teyzenin evine giden yola döndü, baba ise Salih dedenin konağı-

na doğru yürüdü. Coşkun hiç düşünmeden annenin gittiği yola saptı. Çok geçmeden de bir akrabanın kucağında, kardeşlerini getirdiler. O akşam gelip gidenlere; “Gâvur kızıyım o eve bir daha dönersem!” diyen anne, ertesi gün değişmiş, yumuşamıştı. İki gün sonra baba, anne, kardeşler, hepsi gene bağ evindeydiler. Anne günlerce yüzüne bile bakmadı babanın. Fistanını sıyıırp mosmor, çürükler içindeki vücudunu gösterdiği kadınlar; “Ellerin kırılsın Sıddık!” diye beddua etmişlerdi. Yarasız beresiz, morarmamış küçücük bir et parçası bile yoktu annenin vücudunda. Kavganın köylülerden birine ödünç verilen bir eşek yüzünden çıktığı konuşuluyordu. Böylesine bir kavganın eşek yüzünden olabileceğine, eşekler de inanmazdı... Kısa boylu baba, uzun boylu güzel karısını, kim bilir hangi dedikodular yüzünden kimden kıskanmıştı?

O kavganın gerçek galibi elindeki tırpan sapını kırk parçaya ayıran baba değil, vücudu çürükler içinde kalan anne olmuştu. Bir daha baba elini bile kaldırmadı karısına. Hep didiştiler, tartıştılar, birinin ak dediğine öteki kara dedi, baba her ne kadar aksi, çetin, çıtırık bir adam gibi görünse de, evde son kararı hep anne verdi. O kavgadan sonra çocukları tedirgin eden karı-koca arasındaki sessizlik, on günde ancak bozuldu.

Döven sıcaklığı dedikleri, ekinleri, otları çıtır çıtır kuran sıcak bir yaz gününde, ikindileyin, baba bağın üstündeki dik omçaların yanından geçen patika yoldan gülümseyerek eve doğru geliyordu. Bazen çocukların duymaması gereken ayıp bir şey gördüğünde de böyle gülerdi baba; içinden geçip geldiği dereye, yar kenarında sırayla eşek beceren çobanlara gülüyor olabilirdi. Yalnız keyifli değil, biraz heyecanlıydı da... Eşek bece-

ren bir oban bu kadar gldremezdi insanı... Yüzün-
deki keyif hiç sönmeyecek gibi duruyordu. Cebinden
bir mektup çıkardı, o sırada yal çanağına eğilmiş, k-
pekleri Pozcu'yu yallayan anneye gösterdi; tandırlığın
nnde sedir gibi kullandıkları yassı taşın üstüne otu-
rup titreyen sesiyle okudu. Başka bir köyden Ankara'ya
gmş olan uzak bir akrabadan geliyordu mektup, Rı-
fat dayı ona bir otelde iş bulduğunu yazıyor, hemen
Ankara'ya gelmesini istiyordu. Ertesi gün, şu saatte,
Ulus'taki heykelin önünde buluşalım, diyordu.

Hemen kınınına bir şeyler koyup Ankara'nın yolunu
tuttu baba, akrabasıyla heykelin önünde buluştuktan
sonra, çalışacağı otele gittiler, patronla kısa süren bir
görüşmenin ardından işe başladı. Birkaç yıl önce gördü-
ğ Ankara'yı biraz daha değışmiş buldu baba. Otomo-
biller çoğalmıştı. Ulus'taki işyerine eskiden faytonla ge-
lip giden Vehbi Koç, artık uzun Amerikan arabasına bi-
niyordu. Dürdane arada bir kocasını görmek için Anka-
ra'ya geliyor, Hamamönü'ndeki kötü, yoksul bir evde
birkaç gün birlikte kalıp, gene köye dönüyordu.

Babanın uzaklara gittiğı o yıllarda annesini daha
Çok kıskandığını anımsıyor. Ağabey olarak kardeşlerini
korurken, koruyup kollaması gereken sanki byklerdi,
en başta annesi. O kavgadan sonra böyle bir duygu ge-
lişti Coşkun'da. Kollanması gereken asıl onlardı, büyük-
ler... Akıl verilmesi gerekenler de gene byklerdi. o-
cuk kavgası gibi değıldi büyüklerin kavgası, birbirlerini
yeseler, ldrseler bile, bazen kimse karışmıyordu. Kim-
se duymuyordu. Başka köylerden, kolu kırılmış, ayağı
burkulmuş, yaralanmış, kangren olmuş insanlar ocak
gibi annesine geliyordu; onların yaralarına em diye salık
verdiğı şeyler arasında, eşek pisliğı, köpek eti gibi şeyler

de vardı. İyileşmeyen yaraların etrafını paslı bir ciletle ince ince çirter, zavallıları kanlar içinde köyüne gönderirdi. Gerçekten korunması kollanması gerekenler bu büyüklerdi. Annenin kendisini, kimi hastalıkları sağaltan bir ebe gibi görmesini o yaşta bile doğru bulmamıştı; ondan derman bekleyen yara bere içindeki hastaları evlerinde görmek istemiyordu. Bu umarsız insanlardan hiçbir karşılık beklemiyor anne. Uzak köylerden kimi eşek sırtında, kimi at üstünde gelen adamların annesine bakışlarını beğenmiyordu, sanki hastalıkları değildi onları evlerine getiren. Onun sevmediği adamları köpekleri Pozcu'nun da gözü tutmaz, uzun süre hırlayıp çemkirirdi. Selvi boylu, beyaz tenli annenin insanları etkileyen kara gözleri, adam asılır dedikleri, kalın, siyah belikleri vardı. Uzun beliklerden sırtı görünmezdi.

Karşı komşuları Hadiye, üçüncü evliliğinde uzak bir köye gitmişti; dağlar, tepeler ve kocaman bir ırmağı geçtikten sonra gidilebilen o uzak köye, dul bir kadın olarak gelin gittiğinde hâlâ çocuk yaşıydı. Üçüncü evliliğini yaptığında bile çocuk sayılırdı. Daha dün tomurcuklanmamış memelerine dokunduğu kız, yaşlı adamlarla evlenen, ardından da hemen boşanan olgun bir kadın olmuştu. Coşkun'un sevdiği masallar da onunla birlikte uzaklara gitti; bir varmış, bir yokmuş, diye başlayan masalları bir daha kimseden dinlemek istemedi.

Hadiye gelin gidince, asıl olanlar üvey kardeşi Kerem'e oldu, ablası onun evdeki tek koruyucusuydu, öz kardeşlerinden belki de daha çok seviyordu Kerem'i. Ölümüne atılan dayaklardan, üvey ana zulmünden bir tek o koruyordu evin en küçük çocuğunu. Perdesi hiç inmeyen bir tiyatro sahnesi gibi her şeylerini kolayca görebildikleri karşı komşuda, iki evliliğin bütün huzur-

suzlukları, haksızlıkları, zalimlikleri, gülünçlükleri yaşamıştı. Deli Bahri'nin iki evlilerle ilgili öykü dağarcığını zenginleştiren ailelerin başında geliyordu İzzet amcalar. Cumhuriyet'le birlikte çok eşlilik yasaklanmış olsa da, tuzu biraz kuru olan adamlar eski alışkanlıkları sürdürüyorlardı. Birden çok kadın almak, hâlâ ağalığın şanından, ağalığın bir gereği gibi görülüyordu. Böylesi evlerin hiçbirinde huzur yoktu. Deli Bahri gibi meddahların köy odalarında, kahvelerde anlattığı olayların, öykülerin çoğu onlara aitti. Kumalı kadınların kocalarını sırayla paylaştıkları gecelerle ilgili açık saçık öyküler anlatılıyordu. Böylesi kadınların birbirini kocalarının gözünden düşürmek için oynadıkları oyunlar, kumasının pişirdiği yemeğe gizlice tuz atanlar, yıkadığı çamaşırları kül döküp kirletenler, muskacı hocalara koşanlar, büyü yaptıranlar, köylülerin en büyük eğlencesi olmuştu. İlk kadının çok güçlü çıktığı ailelerde bu evlilikler uzun sürmezdi. İzzet amcalarda da durum böyle oldu; sonunda savaşı Mikâil'in annesi Zekiye teyze kazandı; Kerem'in sürekli dayak yiyen annesi Hacer, yediği dayaklara daha fazla dayanamayınca, oğlunu bırakıp komşu köydeki baba evine gitti. Anne gidince, ona atılan dayaklar oğluna döndü; Kerem'in üstünde sopalar kıldılar, küçücük bedenini, ölsün diye yerlere, taşa toprağa vura vura dövdüler. Çocuğun çılgınlıklarına dayanamayan komşular dışında, bir tek Hadiye koruyordu onu. Çok zalim, acımasız bir kadındı Mikâil'in annesi; anlatılanlara göre, kızını sürekli kocalarından ayırıp, yüklüce başlıklarla satan da oydu.

Ankara'ya göçmeden önce epey düşünmüşlerdi, içtikleri suyun bile parayla satıldığı bir yerde geçinmenin kolay olmadığını biliyorlardı. “Her şey kesekâğıdıyla,” diye anlatılıyordu şehir hayatı, her şeyi kesekâğıdıyla alıp yemek köylüleri korkutuyordu. Helanın bile parayla olması gibi, köylüleri şaşırtan bir sürü şey vardı şehirde. Aynı günlerde onlarla birlikte bir aile daha göçmeye karar vermişti. İki aile olmak bile cesaretlerini artırdı. Eş dost, hısım akraba, konu komşu, ziyaretlerine geliyor, göçmek isteyen aileleri vazgeçirmeye çalışıyorlardı. Çok kınanacak, yadırganacak bir işti kente göçmek; insan köyünü, toprağını, baba ocağını, ata yurdunu nasıl bırakıp giderdi? Göçecek olan iki evde günlerce ağıt, göz yaşı döküldü, ölüm yası tutuldu. Türklerin çok kolay göçtükleri, göçebe bir toplum oldukları söylenir oysa. Aşiret olarak, oba olarak yapılan toplu göçler için doğrudu bu, ama tek tek ayrılmaları, bireysel göçleri hiç kimse sevmiyor, anlamıyordu. Baba ocağı, ata yurdu bırakılmazdı çünkü.

“Şehirliler açık saçık dolaşıyorlar, bacaklarında don bile yokmuş onların. Siz şehirlilere nasıl karışırsınız? Onlar gibi mi olacaksınız yoksa?”

“Hayır,” diyor baba böyle konuşan akrabalarına. “Biz orada apartmanlarda oturmayacağız. Gecekondu yapacağız. Aynen köyümüzdeki gibi yaşayacağız, şehirlie uymadan, kendi âdetlerimizle yaşayacağız. Biz değişmeyeceğiz.”

“Sizinkiler hiç değişmiyorlar!”

Bu sözü ne çok duydu karısından. Önceleri alınıyordu, şimdi aldırıyor, biliyor ki içinde kötü bir şey yok. Yıllardan beri “anne baba” dediği insanların biraz değişmelerini, şehre uymalarını o da istiyor. Onlarda gördüğü küçük bir değişiklik, yenilik, karısını epey mutlu ediyordu.

Melike ilk yıllarını bilmiyor bu mahallenin. Nerden bilsin? Hayatında ilk kez gecekondü görmüş bir kız... Yaşanan yoksunluklar, yoksulluklar anlatılır gibi değildi. Bademlitepe, Ankara’da dağ başında, yağmalanmış topraklar üzerine iki ayda kurulmuştu. Şehrin kilometrelerce uzağında, otobüsü, dolmuşu, suyu, elektriği, yolu yolağı olmayan bir yer... İlk yıllar kurtlar insan yer burada, diye korkmuşlardı. Bu uzaklığı, ıssızlığı anlatmak için, “Ali Fakı’nın tay becerdiği yer,” diye gülünç tanımlar yaparak şakalaşırlardı. Sonra evler birden çoğa-

linca, insan insanı yemeye, insan insanı becermeye başladı. Bu toprakları satan kabadayılar gerçek sahipleri değillerdi, tapuları bileklerinin gücüydü sadece, satın alanlar da bilekleri güçlü, arkaları kalabalık olduğu sürece sahip olabileceklerini biliyordu. İki karış yer yüzünden komşusuyla hır çıkarıp adam yaralayanlar, kafa göz yaranlar, kazmalarla küreklerle birbirine girenler, ellerindeki bir iki evlik toprağı yakınlarına bedava veriyordu. "Toprağın var mı, kavgan var," diyen Balzac'ı okuduğunda, bu kavgaların ne kadar eski ve evrensel olduğunu da anlamıştı. Ünlü Fransız yazarı o sözleriyle Bademlitepe gecekondualarını anlatıyordu sanki. Toprağın var mı kavgan var... Bu insanlar karşılıklı söyleşirken, "yalan dünya" derlerdi oysa, çok küçümsüyor gibi görünürlerdi dünyayı. Öbür dünyaya bir tek kefenle gideceklerini konuşurlardı. Hiçbirinin özü sözüne uymazdı. Büyüyebilecek kavgaları hemen anlıyordu babası; kolay bir yere -kapı arkasına- kazma, kürek, nacak gibi bir şey koyuyor; dışarı, tartışacağı insanların karşısına öyle çıkıyordu.

Gecekondulardaki toprak kavgaları, köylerde bile görülmemişti. Buralarda tutunabilmek için çoğalmak şarttı; garipler, kimsesizler ya ezilirler, suskun yaşarlar ya da çekip giderlerdi. Bu yüzden köylerinden hemşerilerini, akrabalarını çağırmışlar, bol bol çocuk yapmışlar, gene aynı nedenlerle de bol bol ağaç dikmişlerdi. Ağaçlar buraları yurt tuttuklarının birer simgesi, sınırlarını gösteren, gözü toprağı doymayanları uyaran doğal bir işaret, bir sınır nöbetçisiydi sanki. Yazın yollar toz toprak içinde olurdu, kışın ayakların götüremeyeceğı kadar çamuru ağırdı, kuruyunca rengi sarıya çalan, içine sap saman karışmış köy çamuruna benzerdi. Bu uzak ça-

murlu yollara otobüs, dolmuş gelmezdi, eşek sırtında tenekelerle su satan sakalar vardı o günlerde, bir de ara sıra belediyenin arozözleri geliyordu, en büyük kıyamet de bu arozözlerin başında kopardı.

İlk yıllarda, okulda adresi sorulduğunda çok zorlanmıştı; iki ay içinde kuruluveren mahallenin adı bile tam konmamıştı çünkü; kimi Aktepe, kimi Şişkintepe, kimi Bademlitepe, diyor, bu konuda büyükler bir türlü anlaşılmıyordu. Kendilerine uygun bir marka seçer gibi yıllarca tartıştılar. İki üç ayda bir mahallenin adı değişiyordu. Kulağa belki de daha hoş geldiği için, sonunda Bademlitepe'den hoşlanmışlar, bu ad kabul görmüştü. Yıllarca adı konulamayan mahallenin sokaklarında tabela (adsızdı sokakları), kapılarında numara da yoktu. San-ki bu yüzden iyi okudu Coşkun, şu dünyada sağlam bir adresim olsun, diye çalıştı. Böyle bir yere kendiliğinden gelen arkadaşlarınız olmazdı, ancak siz getirirseniz gelirlerdi; bir kez değil, evinizi on kez görseler, gene de karışık yollarını öğrenemezlerdi. Öğrencilik yıllarında evlerine gelip giden arkadaşının sayısı bir ikiyi geçmemişti.

Ankara'ya ailenin hepsi birden gelmemişti, ilk yıllarda çocuklardan ikisini nineyle birlikte köyde bıraktılar; önce küçük bir aile olarak kenti deneyip sınadılar, geçinebileceklerine inandıktan sonra tek tek öteki çocukları, yıllar sonra da nineyi getirdiler. Üç dört yıl babanın işi iyi gitti, buna karşın çocuklar gene de boş durmadılar, yazın ya çalıştılar ya da evde bir iki boğaz eksik olsun diye köye gönderildiler.

1960 yılı hayatlarının en zor yılı oldu Ankara'da, baba beş yıl çalıştığı oteldeki işinden atılınca büyüklerin dili, söylemi değişiverdi birden; bakışları, soluk almaları

bile değişti, gene “boğaz” diye söz etmeye başladılar çocuklardan.

Ülkede tuhaf olaylar yaşanıyordu. Siyaset çocukların bile ilgisini çekecek kadar hayatı etkiliyor, yaşlısı genci, cahili okumuşu, kadını erkeği politika konuşuyordu. Cebeci Çayırı’ndaki mitinglerde hatipler, zamlanan kimi yiyeceklerden “fasulye hazretleri”, “mercimek hazretleri” diye söz ediyorlar, bir süpürgenin kaç lira olduğunu konuşuyorlardı.

Cebeci Çayırı, mitingler dışında da çocukluğunun en şenlikli, en eğlenceli yeriydi; ancak her çocuk cebindeki parası kadar mutluluk alabilirdi ordan. Cebindeki sınırlı harçlığını genellikle bisiklete binmek için harcıyordu, bu çok az elde ettiği bir şanstı. Büyüklere göre panayıır yerindeki her şey para tuzağıydı; yan yana sıralanmış çadırlar altında, üstüne sigara paketleri dizilmış, halka atılan tahta tezgâhlar; tüfekarle nişan alınan hedefler; kol gücü, bilek gücü ölçen aletler; insanı şekilden şekile sokan aynalar, daha bir sürü para tuzağı... Bunlardan bazılarının ününü Coşkun ta köydeyken duymıştu. Kocaman meydanın her tarafından simitçilerin, komitçilerin, pidecilerin, sucuların, pirinç güğümelerde limonata, ayran satan satıcıların sesleri duyuluyordu. Anneye babaya göre, bunlar da birer tuzaktı, aslında bütün bir kent tuzaktı onlar için, para tuzağı...

Bu panayıır yerinin en ucuna, Tahta Köprü’ye yakın bir yere kurulmuş çadııda, camekân içine yerleştirilmış Kesikbaş, insanlara kaç yaşında öleceğini söylüyordu. Kanlı pamuk içindeki Kesikbaş’ın kendilerine biçtiği ömrü az bulup üzölenler de vardı. Boynu kanlar içinde, Kesikbaş süsü verilmiş mankenin madeni sesi insanı ürkütüyordu. Bunun bir yalan, bir kandırmaca olduğu-

nu, köyden yeni geldiği o en saf günlerinde, öğrenmek için Coşkun iki kez bilet almış, çadıra iki kez girerek oyunlarını anlamıştı. Kesikbaş her seferinde farklı bir yaş söyleyince foyasını anlamak zor olmadı. İnsanın kaç yaşında öleceğini bilmek kolay mıydı? Köyünden yeni gelmiş saf insanlar, boğazı kanlı pamuklar içindeki mankenin söylediklerine inanmış gibi dinliyordu.

Cebeci Çayırı'ndaki panayır kalabalığını geçtikten sonra, önünü bazı günler büyük kalabalıkların doldurduğu Melek Sineması çıkıyordu karşısına, biraz ötedeki Cebeci Sineması ise, yabancı film sevenler içindi. Bir çarşamba günü okuldan çıkıp geldiği Melek Sinemasının önünde sarı kafalı bir çocukla çizgi roman pazarlığı yaparken, bitişikteki lokantanın radyosundan on üç haberlerinde, başta Nazif dedesi olmak üzere anne tarafından bütün akrabaların adlarını duydu. "Vatan Cephesi'ne katılanlar" diye başlamıştı haber. Kulaklarına inanmadı. O sarı kafalı çocukla kitap pazarlığını yarıda kesip önce lokantaya doğru koştu, haberi sonuna kadar dinledikten sonra da eve gitti. Radyodan duyduklarını önce annesine anlattı.

"Kimlerin adını duydun?" diye bir daha sordu annesi.

"Nazif dedemin, ninemin, senin, dede tarafımızdan, bütün akrabalarımızın adını duydum... Radyo tek tek saydı... Vatan Cephesi'ne girenler diye başladı habere..."

İlkin biraz şaşırmış gibi görünse de, annesi fazla heyecanlanmamış, kendi yaşadığı şaşkınlığın yarısını bile onda görmemişti. Bütün bir sülalenin adının devlet radyosunda okunması sıradan bir olay olamazdı. Anne çok önemsememiş gibi görünerek;

"Dedeniz vermiştir adımızı," dedi sadece. Akşam babasının ilgisi de anneden farklı olmamıştı.

Büyüklerin tersine, Coşkun hiç unutmadı bu olayı, bir radyo haberinde onlarca akrabanın adının okunmasını sıradan bir olay gibi düşünemiyordu. Bunun kendileri için iyi mi, kötü mü, aileye ne getirip ne götüreceğini anlamak istiyordu. Hayatlarını nasıl etkileyeceğini bilmek istiyordu. Annesi babası, gerçekten önemsememişler miydi bu olayı?

Adı önce Aktepe, sonra Şişkintepe, birkaç yıl sonra da Bademlitepe olan mahallesi ile okulu arasında yedi kilometreyi bulan uzun bir yol vardı, her sabah tek başına sıkıntılı başlayan okul yolculuğu, Cebeci'ye gelince, sınıf arkadaşlarıyla buluştuktan sonra daha eğlenceli devam ediyordu. Her gün yürüyerek gidip geldiği bu uzun okul yolunda, babasının Sümerbank'tan aldığı, yıpranmasın diye altına kabaralar çakılmış "kütük gibi" ağır ayakkabı ayaklarını vurduğu için; en çok da topunun arkası şişer, bazen yaraya dönüşen şişliklerin acısını pamuk koyarak dindirmeye çalışırdı. Dönüş yolculuğunda oyunları daha uzun sürüyordu. Yağışsız günlerde Cebeci Camisinin önünde mahalle çocuklarını da aralarına alarak top oynarlardı. O yıl bahara doğru Siyasal Bilgiler Fakültesinin önü atlı polislerle dolmuştu, akasyaların sıralandığı tertemiz Cebeci sokakları, asfalt yollar, top alanları at pislikleriyle kirlenmişti. Çatışma olur diye fakültenin önünden eskisi kadar rahat geçemiyorlardı. Olaylar sırasında fakültenin ön duvarlarında kalmış siyah kurşun izlerini yoldan geçenler birbirine gösteriyordu.

Bir gece bütün Ankara'yı uyandıran silah sesleri, Bademlitepe gecekondularından da duyuldu. Uzaktan gelen seslere, büyüklerin konuşmalarıyla uyanan çocuklar da kulak verdiler. Makineli tüfekler susmak bilmi-

yordu. Gece karanlığında kendi aralarında konuşan büyükler, silah seslerinin geldiği yerleri, kurşun sıkılan hedefleri anlamaya çalışıyorlardı. Silahlar kimlere sıkılıyor, kimler ölüyordu acaba? Ölenler çok muydu? Kafalarında, yanıtını bulamadıkları bu sorularla bir süre sokakta bekleyen meraklı insanlar, sonra evlerine, radyolarının başına döndüler. Kalın, tok bir erkek sesi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koyduğunu duyuruyordu. Ertesi günü insanlar, sokağa çıkma yasası kalkar kalkmaz davul zurnalarla eğlenmeye başladılar. Günlerce süren şenliklerde ulaşım araçlarının hepsi ücretsizdi. Kent merkezindeki şenlik yerlerine giderken, otobüs, dolmuş, taksi, hususi, at arabası, el arabası, akla gelebilecek bütün araçlara parasız binmişti. Otomobillerin bagajları, arka tamponları bile salkım salkım insan doluydu. Bu binek araçları arasına askeri tanklar da katılmıştı.

Yakınlarının adlarının geçtiği o radyo haberinin ardından hayatlarına ne getireceğini bir türlü kestiremediği Vatan Cephesi, ihtilalden sonra kurulan Yassıda mahkemelerinde en çok konuşulan konulardan biri olmuştu. Çok partili demokratik hayatın, ülkede nasıl cepheleşmeye dönüştüğü de sorgulanmıştı.

Eskiden baba işyerinden güzel anılarla gelirdi, para sıkıntıları yoktu, patronların, müdürün, şefin şakalarını, takılmalarını, onlarla arasında geçen küçük konuşmaları bile kendisine gösterilmiş büyük bir ilgi sayar, gurur duyarak, heyecanlanarak anlatırdı. Onlardan hep övgüyle söz ederdi. Büyük adamdı hepsi de, bu büyük adamların küçücük şakaları bile evde konuşulurdu.

Gün geçtikçe halkın “bebek davası”, “köpek davası” diye küçümsediği Yassıda duruşmaları sonuçlanıp, idam

kararları verildikten sonra, babanın çalıştığı otelde de işler birden değişmişti. Otelin çamaşırhanesine iş veren, çamaşırları yıkanan Gençlik Parkı'ndaki gazinoların çoğunun kapandığı, bazı patronların Yassıada'da devrik yöneticilerle birlikte yargılandıkları konuşuluyordu. İşler azalınca önce mesailer kaldırıldı. Baba her gün eve kötü bir haberle geliyordu. Eskiden müdürle, şefle şakalarını konuşan baba, şimdi kavgalarını anlatıyordu. Zam isteyen arkadaşları, birer ikişer işten çıkarılmışlar, sonunda zam istedi diye babanın da işine son verilmişti.

Akrabalarının “gitmeyin” dediği, başlarına nelerin geleceğini bilemedikleri büyük kent, sanki gerçek yüzünü yeni göstermeye başlamıştı. Baba bir yandan iş arıyor, bir yandan da eski patronuna karşı hak arıyordu. Kendisinden para istenince yüzü değişiyor, herkesi azarlıyordu. Böyle bir yüzü görmektense, boş zamanlarında çalışmak, gazete, simit, su satarak harçlığını çıkarmak, eve birkaç kuruş getirmek daha iyiydi. Bu işlere ek olarak kötü bir sandıkla ayakkabı boyacılığı yaptı, çakmaklara benzin sattı. Bazı çakmakların karışık düzeneği içinde, küçük benzin depolarını bulmak kolay olmuyordu, dışarıdan kolay gibi görünen bu işin, başlayınca ne kadar zor olduğunu anlamıştı. Parçalara ayırdığı çakmağı bazen çok sıkıntılı bir uğraştan sonra eski haline getirebiliyordu. Ancak her türlü çakmağı gördükten sonra işi kolaylaşmıştı. Kendilerinden “boğaz” diye söz edilmemesi için, genellikle bu işlerde çalışmak zorunda kalmıştı.

Yaz gelince pırıl pırıl güneş, masmavi gökyüzü yüreklerine ayrı bir coşku, çocuk bedenlerine tükenmez bir güç veriyordu. Yazın tadına doyulmaz bir oyundu futbol, top sahası yaptıkları tarlaların, arsaların tozu karışıyordu oyunlarına. Yakınlarındaki boş tarlalar, sırtlar,

tepeler, çukurlar, dereler gecekondularla doldukça, top oynamaya uzak yerlere gidiyorlardı. İlkyazla birlikte kırmızı çatılı, eğri duvarlı, beyaz badanalı gecekondular, yeşerip gürleşen ağaç dallarının altında kayboluyordu. Her yaz yeşeren ağaçlar biraz daha büyüdükçe, evler küçülüyordu sanki.

İşsiz baba kendine bir iş bulmuştu sonunda; Coşkun'u izlemek, nereye gittiğini, nerelerde top oynadığını öğrenmek, bulunca da arkadaşlarının önünde dövmek önemli bir iş olmuştu onun için. Bütün tükenen umutlarının, yüzüne kapanan kapıların, önce kazanıp sonra kaybettiği davaların, umutsuzluğunun, umarsızlığının, ezilmişliğinin, kısacık boyunun acısını, top oynamak isteyen oğlundan çıkarıyordu. Suçu sadece top oynamaktı çocuğun. Melike'nin dediği doğrudu, hiç değışmiyordu baba, top oynayan bir çocuğa, kentli çocukların oyunlarına bile alışmamıştı. Top bile kent hayatının bir tuzağıydı ona göre.

Pıtrak gibi çoğalan gecekondular yüzünden sık sık değışen oyun yerlerini, yüksekçe bir tepenin üstüne çıkıp kolayca bulabiliyordu. Geldiği uzun yol onu yormuşsa, tokadı, tekmesi, yumruğu daha ağır olurdu. Coşkun, oyuna bazen kendini öyle kaptırırdı ki, sahaya girinceye kadar babasını göremezdi; “Coşkun, baban!” diye arkadaşları uyarınca görürdü onu. Topun arkasında iyice ısınmış, ter içinde kalmış bedeni birden buz kesilirdi. Kaçmak, kaçmak, bir eşkiya gibi dağlara çıkmak, bu acımasız baba düzenine karşı baş kaldırmak isterdi aslında, ama birkaç adım bile gidemez, babanın yumruklarına, teknelerine teslim olurdu. Oyun durur, çocuk sesleri kesilir, bunların yerini, babanın yumruklarının, teknelerinin sesi, homurtuları, küfürleri alırdı. Oğ-

lunun toptan aldığı zevki, o zevki yaşadığı yerde, sahanın içinde geri almak isterdi; sahayı çevreleyen çizgilerin ortasında, taç çizgisini bile geçirmeden döverdi.

Biri dayaktan, öteki futboldan vazgeçmiyordu, babanın inadı çocuğuna eksiksiz geçmişti. Uzayıp giden bu inatlaşma, araya giren akrabaları bile şaşırtıyordu. Uzaktan arkadaşlarını görünce ya da top sesini duyduğunda, yediği onca dayığı unuttuyordu çocuk. Bir oyuna ait olmak, bir aileye ait olmaktan daha önemliydi çocuk için.

Onu her gün değişen, gittikçe de evlerinden, mahal-lelerinden uzaklaşan top sahalarında aramak yerine, daha kolay bir yol bulmuştu baba. Sümerbank'tan aldığı kalın, kösele ayakkabısını her akşam inceliyor, yıprantılardan, top yeniği yerlerden, aşınmalardan, darbe izlerinden o gün top oynayıp oynamadığını anlamaya çalışıyordu. Oğlunun top oynadığını anlamışsa, önce incelediği ağır Beykoz ayakkabıları suratına fırlatıyor, ardından tekme tokat girişiyordu. Eski ve yeni izleri ayırt etmek, akılda tutmak kolay olmadığı için bazen ayakkabılardaki aynı top izleri yüzünden iki kez dövmeye kalkışınca, oğluyla arasında tuhaf, gülünç bir tartışma başlıyordu:

“Onlar eski izler, geçen gün bu izler yüzünden dövdün ya...”

“Hayır, yeni bunlar; kör değilim, daha bunamadım ben!”

Aslında bilinen körlükten de beter bir körlüğü vardı babanın, bunu çocuk diliyle anlatamıyordu ona. Babanın ağır tokatlarından yüzünü, kafasını korumak için elleri tetikte bekliyordu:

“Ekmek Kuran çarpsın, sen bu izler için dövdün beni... Şimdi niye bir daha dövüyorsun?”

Bu kavgalarda nedense anne bir türlü zamanında ortaya çıkmaz, babanın yumruklarından, tekmelerinden, küfürlerinden yeterince nasibini aldıktan sonra, babadan daha iri gövdesiyle gelir, oğlunu korumaya çalışırdı. Çoğu zaman komşu bir kadın anneden önce davranır, çocuğu acımasız babanın elinden çekip alırdı. Gecekonduların ince duvarlarından kolayca geçebilen çocuk çılgınlıklarına, kadınların yüreği erkeklerden daha duyarlıydı. Bazen de tesadüfen eve gelen bir konuk sayesinde kurtulurdu, hatırlı konuğa ikram edilen mis gibi bir kahve kokusu varsa evde, o gün ayakkabılarına bakmayı unuturdu baba. Kahve kokusu en azından bir günlük huzurdu onun için, bu gün bile içmeyi değil, kokusunu seviyor kahvenin. Evlerindeki kahve kokusu, gerçekten kavgasız geçecek bir günün garantisi olurdu.

Cimri babanın topa duyduğu kızgınlığının asıl nedeni, derslerinden çok ayakkabılarıydı, ayakkabı masrafı babanın görünüşte bu takıntısının önemli bir nede-niydi. Attığı dayağın da işe yaramadığını görünce, buna başka cezalar ekledi.

Birkaç kez de dayağın ardından eline iki teneke tutuşturup çıplak ayakla suya göndermişti oğlunu. Yumruklardan, tekmelerden sonra, daha gözyaşları bile kurumamışken, dayağın üstüne uygulanan yeni bir ceza... Bu cezayı uygularken, ayakkabılarını ayağından alıyordu. İnanamamıştı önce, son anda insafa gelip, suya gönderse bile ayakkabılarını vereceğini sanmıştı.

İlkyaz yağmurları kesilip de bahçeler, sokak araları kuruyunca, çoğu ev işleri dışarıda, kapı önlerinde, bahçe içlerinde görülürdü. Doğru dürüst banyosu, mutfığı olmayan dar gecekondu-larda, yağışsız geçen kuru yaz günlerinin kadınlara getirdiği bir rahatlık-tı bu. Böyle

zamanlarda ev önleri, sokaklar, yeni eklentiler gibi evlerin bir parçası olur, işler daha kolaylaşırdı. Dışarıya kurulan ocaklarda, tandırlarda yufkalar, kömbeler pişiriliyor, çamaşırlar bulaşıklar, küçük çocuklar kapı önlerinde yıkıyor; kadınların kahkahalarına, kaba saba konuşmalarına kapacak sesleri, oklava, evirgegeç sesleri karışıyordu. Yaz böyleydi buralarda, ilkyazla birlikte evlerin kalbi dışarıda atardı, güzel havalarda sokaklar, meydanlar evlerin bir parçası olurdu.

Elinde teneke, çıplak ayaklarıyla yürüdüğü yerlere rüzgârın savurduğu tozu toprağı yatıştırsın diye, bulaşık suları serpilmişti. Yürürken, toprağın üstünde leke gibi duran kararmış su izlerine basıyordu. Komşuları Saniye teyzenin kızı Nezaket'le aynı yaşıydılar, çıplak ayaklarını hiçbir kızın görmesini istemiyordu, en çok da Nezaket görmemeliydi. Öfkeli, sinirli baba, verdiği cezayı bağırarak bütün bir mahalleye duyurmuştu:

“Ayakkabı filan yok sana!”

Yalnız çıplak ayaklarını değil, gözyaşlarını saklamak için de çaba harcıyordu. Arkada, evlerinin önünde çipil gözleriyle onu gözleyen baba, süklüm püklüm yürüyüşünün keyfini çıkarıyor, verdiği cezanın sonucunu göerek öfkesini yatıştırmaya çalışıyordu. Bir iki ev geçtikten sonra Nezaket'in sesini duydu:

“Coşkun, dur bekle biraz!”

Çıplak ayaklarını çoktan görmüştü Nezaket, suçunu, cezasını, her şeyi biliyordu. Coşkun'u cezalandıran insafsız yargıcı da biliyordu:

“Senin baban çok kötü bir adam, çok anlayışsız ve zalim. Ver şu tenekeyi, suyu ben getiririm. Sen halanlarda beni bekle, babana görünme.”

İçini çekip durmaktan fazla konuşmadı Nezaket'le, “Sağ ol!” diyebildi sadece. Belki onu bile söyleyemedi.

Su tenekesini alıp su kuyusuna doğru giden kızın bir süre arkasından baktı. Yemyeşil, güzel gözleri vardı Nezaket'in. Mahalledeki çoğu kızlar gibi ağır işler yüzünden boyu erken durmuş, göğsü, kalçaları büyümeye başlamıştı. Okula gönderilmezdi kızlar, onun da bütün özgürlüğü elli metre ötedeki bakkal dükkânına, iki yüz metre ötedeki su kuyusuna gitmekten ibaretti. Özgürlükleri yaptıkları işlerle sınırlıydı ancak. Yaşlı kadınlar, yetişkin, olgun biriyle konuşur gibi konuşturlardı Nezaket'le. Bulaşık yıkamak için bahçelerine çömeldiğinde, sarı, küçücük tüylerin parladığı bacaklarına bakan meraklı oğlanlar türemişti mahallede, bazıları onun azarlarına aldırmayacak kadar arsız gençlerdi.

Babasının kötü bir baba olduğunu biliyordu Nezaket, ancak onun ve başkalarının anlayamadığı bir şeyi, Coşkun bile yıllar sonra anlayabilmişti. Kötü gibi görünen babanın arkasında kötü bir anne vardı aslında. Çılgınlıklarına hep geç yetişen anne, evde babayla sürekli çatışan, ona düşman birinin daha olmasını istemişti. Yoksa top oynamanın suç olmadığını bir günde anlatabilirdi kocasına. Babanın şiddete yatkın ellerinden, daha ilk kavgalarında, yıllar önce bir kadın olarak kendini nasıl kurtarmışsa, isteseydi oğlunu da öyle kurtarabilirdi. Baba ile anne sık sık tartışsalar da, o tırpan kavgasının benzeri bir daha yaşanmamıştı. O kavganın gerçek galibi gibi, gene kendi düzenini kurmuştu anne; çevresindeki hiçbir kadının sahip olmadığı bir özgürlüğü vardı, geldiği gittiği yerlerde, "hükümet gibi kadın" diye karşılanmak hoşuna gidiyordu. Babanın hakiki öfkesinden, annenin sahte sevgisinin, tavrılığının daha tehlikeli olduğunu ancak yıllar sonra anlayabilmişti.

Ah çocukluk... Oralarda büyüklerin, daha doymadan zorla kaldırmak istedikleri güzel bir sofra gibiydi

çocukluk. Bu sofranın yiyeceklerindeki lezzeti insan ömrünün hiçbir döneminde, hiçbir şeyde bulamazdı. Kimi zaman ağlatarak, zorla, kimi zaman kandırılarak bu güzel sofraya çok zamansız aliverilir önünüzden. Top oynamasını istemeyen baba, döve döve onu çocukluğundan uzaklaştırmak istiyordu, oyunu severse hep çocuk kalacağından korkuyorlardı. Kalabalık, yoksul aileler çok çocuk yaparlar, ancak onların çok da çabuk büyümelelerini isterler. Oyunda çocukluğu uzatan bir şeyler olduğunu bilirlerdi; hele futbol, işten, kazançtan uzak tutardı çocukları. Futbol oynayanın hiç büyümeyeceğini düşünürlerdi. Oysa çabuk büyümeliydi çocuklar.

Kardeşi Asım büyüklere kandı, o güzel sofradan kendi isteğiyle (Gerçekten kendi isteği miydi acaba?) çok erken kalktı. Büyüklerin aklına uyup evlendiğinde on altı yaşındaydı. Şairin “gül mevsimi” dediği çocukluğundan, çoğu yaşıtları gibi, davul zurna eşliğinde, küçük yaşta adeta koparıldı. Evlendirilmesine hiçbir itirazı olmadı. Mahallenin kancık köpeklerinde kendini denedikten sonra, evliliğe hazır olduğunu düşünüyordu. Aynı cehalet mührü, aynı günlerde kız kardeşi Zarife'nin hayatına da vuruldu; davul zurna eşliğinde gelin gittiğinde on dördündeydi. Küçük yaşta kısa boylu, çelimsiz bir kadın oldu. Cehalet, kendini hoş gösteren kültürü de birlikte ürettiyordu, doğaldı bütün bunlar... “Daha lise öğrencisiyim” diyerek, bu tuzaktan ancak kendini kurtarabilmişti Coşkun.

Kardeşlerinin düğününden birkaç yıl önce, evlerinin bir duvarını yıkıp bakkal dükkânı açmışlardı. İş bulamayan baba, ancak böyle kurtarabildi aileyi. Tıkır tıkır işleyen dükkân, umduklarından daha kazançlı çıktı. İlk kız kardeşi Zarife evlendirildi; evden bir kız çocuğu

gitmiş, iki ay sonra da başka bir kız çocuğu gelmişti. Kıymet'in erken serpilmiş uzun boyuna, köylülerin çok sevdiği uzun saçlarına, dolgun elma yanaklarına aldanmamalı; o da Zarife gibi on dördünde... Babaları erken ölmüş, çoğu kız olan kalabalık, yoksul bir aile içinde yetim büyümüş.

Şimdi kendisi oturduğu pastanede ne kadar hareketsizse, tersine, anıları, beynindeki çağrışımlar o kadar hareketli, devingendi. Başta iyi karılmış iskambil kâğıtları gibi birbirini tutmayan yaşam parçaları, sanki usta bir kumarbazın marifetiyle kafasında sıraya, düzene giriyordu.

Kardeşinin karısı Kıymet'le birlikte, unutulmuş, köyde kalmış âdetlerin yeniden canlanması, biraz kentlileşecek gibi olan evlerine bu kızın getirdiği koyu köylülük, onu çok üzmüştü. Kıymet, büyük-küçük, herkese gelinlik yapıyor, işaretle ya da fısıltıyla konuşuyordu. Yeni gelinle birlikte bu saçmalıklara Coşkun'u kızdıran daha bir sürü şey eklendi. Kıymet, evin içinde dolaşan, iş gören bir sessizlik, bir fısıltı... İnsan değil de, bir robot sanki... Mutfak, çamaşır, temizlik işleri bittikten sonra kapı önüne yakın bir yerde ayakta dikiliyor, çocuklardan bile buyruk bekliyordu. Bütün işleri ona yıkan anne, istediği zaman istediği yere gidiyor, günlerce, haftalarca köyde kalıyordu. Annenin, babanın, Asım'ın ona buyurduğu işler, çoğu zaman gerçek bir gereksinmeden değil, yeni gelini sınamak, alıştırmak, eğitmek içindi. "Usul öğretmek" diyordu anne buna... Bu eğitimin başöğretmeni anne, gelini bazen eksigi çok, eğitimi zor bir öğrenci gibi gösteriyor, horlayıp duruyordu. Kıymet'e öğretilen usuller arasında kocasının önüne her akşam bir leğen koyup ayaklarını yıkamak, kayınpederinin gi-

yinmesine soyunmasına yardımcı olmak da vardı. İstenilen her şeyi eksiksiz yerine getiren, dili fısıltılarla sınırlı sessiz gelin gene de koca dayacağından kurtulamamıştı. Çünkü annenin öğretilmesini istediği usullerin, yıllardan beri süregelen önemli bir aracıydı koca dayacağı. Dayak olmadan o usullerin hiçbirisi öğretilemezdi. Kıymet'in çığlıklarına koşan Coşkun, onu Asım'ın yumruklarından, tekmelerinden kurtarıırken, anne çok uzaklarda değil, genellikle bitişik odalardan birinde olurdu. Gelinin acı çığlıklarından keyif duyduğu, Coşkun'un araya girmesiyle kavganın erken bitmesinden, çığlıkların erken kesilmesinden hoşlanmadığı belliydi. Karısını seven, kadını koruyan erkekten hep nefret etti anne, onlarla gerçek bir işbirliği yapmadı; onun hükümet gibi kadınlığından gelen erkine, ancak o isteyince karısını dövebilen bir oğulun güç verebileceğini biliyordu. Gelinlere hükmetmek için Coşkun'dan küçük bir destek bile göremeyeceğini, onunla uyuşamayacağını, uzlaşamayacağını bir kez daha anlamıştı. Okumuşluğun, okula gitmenin, beklediği, tahmin ettiği sonuçlarıydı bunlar. Kendi çocuklarına örnek olurlar diye, karısını koruyan akraba erkeklerinden de hoşlanmamıştı anne. Yeni gelinin koca dayacağı birkaç yıl sürdü, çocuklar büyümeye başlayınca bitti. Kavganın başı, sonu, mekânı hiç değişmedi, gürültüleri genellikle yatak odasından geliyordu. Kıymet'in çığlıklarına koştuğunda, onu yerde, çeyiz olarak getirdiği kırmızı halının üstünde, kocasının tekmelerine direnirken bulurdu. Coşkun'un yardımıyla Asım'ın tekmelerinden kurtulunca, ilk işi savrulup gitmiş, kenarları pullu tülbendini bulmak, yumrukların dağıttığı saçlarını düzelterek örtmek, kısa zamanda o sessiz gelin haline dönmek olurdu. Biraz kendine geldikten

sonra, kelep kelep yerlere saçılmış saçlarını toplamak da ona düşerdi. Gizlice bir yerde ağlar mıydı bilinmez ama, bir süre fısıltıları da duyulmazdı. Onca dayağa karşın, evi terk edeceğine, ayrılacağına dair ağzından tek bir söz çıkmazdı; belki de köydeki ablalarını düşünürdü, tırpan sapıyla, kazma, kürek, dirgen sapıyla dövülen ablalarından daha iyi durumda görürdü kendini. Çoğu zaman kadının sırtında sopa niyetine kullanıldığı için, köylerde kazma, kürek, yaba, dirgen gibi tarım araçlarının ömrü kısa olurdu. Herhalde bunları düşünüyor, boşanmaktan söz etmiyordu. Ayrıca bakkal evinde karşılaştığı bolluk ne gecekondularda, ne de köyünde vardı.

Çıglıklarına çok yakın olduğu halde her seferinde ilgisiz kalan annenin, aslında bu kavgalardan ne kadar keyif duyduğunun Kıymet farkında olmuş muydu acaba? Tıpkı kendisinin yeniyetmeliğinde top yüzünden babadan yediği dayanın gerisindeki insanı anlayamadığı gibi, büyük bir olasılıkla gelinleri bunu anlayamamıştı. Annenin, evde başkalarının yumruğunu bile kullandığını bu kavgalar sırasında açıkça görmüştü Coşkun. Başka birinin yumruğunu kendi yumruğu gibi ustaca kullanıyor, o yumrukların ne zaman savrulacağını, ne zaman durdurulacağını iyi biliyor; evdeki çatışmaları, kendilerini konuya komşuya güldürecek bir duruma düşürmeden istediği zaman bitiriyordu. Asım ile Kıymet'in kavgaları çocuklar biraz büyüyünce bitmişti. Coşkun'un güreşe başladığı yıllarda da babasıyla kavgası bitmişti. Hepi topu altı kişiyi bulan ailesini yönetirken, Osmanlı sarayını yönetircesine akıl almaz planları, ince oyunları vardı annenin; hükmetmeyi, yönetmeyi seven saray sultanlarının, bu yoksul gecekondu evinde kendine yer bulabilmiş ilginç bir benzeri, yoksulluğun yarattığı başka

bir türlemesiydi sanki. Ona, “tülbentli erkn-ı harp” diyordu Coşkun, annesini anlatan en doğru söz buydu galiba.

Baba işten atıldıktan sonra açtıkları dükkân iyi işliyor, gittikçe de büyüyordu. Kalabalık zamanlarında alışverişe Coşkun da yardım ediyordu. Dükkân her geçen gün büyüdü, inşaat malzemelerinin bile satıldığı, çeşidi bol bir yer oldu. Arada bir hır çıkaranlar, veresiye isteyenler, iyi mala kötü diyenler olsa da, müşterilerin çoğu şakacı insanlardı. Borç takıp kaçanlar, dükkânın önemli sorunlarından biriydi. Deneyerek, sınavarak adlarını deftere yazdıkları veresiyeci müşteriler çoktu, ama güvenmediklerine kavga bile çıkarsalar, veresiye vermiyorlardı. Buna karşın birkaç batakcı müşteri onların da canını sıktı. Özellikle para üstü verirken, çok dikkatli olmalarını isterdi baba, beş lira verip on lira üstü isteyenlerle çok karşılaşmışlardı. Uyanık bazı müşteriler, adeta iş edinmişlerdi bunu. Böylesi üçkâğıtçıların verdiği parayı hemen kasaya koymazlar, üstünü verinceye kadar ellerinde tutarlar, kendilerine bir kez daha gösterdikten sonra, nerdeyse tanıklar huzurunda kasaya koyarlardı. Böyle sağlam yolları yöntemleri, birkaçının kazığından sonra öğrenmişlerdi. Filesine, torbasına yedi ekmek koyup beş ekmek parası verenlerin sayısı da az değildi. Bazı kadınlar ise, raftaki ürünleri beğenmezler, Coşkun’u yanlarına alarak arkadaki karanlık depoya geçerler; sandıklar, çuvallar arasında mal seçerken, delikanlıya iyice sokulurlar, memelerini sürterek gerçek niyetlerini anlatmaya çalışırlardı.

Kadınlar, dış çıkaran ya da yeni yürümeye başlayan çocukları için düzenledikleri törenlere çağırırlardı Coşkun’u, erkek çocuklarının onun gibi okumasını, terbiye-

li, yakışıklı bir delikanlı olmalarını isterlerdi. Böylesi törenlerin özel konuguydu Coşkun. Duşacağını kestiği çocuğu kucığına verirler, evin etrafında bir tur attıktan sonra, ağzına tükürmesini isterlerdi. İnsanı tiksindiren bir iş... Bunun kerametini inanan kadınları caydırmak çok zordu; bir insanın tükürüğünden bile medet umuyorlardı. Dirense, karşı çıksa, tükürüğünü esirgemiş gibi olacak... Sırtını kadınlara dönerek, ağzını çocuğa uzatır, tükürür gibi yapardı o da... Buralarda böylesi töreler o kadar çoktu ki...

Ağızlarına peygamber tükürüğü bile değse, başarılı olamıyordu bu çocuklar; Coşkun ağabeyi gibi okusun diye okula gönderiliyorlar, ama kırık notların, zayıf kar-nelerin ardından, birkaç yıl içinde belge alıp okuldan kovuluyorlardı. Zekâları kıt, dilleri yetersiz miydi bu çocukların, yoksa çevrenin yoksulluğu, cahilliği yüzünden mi başarısız oluyorlardı? Çocuklarının başarısızlığını, iyi beslenememelerine, çok ekmek yemelerine bağ-layanlar da vardı. Şehir çocuklarının neden daha iyi oku-duklarını, kendi çocuklarının onlar gibi olamadıklarını bir türlü anlayamıyorlardı. Mahallede bu durum akıl al-maz bir iş gibi konuşulurdu. Çocuklarının yollarına çı-kan taşları, kesekleri temizlemeyi bilmiyorlar mıydı yok-sa?

O taşların, keseklerin ne zaman, hangi zor döne-meçte karşılına çıkacağı bilinemezdi de ayrıca. Yoksul çocuklarının bir yerlere gelmesi zor ve karmaşık bir sü-reçti aslında, olanaksız değil ama, zordu... Bazı yerler, makamlar hâlâ uzak bir düştü onlar için...

Paris'in onun için uzak bir düş olduğu gibi...

Çocukluğundan beri önüne çıkan taşları, kesekleri bir başına temizlemek yormuştu onu; lakabına "Çamur"

dedikleri dekanla, lakabına “Macar ineği” dedikleri bölüm başkanıyla boğuşmak, mahkemelere gidip hak aramak son zamanlarda iyice yordu Coşkun’u. Bu sıkıntılar önce midesine vurdu, iki yıldan beri karnında yarısı su dolu bir matara taşıyor sanki, boyuna sesler duyuyor, geçmeyen bir şişkinliği var... Garsonun getirdiği ikinci ayçöreğiyle midesindeki kazıntıyı bir parça bastırabilirdi. Yoksul çocuklara örnek gösterilen, tükürüğünde bile keramet aranan delikanlı, artık bu düzenin kendisine daha fazlasını vermeyeceğine inanmaya başlamıştı. Danıştay kararına rağmen Paris’e gönderilmeyeceğini biliyordu. Zor da olsa, kabul etmesi gereken haksız bir yenilgi bu. Boşa yormuştu kendini. Yoksul geçmişine baktıkça, boşa yorulduğuna daha çok inanıyor. Sağlığını bozmamak için bu gerçeği kabul etmek zorunda... “Öğrenilmiş çaresizlik” dedikleri herhalde bu olsa gerek...

Başlangıçta iyi karılmış iskambil kâğıtları gibi karmakarışık duran anıları, sonunda sıraya düzene girmiş, film gibi kafasında akıp gidiyordu.

“Sizinkiler hiç değişmiyorlar,” diyen karısıyla, üniversite giriş sınavlarında, Ankara’nın uzak semtlerinden birinde, gözetmen olarak görev yaptıkları bir okulda tanışmışlardı. Merhametli bir yanı vardı Melike’nin, tanıştıkları ilk gün, sınav sırasında anlamıştı bunu. Cam kenarındaki çocuğun güneşten yazamadığı gözünden kaçmamıştı. Çocukcağz gözlerini kırpıştırıp duruyor ama, sesini çıkarmıyordu. Melike ilgilenince, bir çözüm bulunmasını o da istedi. Coşkun, okul idaresine koşarken, öğrenciden çok, yeni tanıştığı bu güzel kıza mahcup

olmak istemiyordu. Okul müdüründen aldığı masa örtüsünü perde gibi germişler, yüzünü ter basan çocuğun rahat yazmasını sağlamışlardı. Ünlü bir politikacının yeni duydukları bir sözünü söyleyerek, Melike'yi güldürmüştü o gün:

“Demokrasilerde çare tükenmez...”

O yıllarda çok bayatlamamış bir espriydi bu, epey gülmüşlerdi.

Sınav sırasında okurum diye yanına aldığı kitabın kapağını bile açmamıştı; Melike'nin siyah kirpikler içindeki yeşil gözleri bütün kitaplardan daha çekiciydi, gölgede kalmış derin sulara benziyordu gözleri. Sınav boyunca, çocukların dikkatini dağıtmadan, fısıfısıf konuşmuşlar, vaktin nasıl geçtiğini anlamamışlardı. Arada bir, uydurdukları perdeye, onun gölgesinden yararlanan çocuğa bakarak gülmüşlerdi.

Sınav evrakını teslim ettikten sonra Melike'yle adını sanını bilmedikleri o okuldan birlikte çıktılar. Dışarıda güzel bir hava vardı, gökyüzü masmaviydi. Anne babaların doldurduğu okul bahçesi yavaş yavaş boşalıyordu. Saatlerce ter döktükleri sınavın serseme çevirdiği çocuklar, büyüklerin kendilerine sorduğu soruları kısa yanıtlarla geçiştiriyorlardı. Arkadaşlarıyla yürüyenler, daha şamatacıydılar. Biraz ötedeki otobüs durağına giden kalabalığa Melike'yle Coşkun da karıştılar. Arabası olan, şanslı insanlardan değildi ikisi de... Zaten o günlerde kaç kişide araba vardı ki... Otobüs, dolmuş beklemek eziyet sayılmıyordu. Yürüdükleri yol, toz toprak içinde, kaldırımları olmayan bir gecekondu sokağıydı. Devletin değil, yaşayanların adlandırdığı, tabelasız bir gecekondu sokağı... Yürürken bazen öne geçiyordu Melike, bazen arkada kalıyordu. Gür saçları ne taraftan baksa güzeldi.

İlk kez tanıştığı bu kızı, annesinin, babasının, kardeşlerinin de beğeneceğini düşündü. Gür saçlı kadınları her sınıftan insanlar beğenirdi çünkü. Yüzü de güzeldi Melike'nin, uzun kirpiklerinin gölgesi, gergin yanaklarının şişmeye başladığı yere kadar uzanıyordu. Hiçbir düzene uyulmadan yapılmış, yamru yumru gecekondular evlerine üstleri başları perişan, gürültücü çocuklar girip çıkıyordu. Çevredeki görüntü Coşkun'a yabancı değildi, kendi mahallesinin sokağında yürür gibi yürüyordu. Başları tülbentli, bacakları şalvarlı kadınlar kapı önlerine oturmuşlar, örgü, nakış işleri yapıyorlardı. Böyle bir yerde ne konuşacaklarını bilmeseler de, suskunlukları uzun sürmüyordu.

“Ay, nasıl yaşıyorlar buralarda?” demişti Melike.

“Böylesi evleri ilk kez mi görüyorsunuz?”

“Vallahi ilk kez görüyorum...”

Kentlerin yarısı gecekonduydu, bu evler kendilerini göstermemek için ne yapıyorlardı acaba? Tanıştığı kızların hiçbiri bilmiyordu gecekonduları, yalnız kızlar değil, erkek arkadaşları da... Büyük kentleri kuşatan yüz binlerce gecekondular iyi gizlenmiş, iyi kamufle edilmişti demek ki... Oradaki hayatları kimse görmüyor, kimse bilmiyordu... Yazarlar, bilim adamları da öyle... Ortaokul öğrencisiyken, yanında tercüman bir Türk kıızıyla anket için kapılarını çalan ilk bilim adamı, Amerikalı bir mimar olmuştu.

Çok değil, bir yıl sonra Melike ikinci kez gördü gecekonduları, hayatın bir cilvesi işte, yanında gene Coşkun vardı, bu kez Bademlitepe’de, Coşkun’un mahallesindeydiler, ailesiyle tanışacaktı Melike. Hayatının en zor sınavını veriyordu sanki. Mahallesini, ailesini biraz anlatmıştı ona. Şehirli bir kızın adım attığı yerler değildi

buralar. Taksiyle gelmişlerdi, sanki böyle daha az çirkinlikle karşılaşacaktı Melike, meraklı komşuların bakışlarından kurtulacaklardı, meraklı insanlar kendileri gibi olmayanlara daha çok bakarlardı... Ağzı bozuk, küfürbaz çocuklarla, patavatsız komşularla karşılaşmayacaklardı. Her şey taksiden de görünüyordu, şeffaf camları vardı taksinin; nişanlanmaya karar verdikleri kızın, yeşil gözleri hep camlardaydı. Çocukların kolay kolay evlerine girmeyecekleri uzun yaz akşamlarından birinde getirmişti Melike'yi. Üstleri başları yırtılmış küçük çocuklar, bebeler, çoğunun bacağına don pantolon bile yok, malları meydanda, ortalıkta dolaşıp duruyorlardı. Çocuklar ya çok zayıflar, ya da karınları şiş... Korna sesini duymadan yerlerinden kımıldamıyorlar... Bazen de çekirge sürüsü gibi ürküveriyorlar. İşin kötüsü, taksi şoförü Melike'den daha sosyetik çıktı; bozuk, tozlu yollarda korna sesini tınmayan çocuk kalabalığına daldıkça, söylenip durmuştu. Nişanlanacağı kızın yanında, şoför bile yaşadığı mahalleyi beğenmemişti.

Ailesinin bir parça da olsa değiştiği günlerdi o günler... En azından domatese 'kırmızı', patatese 'gümpür', havuca 'pürçüklü' demiyorlardı. Evde Melike'yle konuşurken biraz daha kibarlaşmışlar, dillerini olabildiğince kırmaya çalışmışlardı. Çocukların yer kapmak için omuz, dirsek kavgalarıyla huzursuzluk yarattıkları yer sofrasından kurtulmuşlardı bir de, artık çoğu gecekondu evinde yemeklerde herkesin önüne ayrı bir tabak konuyordu. Kaşığın yanına çatal koyma âdeti bile yeniydi mahallede. İlk kez girdiği böyle bir ortamda suskun değildi Melike; annesiyle, babasıyla, kardeşleriyle, gelinleri Kıymet'le hiç yabancılık çekmeden konuşmuştu. Nasıl bir aileyle karşılaşacağını Coşkun daha önce anlatmamış

olsaydı, gördükleri şaşırtabilirdi onu. Üçüncü çocuğunu doğuracak olan Kıymet'in büyüklere gelinliği devam ediyordu, fısıltıyla konuşuyordu hâlâ. Şehirli kızı herhalde en çok bu şaşırtmıştı. Kıymet'in hiç değişmeyeceğini, değiştirilemeyeceğini o gün bir kez daha anladı Coşkun. Dili en kaba olanlar da Asım ile Kıymet... Eskiden onlarca ince belige böldüğü, tel tokalarla süslediği saçlarını, iki kalın belik halinde örmek dışında, gelinlerinin görünüşünde değişen hiçbir şey yok... Tülbendinin arkasından dışarı çıkmış, bilek kalınlığında iki beligi sırtında sallanıp duruyordu. Anne baba da onun köyden geldiği gibi kalmasını, fısıltıyla konuşmasını, yemeğini ayrı bir köşede yemesini, gelinliğini bozmamasını istiyordu. Evlerine konuk gelmiş şehirli kızın bunları yadırgaması, tuhaf bulması umurlarında değildi. Onlara göre tuhaf olan, "naylon âdetler" diye alay ettikleri şehirli âdetleriydi. Şehirli dediğin, tangoydu hepsi de... Evin tek okumuş oğlu Coşkun'un duyduğu sıkıntının ayrımında bile değillerdi. Mutfaktan boyuna yemek taşıyan Kıymet, sofraya gene oturmamıştı. Güleç bir yüzle hizmet ediyordu. Sonradan yüzüne çöken nursuzluğu yoktu o günlerde. Ailede her zamanki gibi gene en çok anne konuşuyordu. Konuşacak laf bulamadığında, önlerindeki yemekten söz ediyor, yedikleri fasulyenin biraz "kartlak" olduğu için zor piştiğini anlatıyordu. Coşkun'un kime benzediğini anlatırken de, tülbendini biraz geriye doğru atmış, oğlunun kendisine benzediğini göstermeye çalışmıştı. Yemekten sonra halasıgil de gelince, konuşmalardaki yerellik iyice arttı, anlaşılmayan sözcükleri Coşkun bir çevirmen gibi açıklamak zorunda kaldı. O gün en çok da Melike'nin tuvalete gitme ihtiyacı duyacağından çekinmişti. Dışarıdaki ayakyolu, şehirli

kız için başka bir şaşkınlık nedeni olacaktı. Üstelik tuvalet kâğıdı bile bulunmazdı buralarda. Tanrım, daha başında kâbusa dönmese bu evlilik, diye geçirmişti içinden hep. Böylesi sıkıntılı anları, aynı günlerde Melike'nin babası, annesi, kardeşleri geldiğinde de yaşadı. Konuklar kalabalık olunca, dışarıdaki tuvalete ihtiyaç duyulmaması olası değildi. Tuvalete gidenlere eşlik etmek, yol göstermek genellikle Coşkun'a düşüyordu. Yaşayışları, kültürleri farklı iki aileyi kaynaştırmak hiç kolay olmamıştı. Başta babasının sanki özellikle yapıyor-muş gibi çayını höpürdeterek içmesi; Asım'ın, pilav üstü kuru yemek için girdiği Hergele Meydanı'ndaki lokantalarda garson çağırıyor gibi elindeki kaşığı çatalı masaya vurarak Kıymet'i çağırması; Seyfi'nin burnunu çekip durması, daha bir sürü şey; sinirine dokunmaktan da öte, delirme noktasına getirmişti onu.

Melike'yle evlendikten sonra iki kez de köye gitmişlerdi, orada daha beter sıkıntılarla karşılaştılar. Karısı onun yanında köyü de ilk kez görüyordu. Köy hayatı gecekondulardan daha ilkel... Bir gün ancak dayanabildi Melike. Köylerde elektrik yoktu o günlerde, toprak damlı, kerpiç ya da taş duvarlı yamru yumru evler, ağaçlar, bahçeler, akşam olunca zifiri bir karanlığa gömülüyordu. Bütün gece havlayan köpekler bile, yılların karanlığına alışmamışlardı sanki. Çocukluğunda kocaman gördüğü evlerin duvarları, kemik erimesine uğramış yaşlılar gibi, toprağa doğru çökmüşlerdi. Camları islenmiş gaz lambalarının ölgün ışıısıyla aydınlanan odalarda duyduğu kasvet, Melike söylemese de, yüzünden belli oluyordu. Tuvalet sorunu burada da karşılarına çıktı. Evlerin çoğunda hela yoktu, olanlar ise dışarıda, evlerden uzakta, yaklaşılmayacak kadar pisti. Bu yüzden

konuğa bile tuvalet diye evlerin arkası, derelerin içi gösteriliyordu. Eline bir ibrik alan buralara gidiyor; geceyse, yıldızlara baka baka işini görüyordu.

İkinci gidişlerinde kızı Elif biraz daha büyüktü, yanına köy çocuklarını da alarak, onu kuzu götüğü yerlere götürmüştü. Çocukluğunda babasının tırmandığı kayalara, köy çocuklarıyla birlikte Elif de inatla tırmanmaya çalıştı. Kızıyla yan yana, yüksekçe bir kayaya oturup, uzun uzun çocukluğunun geçtiği köye, tarlalara, bahçelere, sürülerin yaylım yerlerine, arkaç yerlerine, uzaktaki ırgatlara bakmışlardı. Her şey aynıydı, çocukluğundaki gibi... Muhacirlerin, devletin yaptırdığı, çatısı kırmızı kiremitli iki evi dışında, hepsi de üstüne şorak dökülmüş, bir taraflarında loğ taşı bulunan, toprak damlı, yıllar önceki evlerdi. Düzeni, ıkkılığı bozan iki Almanın konakı vardı sadece. Bazen meraklı kızının sorularını bile unutuyor, dalıp gidiyordu. Birlikte kuzu götüktikleri Mikâil'in ablası Hadiye'nin öldürüldüğünü duyduğunda Ankara'da ortaokul öğrencisiydi; gencecik yaşta eski kocalarından biri vurmuştu Hadiye'yi. Başlık parası koparmak için bir ona, bir buna satılan güzel kızın sonu çok kötü oldu. Herkes de biliyor ki bütün suç anasının, dünya güzeli kızına verilen başlık paraları hoşuna gidiyordu; tıpkı adını aldığı ablası gibi oldu Hadiye'nin de sonu; adına "insan" denilen kurtların, üç dört karılı o adamların, ailenin ilk Hadiye'sini parçalayıp yiyen, geride bir tek saçlarını bırakan kurtlardan ne farkları vardı ki? İki Hadiye de akılsız, kötü, zalim bir kadının kurbanı olmuştu. Zekiye teyzeler, bir zamanlar olsun, diye dayak attıkları Kerem'in Almanya'dan gönderdiği paralarla geçiniyorlarmış. Deli Bahri köy odalarında boşa diline dolamıyordu Zekiye teyzeyi. Deli Bahri'yi

görmeden Ankara'ya dönseydi, köyü görmüş saymayacaktı kendini. Köyün meddahi, ilkin bir süre çekingenliğini atamadıysa da, gene öyle konuşkan, mukallit... İki evlilerle ilgili öyküleri azalmış sadece. Başta Bahri'nin kendi babası olmak üzere, o kuşağın çoğu rahmetli olmuştu.

Köyden göçtükleri günleri hatırlıyordu; siz giderse-
niz, ölürüz, kalırız, diye gözyaşı döken akrabaları geliyor gözünün önüne. Hiç kimseye bir şey olmadı, hepsi de dipçik gibi, sapasağlam... Olan küçücük enikken aldıkları, Coşkun'un adını "Pozcu" koyduğu köpeklerine oldu, hayvancağız ayrılığa bir yıl ancak dayanabildi.

Köyün üstündeki kayalarda yan yana otururlarken, çocukluğunda yitirdiği kuzusunun öyküsünü anlattı Elife. Akşam serinliğinde havadaki kuşlar çoğalmıştı, kırlangıçlar yükseklerde sinek sürüsü gibi görünüyordu. Bir hırsızın önünden çaldığı kuzuyu iki ay sonra bulduklarında, sürünün en iri, en gösterişli kuzusu, zayıf, sıska bir şey olarak çıktı karşlarına. Üstelik hırsız, kulaklarını eneyerek, yüzünü bile değiştirmek istemiş, orasına burasına katran sürmüş. Bir yandan da karşı dağların üstünde son hünerini gösteren güneşin batışına bakıyorlardı kızıyla. Dağların üstündeki mor bulutların altı pembe pembe boyanmıştı. Daha gün batmadan görmüş renkli, sabırsız bir ay çıkmıştı ortaya. Elife, kaybettiği, daha doğrusu çaldırdığı sürmeli gözlü, güzel kuzusunun öyküsünü anlatırken, kendi hayatını değil de, bir eski zaman masalı anlatıyor gibiydi.

"Kuzu neden çok zayıflamış baba, hırsız iyi bakmamış mı?"

Masalın bazı yerlerini yorumlamasını da istiyordu kızı.

“Ana sütünden, ana sevgisinden uzak kaldığı için tabii...”

“Baba sevgisinden de yoksun kalmıştır,” dedi Elif. Biraz ötedeki köylü çocuklar duymadılar, yoksa gülerlerdi Elife. Kendisi şehre göçtüklerinde, ilk yıllar bilgisizliği yüzünden nasıl bocaladıysa, kızı da iki kez gördüğü köy hayatı içinde öyle bocalıyor.

“Hayvanların babaları...” diye söze başlayacaktı ki, sustu, söyleyeceklerini gülümseyerek, bakışlarıyla anlatmaya çalıştı. Hem büyük bir yanlış da sayılmazdı kızının söylediği. Hatta doğrudu bile.

İlk randevusuna gelemeyen Doç. Korkmaz Şenatlı'yla, bir hafta sonra buluşabildiler. Derneğin gene girişe yakın koltuklarına oturmuşlardı. Onunla konuşurken bile kafasında hep yeni tanıştığı kadın vardı, dernekte Sel-da'yı arıyordu gözleri. Telefon numarasını aldığı halde bir daha aramamıştı. Korkmaz Bey elindeki üç parçalı küçük maşasıyla, piposunun yuvasına yerleştirdiği tütünleri bastırırken, sanki asıl söyleyeceklerini piposunu yakınca söyleyecekmiş gibi, ağır ağır konuşuyordu. İş biten maşayı sehpanın üstüne, tütün torbasının yanına koyduktan sonra, çakmağını çıkardı. Dokuz yaşındayken geldiği bu kentte, hâlâ görünce şaşırdığı ne çok şey vardı; büyük kentte öğrenmenin, görgünün, göreneğin; adına araç gereç dedikleri irili ufaklı buluşların sonu yoktu. Pipo maşasını biliyordu, ama pipo çakmağını ilk kez Korkmaz Bey'de görmüştü. Bu da gülünecek, dalga geçilecek bir cahillik mi yoksa, bilemiyor... Alevi aşağı

dogru çıkan, kaynak makinesinin ucu gibi yuvadaki tütünü tutuşturan çakmağa bir çocuk şaşkınlığıyla bakıyor. Çok geçmeden, önce piponun gülden lülesi, sonra Korkmaz Bey'in kocaman yüzü dumanlar içinde kalıyor. Duyduğu koku, tütünden nefret edenleri bile imrendirebilirdi. Kırçıl saçlarıyla, bıyıklarıyla, fotoğraflarından tanıdığı ünlü Amerikalı yazar William Faulkner'a benzetiyor onu. Geçen gün randevusuna neden gelemediğini anlatıyordu Coşkun'a, zarif adam tekrar tekrar özür dileyerek başladı söze. Çalıştığı fakülteden üç arkadaşının görevine son vermişler. Gazetede yazılanları bir de ondan dinledi Coşkun. 1402 sayılı yasa üniversiteden ilk kurbanlarını almaya başlamıştı. Belli ki daha da arkası gelecek. Bu konuları şu günlerde yakın arkadaşlarıyla ağız dolusu küfürlerle konuşuyordu. Coşkun karşısındaki insanın zaraletine uygun sözlerle gösteriyor tepkisini, ama içinden küfretmek geçiyordu. Sorgusuz sualsiz, insanlar işinden oluyor. Korkmaz Bey, randevusuna gelmediği akşam, öğretim üyesi arkadaşlarıyla bir evde toplanıp ne yapacaklarını tartışmışlar. Ortak bir bildiri yayınlayıp topluca istifa etmeyi önerenler olmuş...

"İki gün önce de İstanbul'da beş öğretim üyesinin işine son verildi. Gazetelerde okumuşsunuzdur..."

"Beş değil, altı," diye düzeltti Korkmaz Bey. "Dün bir kişiyi daha attılar. Yarın kaç olacağını bilemiyoruz. Üniversitede büyük bir temizlik başladı."

Çok değil, bir hafta önce, Korkmaz Bey'in gelmediği gün, Selda ile aynı koltuklarda otururken, sözcükler dilinde böylesine ağır bir yük değildi. Birkaç gün içinde bazı yetilerini kaybetti sanki. Daha çok Korkmaz Bey konuşuyordu. Sözcükleri hayatla bağlarını güçlendiren değil, hayatla arasını açan tehlikeli bir araç gibi görmeye

başlamıştı. O gün Selda ile konuşurken, sevilen, beğenilen, hoşlanılan bir insan gibi görmüştü kendini, şimdiyse tehdit edilen, yarın başına neler geleceğini bilemeyen bir insan gibi görüyor. Sözcüklerden uzak durmak, tehlikeden uzak durmak gibi geliyor ona; bir yandan da suskunluğunun Korkmaz Bey'i rahatsız etmesini istemiyor. Ağzından çıkan sayılı sözcükler onun susmaması, alınmaması için...

Garson Erdal'ın getirdiği rakılarını yudumlamaya başlamışlardı. Yurtdışına gideyim derken, işsiz kalmak da var. Zaman böyle bir zaman... İşsiz kalmanın, üniversiteden atılmanın ne demek olduğunu iyi biliyor Korkmaz Bey. Bunun yeni örneklerini de iyi biliyor, çok eski örneklerini de...

Korkmaz Bey'in babası otuz dört yıl önce üniversitede kaynatılan ilk cadı kazanının kurbanlarından. Yalnız üniversite tarihine değil, siyasi tarihe de mal olmuş bir olaydı o; yüzlerce yazıya, onlarca kitaba, hatta şiirlere konu olmuş, acıklı bir olay...

O tasfiye olayı yaşanmasaydı, Korkmaz Bey'in babası Nedim Salih Şenatlı, Coşkun'un da hocası olacaktı. Aynı bölümün yıllar sonraki öğrencileri bile, böyle bir öğretim üyesinden yoksun bırakılmayı kendilerine karşı yapılmış bir haksızlık olarak görmüşlerdi. O hocalar atılmasalardı, o tasfiye olayı yaşanmasaydı daha iyi yetiştikleri kesindi. 68 olaylarında fakülte yöneticileriyle sorunlarını tartışırken, bunu sık sık dile getirmişlerdi. Neden şu, şu dersler yok bu fakültede, diye hesap sormuşlardı. O derslerin çoğunu Korkmaz Şenatlı'nın babası verirdi. Yöneticiler, çok eskilerde kalmış, küllenmiş, kapanmış gibi görünen tasfiye olayının konuşulmasından, tartışılmasından hoşlanmazlardı. Yüzlerce öğren-

ciyi dökerken çok acımasız olan bölüm başkanı Süheyla Hanım, söz dört öğretim üyesinin tasfiyesine gelince konuşmaktan çekinirdi. Öğretim üyeleri bu bakımdan ikiye ayrılmışlardı. Bir bölümü (bunlar çoğunluktaydı), olay hakkında suskun kalmayı yeğlerken, bir bölümü parça parça da olsa, olayın biraz başından, biraz sonundan bir şeyler anlatmaya çalışırlardı. Tikleri olan bir bayan profesör vardı, ders anlatırken sürekli omuzlarını oynatırdı; onun yıllar önce Nedim Salih Bey'e karşı mahkemelerde tanıklık eden öğrenciler arasında yer aldığını Coşkun son sınıfta öğrenmişti. Öğrencilik biraz böyleydi üniversitede... Dedikodular bile bir müfredat dahilinde, belli sınıflara geldikten sonra öğretiliyordu, kimi dedikodular ancak üst sınıflarda geliyordu kulağınıza. Örneğin, Timur Bey'in öğrencisiyle evlendiğini ikinci sınıfta, Asistan Zihni Altan'ın uzun süre bir kız öğrencisiyle yaşadığını üçüncü sınıfta, Macit Bey'in 147'liklerle üniversiteden atıldıktan sonra tekrar döndüğünü gene üçüncü sınıftayken duymuştu. Prof Mesude Solmaz'ın yıllar önce dört öğretim üyesinin kovgunluğuyla sonuçlanan olaylarda tanıklık ettiğini, o ezberci kadının hızla yükselmesini buna borçlu olduğunu son sınıfta öğrenmişti. Bazı hocalarıyla ilgili mezun olduktan sonra duyduğu şeylerse, daha şaşırtıcıydı.

Prof Mesude Solmaz, ders anlatırken omuzlarına bulaşan bir pisliği atar gibi, sürekli sağ omzunu yukarı doğru oynatıyordu. Çok kısa süren bir dans figürü gibi, sıkça yineliyordu bunu. Soruşturmalarda, mahkemelerde aylarca süren tanıklığının sinirlerindeki tahribatı yıllar sonra etkisini böyle göstermişti. Kurtulmak istediği bir pisliği omuzlarından atamıyordu sanki.

Babasıyla ilgili Korkmaz Bey'e sormak istediği şeyler vardı. Dört yıl öğrenci olarak okuduğu, şimdiyse ögre-

tim görevlisi olarak çalıştığı bölümde, Nedim Salih Şenatlı'nın adından değil, vaktiyle verdiği dersin adını, kapatılan kürsüsünü konuşmak bile çalıştığı yerde tedirginlik yaratıyor hâlâ. Onunla ilgili sorularını oğlunun da geçiştireceğini düşünmüştü. Kendisine sürekli babasının sorulması Korkmaz Bey'e bıkkınlık vermiş olabildi... Tersine yıllardır aynı tatsız konuda konuşmanın verdiği bir isteksizlik ya da sıkıntı yoktu yüzünde, Coşkun'un sorduğu her soruyu bazen ayrıntılara girerek yanıtlıyordu. Anlattığı olaylar, çalıştığı bölümün geçmişinde yaşanmış önemli olaylardı; merakını doğal karşılayan Korkmaz Bey, o ünlü tasfiye olayının neresini yanlış biliyorsa, söze oradan başlıyordu.

Bu tür olayların, öykülerin en başını bulmak elbette zordu, her anlatıcı farklı bir yerden başlayabilirdi anlatmaya. İşin en başında, ünlü bir sağcı yazarın o zamanki başbakana yazdığı bir mektup var, Korkmaz Bey uzun olaylar zincirini anlatmaya buradan başlamıştı. Dört öğretim üyesinin atılmasıyla sonuçlanan olayların bu mektupla başladığını Coşkun o dönemi anlatan bazı kitaplardan da biliyor. Yazar, "Sayın Türkçü Başbakanım," diye başlayan mektubunda, Milli Eğitim Bakanını komünistleri korumakla suçluyor, özellikle de solcu bir yazara veryansın ediyor. Kendisine hakaret edilen solcu yazar, mektubu yazan sağcı yazarı mahkemeye veriyor. İki yazar yargıç karşısında hesaplaşırlarken, Adliye önünde ilk gösteriler başlıyor. Sonra arkası kesilmiyor bu gösterilerin, sokak hareketleri büyüyor. O zamanki Ankara nüfusuna göre epeyce sayılabilecek büyük bir kalabalık toplanıyor; ordan oraya koşturup dururlarken, sonunda üniversite kantinini, derslikleri basıyorlar, ardından da rektörlük makamı işgal ediliyor. Rektör isti-

faya zorlanıyor, gözü dönmüş gençler, yazdıkları istifa dilekçesini adama zorla imzalattırıyorlar. Dilekçenin o sırada rektörün odasında bulunan Tıp Fakültesi dekanının sırtında yazılmış olması, o işgal olayının hiç unutulmayan sahnelerinden biri olarak kalıyor belleklerde. Öfkeli kalabalık koca dekanın sırtını bir yazı masası gibi kullanıyor. Coşkun, Korkmaz Bey'i dinlerken, o çirkin sahneyle ilgili bir ayrıntıyı yanlış bildiğini de öğreniyor. Sırtı yazı masası gibi kullanılan zatın rektör olduğunu sanıyordu, oysa yanında bulunan bir dekanmış... Göstericiler Milli Eğitim Bakanı gibi üniversite yönetimini de komünistleri korumakla suçluyorlar. Yaşadıklarını mahkemede anlatırken, makamının nasıl işgal edildiğine, dekanın sırtında yazılıp zorla imzalattırılan dilekçe olayına tanıklık edecek tek bir insan bulamaması, korkunun herkesi susturması, yargıç karşısında yalnız kalan rektör için daha büyük bir yıkım oluyor:

“Herhalde ben bir rüya gördüm hâkim bey!” diyor.

Yaşananlar tam bir cadı kazanı...

Öfkeli kalabalıklar, her gün sokağa dökülen göstericiler, üniversiteden kurban istiyorlar.

Korkmaz Bey'in babası Nedim Salih Şenatlı da istenen kurbanlar arasında. Aylarca süren soruşturmalar, mahkemeler başlıyor, Nedim Salih Bey'in günleri ifade vermekle, oraya buraya dilekçe yazmakla geçiyor. Hammamönündeki iki katlı, yeşil boyalı evde, gece boyunca ışığı sönmeyen odasında zamanının çoğunu, artık makaleleri, bilimsel yazıları değil; işini, mesleğini, geleceğini kurtarmak için yazdığı dilekçeler alıyor. Öğrencileri, arkadaşları, yazar dostları evlerine daha sık gelip gitmeye başlıyorlar. Fakültede ünlü Gazi Osman Paşa marşı değiştirilerek, onun için söyleniyor:

Tuna nehri akmam diyor
Etrafını yıkınam diyor
Şanı büyük Nedim Hoca
Üniversiteden çıkınam diyor

Böylece büyük bir bilim kurumu sokak hareketlerinin içinde buluyor kendini. Bu olaylar Atatürk'ün sağlığında, Hitler'den kaçıp gelmiş dünyaca ünlü bilim adamlarını da tedirgin ediyor, çoğu tasını tırağını toplayıp başka ülkelere gidiyor. Üniversitedeki kan kaybı, dört kişiyle sınırlı kalmıyor, onlarca bilgin kürsülerini bırakıp gidiyor.

Korkmaz Bey'i dinlerken, hak aradığı, haksızlığa uğradığı kurumunu daha iyi tanıyor sanki. Anlayamadığı bir korku vardı fakültesinde, taşına toprağına, bahçesine, ağaçlarına, dersliklerine, kürsülere, odalara sinmiş bir korku... O korkunun kaynağını, Korkmaz Şenatlı'nın piposunun dumanlarına karışan sözcükleri iyi anlatıyor. Soruşturmalarla, mahkemelerle sonuç alamayan devlet, Meclis'ten çıkardığı iki satırlık bir yasayla Nedim Salih Şenatlı'nın kürsüsünü kaldırınca, fakültede büyük bir travma yaşanmış. Dört kişiyi harcamak için kürsüler kaldırılıyor, bazı bilim dallarından, bazı derslerden fakülteyi yoksun bırakıyorlar. Aradan yıllar geçse de o travmanın etkisi hâlâ sürüyor. Hocalar kabuğuna çekilmiş, etliye sütlüye karışmıyor. Gazetelerde, dergilerde, edebiyat dergilerinde bile yazı yazmaya çekiniyorlar, yazarları da sevmiyorlar. Daha da kötüsü, bu kurallara uyacak asistanlar alıyorlar. Fakültesini, çalıştığı bölümü, pipo dumanlarına karışan sözcükler iyi anlatıyor. Neden hocalarının yeterince cesur olamadıklarını, sessiz kaldıklarını, haksızlıkları kolay kanıksadıklarını, dönem olduklarını, sac ekmeği gibi döndüklerini şimdi daha iyi

anlıyor. Kendi uğradığı haksızlıkta da gördü bunu? Uygulanmayan Danıştay kararı aslında hiçbirini de rahatsız etmedi, belki de yurtdışına giderse, dersleri üstlerine kalacak diye korktular.

Yargıç karşısındaki o rektörün halini düşünüyor. Arkadaşlarının, meslektaşlarının yanında makamı basılıyor, kalabalık bir grubun ortasında tartaklanıyor, zorla dilekçe imzalattırılıyor, ama mahkemede anlattıklarına tanıklık edecek tek bir insan bulamıyor. Korku yüzünden gözler kör, kulaklar sağır, diller tutulmuş... Herhalde ben bir rüya gördüm.

Akıl bir karışmayagörsün, bazen hiçbir işe yaramıyor. Beyin böyle zamanlarda kırık bir ayak gibi yük olur bedene. Düşünemeyen beyin kırık bir ayaktan daha kötü... Zorbalar bir taşla iki kuş vuruyorlar; dört öğretim üyesinin yanı sıra, yabancılar da kaçıyorlar. Rüyalarla gerçeklerin birbirine karıştığı bir ülkede, huzur bulamayacaklarını, bilim üretemeyeceklerini onlar da anlıyorlar.

Korkmaz Bey'le konuştukça, yalnız tasfiye olayıyla ilgili değil, hayata dair bazı bilgilerinin de yanlış olduğunu anlıyor. Örneğin, babalara dair bilgilerinin yanlış olduğunu düşünüyor; zaten babalara, annelere dair bilgileri hep yanlış onun. Yıllardır kafasında, işinden atılmış bir baba imgesi vardı; sinirli, öfkeli, içi dar, tıkız olurdu böylesi babalar. Her sabah evinden iş bulmak için çıkan, iş bulamadığı için de her akşam eve, bir yerinden yara almış gibi dönen bir adam... İşsiz baba, zor alınan kitaplar, defterler, kısılan harçlıklar, yasaklanan oyunlar, atılan dayaklar, mutsuz çocuklar, başarısız öğrenciler demekti Coşkun için. Oysa Nedim Salih Şenatli'nin huyu hiç değişmemiş. Korkmaz Bey, işsizlik günlerinde de muhabbetli bir adam olarak anımsıyor baba-

sını; hiçbir zaman süngüsü düşmüş bir insan hali görmemiş onda. Çalışırken, işi varken nasıl bir babaysa, işsizken de öyle olmuş. Hamamönü'ndeki yeşil boyalı evlerinde gene çocuklarına, dostlarına Bektaşî fıkraları, halk öyküleri anlatırmış. Komşularıyla, dostlarıyla, alışveriş yaptığı esnafla paylaştığı her zamanki neşesinden bir şey kaybetmemiş. Bakkalla, manavla, kışın odunlarını, kömürlerini taşıyan hamallarla şakalaşmaya devam etmiş. Halk öyküleri anlatırmış onlara.

Coşkun gibi soru sormasalar da, Korkmaz Bey'i dinleyenlerin, sözlerine uzaktan yakından kulak kabartanların sayısı artmıştı. Dinleyicilerinin çoğalmasından rahatsız olmadı, tersine iyi duyulsun diye sesini yükseltiyor, onların ilgisini de gözleyerek konuşuyordu. Babasından söz açınca, tanısın tanımasın, her zaman meraklı birkaç dinleyicisi olurdu bu dernekte, başka yerlerde de böyle bir ilgiye alışkındı.

"Babanızın aylığı kesilince, bütçeniz sarsılmadı mı?" diye sordu Coşkun. İşsiz kalan babanın huyunun neden değişmediğini anlamaya çalışıyordu. Korkmaz Bey'i dinledikçe, kendi babasından yola çıkarak, başka babaları anlayamayacağını bir kez daha öğreniyor Coşkun. Korkmaz Bey'den, tasfiye olayıyla ilgili bilmediği bir şeyi daha öğrendi: O yıllarda devlet bu kadar acımasız değilmiş. Nedim Salih Bey'i işsiz bırakan devlet, ona aylığının bir kısmını olsun ödüyormuş, emeklilik için de iki yılı bir yıla sayılmış... Annenin öğretmen aylığı da var, ayrıca dedelerinin desteği hiç eksik olmamış, o sıkıntılı günlerde güçlü bir aile dayanışması yaşamışlar. Galiba en önemlisi de bu!

O günlerin Ankara'sını da anlatıyor Korkmaz Bey. Bu günkü kent yaşamının insanı yoran kargaşası o gün-

lerde yok. Ne kent böylesine gürültülü, ne de pis egzoz kokuları var; bugünkü gibi kirli, zift gibi bir hava solumuyorlar, kentin tepesinde yağlı kara bulutlar yok o günlerde. Kışın sobalardan çıkan dumanlar çok çabuk dağılıyor. Çatılardan ağaçlara, ağaçlardan masmavi gökyüzüne gidip gelen, alçalıp yükselen, saçak altlarındaki yavrularına kurtçuklar taşıyan kuşlar, insanlardan daha kalabalık... Hamamönü'ndeki evlerinden, nerdeyse kentin her tarafına rahatça yürüyebiliyorlar. Dolmuş, otobüs masrafı yok. Kışa doğru alınan bir iki tonluk odun kömür, o günlerdeki bütçelerinin en büyük harcaması...

Gene de ailede bir şeyler değişiyor elbette, eski düzenleri bozuluyor. Hem de epey... Korkmaz Bey'in babası, iyi bir baba, ama olmayan bir baba ne kadar iyi olabilirse... O yeni doğduğunda, Nedim Salih Şenatlı, Almanya'ya doktora için gidiyor, daha sonra Korkmaz Bey Kayseri Talas'taki Amerikan Koleji'ne yatılı olarak girdince yeni bir ayrılık başlıyor ve en uzun ayrılık da sonuncusu, Fransa...

Babasının iş bulmak için yurtdışıyla yazışmalarını, iş girişimlerini anlatmaya başladığında, Korkmaz Bey'in dinleyicileri beş alı kişiyi bulmuştu. Sözü hiç kesilmediği için, konferans verir gibi rahat konuşuyordu. Yüzü kavrukça, kısa kesilmiş kırçıl saçları dik dik duran bir adam, daha bir ilgiyle bakıyordu ona. Kendisini de ilgilendiren heyecanlı bir öykü dinliyor gibi, bir şeyler söylemeye hazırlanıyordu. Korkmaz Bey'in anlattıklarında onun da tamamlayacağı şeyler vardı sanki.

Dinleyenler çoğalmış olsa da, sorularda öncelik Coşkun'daydı, ötekiler dinliyor, daha çok o soruyordu:

“Çocukken babanızın işyerine, yani bizim fakülteye gelip gider miydiniz?”

“Çocuklar babalarının işyerine gidip gelmeyi severler, ama ben hiç gitmedim. Nasıl olsa bir gün görürüm, dedim herhalde.”

Babasının işsiz kalmasından çok, ondan hep ayrı kalmak üzmüş Korkmaz Bey'i. Sesinde hep bir kırıklık var, her söyleşilerinde bunu fark ediyor Coşkun.

“Babanız daha sonra Fransa'ya gitti, değil mi? Türkiye'de iş bulamayınca...”

“Babam önce Amerika'ya gidecekti, Kaliforniya Üniversitesinin Hower Labrey diye bir kütüphanesi var, o kütüphanenin çalışmalarına buradan mektupla katkıda bulundu, Türk bibliyografyasını hazırladı, belli bir para da kazandı ordan. Sonra üniversiteye başvurdu, Kaliforniya üniversitesine... Vize yüzünden gidemedi... O yıllar Mc Carthy dönemi, sanatçılar, bilim adamları tutuklanıyor, yargılanıyor... Amerika vize vermeyince, Fransa'ya başvurdu. Oraya gitti.”

“Aile olarak mı göçtünüz?”

“Babam hepimizi geçindirecek kadar büyük paralar almıyordu. Annemle ben burada kaldık, babam iki kardeşten birini yanında götürebilecekti ancak, kardeşimi seçti. Uzun uzun tartışıldı bu konu, iki çocuğundan hangisini seçeceğine karar veremedi. Bu seçim babam için de zor oldu. Sonunda kardeşimi götürmeye karar verdi. Ben hem babamdan, hem kardeşimden ayrıldım. Onlar gittiler, ben annemle kaldım, daha sonra emekli olup annem de gidince, yalnız ben kaldım burada. Baba, kardeş özlemine anne özlemi de eklendi. Bütün sevdiklerimden ayrılmıştım. O yıllarda Hukuk'ta öğrenciydim, bir yakınımızın evinde pansiyon kaldım. Beni parasızlık filan değil, bu ayrılıklar etkiledi. Babamın, annemin emekli aylığını ben alıyordum. Yalnız Suut Kemal Yet-

kin rektör olunca, Fransa'da çalışıyor diye, o yarım aylığı kesmek istedi, ama başaramadı.”

Deminden beri her fırsatta Korkmaz Bey'e biraz daha yaklaşıp, onun piposundan çıkan dumanların içine kadar sokulan kısa saçlı adam, beklediği fırsatı yakalamış gibi araya girdi:

“Biliyor musunuz ben babanızın mahkemelerinden birini izledim.”

“Babamın öğrencisi miydiniz yoksa?”

“Hayır,” dedi söze yeni karışan adam. “Ben o yıllarda Hasanoglan'da okuyordum. Köy Enstitüleri kapatılınca, bizi Ziraat Mektebine verdiler. Biz Atatürk'ün Kurtuluş Savaşını yönettiği yerde yatılı kaldık. Babanızın mahkemesi olduğunu gazetelerde okuyunca, savcıdan izin alıp dinleyici olarak mahkemeye girdim. Sonradan profesör olan biri, sanırım o zaman asistandı, babanızın aleyhinde ifade verdi: ‘Toplumları ilkel komünal toplumlar filan, diye sınıflandırıyordu,’ dedi. Yargıç, ‘Bunda ne var, komünistlik mi bu?’ diye tersleyince, ben çocukluk işte, kendimi tutamadım, kih diye güldüm. Yargıç bana şöyle bir baktı ya, kızmadı. İfade veren genç susup kaldı.”

Bu derneğin böyle güzel yanları vardı; Köy Enstitülerini iyi bilen öğretmen, Korkmaz Bey'in söyleyeceklerinin bittiğinden iyice emin olduktan sonra, aynı yıllarda, aynı nedenlerle, aynı kafalarca kapatılan Köy Enstitülerinden söz etti, söyleşi daha da koyulaştı.

“Bir arkadaşımın Ulus'a, Yaprak dergisi almak için gelmişik. O yıl bakanlık görevinden alınan Hasan Ali Yücel'le karşılaştık. Elini öptük, biraz konuşunca, Hasan Ali Yücel dedi ki; ‘Çocuklar, beni polis takip ediyor, siz benimle fazla görünmeyin...’ Nazikçe bizi yanından

uzaklaştırdı. Koskoca bakanın o hali, tedirginliği gözümün önünden hiç gitmez.”

Enstitülü öğretmen, o günlerde Korkmaz Bey’in babası Nedim Salih Şenatlı’ya karşı düzenlenen yürüyüşlere katılması için zorlanmış, ama baskılara karşın, o hiçbirine de katılmamış.

Bu dernekte böyle güzel insanlar da vardı.

Kötü insanları tanıdıkça o daha da kötü olmak istiyor. Çözüm bu sanki, ama öyle sıradan bir kötü değil... Hani şu Amerikan filmlerindeki gibi, paranın yarısı peşin, yarısı işi bitirdikten sonra, diyen kötü adamlar gibi... Nice uysal insanı toplumun canavara çevirdiğini anlatan öyküler okumuştum. Dülger Balığı'na benzetiyor bazen kendini, uysal, sessiz, kendi halinde, şair, küser huylu bir yaratıkken; Sait Faik'in, nasıl canavarlaştırıldığını anlattığı Dülger Balığı'na... Kötülerin bu dünyayla daha kolay baş edebileceklerini düşünüyor. Giderek kötülerin dayanabileceği bir dünya yaratılıyor çünkü. Sürekli silahların patladığı o filmler geliyor aklına, en küçük kasabalarında içki içilen barlar vardır o filmlerde... Kötü adamın içtiği içkinin yarısı ağzına, yarısı kirli sakallarından kıllı göğsüne doğru akar. Dudaklarındaki salyaya benzeyen ıslaklığı elinin tersiyle silerken, seyircinin gözünde iyice sevimsizleşen o kötü adamlar gibi olmak istiyor.

Kötü rüyalar görüyordu o günlerde, aylar sonra bile unutamıyor o rüyaları. Ayaklarına bulaşan, çöple sildiği kat kat insan pisliğinin altından, beyaz bir pasta çıkıyor, yan yana gelmeyecek iki şeyin ayaklarına nasıl bulaştığını anlayamıyor. Silmeye çalıştıkça sarı ile beyaz, yani pislik ile pasta ayaklarının altında birbirine karışıyor. Nefesi kesilir gibi olunca, uykudan uyanıyor. Bu rüyayı hatırladıkça, uzun süre midesi ağzına gelecek gibi olmuştü.

Ertesi günü o rüyayı aratmayacak bir olaya daha tanık oldu üniversitede. Uzakdoğu ülkelerinden birinin başındaki diktatöre onursal doktorluk unvanı verileceği Dekan Yardımcısı Beyza Yurdalan'ın imzasıyla iki gün önceden duyurulmuştu. Genellikle böylesi törenler günlerce önceden duyurulurdu, bunun iki gün önceden haber verilmesi bir güvenlik önlemiydi belki de... Artık onursal doktorluk payesi böylesine sıkı korunan insanlara veriliyordu. Yeni rektör, tören saatinden epey önce gelmişti fakülteye, provaları yakından izlemiş, ulusal marşları birkaç kez çaldırıp dinlemişti. Törenle ilgili küçük ayrıntıları bile yardımcılara ya da dekanlara bırakmamıştı. Üniversite dışından atanan (seçim yoktu artık) ilk rektördü Tefvik Bey. Ülkenin en eski üniversitesinde yüzlerce öğretim üyesi varken, ihtilal kadrolarıyla işbirliği yapacak tek bir öğretim üyesi bulunamamış mıydı? Hayır... Keşke öyle olsaydı... İsteseler bulabilirlerdi. Belli ki temizlik büyük olacak, sürülecek, kovulacak, işine son verilecek, susturulacak, yıldırılacak, korkutulacak insanlar çoktu. Bunların yerine kendi adamlarını alacaklardı. Dışarıdan atanan bir rektörün duygusal davranmadan, çekinmeden, korkmadan bu işleri daha kolay yapabileceği düşünülmüştü. Yeni rektö-

r n buradaki işleri bittikten sonra, yaptığı tüm kötülükleri arkasında bırakarak, sonunda kendi  niversitesine dönmesi istenecekti. Danıştay kararını uygulamadığı için dekanı şikâyet etmesi gereken makamda böyle biri oturuyordu. Ondan randevu alması bile olanaksızdı. Her gün yüzlerce ziyaretçi ile makamı dolup taşıyordu. Adını randevu defterine günlerce önceden yazdıranların çoğu, “kom n st” olmadıklarını anlatmak için gidiyorlardı o makama, başlarına bir iş gelmeden önlemlerini önceden almak istiyorlar. Durup dururken, bir rektörün makamında dünya görüşlerini anlatırken kim bilir nasıl bir sıkıntı yaşıyorlardı? Kendilerinin kom n st olmadıklarını anlatmak için acaba nasıl başlıyorlardı söze? Böyle bir konuya özellikle giriş çok önemli olmalıydı, bir türküden önceki ayak gibi, kim bilir hangi sözlerle giriyorlardı konuya? Herkes yeni rektöre jurnallendiği kaygısı taşıyordu. Coşkun,  zel kalemde görevli iki sekreterin randevu defterlerinin bu amaçla gelenlerin adlarıyla dolu olduğunu öğrendikten sonra, hiçbir sorununu o makamda  zemeyeceğini anlamıştı.

Atamayla gelen bu ilk rektörün en büyük kaygısı, toplantı düzenlediği salonlarda bomboş koltuklarla karşılaşmaktı. Boş salonlar, boş koltuklar, darbecilerin atadığı rektörlerin en büyük korkusuydu. Çünkü istenmedikleri ancak böyle anlatılıyordu onlara; koltukların boş bırakılması da bir çeşit boykottu. Bu yüzden, rektörlerin konuşacakları salonları doldurmak için önlemler günlerce önceden alınıyordu.

Yeni  niversite düzeninin çiçeği burnunda dekanları, aldıkları buyruk üzerine bu kez iş çok sıkı tutmuşlardı. Herkese sirküler imzalatılmış,  ğretim elemanları dışında memurlar, müstahdemler, hemşireler, laborant-

lar da törene çağrılmışlardı. Ancak bu abartılı önlemlerin ölçüsü kaçınca, kocaman salon ağzına kadar dolmuş, protokol mensubu zevat ayakta kalmıştı. Müsteşarlar, genel müdürler, Danışma Meclisi üyeleri, ak saçlı, lacivert giysili, kerliferli insanlar ortalıkta dolanıp duruyorlardı. Sirküler imzalatılarak zorla getirilen bir iki grup, bu kez zorla salondan çıkarıldı. Bu fazla kalabalığın ilk kovgun grubunda hemşireler yer aldılar. Beyaz giysili kadınlar çıtlarını çıkarmadan alelacele kapıya doğru giderlerken, ne zorla getirilmelerinden, ne de zorla dışarı çıkarılmalarından yakındılar. Uyuyan bir hastanın başında nasıl sessiz olunursa, öyle sessiz çıktılar.

Saat 17.30'da gür bir ses, ağzına kadar dolu salonun her tarafından duyuldu:

“Cumhurbaşkanı....”

Herkes ayağa kalktı, kımıldayan organlar insanların yalnız boyunları ve gözleriydi. Coşkun, yanlarından geçen kalabalık topluluğa doğru bütün bir vücuduyla döndü, ama konuk cumhurbaşkanını göremedi. Diktatörü uzun boylu biri olarak düşünmüş, hep yukarılara baktığı için, irikıyım korumaların ayakları dibindeki kısa boylu diktatörü görememişti. Üniversite tarihinde ilk kez böylesine korunan bir adama fahri doktor unvanı veriliyordu. Diktatör sanki o ünlü filmdeki görünmez adam... Korumanın en sağlamı da bu olsa gerek, korunan kişiyi görünmez hale getirmek. Rektörün konuşmasından sonra ancak sahnede görebileceklerdi onu.

Rektör uzun konuşmasında, diktatöre -hâlâ yüzünü görememişlerdi- neden “felsefe doktoru” unvanı verildiğini anlatan, felsefeyle ilgisini açıklayan tek bir cümle yoktu. Görünmez adam sonunda göründü, rektörün ardından sahneye çıktı, önce eline birtakım belgeler tutuş-

turdular. Bilim adamı cüppesi giydirilirken, rektöre yardım etmek için dekan da onlara doğru koştu. “Çamur” diye bağırdığı dekan, bu sahneyi hazırlayanların başında yer alıyordu. Baştan beri kenarda durmasına aldanmamalı. Gördükleri onun lakabına ne kadar da yakışıyor, uyuyordu. Diktatöre bilim cüppesi giydiriliyordu; sağ kolu kolayca girdi cüppeye, sol kolu ona yardımcı olanları, rektörü, dekanı biraz uğraştırdı. Sol kol çevresinde dönüp duranları epey telaşlandırdı.

Kürsüye alışkın olanlar kısa boylu da olsalar, sahnede biraz daha uzun görünürler. Boyunun biraz daha uzamasında mikrofon hâkimiyetinin etkisi de vardı. Diktatörün gülmeyen, gülümsemeyen yüzü, böyle bir edimi hiç tanımamıştı sanki. Kapkara, yapışık saçları kırlangıç tüyü gibi parlıyordu. Siyah gözleri kocaman iki çukura yerleşmiş, iri iri... Sakin sakin konuşurken, zaman zaman birini uyarır gibi sağ elini kaldırıp indiriyordu. Sol eliyle de bazı karikatürlerde ucu kanlı çizilen öndeki iri dişlerini kapatıyordu. Çok eskilere, belli ki çocukluğuna kadar giden bir alışkanlıktı bu... Büyüme sırasında yarıştan kopmuş öndeki iki iri diş utandırıyor onu, öldürdüklerinden değil, bu iki iri dişinden utanıyor diktatör. İngilizcesini, İngilizce profesörleri beğendiler mi acaba? Bizim darbeci paşalar, bu geri kalmış ülke insanların en çok İngilizcesine imreniyorlarmış. Dillerinden düşürmedikleri, hiç toz kondurmadıkları Atatürk’ü bu yüzden eleştirdikleri konuşuluyordu aydınlar arasında.

Konuşması bittikten sonra korumaları onu gene görünmeyen adam yaptılar. Çıkış kapısına doğru giden kalabalığın arkasından rektör ile dekan da koşturuyordu.

Salon dağılırken, gözler Felsefe Bölümünün öğretim üyelerine dönmüştü, onlar biraz daha mahcup görünür-

yorlardı. Felsefecilerin yeni bir meslektaşları olmuştu: Ziya'ül Hak...

Coşkun, paltosunu almak için odasına çıkarken, dekanlık katına gelince, on beş gün önceki öfke dolu çılgınlığını, koridorda çınlayan sesini bir daha duydu:

“Çamuuur!...”

Buradan geçerken, kendi çılgınlığını uzun yıllar, belki de emekli oluncaya kadar hep duyacak. Emekli olmadan ayrılmaz ya da kovulmazsa tabii...

Akşamları evine gitmek istemiyordu, bunu ayakları istemiyor sanki. Karısıyla kavgalı değildi, biricik kızını çok seviyordu, o güzel kızı doğuran bir anne vardı evinde. Sanki işleri bitmemişti dışarıda, yapması gereken bir şeyler kalmış gibi evi huzur vermiyordu ona. Sabahleyin işine giderken, sokakta ön ayaklarından biri kırık bir köpek görmüştü, kırık ayak hiçbir işe yaramadığı gibi, vücuda yük oluyor, öteki ayaklara zarar veriyordu. Beynini, kafasını tıpkı o köpeğin kırık ayağına benzetiyor. Gövdeye yük olan kırık bir ayak beyni... Güreş yaptığı yıllarda, yenildiği günlerde yaşırdı bu duyguyu; evine gitmek istemez, çoğu zaman genelevde alırdı soluğu. Bir keresinde de sakatlandığı için yenik sayıldığı bir maçtan sonra gitmişti oraya, galipken sakatlanmak, yani galipken yenik sayılmak, yenilgilerin en kötüsüydü. Ona çok ağır gelen bir yenilginin sızısını kolay atamıyor içinden. Bu gün de öyle, o sızılara benziyor içindeki sızı. Yaklaşan akşamın herkesteki telaşı onda yok. Bir evi, karısı,

kızı yok sanki. Vitrin önleri bu amaçsız yürüyüşlerinin bitmeyen durakları...

Evine değil, gene derneğe götürüyor ayakları onu. Kırmızı yolluklu, üstünde çoban kavalı büyüklüğündeki sarı pirinç çubukların parladığı uzun merdivenleri inerken farkına varıyor bunun. Yeni yapılmış temizlik kokusundan gene biraz erken geldiğini anlıyor, mutfak tarafından gelen hafif bir rutubet kokusu da karışıyor havaya.

Her gün şöyle bir uğrayıp gidiyor derneğe, bir kez daha karşılaşabilmeyi umuyor Selda ile. Bar önünü dolduran ayna düşkünü kadınlar gelmemişlerdi, uzun bacaklı sehpa­ların hepsi boştu; en köşedekine, gelip gidenleri rahat görebilmek için biraz çapraz oturdu. Bar­men Ethem’le ıvır zıvır şeyler konuştular. Ethem, Genç­lerbirliği’nin genç takımında oynayan kardeşini anlatıyor herkese. Belli ki topçu kardeşi ailenin umudu olmuş. Hocası, süratiyle tanınan eski futbolculardan birine benzetiyormuş kardeşini, lakabı şimdiden hazır; yakında “Rüzgârın Oğlu” diyecekler ona da... Selda’yı nasıl sorsa Ethem’e, nasıl tanımlasa, nasıl anlatsa ona? Dernek kalabalıklaşmadan, kendini ona buna güldürmeden... O günden sonra, yani şu on-on beş gün içinde bir daha uğramış mıydı buraya? “Selda” diye sorsa, “Selda kim?” diyecek Ethem. On beş gün öncesini anımsatıp, on beş gün önce şu karşı köşede birlikte oturduğu grubu gözlerinin önüne getirmesini istese, gür saçlarından başlasa onu anlatmaya, alttaki tellerinin güzel yüzünü, üstteki tellerinin yuvarlak omuzlarını sarıp sarmaladığı gür saçlarını, yanaklarında iki ince dudak gibi duran gamzelerini, gülünce yüzünde bir sürü dudağın gülümsediğini anlatsa, Selda’yı anımsar mıydı Ethem?

Kardeşinin nasıl bir topçu olduğunu anlata anlata bitiremiyor Ethem. “Rüzgârın Oğlu” hiç düşmüyor dilinden. Eski sporculuk günlerindeki deneyimlerinden söz etti ona:

“Kardeşin sabahları kalkıp koşsun. Koşu sporun temelidir. Bizde sporcular koşmayı pek sevmezler.”

Ethem’in sabah tıraş ettiği kara, sert sakalları daha gün bitmeden uzamıştı. Umutlarından söz eden her insan gibi yüzü çok ciddiye:

“Abi, kardeşim çay ocağında çalışıyor, her gün yüzlerce merdiven inip çıkıyor. Bundan iyi koşu mu olur? Onun süratine kimse yetişemez abi, dedim ya, Rüzgârın Oğlu o...”

Coşkun gülmemek için kendini zor tuttu. Önerisini iyi anlasaydı, kardeşinin ağırlık çalışmasını da söyleyecekti. Bu adamdan hayal gücünü zorlayarak Selda’yı anımsamasını isteyecek, onun verdiği bilgilerle aradığı kadına ulaşacaktı.

Hayal gücü var mıydı Ethem’in?

Salon kalabalıklaştıkça, sigara dumanı, alkol, parfüm kokuları erken saatlerdeki rutubet kokusunu bastırmıştı. Uğultuların arasından arada bir kadın kahkahaları yükseliyordu. Kahkaha atmak, burada sanki salt kadınlara özgü bir edimdi. Mutfak kapısından garsonun biri giriyor, biri çıkıyor; çizgi filmlerdeki gibi hızlı hareket ediyorlardı. Hafif bir müzik sesi de katıldı bu canlılığa. Gözleri hep giriş kapısındaydı Coşkun’un. Gittikçe artan sigara dumanı yüzünden, giriş kapısı uzaklara doğru çekiliyordu. Selda şuradan çıkıverse diye geçiyor içinden; dün, evvelsi gün olduğu gibi, boşu boşuna bakıp durduğunu bile bile... Çapraz oturuşunu düzeltti, önüne döndü, bir sigara yaktı. Yanındaki yüksek sehpa-

lara yerleşmiş kadınların, çirkin, boyalı yüzlerini, karşı duvarı boydan boya tutan aynanın içinde görüyordu.

Dirseğini dayadığı bar tezgâhının üstündeki serin mermer, bir gecekondu bakkalının üstü muşamba kaplı tahta tezgâhına dönüşmüştü. İşsiz kalan baba, aylarca iş bulamayınca gecekonducularının bir duvarını yıkıp açtığı bakkal dükkânında işler, umduklarından, beklediklerinden de iyi gidiyordu. Tezgâhın bir ucunda iki kefeli terazi olurdu, yanında da kara demir kiloluklar, 50 gramlık, 100 gramlık sarı pirinç ağırlıklar vardı. Ağır kiloluklar kimsenin ayağına düşmesin diye, müşteriden uzak yerlerde tutulurdu. İbrelili terazilerin, dijital terazilerin çıktığı zamanlarda bile babası o iki kefeli mekanik teraziden kurtulamamıştı. Yenilikleri sevmiyordu ailesi, bu yüzden okumuş oğullarından akıl almayı da sevmiyorlardı; Coşkun'un düşüncelerine, önerilerine hep direnmişlerdi. Yer sofrasından kurtulmaları bile yıllar sürmüştü, bunda da Coşkun'dan çok, apartmanlarda oturan bir ahabları etkili olmuştu. Tuvalet kâğıdı ise, hâlâ gecekonduculardaki tuvaletlere girmemişti, tedbirli olmayı seven karısı, her zaman çantasına bir rulo tuvalet kâğıdı koyarak gidiyordu oraya. O dükkân bir zamanlar bir şeyler kazanmış olsa bile, her işte ille de benim aklım, diyen anne, yenilikleri sevmeyen baba yüzünden bir türlü büyüyememişti, hâlâ o mekanik teraziyle tartıyorlardı sattıklarını.

Yalnız tecimsel alışverişi değil, hayatla alışverişi de o dükkânda öğrendi; ona ilgi gösteren, hayatına giren ilk kadınları orada tanıdı. Gecekondu mahallesinde kadınlar kapalı giyinmeye zorlanıyordu, şehirliler gibi giyinemezlerdi; ama istedikleri kadar kapalı giyinsinler, örtünsünler; kahvede şurda burda erkekler hangi kadı-

nın neresinin nasıl olduğunu konuşurlardı; kimisininkini mor hokkaya, kimisinininkini incir torbasına benzetirlerdi. Şalvarla, başörtüsüyle, çarşafı, yemeniyle kaplanmış olmak, görülmemek anlamına gelmiyordu. Kaplamak, örtünmek; insan gözünden, insan dilinden, kötülüklerden kurtarmıyordu kadını. En şaşırtıcı deneylerini o kadınlarla yaşamıştı. Yaşını başını almış kadınlar, her zaman genç kızlardan daha cesurdular, yüz vermediği eşcinseller sayılmazsa, kızlardan önce hep kadınlar çıkmıştı karşısına.

Bir gün dükkânın تنها saatlerinde yaşı ellisini aşkın torun torba sahibi komşu bir kadın kendisine baygın baygın bakarken, tezgâhın üstünden uzanan elinin nereye gideceğini anlayamamıştı önce, hafifçe açık duran içi para dolu tahta kasayı geçen eli önündeki kaba- rık yere uzanmış, okşamaya başlamıştı. Küçük bir çocuğun yanaklarını okşar gibi rahattı. Kadınlarla ilgili her şey şaşırtıcıydı o yaşlarda, bu kadının yaptığı ise gerçekten çok şaşırtmıştı onu. Dükkânda giydiği pamuklu, kırmızı eşofmanın bol, esnek kumaşını zorlayan kamışının öteki müşteriler gelince ona verdiği sıkıntıyı, bir kenara çekilerek, sinsice, dudaklarını ısırarak seyrediyordu. Torunlarıyla oynamak için evine gittiğinde de aynı şeyleri yapmış, ama Coşkun'un fazla ileri gitmesine izin vermemişti. Zayıf, kuru yüzlü, tahta göğüslü bu kadın, sonra bir arabacıyla kaçtığında mahalleliler çok şaşırmışlar, onların bozuk bir sülale olduğunu konuşmuşlar, en çok da "boynuzlu" kocasına atıp tutmuşlardı. Çocukları, torunları başları önde girip çıkınışlardı mahalleye, çok geçmeden de başka bir yere göçüp gitmişlerdi.

Sokak tabelalarının, kapı numaralarının bulunmadığı, adı bile tam konulmamış mahallelerine bazen izle-

rini kaybettirmek isteyen kaçak âşıklar gelirlerdi, o dükkânın böyle müşterileri de olmuştu. Bir gün elinde fotoğrafla, kendisini terk edip kaçan karısını arayan yaşlıca bir adam geldi dükkâna. Fotoğrafını gösterdiği kadın dükkânın yeni müşterilerindendi, ama alışveriş için onun yerine, birlikte yaşadığı, uzun boylu, sırm gibi bir adam geliyordu. Az görünmesini, dışarı çıkmamasını bu adamın kıskançlığına bağlamışlardı önce. Sonra elinde fotoğrafla dolaşan eski kocası ortaya çıkınca, kadının öyküsü biraz daha netleşti, sırrı çözüldü. Baba, elinde fotoğrafla dolaşan adama kadını tanımadıklarını söyledi, kaş göz imiyle de oğlunu uyardı. Boş bulunup kadının evini göstereceklerdi, belki de sonu cinayetle bitebilecek bir olaya yol açacaklardı. Böylesi kötü işlerden kendini, dükkânı uzak tutmayı bilmişti babası. Yaşlı adam fotoğrafı cebine koyarken, inanmamış gibi bakıyordu. Dükkândan çıktıktan sonra bir süre uzaklaşmadı oradan. Karısıyla ilgili duyduğu bilgilere güveniyordu demek ki... Kuytu bir yere çekilip saatlerce dükkânı gözledi adam. Bu arada babanın kadına nasıl haber uçurduğunu Coşkun bile anlamamıştı. Akşam büyük bir belayı önleyerek hayat kurtarmışlar gibi, olayı anneye de anlatmışlar, adamın o şaşkın, mecnun, meczup haline epey gülmüşlerdi. Aynı adam daha sonra da gelip gitti, ancak aradığı kadın sevgilisiyle birlikte çoktan başka bir mahalleye kaçmıştı.

Elinde fotoğraf yoktu Coşkun'un, aradığı kadın karısı değildi, gene de bilmediği bir mahallede karısını arayan o divane'adama benzetti kendini. Selda'nın mahallesini, sokağını, oturduğu apartmanı bildiğine göre, biraz daha şanslı sayılabilirdi. Ayrıca o adamdan çok gençti de...

Selda'yı evine bıraktığı akşam, nasıl bir yanlış yaptığını düşünüyordu. Tam arabadan ineceği sırada, telefon numarasını yazdığı kartvizitine düştüğü o küçük not, o güzel akşamın büyüsunü bozmuş olmalıydı. Aramasını istediğı saatleri yazarken, bilmeden, hem de aptalca, özgür olmadığını da anlatmıştı Selda'ya. Tarife gibi eline tutuşturduğu o kâğıttan her kadın aynı anlamı çıkarırdı. İşini kolaylaştırmak için görünse de, yaptığı evli bir erkeğin manevralarıydı. Üstelik de yolun başında, çok erken başlamış bir manevra... Hangi kadın anlamaz, yutar bunu?

Son çare olarak Selda'nın sokağına gitmeyi düşündüğü o günlerde, tam öğle saatlerinde, karısı işe gittikten on beş dakika sonra telefon çaldı. Umudunu kestiğı halde, gene de Selda'yı düşünerek açtı telefonu, çünkü onun eline tutuşturduğu nota uyan bir saatte çalmıştı telefon. Telefondaki ses kendini tanıtınca, şaşkınlığı, sevinci birlikte yaşadı.

"Aa, Selda Hanım, bu ne güzel sürpriz... Ne iyi ettiniz de aradınız! Telefonunuzu bilseydim, artık ben sizi arayacaktım."

"Bazı işler girdi araya Coşkun Bey, ama artık rahatım."

"Görüşelim öyleyse..."

"Tabii, görüşebiliriz."

"Bu akşam uygun musunuz?"

"Uygunum, bir işim yok."

O şaşkınlık içinde dernekten başka bir yer gelmedi aklına:

"Bizim dernekte, akşam saat..."

Telefonu kapattıktan sonra kadınla neler konuştuğunu anımsamaya çalıştı, sanki şimdi değil de, çok eski

bir konuşmayı düşünüyordu. Unuttuğu, eksik bıraktığı bir şey yoktu herhalde?

Heyecan veren bir randevunun bütün öğeleri tamamdı: Yer, gün, saat ve güzel bir kadın...

Ancak gene de bir şey içine sinmemişti. Keşke dernekte değil, başka bir yerde buluşsalar. O geveze şairlerin, ressamların, derneğin sarhoş, çapkın üyelerinin arasında rahat konuşamayacaklardı. Tanıştıkları gün de öyle olmamış mıydı? Kimi şiirlerini okumaya, kimi Selâ'nın resmini çizmeye hazırlanmıştı.

Pencereye yakın bir koltuğa oturdu, dışarı bakarak biraz daha sakin düşünmeye çalıştı. Telefonla konuşurken, o şaşkınlık içinde başka bir yer gelmemişti aklına. Şimdi sakin sakin düşünürken de gelmiyordu. Melike'yle evliliklerinin ilk yılları dışında, akşamları dışarıda yemek yemeyi unutmuşlardı. Ayrıca sevgililerle gidilen yerler, eşlerle gidilen yerlerden farklıydı. Bildiği eski mekânların çoğu kapanmış, yenileri açılmıştı. Ankara hızla değişiyordu. Eskiden güzel kadınların adeta podium gibi kullandıkları Kızılay bile artık avam bir yer sayılıyordu. On yılı bulan evlilik dönemlerinde Ankara çok değişmişti. İçine girmediği, ama zaman zaman önünden geçtiği birkaç lokanta geldi aklına. Gene de işi şansa bırakmak istemiyordu.

Acele giyindi, evden çıktı, arabasına binip Kavaklıdere tarafına sürdü. Yıllardır yaşadığı kenti yeniden tanıyacak, yeniden keşfedecekti. Her gün önünden gelip geçtiği yerlere bu kez gerçekten bakacak, Ankara'yı yeniden tanıyacaktı. Dersi yoktu bu gün, rahatça dolaşabiliirdi.

Koca kent neyi arıyorsan, onu gösteriyor insana. Kavaklıdere sokaklarında biraz dolaştıktan sonra araba-

sına güçlükle bir park yeri bulabildi. Kaldırımlar bile araç doluydu.  nce  ağdaş Sahne'nin yanındaki lokantaya göz attı. Mantısıyla  nl , i kisiz bir yerdi burası, ayrıca tiyatroya gelip giden kalabalıklara yakındı. Birkaç sokağı daha dolaştıktan sonra, Bestekâr'ın Tunalı Hilmi'ye kıvrıldığı yerdeki lokantayı beğendi. Bu güzel lokantanın karşısında  n  arabalarla dolu bir galerici, biraz ötesinde de bir tamirhane vardı.

Eve geldi, üstünü değıştirdi, karısına iki satır not bıraktıktan sonra, arabayla derneğın yolunu tuttu. Kızılay'da dar bir sokağı, yeni çıkan bir aracın yerine arabasını park etti. Akşamüzeri gene o erken saatlerin temizlik kokusu, rutubet kokusu vardı dernekte. Kapıyı g rebileceğı girişe yakın koltuklardan birine oturdu. Selâda, kararlaştırdıkları saatten on dakika sonra merdivenlerden göründü. Karşılama için ayağı kalktı, elini uzattı:

“Hoş geldiniz.”

“Hoş bulduk Coşkun Bey...”

Çevreyi hafifçe s zduktan sonra Coşkun'un gösterdiği yere oturdu.

“Kusura bakmayın, biraz geciktim galiba?”

“Yoo, zamanında geldiniz.”

“Berber biraz kalabalıkmış, oyaladılar beni...”

Sevgiliye giden yollar berberden geçer, diye muzip e bir düşünce geçti içinden, yeni tanışmamış olsalardı yüzüne söyleyebilirdi bunu. Gene de ilerde ona söylemek üzere aklının bir köşesine yazdı. Sevgiliye giden yollar berberden geçer... Ne kadar sonra söyleyebileceğini şimdiden kestirmek zor... Berber bu tür buluşmalarda kadınlar açısından genellikle gecikme nedenlerinin başında yer alırdı.

“Güzel olmuş saçlarınız!”

“Teşekkür ederim, şöyle bir fön çektirdim aslında.”
Garson gelmeden önerisini Selda’ya açtı:

“Şöyle bir şey önersem size... Ben burada buluşalım dedim, telefonda hemen aklıma başka bir yer gelmedi. Aslında yemekleri sınırlıdır derneğimizin, daha iyi bir lokantaya gidebiliriz, siz isterseniz tabii... Benimki bir öneri sadece.”

“A, tabii... Siz nasıl isterseniz...”

Bu öneri Selda’yı da memnun etmiş gibiydi, merdivenleri birlikte çıktılar. İri kıyım vestiyer görevlisinin uzattığı ağır kürk mantosunu Selda, Coşkun’un yardımıyla giydi.

Yolda trafik iyiydi, Bestekâr’a yakın bir sokağa park ettiler arabayı. Girdikleri lokantanın duvarlar siyah çerçeveler içinde tiyatro afişleriyle süslenmişti. Yakınlardaki bir tiyatronun etkisi miydi bu acaba? Oturdıkları masanın dayandığı duvarda “Asiye Nasıl Kurtulur?” oyununun afişi asılıydı. İkisi dışında, bütün masalar boştu. Mutfak kokusuna uzak olsun diye, ortalarda bir yere oturmuşlardı. Masa seçimlerine yardımcı olan garson, koşarak getirdiği iki yemek listesini uzattı. Deri kaplı listeler kocaman birer diploma büyüklüğündeydi. Bir adım geri çekilmiş, saygıyla bekleyen garsona bir iki soru sorduktan sonra, yiyecekleri yemeği, içecekleri şarabı-kırmızı şaraba karar vermişlerdi- birlikte seçtiler.

Sohbet ilerledikçe korktuğu soruların hiçbirisiyle karşılaşmadı Coşkun. Onu tedirgin edecek soruları sanki biliyordu Selda, ne evli olup olmadığını, ne çocuğunu çocuğunu sordu. İçinden yemeğin hep böyle geçmesini diliyordu Coşkun. Selda birlikte yemeğe çıktığı erkeğin özel yaşamına dair merak ettiği hiçbir şey yok gibi dav-

ranıyordu. Belki de sorgulamak, açık aramak gibi sayıyordu bu tür soruları, incitici olmaktan kaçınıyordu sanki. Bir çekingenlik miydi yoksa bu? Kısa, küçük dalgınlıkları oluyordu arada, az konuşuyordu. Biber, domates gibi sebzelerle pişirilmiş tavuk şişi beğenmişlerdi. Yemekteki en büyük sessizlik boşandığını söylediğinde olmuştu, ikisi de sessiz söylenen duygulu bir türküye kulak verir gibi hüzünlendiler bunu konuşurken. Bu sessizliklerin uzun sürmemesi için bütün önlemlerini almış, hazırlıklarını iyi yapmıştı Coşkun. Anlatacağı öyküleri, anekdotları, yapacağı esprileri bile önceden hazırlamıştı. Fakültede derslere girmeden önce yaptığı hazırlıklar gibi, küçük kâğıtlara notlar almıştı, o notlara arada bir gizlice göz atarak, dersinin çok canlı, zevkli geçmesine çalışıyordu, ondan bir şeyler öğrenmeye hazır, uysal bir öğrenci gibiydi Selda. Az konuşuyor olsa da, dudaklarından gamzelerine yayılan, derin gamzelelerinde çoğalan tebessüm, yüzündeki neşe, her şeyin iyi gittiğini gösteriyordu. Bazı yemekleri, tariflerini merak edecek kadar beğenmişti, yediği beyaz peynirde bile Coşkun'un fark edemediği ayrı bir tat bulmuştu. Garson bunu, peynirin uzun süre soğuk depoda beklemiş olmasına bağlıyordu.

Dernekte bir adam tanımıştı Coşkun, çirkin, çelimsiz; çökmüş gibi duran yüzü zayıf, yanağı kıpkırmızı bir adamdı. Zayıf, kupkuru bir erkeğin al yanaklısını ilk kez görüyordu. Bir playboy gibi hep güzel kadınlarla dolaşıyordu. Yanındaki güzel kadınları bu çirkin adama yakıştıramayanlar, sohbetiyle çirkinliğini unutturduğunu konuşuyorlardı, bunu özellikle de derneğin kadın üyelerinden dinlediği için böyle bir yorum Coşkun'a da inandırıcı gelmişti. Bir erkek diliyle, sohbetiyle çirkinliğini

unutturabiliyorsa, evliliğini de unutturabilirdi. Özellikle bu ilk yemekte diline çok iş düşeceğini biliyordu. Selda kendisine dair bazı özel şeyleri anlattıktan sonra da, Coşkun'a özel sorular sormadı. Ayrıldığı kocasının zengin bir müteahhit olduğunu, evlenince hemşireliği bıraktığını, iki çocuğun ardından, genç bir kız yüzünden evliliğinin bozulduğunu anlattı. Bunları anlatırken, arada bir gene o dalgınlığına bürünüyordu Selda; herkesin duymadığı türküsünü dinliyordu. Ayrıldığı kocası iki çocuğu ve yeni karısıyla birlikte İstanbul'da yaşıyormuş. Boşanınca çocuklarından da uzak kalmış. Bunları anlattıktan sonra, şimdi sıra sende der gibi, yüzüne bakacağını, birlikte yemek yediği erkeğin hayatına dair bir şeyler soracağını beklemişti Coşkun. Sanki öğrendikleri, bildikleri yetmişti ona. Coşkun, anlattığı olaylarda bazı değişiklikler yapıyordu, kızı Elif'in bir esprisini yeğeni-ne mal ediyor, kayınvalidesinin başından geçen olayları komşusunun başından geçmiş gibi anlatıyordu. Evliliğini hatırlatmamak için, böyle bir sürü kurnazlıklara başvurmuştu. Onu karşı çıkmadan, tartışmadan, ilgiyle dinliyordu Selda. Tartışmayı, aykırılığı seven, her sözü fasulye ayıklar gibi ayıklayan kadınlara benzemiyordu. Yemeğin ortalarına doğru baştaki durgun, çekingen hali geçmiş, üstündeki o anlaşılmaz sıkıntıyı atmıştı. Yemekten sonra sıra kahveye gelince:

"İsterseniz kahveyi de bizde içelim," dedi Coşkun'a.

Bu kadar güzel, zorlamadan, yolunda giden bir ilişki zor bulunurdu.

"Teşekkür ederim, tabii..."

Coşkun hesabı ödedikten sonra kalktılar.

Tunalı Hilmi'ye gelmeden, تنها, karanlık bir köşede elini tuttu Selda'nın, kendine çekti, hiç direnmeden

dudaklarını uzattı kadın. Zamansız, erken değil, belli ki o da bekliyormuş. Hatta geç bile kalmıştı öpmekte. Yalnız dudaklarıyla değil, kürkler içindeki bütün vücuduyla Coşkun'a sokulmuş, uzun bir süre kendini çekmemişti. Arabada daha uzun sürdü öpüşmeleri.

Selda'yı tanıştıkları ilk gün evine bırakırken, uzaktan gördüğü apartmanın içine girince değişik bir mimarisi olduğunu fark etti, kendi oturduğu apartmanlara benzemiyordu. Bir kat çıktıktan sonra yürüdükleri uzun koridorun solunda, birbirine uzakça kalan iki daire kapısının ilkinde durdular. Yalnız iki dairenin bulunduğu koridorun karşı sırasında, büyükçe bir bahçeye bakan pencereler sıralanıyordu. Kapıyı, birlikte yaşadığı annesinin açacağını sanmıştı, Selda zili çalmadan kendi anahtarlarını çıkarırken de annesini yormak istemediğini düşündü. Evin girişindeki karanlık, Selda'nın yaktığı lambalarla aydınlandı. Karşı karşıya duran iki kapının önünden, L biçimindeki salona geçtiler. Bir anda her tarafını göstermeyecek kadar büyüktü salon. Soldaki aynalı konsolun önünde bir yemek masası, karşıda içi silme kristal dolu iki büfe vardı. Gene aynı sırada, sehpa üstüne konmuş büyükçe bir televizyonun yanından yukarı doğru ahşap merdivenler çıkıyordu. Geniş salonun ikinci bölümü, sağda bir şömine ile bitiyordu. Eşyanın çokluğuna karşın ev sıkışık durmuyordu. Parke zeminin ortasına mavi renkli iki halı serilmişti. Coşkun sağdaki üçlü koltuğa oturdu. Kadının zengin bir adamdan boşandığı belliydi, böyle bir ev küçük paralarla olacak iş değildi.

Evde annesinin olmadığını anlayınca iyice rahatlamıştı Coşkun, kahvelerini içerlerken, gene de emin olmak için sordu:

“Anneniz yok galiba?”

“Yok, bu gün ablaamlara gitti...”

Bunu söylerken, hazırladığı hoş bir tuzağın mahcupiyeti vardı yüzünde:

“Arada bir ablama gider annem, torunlarını özlüyor.”

Kahvelerini içmişlerdi. Tepsiyi kaldırmak için kalkınca Selda'nın elinden tuttu, yanına oturttu. Genzindeki kahve kokusunun yerini onun kokusu aldı. Alev gibi boşalan soluğunu önce ağzında, sonra kulaklarında duydu. Bir yaydan boşanmış gibiydi kadın, bu ânı sabırsızlıkla beklemişti sanki. Biraz seviştikten sonra Coşkun bluzunun düğmelerini çözünce, pürüzsüz teni, çıplak omuzları ortaya çıktı. Sutyenini sıyırarak sol memesini çıkardı, ucundaki morluğa diliyle, dudaklarıyla dokunırken, belki kendiliğinden, belki Selda'nın çabasıyla, öteki eşini de yanında buldu. Memeleri sutyenin altında göründüklerinden daha iri, daha yuvarlaktilar. Ayrılığa, ayrıma tahammülü olmayan, aynı mutlulukları tatmaya alışmış, kadın vücudunun şahane ikizleri... Eşit bir ilgi istediler ondan... Kadının bu kadar çabuk heyecanlanacağını beklemiyordu; hareketleri birden hızlanmıştı, yüzüne, kulaklarına çarpan sıcak soluğu her geçen saniye daha yakıcı çıkıyordu ağzından. Biraz sonra altlarındaki üçlü koltuk iki bedene dar geldi.

“Gel,” dedi Selda, ayağa kalktı, ahşap merdivenlere doğru el ele yürüdüler. Selda'nın bir eli ahşap tirabzanda, öteki eli onu bir basamak geriden izleyen Coşkun'daydı.

“Cennette miyim ben?”

“Hayır, gerçek dünyadasın!”

Yatak odasına kadar elini bırakmadı. Düğmeleri, kopçaları, fermuarları, karşılıklı bir zevk imecesiyle çö-
zerek, soyundular. Sırtlarından attıkları sutyen, bluz,
gömlek, atlet, jartiyer, yerdeki küçük halının üstünde
birbirine karışmıştı.

Garsonun getirdiği üçüncü çayını alırken de gözlerini karşı apartmandan ayırmamıştı. İlginç, çarpıcı bir filmin gösterildiği bir sinema perdesine bakar gibi, karşı apartmandan gözlerini alamıyordu. Yalnız seyircisi değil, kahramanıydı da bu filmin. Kalın kumaşlı, devetüyü kabanını ve kapı önündeki sarı renkli ayakkabılarını gördüğü adamın kim olabileceğine dair bir sürü öykü, senaryo yazmıştı kafasında. Bundan sonra Selda'nın sevişeceği adam oydu kuşkusuz, iki yıldır seviştiği güzel kadını ona kaptırdığı kesindi. Hâlâ sevişiyorlardı da içerde. Karşı apartmandaki cenneti kim bilir nasıl bir ayıya kaptırdı, adamın nasıl biri olduğunu gerçekten merak ediyordu. Selda'nın cinsel fantezilerinin bu boyuta geleceğini hiç tahmin etmemişti, evlenemeyeceklerini anlaması, belki de ikinci bir darbe oldu ona, "dağıtmak" dedikleri şey bu olsa gerek. On üç yıllık evliliğinden sonra karşısına çıkan ilk erkekti Coşkun, onunla hep daha sık

görüşmek istediğini söylemişti, pahalı armağanlarda şunda bunda gözü yoktu, zenginliğin, pahalı armağanların mutluluk olmadığını ayrıldığı kocasında görmüştü; sadece daha özgürce bir birliktelik istemişti Coşkun'dan, evlenmeseler bile özgür olması yetecekti ona, bozuştukları günlere yakın sık sık bunu dile getirmişti. Duvarları tiyatro afişleriyle süslenmiş olan, yemek yedikleri ilk lokantayı çok sevmişti Selda, iki yıl sürekli orada buluştular. Coşkun ne zaman görüşmek istese, küçük bir aksilik bile çıkarmadan, hiç nazlanmadan istediği yere gelmişti.

Evde buluşacakları günler annesini bir yere göndermek her zaman kolay olmuyordu. Yaşlandıkça hastalıkların eve bağladığı bir kadın olmuştu annesi... Ayrıca Selda'nın onu sık sık ablasına göndermek istemesinden bir şeyler seziyor, biraz işkilli, kuşkucu davranıyormuş. Bazen yemekte, bazen sevişmelerinin ardından yatakta, Selda bunlardan yakınmıştı. Sevdığı adamla daha sık görüşmek istiyordu. Daha sık... tek isteği buydu. Epey bir zamandır kafasında kurup durduğu şeyi, önce Coşkun'un düşünüp önermesini beklemişti. Pahalı armağanlarda gözü yoktu Selda'nın, Coşkun'un aldığı bir kazak, bir gömlek bile çılgık atacak kadar sevindirmişti onu. Mal mülk, altın bilezik, araba, bunlar umrunda değildi, sadece bir ev tutmasını istemişti Coşkun'dan. Yeşilçam filmlerinin erkeği yiyip bitiren metres tipleri geliyor bazen aklına, Selda onlardan ne kadar uzaktı... Ya da o filmler hayatın ne kadar dışında...

"Canım, bir ev tutamaz mıyız biz?"

Bunu söylerken, sıkı yanaklarının içinde kâh büyüyen, kâh kısılıp küçülen, ama hep parlayan gözleri, babasından sevdiği pahalı bir oyuncacı almasını bekleyen çocuk gözlerine benzerdi.

Asansörde, balkonda, parkların تنها köşelerinde, yeşil ağaç altlarında, lokanta tuvaletlerinde sevişirlerken, Selda daha ataktı. Bir arkadaş evi yoksa, yersiz kaldıklarında bazen annesi evdeyken de buluşuyorlardı. Bir sürü odası olan dubleks ev, böylesi kaçamaklara uygundu. Bu kaçamaklar sırasında, kocasından gizli, âşığıyla buluşan evli kadınlara benzetiyordu Selda'yı. Ayrıca bu tür heyecanlardan, tatlı korkulardan, cinsellikte sıradanlığı bozan şeylerden ikisi de hoşlanıyordu. Bazen gecekondualarda tanıdığı kadınlara benzetiyordu Selda'yı. Sevmediği erkekten kimi korktuğu için, kimi yoksulluk yüzünden boşanamayan kadınların çoğu birer dost tutardı. Selda'nın annesi uyuyunca, gece yarısı buluşmak için önceden hazırladıkları planlar, işaretler, şifreler, bir tehlike ânında nasıl giyinip, nereden kaçacağına dair konuşmaları, gençlik yıllarının o gözü pek, tutkulu kadınlarıyla yaşadıklarını yıllar sonra yeniden hatırlatıyordu Coşkun'a. O mahallelerde her buluşma, iki cins için de bir ölüm tuzakı, hayatları üzerine oynadıkları bir kumar, canların hiçe sayıldığı büyük bir özveriydi. Bir kadının aşkı için kafasına koyduğu her şeyi yapabileceğini o yoksul mahallede çok görmüş, çok duymuştu. Selda ile işaretler, şifreler yardımıyla gerçekleştirdiği buluşmalarında o günleri yeniden yaşamıştı.

Annesi uyuduysa, ön tarafta, kapının yanındaki perdelerden birini sonuna kadar açarak, apartman çevresinde dolanıp duran Coşkun'a beklediği işareti veriyordu. Sonuna kadar açılmış o küçük perdenin verdiği heyecanla başlıyordu ilişkileri... O pencereye yakından iyice göz attıktan sonra kapıyı yavaşça tıklatıyordu; kapı açılınca, iki sevgilinin eşikte başlayan fısıltıları bir süre karanlık koridorda devam ediyordu. "Operasyon ta-

mam!” diyordu Selda. Fısıltılarla başlayan bu eğlenceli oyun için, annenin yattığı yere uzak odalardan birini seçiyorlardı. Coşkun sesini Selda’ya göre ayarlıyordu; çünkü annenin kocaman ev içindeki yerini, yaşına karşın hâlâ kulaklarının ne kadar duyarlı olduğunu o biliyordu. Üstünde sevişirlerken, bir tehlike ânında altına saklanabilecekleri bir divan ya da gıcırıtsız bir somya bulunuyordu seçtikleri odada. Misafir odası, çocuk odası, hizmetçi odası... boşandığı kocasının ona bıraktığı kocaman ev gece yarısı bomboştu. Soyunmaya başladıklarında sessiz olması için Selda sık sık Coşkun’u uyarırken, yatağa girdikten bir süre sonra roller değişiyor, Coşkun onu uyarıyordu. Sevdığı erkek daha dokunur dokunmaz, kadının aklı başından gidiyordu. Hareketleri hızlanınca, dili, dudakları vücudunda, bir mermi hızıyla dolaşmaya başlayınca, Selda bütün korkularını unuttu, çılgınlıklarını tutamıyordu:

“Kimse karışmasın bana, kimse karışmasın!” diye, Coşkun’un uyarılarını dinlemediği, çılgınlıklarını tutamadığı zamanlar olmuştu. Soyunurken, başta sessiz olmalarını isteyen o değildi sanki. Sonunda birbirinin uyarılarına değil, çılgınlıklarına eşlik eden iki çılgına dönüşüyorlardı. Birbirine verdikleri mutluluğu eksiltecek her şeyden kaçınıyorlardı. Dünya o anda yaşadıkları neyse, oydu çünkü. Gövdesine yeni teller, yeni perdeler eklenmiş, olanakları artmış saz gibi oluyordu kadın/erkek.

Selda’nın çılgınlıklarını tutamadığı anlardan birinde, asma kattan inen merdivenlerde annesinin ayak seslerini duymuşlardı. Selda geceliğini üstüne geçiriverdi, Coşkun’u soyunduğu elbiseleriyle birlikte somyanın altına soktu. Yaşlı kadın seviştikleri odaya kadar gelmiş, somyanın üstüne oturmuştu. İlk kez kadının bu kadar yakı-

nındaydı, ama sadece düz terlikler içindeki ayaklarını görebiliyordu. Neden uyumadığını sormuştu kızına. Kadın nefesini bile duyacak kadar yakındı ona, en çok da somyanın altında öksürmekten korkmuştu. Neyse ki çok geçmeden Selda yaşlı annesini bir yolunu bulup oradan uzaklaştırdı, odasına çekilip yattığından emin olduktan sonra Coşkun'u somyanın altından çıkardı.

İkisi de gülmemek için kendilerini zor tutmuşlardı. Coşkun'un sırtındaki izlerin tırnak izleri değil, somya tellerinin çizdiğini Selda fark etti, acıyıp acımadığını sordu.

“Acımıyor canım!”

Çizilen kırmızı yerleri öptü.

Oda çoktu evde, annesinden biraz daha uzak, giriş kapısına yakın, Selda'nın çocuklarını büyütürken, hizmetçi odası olarak kullandıkları odaya geçtiler.

“Bize ayrı bir ev tutmak şart oldu Coşkun'cuğum!”

Bunu ikinci kez istiyordu Selda, gene çekinerek, utanarak, bütçesi sınırlı babadan pahalı bir oyuncak isteyen çocuklar gibi mahcuptu bakışları. Sonraki sözleri daha da şaşırttı Coşkun'u:

“Sıkışırsan, kirasına biraz ben de katkıda bulunurum.”

Kendisine böylesine bağlanacağını düşünmemişti onun. Bir bahane bulup ayrılır diye beklerken, ayrı ev açmasını istiyordu. Haftada iki üç gün görüşmeler bile, baş başa kalabilecekleri bir yer bulmak her zaman kolay olmuyordu. Boşandıktan sonra hemşire olarak girdiği Milli Eğitim Bakanlığından onu haftanın birkaç günü arabasıyla alıp oturduğu sokağa kadar getirdiğinde, hemen inmek istemiyordu Selda, yolculuğu uzatıyor, arabayı تنها yollara, park kenarlarına çekmesini istiyor-

du. O günkü birliktelikleri kısa srmŖŖe, evdeki yalnızlığını daha güçlü duyumsuyordu. Bazen yaŖlı annesinden erken uyuduğunu anlatıyordu CoŖkun'a. Erken gelen uykuların, gündüz uykularının neyin iŖareti olduğunu bir sağlık mensubu olarak iyi biliyordu. Ayrılık saati gelince i geçiriyor, ciğerleri daralmıŖ gibi derin bir nefes alıyordu. Eliyle tutup durduğu kapı kolunu açmak gelmiyordu içinden. İsteği, hevesi, oynadığı oyun yarım kalmıŖ çocuklar gibi Selda'nın mahzunlaŖtıđını, ayrılmak istemediğini görünce, daha önce gittikleri تنها sokaklara, boŖ arsalara ya da bir park yakınına çekiyordu arabayı; uygun bir yerde, direksiyon baŖında yeniden pŖmeye baŖlıyorlardı. Arabanın içi parklardan daha güvenliydi, en تنها sandıkları kŖelerde, ağaçların duldasında seviŖirlerken, rntgencilerin uygun yerlerde kendilerinden önce mevzilendiklerini yaŖayarak grmŖlerdi. AŖıklar gibi, rntgenciler de mehtabı seviyordu. CoŖkun'la birlikteyken hep cesurdu Selda, biraz تنها bir yer bulunca eteğini kaldırıveriyordu. Yuvarlak kalçası ayıŖıđında bir baŖka güzeldi. Ancak kaç kez etraflarını kabin gibi saran kısa am ağaçları arasında, mehtap altında seviŖirlerken, rntgenciler yüzünden iŖleri yarım kalmıŖtı.

Bütün bu yaŖadıklarını dŖnnce hak veriyordu Selda'ya, pısırik, korkak bir aŖık olmak istemiyordu onun gözünde. Kolayca buluŖacakları bir evleri olmalıydı. O günlerde bir yılı aŖan iliŖkileri iyi gidiyordu. "BoŖan, evlenelim," demiyordu CoŖkun'a, ama zgr bir erkek istediğini de zaman zaman belli ediyordu. "Neden ben evli erkeklere tutuluyorum," diye, bir iki kez piŖmanlıđa benzer bir söz ıkmıŖtı ağzından.

“Tamam, turalım bir ev. Yalnız senin katkına gerek yok. Bu benim işim. Senin sınırlı bütçeni zorlamayalım.”

“Yo, bir parça sana katkım olsun. Hem sonra ben IMF yardımı görüyorum.”

“IMF? O da ne?”

“Ayol, zengin bir adamdan boşandım galiba! IMF gibi bir adama, iki çocuk verdim.”

“IMF, biliyorsun, kaşığın ucuyla verir, sapıyla çıkarır. Bizim ilişkimize IMF filan bulaşmasın. Yazın daha kolay bulunur, kışın bu havalarda ev bulmak zordur. “

“Tamam canım, yazın arayalım!”

Coşkun, bir şeyi sormadan edemedi:

“Senin bu IMF dediğin kocanla bir ilişkin kalmadı, değil mi?”

Selda biraz suçlanmış gibiydi:

“Hangi manada, nasıl bir ilişki?”

“İşte bizim gibi, bizim ilişkimiz gibi...”

Bunun sinirleneceği bir konu olduğunu belli etti Coşkun'a:

“Saçmalama, yok daha neler!”

Coşkun'un yüzüne inanmamış gibi bakması daha çok sinirlendirdi onu:

“Lütfen bir daha böyle saçmalama!”

Bir gün öğle vakti Coşkun evindeyken, Selda'ya verdiği tarifeye uygun saatlerin birinde telefonu çaldı, tahmin ettiği gibi Selda'ydı karşısındaki:

“Uygun musun canım?”

Hep böyle tedbirliydi.

“Uygunum güzelim!”

“Bu gün bir Hürriyet al...”

“Hayrola, ne var?”

“Sen dediğimi yap, birinci sayfayı oku!”

Coşkun biraz tedirgin olsa da, şakacı görünmeye çalıştı:

“Ne var canım, aşkımızı mı yazıyor yoksa?”

“Evet, aşkımızı yazıyor... Yandın sen, karın hemen boşayacak seni!”

Şakayı daha fazla uzatmadı:

“Korkma korkma!” dedi gülerek. “Bizim adamla ilgili bir haber.”

“Hayrola, gazetelere düşecek kadar ne haltlar karıştırdı gene seninki?”

“Oku görürsün...”

Selda’nın başka açıklama yapmayacağını anlayınca;

“Tamam, hemen alacağım,” dedi, telefonu kapattı.

Gazete bayisine giderken, Selda’nın kocasıyla ilgili bir sürü şey geçiyordu aklından. Genç karısını mı öldürmüştü yoksa? Birinci sayfada yer alabilecek bir haber önemli olmalıydı. Öyle olsa gülerek konuşmazdı Selda, bu kadar kinli bir kadın değildi. Büfeden gazeteyi aldı, ilk sayfada bazı bakan adlarının da karıştığı önemli bir yolsuzluk haberi veriliyordu. Hep merak ettiği adamın, müteahhit Mehmet Esercioğlu’nun büyükçe bir fotoğrafı vardı ilk sayfada. Büyük paraların döndüğü karışık bir yolsuzluk haberi... Benim memurum işini bilir, sözüyle birlikte ortaya çıkan, yaygınlaşan yolsuzluk olaylarından biri. İşin içinde ünlü bir bakan da vardı. Daha çok duyup okuyacağız bu tür haberleri, diye düşündü Coşkun. Devletin başındaki adam; “Benim memurum işini bilir,” dememiş miydi? Eski karısına kocaman, dubleks bir ev, bir yazlık, yüklüce bir para ödeyerek, genç sevgilisine giden adama yakışan, uyan bir haber... Haberi iyice okuduktan sonra Selda’yı aradı:

“Ne işler çevirmiş seninki böyle?”

“Ee, o paralar böyle kazanılıyor işte, kadınlarla kızlarla yenilen paralar, nasıl kazanılıyor sanıyorsun?”

“Seninki yakında kodesi boylayabilir...”

“İlahi Coşkun, çok safsın, o kaç kere paçayı kurtardı böyle... Yasalar garibanlara işler, bizim Mehmet Bey gibilere değil!”

“Anı olarak saklayacağım bu gazeteyi...”

“Sakla, ne de olsa... Hani ne derler? Halef-selef sayılırsınız... Öyle derler değil mi? Türkçem zayıftır biraz benim. Hanginiz halef oluyorsunuz şimdi?”

“Sonradan gelen halef sayılır, halef benim. Seninleyken zaten büyük bir ülkenin kralı gibi hissediyorum kendimi. Krallığı ondan ben aldım!”

“Aman ne güzel bir söz... Teşekkür ederim! İnanmasam da hoşuma gidiyor...”

“İnan, neden inanmayacaksın? Seninle birlikte olan her erkek kral sayılır!”

İlişkilerinin ilk günlerinden beri buluştukları Bestekâr Sokağındaki lokantayı ikisi de sevmişti. Haftanın iki günü, iki yılı aşkın bir süre orada aksatmadan buluştular. Seçkin insanların yemek yediği, sakın, sessiz bir yerdi. Onları huzursuz edecek hiçbir şeyle karşılaşmadılar. Sanki lokantanın girişinde gözle görülmeyen bir bekçi nöbet tutuyor, tanıdık birini içeri sokmuyordu. Ne akraba, ne konu komşu, ne de meslektaşlarından, yakın çevrelerinden hiçbir yüzle karşılaşmadılar. Melike'nin bir sürü akrabası yaşıyordu Ankara'da, annesi, babası, amcaları, dayıları... En çok da onlarla karşılaşmaktan

korkmuştı. Bazı güzel yemekleri bir yana, en çok bu yüzden sevmişlerdi orayı. Bol bahşış verdikleri güler yüzlü garsonlar en güzel masayı ayarlıyorlar, Selda'yla alt kattaki lavaboya indiklerinde, rahat öpüşsünler diye tuvaletten uzak duruyorlardı. Oysa ilk günlerde meraklı bir komi ya da garson, arkalarından yetişirdi. Aldıkları birkaç kuruş bahşış, bu lüzumsuz meraktan onları kurtarmıştı. Sevişmek için lokantanın alt katındaki tuvalete bile ihtiyaç duydukları günlerin birinde Coşkun, cebinden bir anahtar çıkarıp havada küçük bir çingırağı sallarmış gibi sallamıştı:

“Bak, mutluluğumuzun anahtarı!”

Gözleri heyecanla iri iri açılmıştı Selda'nın:

“Bu ne?”

“Bir arkadaşımın evinin anahtarı. Yemekten sonra oraya gidiyoruz.”

Birkaç saatlerini geçirecekleri bir yerin değil de, tapusuyla birlikte, tamamıyla ona verilmiş bir evin anahtarıydı sanki, bu sürpriz, anlatılmaz bir sevinç verdi Selda'ya:

“Ay harikası Coşkun, harikası vallahi!”

İçindeki sevinci, tekrar tekrar açığa vurmadan edemiyordu:

“Ay vallahi çok sevindim, kebab yaa!”

Selda, hayatını ya yatakta ya da bu lokantada yemekte anlatmıştı Coşkun'a. Giz sayılabilecek, itiraf niteliğindeki şeyleri daha çok sevişirken konuşuyordu, her şeyini anlatacak kadar güveniyordu Coşkun'a. İlk cinsel deneyimlerinden bile söz etmişti ona. İlkokul beşinci sınıftayken, bir kızla avuç içiyle birbirini ovarak seviştiklerini bile anlatmıştı. Suskun dilini çözmek için sevişiyordu sanki Coşkun'la. Yemekte konuştuklarından da-

ha çok, daha açık konuşuyordu yatakta. Bazen kısa, bazen uzun süren şekerlemelerin ardından, konuşmaya önce o başlıyordu. Arzuyla sarıldığı erkeğe yalnız bedenini değil, bütün bir hayatını vermek istiyordu. Aslında ruhunu veriyordu ona, çünkü insanın ruhu, hayatından, yaşadıklarından başka neydi ki? Bazen kendiliğinden, bazen Coşkun sordukça anlatıyordu. Boşandığı kocasından söz ederken, bir iki kez ağlamıştı da... Deli gibi seviştikten sonra, çok mutlu görünürken, yanaklarından akan gözyaşı Coşkun'u şaşırtmıştı; sessiz, hıçkırık-sız, kendiliğinden, henüz sımsıcak duran çıplak vücuduna, parça parça pırıltılar halinde, ışıklar gibi akıp giden gözyaşlarını görmese, ağladığını anlamayacaktı. Yanındakini huzursuz etmeden, onu hiç sorgulamadan, sadece kendini sorgulayarak ağlamıştı. Çıplak bir kadın bedenine akıp giden gözyaşlarını ilk kez görüyordu, çıplakken ağlayan bir insanı ilk kez görüyordu, ipek gibi teninin üstünden memeleri arasındaki ter sızıntılarına karışan iri damlalara bakarken, onu avutacak söz bulamamış, saçlarını okşamış, sıkı yanaklarını öpmüştü sadece. Böyle zamanlarında bile gururunu okşayan, güzel sözler duydu ondan:

“Parça parçaydım sanki, her parçamı sen toparladın, beni yeniden onardın.”

Kocasıyla nasıl tanıştıklarını, on üç yıl süren evliğini, çocuklarını, mutlu günlerini, kavgalarını, sonra daha eskilere giderek kendi çocukluğunu uzun uzun anlatmıştı sevdiği adama. Sevişmek; sırların, itirafların paylaşıldığı, bir çeşit deşifre olma arzusuyla ikisi için de.

Hemşireliğinin ilk yıllarında tanımıştı kocasını, daha çiçeği burnunda, beş altı aylık hemşireyken... İlk gördüğünde kolunda serum vardı, ama dışarıda koştu-

rup duran adamlardan daha sağlıklı görünüyordu. Mehmet, yediği balıktan zehirlenmiş, önce acile, sonra Selda'nın çalıştığı servise getirmişlerdi. Böyle bir olayda insanı hastanede ancak bir gün tutarlar, ama o bir yolunu bulup üç gün kalıyor. Herkesin sıkıldığı ilaç kokuları arasında neden iki gün fazladan kaldığını açıklayarak Selda'ya olan ilgisini belli ediyor. Odasına her girişinde abartılı, coşkulu sözlerle karşılıyor hemşiresini; “güneş gibi doğdun”, “ay gibi parladın” türünden bilinen, alışılmış sözler söylüyor, bütün çapkın erkeklerden duyulabilecek bu sözler, Selda'ya farklı geliyor. Onun odasına her girişinde heyecanlanıyor, gülerек yanıt veriyor bu sözlerle. Kendisinden on dört yaş büyük erkeğin abartılı, hoş sözlerine nasıl karşılık vereceğini bilemediği zamanlar, tek ayağının üstünde dans eder gibi hafifçe sağa sola dönerek gülümsüyor sadece. Ağzından bir iki sözcük ancak çıkıyor. Adam kurt, anasının gözü ama, bunu yıllar sonra anlıyor Selda.

Ayakucundaki tabelada hastanın adı, yaşı yazılı, bunları Mehmet'e sormadan öğreniyor. En çok merak ettiği, ama sormadığı şey yok tabelada. Evli mi? O üç gün içinde çok az ziyaretçisi geliyor Mehmet'in, gelenler arasında tek bir kadın yok. Telefonla arayan kadın da yok. Belki de bu yüzden onun yalanına kolayca inanıyor. Taburcu olduktan bir gün sonra Mehmet telefon ediyor, görüşmek, buluşmak istediğini söylüyor. Düşüneyim biraz, diyor, kız arkadaşlarından ne gördüyse, o yolu izliyor. Başta biraz nazlanmak, düşüneyim, demek âdetten... Kendi koyduğu düşünme süresi kendine bile çok geliyor, bir an önce bu adamla çıkmak istiyor. O bir iki gün içinde bile içi içini yiyor. Mehmet'i, daha doğrusu kendini iki gün ancak oyalıyor, üçüncü gün onun

kırmızı arabası hastanenin altındaki تنها sokaklardan birinde onu bekliyor. O kırmızı Amerikan arabası yoksul bir kızın aklını başından alacak her yere götürmüş Selda'yı. Yoksul bir kızın aklını başından alacak her şey var Mehmet'te; inşaat mühendisi, müteahhit, arabalı, paralı, Ankara'nın bütün eğlence yerlerini iyi biliyor. Seslerini radyodan dinlediği, sadece fotoğraflarını gördüğü sanatçıların hepsini sahnede yakından görüyor, onları canlı dinliyor. Çok rahat, kendine güveni olan bir adam Mehmet. Elde edemeyeceği, yapamayacağı hiçbir şey yok sanki. Fıkralar anlatmayı, güldürmeyi, konuşmayı seviyor, kendi hemşerilerinin şivesini taklit ediyor bazen. Hani bazı erkekler vardır, bir yerde yemek yerken, sonunda ödeyeceği faturayı hesaplıyormuş gibi, sus pus otururlar, üstelik de salaş, ucuz lokantalarda yaparlar bunu. Mehmet'in hiç böyle halleri yok, su gibi para harcıyor Selda'ya, pahalı armağanlar alıyor. Her gün değilse de, gün aşırı buluşuyorlar. O günlerin bütün ünlü şarkıcılarını, Zeki Müren'i, Saniye Can'ı, Ziya Taşkent'i, Mustafa Sağyaşar'ı birlikte dinliyorlar. Sonraları bir silah kaçakçısıyla evlenen Nilüfer Koçyiğit'i dinlemek için Maltepe'deki gazinoya üç kez gitmişlerdi. O tip kadınlardan hoşlanıyor Mehmet, hafif dolgun, balıketinde kadınlardan. Selda'yı Nilüfer'e çok benzetiyor.

Yatakta yüzükoyun dönüyor Selda, bedeninin bir yanı Coşkun'un çıplak vücuduna hep dokunsun istiyor, seviştikten sonra, vücudu iyice soğumadan ayrılmıyor ondan. Kimi kadınlar gibi hemen fırlayıp banyoya atmıyor kendini. Bazı ilginç anılarını daha önce anlattığını unutuyor, ilk kez anlatıyor gibi anlatıyor, Coşkun da ilk kez dinliyor gibi ilgiyle dinliyor. İzmir Caddesinde bir tavernada eğlenirlerken, bir Amerikalı masalarına geli-

yor, Selda'yı dansa kaldırmak isteyince, Mehmet tabancasını masaya koyuyor, sen önce bununla dans et, diyor. Adamın tırıs tırıs gidişini hatırladıkça hep gülmüş Selda. Birlikte olduğu erkek o gün daha güçlü görünmüş gözüne. Bu anısını Coşkun'a birkaç kez anlatmıştı.

Sonra, her şeyini, bütün emanetlerini teslim ettiği adamın evli olduğunu öğrenince hiçbir şeye gülemez olmuş. Mutluluk sandığı şey bir aldanmacaymış meğer. Hatırladıkça güldüğü anıları bile ona hüzün vermeye, acı vermeye başlamış. Amerikalıya gösterdiği o tabancayı belinden alıp, Mehmet'i de, kendini de öldürmeyi bile düşünmüş.

Çalıştığı hastanenin karşısında büyük bir öğrenci yurdu vardı, hâlâ hiç değişmedi oralar, yeni eklentilerle büyüyen hastane de, o büyük öğrenci yurdu da yerinde duruyor. Erkek öğrenciler, hemşire kızlara karşıdan el sallarlardı, öpücükler gönderirlerdi, bazı kızlar onların öpücüklerine öpücükle karşılık verecek kadar cesur olurlardı. Ne çılgınlar vardı aralarında! Aslında oğlanlardan daha beterdi kızlar... Kızların uzaktan gönderdiği küçük bir öpücük, havaya kalkan bir el, sihirli bir işaretti sanki, yurdun pencereleri, balkonları erkeklerle dolardı. Bahar ayları gelince, karşılıklı duran bu iki kurumun camları, balkonları daha şenlikli olurdu. Hemşire kızların çoğu o yurttan seçtikleri erkeklerle çıkıyordu. Mehmet'ten önce, o yurttan kalan oğlanlardan biriyle kısa süren bir arkadaşlığı olmuştu Selda'nın. Uzun boylu, kıvrık kıvrık, kızıl saçları vardı, şiirler yazıyor, Rusça bölümünde okuyordu çocuk. Konuşurken, dilinde çok kısa sürçmeler oluyordu, ama güzel bir sesi vardı. Yanında şarkılar mırıldanırdı bazen. Selda henüz hemşire değil, hemşirelik okuyan toy bir öğrenciydi. Onunla buluşacağı

günler, birkaç kuruş bahşiş karşılığı hademenin sakladığı uzun topuklu ayakkabılarını giymeden çıkmazdı. Akşam döndüğünde de uzun topuklu ayakkabısını aynı hademeye bırakır, kısa topukluyu alırdı. Kızların ayakkabılarını saklayan hademe, herhalde epey para kazanmıştı bu işten. Sonra iki hafta geçmeden birden kayboldu çocuk, arayıp sormadı. Yurda yapılan polis baskınlarında belki de tutuklayıp götürmüşlerdi onu; çünkü hem şair, hem Rusça bölümünde okuyordu çocuk. Bunlar tehlikeli işlerdi.

Mehmet'le çıkmaya başlayınca, o yurda dönüp bakmadı bile, pencerelerde toplanıp erkeklere el sallayan, öpücükler gönderen şamatacı kızları uzaktan seyretti sadece. Uzun boylu, saçları kızıla çalan şair oğlanı çoktan unutmuştu. Neleri unutturmadı ki Mehmet? Akşamları eve geç geldiğinde kıyametleri koparan annesine bile aldırmamıştı.

Evli olduğunu anlayınca Mehmet'ten ayrılmayı denedi, bir süre görüşmedi de... Yeniden karşı yurttaki erkeklere el sallayan kızlara karışmak için çaba gösterdi, ama bir türlü eskisi gibi ısınamadı onlara. Bedeninin, ruhunun yarısı, her şeyini, "bütün emanetleri verdim" dediği adamda kalmıştı. İstese, hemen karşı yurttan biriyle tanıştırmaya hazırdı arkadaşları; kendini ne kadar zorlasa da gönül toprağında başka bir sevdanın filizlenmeyeceğini anlamıştı. Eskiden zevk aldığı şakalar, çocukluklar ona yavan gelmeye başladı. Yalnız polis baskınları olunca, karşı yurdu seyreden hemşire kızlara karışıyordu. 68 olaylarının yeni başladığı o günlerde, kentte polisler birden çoğalmıştı; üniversite öğrencilerinin "furuko" adını taktıkları arkası geniş kasalı araçlardan inen, başları beyaz kasklı yeni polisleri ilk kez gö-

rüyorlardı. Yeşil giysilerinin üstünde beyaz kask, yoğurtlu bakla gibi gösteriyordu onları. Oğlanlara el sallayıp gülüp eğlendikleri yurt, pek çok kez savaş alanına dönmüştü. Polis baskını sırasında, yurttta sevgilisi olan kızlardan bayılıp düşenler olmuştu.

Yolda yürürken kırmızı, uzun arabalara bakamıyordu; ayrılmak, unutmak istediği adam her gün peşindeydi. Bazen hastane bahçesinde karşısına çıkıyor, bazen arabayla yolda, sokakta izliyordu. İşyerine her gelişinde eli dolu oluyordu; yalnız giysi ya da çiçek değil, Selda'nın çok sevdiği zor bulunan meyveler de vardı getirdiği armağanlar arasında. O mevsimde aklının ucundan geçiremeyeceği meyveler getiriyordu. Çocukluğunu iyi biliyordu Selda'nın, çocukken yoksun kaldığı yiyecekleri, çocukken yoksun kaldığı her şeyi iyi biliyordu, baba-sızlığını da...

Bir gün gene hastane bahçesinde çıkmıştı önüne, elinde kocaman bir çiçek demeti vardı. Üniversiteler yeni açılmıştı, öğrenciler yavaş yavaş karşı yurdu doldururken, aynı günlerde hemşire kızların şamatası da başlamıştı. Sarı, küçük akasya yaprakları yerlere pul pul saçılmıştı. Mehmet'le konuşurken önce hep yere baktığı için, bu sarı, küçük yaprakları görüyordu. Önüne sürekli armağanlarla çıkan adama o gün daha fazla dayanamadı, biraz ötedeki kırmızı arabaya doğru Mehmet'le birlikte yürüdü. İki ay boyunca kendini ne kadar zorlasa da, eski hayatına dönemeyeceğini anlamıştı; çünkü "bütün emanetlerini" vermişti Mehmet'e. İki aylık ayrılık sırasında onsuz yapamayacağını gördü.

Arabaya binince, yumuşak deri koltukları bile özlediğini fark etti. İlk işi evliliğini, karısını sormak oldu Mehmet'e; oysa çok zor açardı bu konuyu, onunla iki

kadeh içmeden konuşamazdı. Suçsuz bir kadından gerçekleşmeyen düşlerinin sorumlusu gibi söz etmek kolay değildi. Zamanla canı yandıkça, acıları çoğaldıkça Mehmet'in boşanmayan karısını da suçlu görmeye başladı, başta suçsuz gördüğü kadına gittikçe öfkesinin, kızgınlığının arttığı zamanlar oldu. Mehmet gene istemediği, sevmediği bir evliliğin mağduru gibi gösteriyordu kendini. Gençlikparkı'nda daha önce birkaç kez çay içtikleri bir yere gelmişlerdi. Yanması uzun süren çay semaverini beklerken, Mehmet'in gene eskisi gibi saçlarına dokundu, uzamış buldu saçlarını.

"Epey uzamış saçların," dedi.

"Senin arkandan koştuktan kendimi iyice unuttum..."

Saçlarında beyazlamış birkaç teli bile fark etti, ayrıldıkları iki ay içinde ortaya çıktığını söyledi Mehmet.

"Bu ayrılık biraz daha uzasaydı, hepsi beyazlayıp dökülecekti," dedi.

O gün bol bol güldü Selda, anladı ki sevince gülmek zor değilmiş. Konuşmak, kendini anlatmak da zor değilmiş sevince... Hiç beceremediği kavgacı bir kadın gibi görünmeye çalıştı:

"Ne yani, saç ağartan kız mı olduk biz?"

Yanaklarını avucuna aldı Mehmet:

"Sen saç ağartan değil, yüz ağartan bir eş olacaksın, bak göreceksin. Yakında boşanacağım, özlediğin gelinliği giyeceksin!"

Gençlikparkı'nın gölden vuran serinliği üşütmüştü Selda'yı, buranın serin havasına göre giyinmemişti o gün. Ertesi gün buluşacakları yeri, saati kararlaştırarak erken kalktılar.

İki ay aradan sonra Mehmet'e geri dönünce, evde gene kıyametler koptu. Annesiyle, ablasıyla, eniştesiyle aynı tartışmalar yeniden başladı. Babası yıllar önce, o daha küçücük bir çocukken ölmüştü, evlerde temizlik işlerine giden annesinden çekiniyordu. Aynı asık, mutsuz, kırılgan, hesap soran yüzler bazen tek tek, bazen topluca, aile meclisi olarak çıktılar karşısına. Boşanıncaya kadar yaklaşma o adama, dediler. Şu dünyada onca genç varken, kendisinden on dört yaş büyük evli bir erkeğe gönül veren kızlarını anlayamıyorlardı.

Zamanın hangi tarafı haklı çıkaracağını bilmiyordu Selda, boşanacak mıydı Mehmet? Gerçekten boşanmayı istiyor muydu? Yoksa annesinin, ablasının dediği gibi oy alıyor muydu?

Oyalıyor muydu? Hayatının bir döneminde az ya da çok, hangi kız, hangi kadın sormadı bu soruyu? Ancak evli bir erkeğe tutulanlar hep bu sorularla yaşarlar. Bu sorular yüzünden geceleri iyi uyuyamıyordu, hiç istemediği halde, yüzünün, gözlerinin şişmesine yol açan gündüz uykularına o günlerde alışmıştı. Mehmet'le buluşamamışsa, evde vakit geçiremiyor, kapanıp giden gözleri gün ışığında yumuluyor, dünyaya küsmüş gibi uyuyordu.

Sonunda boşandı Mehmet. Onca kavgadan, kaygıdan, umuttan, umutsuzluktan, tehditlerden sonra giydi gelinliğini. Evli bir erkeği seven kadının sırtına giydiği en zor giysidir beyaz gelinlik. Bunları çırlıçıplak yatakta anlattığı erkek de, gene evli bir adamdı. Yanaklarından yuvarlanan gözyaşları çıplak göğüslerine doğru akıp giderken, anlayamadığı bu yazgısını yeni fark etmiş gibiydi. Gözyaşlarının sorumlusu iki erkekten biri uzakta, ötekiyse koynunda, onu dinliyordu. "Neden ben evli

erkeklere tutuluyorum?” diye sormuştu kendini dinleyen evli adama.

Onca kavgadan, çekişmeden sonra giydiği o beyaz gelinlikle evden çıkarken, en çok ablasına sarılmıştı. Ablası kendi kızı gibi yanında okuttu, mesleğini ona borçluydu. Babasız evlerindeki dayanışmada onun ayrı bir yeri vardı, zaman zaman baskı yapsa da evde Selda'yı anlayan tek insandı ablası.

O evde hangi nedenle ağlanırsa ağlansın, hepsi de biliyor ki, dökülen gözyaşlarının yarısı erken yitirdikleri babaları içindi. Beyaz gelinlik içinde evden çıkarken de öyle, babaları için ağlamışlardı sanki.

Çocukluğunun geçtiği Bayat'taki evleri büyükçeydi, taştan yapılmış kalın duvarları vardı. Rüzgâr esince toz toprak girmesin diye kapıları yaz kış sıkı sıkı kapatılırdı. Düzlük bir yerde kurulmuş kasabalarının tozu toprağı boldu. Yağmur yağdığı günler her taraf toprak kokardı. Kafasından geçen film şeridini ne kadar çevirip döndürse de, ancak iki kare içinde görebiliyordu babasını. Birinde Afyon'un kurtuluş günü şenliklerinde babası, efe giysileri içinde kılıç kalkan ekibinin başındaydı. İnsanlar gülüp eğlenmeseler, gördüklerinin oyun olduğunu anlayamayacaktı. Kavgaya, savaşa benzeyen bir oyun... Mahallenin imamıydı babası. Bir gün camiden arkadaşlarının sırtında getirdiler eve. Yoksa bu da mı bir oyundu? Çünkü köylülerin, kasabalıların bazen garip oyunları oluyordu. İnsanlar gülüp eğlenmediklerine göre, oyun değildi bu. İyi olaylarla kötü olayları böyle ayırt ediyordu Selda, insanların gülüp gülmediklerine bakıyordu. Yüzler iyice asılmış, ağıtlar başlamıştı taş duvarlı evde. Her zaman sıkı sıkı kapatılan kapı sonuna

kadar açık duruyor, insanlar girip çıkıyordu içeri. Akra-balarından biri cebinden küçük, yuvarlak bir ayna çıkardı, o yıllarda erkeklerin de kadınların da cebinde taşıdığı, yuvarlak, küçük bir ayna; yerde boylu boyunca uzanmış babasının yarı açık ağzına tuttu aynayı, sonra kendine çevirip camına baktı:

“Ölmüş!” dedi.

Kalın, taş duvarlar arasından bir ağıt daha koptu. Sonunda biri çocukları oradan uzaklaştırmayı akıl etti. Amca karısı, ağlayanların yanından Selda'yı alıp götürmüştü.

Yıllarca o küçük aynalara bakamadı Selda. Ne zaman yuvarlak, küçük bir ayna görse, babasının ölümünü hatırlıyordu. Böyle bir ayna, evliliğinin sonuna doğru bir daha çıktı karşısına.

Evlenince kocası çalışmasını istemedi, hemşireliği bırakmıştı. İkişer yıl arayla iki erkek çocuk dünyaya getirdi. Evliliğinin ilk on yılında onu mutsuz edecek önemli bir olay yaşamadı. Kocasının çapkınlıklarını anlamadı belki de... Mehmet, iktidarla arası iyi, bol para kazanan bir müteahhitti. Her yerde bir evi vardı. Gebze'de uzun sürecek bir inşaat işine başlayınca oraya taşındılar. Eskiden de eve geç gelme huyları vardı kocasının, ancak Gebze'de nerdeyse her gün geç gelmeye başladı. Akşamları pencere önüne oturup onun yolunu gözlüyordu. Neden geciktiğini sormaya kalkınca da, üstüne yürüyordu. Onun öfkesi karşısında her seferinde susmuş, kavgayı büyütmemişti. Komşu kadınlar, Mehmet'in özel şoförü bile, bir şeyler sezdirmeye çalışıyorlardı. Şoför üstelik Mehmet'in uzaktan akrabasıydı.

“Abla dikkat et!” diye kaç kez uyardı Selda'yı.

Abla dikkat et! Ne yapabilirdi ki? Kocaman adamı bağlayacak değildi ya... Hangi güçle, nasıl mücadele edecekti onunla? Tartışmaya kalkışsa, bardağı tabağı suratına fırlatıyordu.

İçindeki ilk kuşkular telefonlarla başlamıştı; telefonu Selda açtığında, ses vermeden karşıdaki her kimse, kapatıveriyordu. Haftalarca haber vermeden kocasının kaybolduğu zamanlar oldu. Arkadaşlarının onu sarhoş edip mavi yolculuğa götürdüklerini anlatmıştı bir keresinde. Böyle abuk sabuk mazeretler söylüyordu. Sonra bir gün Gemlik'teki yazlıklarında, başka birine ait tokalar, gecelikler bulmuştu. Bir keresinde de yuvarlak, küçük bir aynayla karşılaştı evinde; kuşkusuz gene aynı kadınındı, tıpkı o telefonlar gibi, mahsus yapıyordu bunu, delirtmek için... O yuvarlak ayna çıldırttı Selda'yı, sabrını, hoşgörüsünü bu aynadan sonra yitirdi. Mehmet evde olsaydı, eline ne geçerse üstüne fırlatacaktı. Gücünün yettiğince bağırıacaktı. Babasının ölümünü haber veren çocukluğundaki o ayna gibi, elindeki kırmızı, yuvarlak ayna, başka bir ölümü haber veriyordu. Çoktan ölmüştü evliliği, elindeki bir başka kadına ait ayna açıkça söylüyordu bunu. İçini ısıtan, huzur veren bir şey kalmamıştı evliliğinde. Otuz sekiz yaşındaydı, zor da olsa yeni bir hayat kurabileceğini düşündü. Mayosunu giydi, dışarı çıktı, denize giderken, hafif bir esinti zeytin kokuları getiriyordu. Her taraf zeytin kokardı Gemlik'te. Rüzgârı boşa esmez, güzel kokular getirirdi, ama hiçbir koku zeytin kokusunu bastıramazdı. Denize attı kendini, açılabilirdi kadar açıldı. Bazen kulaç atarak yüzdü, bazen sırtüstü bıraktı kendini sulara, hayatını düşündü. Kâh mavi sulara, kâh mavi gökyüzüne döndü. İstanbul'da ablası sağlık ocağı hemşiresiyken, okutmak için

Bayat'tan yanına almıştı. Kendisi gibi kardeşinin de hemşire olmasını istiyordu. Annesinin diktiği giysilerle gelmişti İstanbul'a, hiçbiri şehir modasına uymuyordu; gene de ablasına masraf olmasın diye, bir yıl annesinin diktiği o entarileri giydi. Akşamları ablası onu evde bırakır, arkadaşlarıyla çıkardı.

"Yatsı olunca geleceksiniz, değil mi?" derdi. Kasa-balı bir imam kızının dilinden böylesi sözcükleri atması çok uzun sürdü. Böyle ablasını, onun arkadaşlarını güldüren sözcükler, annesinin diktiği entarilerle birlikte, zamanla yok oldu. "Yatsı" sözcüğüne şehirli kızlar pek gülmüşlerdi nedense? Bir de "dayımgil" demesine gülerdi o kızlar. Hafta sonları plaja götürürlerdi Selda'ya, mayosunu, havlusunu saatlerce önceden hazırlar, apartman merdivenlerinde ablasının çıkmasını beklerdi. Yüzmeye o günlerde alışmış, denizi ablasının yanında okuduğu günlerde, ortaokul öğrencisiyken sevmişti. Gemlik körfezinde sırt üstü yüzerken, o günlere dönmeyi çok istiyordu Selda. O saf, tertemiz çocukluk günlerine... Hayatının çeşitli dönemlerini düşünerek, bir süre yüzdükten sonra, kumsala çıktı, güneşlenmek için yere serdiği havluya uzandı. Çevre kalabalık değildi, siyah saçlı, yapılı bir adam ona bakıyordu. Evlendiğinden beri ilk kez bir adamın ilgisinden açıkça hoşlandı, elinde olmadan hafif bir tebessümle başını çevirdi. Yanına gelseydi, belki de terslemez, konuşurdu onunla. Karşıdan, kocasının eve girdiğini görünce kalktı. Arkasından bakıp duran adam -hoşlandığı belliydi- Selda'ya daha bir güç verdi sanki. Evine girer girmez, irili ufaklı o buluntuları gösterdi. Kocasının üstüne en son aynayı fırlattı:

"Bunlar ne, söyler misin bana? Kimin bunlar, hangi kaltağın?"

O gün bağırabildiği kadar bağırdı. Hiç bu kadar güçlü, öfkeli olmamıştı Mehmet'in karşısında, kocasını da hiç bu kadar güçsüz, edilgin görmemişti. Her şeyin bittiğini belli ki o da anlamıştı. Bunun son kavgaları değilse de, son kavgalarından biri olduğunu ikisi de biliyordu. Yalnız kocası, daha sonra yüzünü bile görmediği kumsaldaki adamın, bir iki bakışıyla kazandırdığı gücün, dirayetin nereden geldiğini anlayamamıştı, değirmi suratındaki şaşkınlığı bundandı belki de... Bu tartışmadan sonra o gün ortadan kayboldu Mehmet. Akşam için çocuklara yemek yapacak gücü bile bulamadı kendinde; Serdar'ı, Ahmet'i yanına alıp, balıkların tabakta değil, masalara serilen kâğıt üstünde yendiği, kıyıdaki lokantalardan birine gittiler. Yemekten sonra yazlık komşusu olan ablasıyla, çocuklara uzak bir köşede uzun uzun konuştu, boşanmaya kesin kararlı olduğunu anlattı ona. Ablası hiç şaşırmadı, o da Mehmet'le ilgili kendi bildiklerini anlattı, meğer ablasının kuşkuları Selda'dan önce başlamış.

Gene alt kattaki büyük salonda başlamışlardı sevişmeye, soyunmaya da aynı yerlerde başladılar. Girip çıktıkları her odaya üstlerinden bir parça bırakmışlardı. Coşkun'un kravatı, gömleği, ceketi, her biri evin bir başka köşesindeydi. Yatak odasına geldiklerinde çoğu zaman üstlerinde bir şey olmuyordu. Soyunurken, giysilerini fırlatmayı seviyordu ikisi de, bir daha ihtiyaç duymayacakları bir yükten kurtulur gibi... Böyle zamanlarda Selda'nın titiz, düzenli ev hanımlığından eser kalmıyordu. Evin her tarafında sevişen iki insanın yarattığı karışıklı-

ğın izleri oluyordu. Yalnız evdeki, çevrelerindeki değil, bütün dünya düzenini altüst etmek istercesine, coşkularına, sevinçlerine, hırsa, öfkeye benzer duygular karışıyordu. Sanki bir şeyler sezer gibiydi Melike, bu yüzden son zamanlarda gündüzleyin buluşuyorlardı. Oysa Selda daha çok geceleri birlikte olmak istiyordu. Gündüz de olsa, birlikte oldukları zamanların çoğu yemekte ve yataкта geçiyordu. Yatağın insan yaşamındaki yerinin, gün içindeki payının ne kadar büyüyebileceğini görmüşlerdi. Bir hasta kadar yatak hayatlarında önemli bir yer almıştı. Kimi yazarların “yatak arkadaşlığı” dediği böyle bir ilişkiden Selda; “Ben seks makinesi olmak istemiyorum!” diye ara sıra yakınır gibi görünse de bunun dışında bir hayatı sanki yaratamıyorlardı. Aradıkları huzuru yatak veriyordu onlara; yorgan altı, bir kaçış ya da terapi alanı gibiydi...

Düzenli olarak buluştukları lokanta dışında, iki üç kez tiyatroya, bir kez de sinemaya gitmişlerdi. Sinemayı aslında seviyordu Selda, ancak ilk kez gittikleri gün, bir rastlantı ikisini de mutsuz etti. Kendilerine yakın koltuklarda oturan bir tanıdık yüzünden Coşkun epey tedirgin olmuştu. Adam, Melike’yle aynı yüksekokulda asistandı, karısının yakın arkadaşıydı üstelik. Melike, “Kahvehaneler” konulu doktora tezini yazarken, bu arkadaşından çok yardım görüyordu. Coşkun görmezden gelemezdi onu. Yanında oturan Selda’yı hiç tanımıyor gibi davranmaktan başka çaresi yoktu. Filmden nerdeyse hiçbir şey anlamadılar. Selda ile tanışmıyorlarmış gibi, iki saat konuşmadan yan yana otururlarken, nedenini fısıldayabileceği uygun bir zamanı bile zor bulabilmişti. Karısının asistan arkadaşıyla eşinin gözleri hep onlara kayıyordu. Aslında Selda’nın çok istediği sahne-

lerden biriydi bu, ama Coşkun yeterince kullanmasına fırsat vermemişti. Karanlığa gömülmüş koltuklarda, beyaz perdedeki aşk öyküsünün kahramanlarıyla özdeşleşip daha çok kaynaşacaklarını, herkese meydan okuyacaklarını umarken, birbirine dönüp bakmaya bile çekinmişlerdi. İki koltuk ötedeki adam, kuşkuyla bakıyordu Coşkun'a; Melike'nin yanında olmamasına bir anlam veremiyordu belli ki... Onun meraklı bakışları yüzünden, sevgilisinin dizlerinde dolaşan, ellerini arayan eline dokunamamıştı. Bu yasak ilişkinin duyulmasından, bilinmesinden ne kadar çekindiğini, hem kendisi, hem Selda anladı o gün. Bu olay kötü bir sınav olmuştu Coşkun için. Selda epey alınmış, incinmiş olarak döndü eve; uzun ilişkilerinde, ilk kez kırgın, horlar gibi konuşmuştu sevgiliyle. Neyse ki o gün annesi evde yoktu, çok geçmeden her şeyi unutmuş gibi sevişmeye başladılar.

Karlar, soğuklar geçince, insana göz açtırmayan yağmurlar başladı bir süre. Sonra kupkuru geçen günler geldi. Arabaların biraz hızlıca geçtiği kurumuş yollardan tozlar havalanıyordu. Okul bahçeleri, sokak araları, top ardında koşturan cıvı cıvı çocuk sesleriyle doldu. Çocukların sırtlarındaki kalın kabanların, paltoların yerini, ince gömlekler, atletler, formalar, şortlar almıştı. Dalların uçlarında bir süre yumulmuş el gibi duran kırmızı tomurcuklar, havalar biraz ısınınca, kocaman beyaz çiçekler açtılar. Ağaçların, bahçelerin yeşerip çiçeklendiği yaza doğru, "kiralık ev" ilanları çoğalmıştı. Ev aramanın zamanı gelmişti, kışın Coşkun'un verdiği sözü, böyle bir

ilana bakarak hatırlattı Selda. Yüzü gene babasından pahalı bir armağan isteyen yoksul çocuk yüzü...

“Tamam,” dedi Coşkun. “Arayalım.”

Selda, gördüğü kiralık evlerin telefonunu alıyor, Coşkun’un gidip görmesini istiyordu. Bazı emlakçilere birlikte girip çıktılar. Selda biraz daha sabırsız, daha aceleciydi. Emlakçi bürolarında karı-koca rolünü ikisi de iyi oynuyordu. İnsan sarrafı adamlarla birlikte çay, kahve içerlerken; işleriyle, çocuklarıyla ilgili sıradan soruların bile verdiği sıkıntıyı belli etmemeye çalıştılar. Selda her sözü kocasına bırakan, suskun, uysal bir eş gibi görünerek, bu görüşmelerin hepsinden de rezil olmadan çıkmışlardı. Bu bürolarda işler uzadıkça, bazen Coşkun’un midesine kramplar giriyordu. Kiralar pahalıydı, daha da kötüsü kefil istiyorlardı. Kim garsoniyer olarak tutulan bir evin sözleşmesine kefil olarak imza atar? Bu gizli ilişkilerini paylaşabilecekleri insanı bulmak zordu. Coşkun, günlerce sırrını açabileceği uygun bir arkadaş aradı. Üniversite dışından, Melike’yi tanımayan biri olmalıydı bu. Zorlukları gördükçe, Selda’nın vazgeçeceğini düşündü. Tersine, hiç yılmadı Selda, emlakçi bürolarında, ev sahiplerinin önünde onun eş rolünü oynamaya devam etti. Rol de olsa hoşlanıyordu, Coşkun’la evliliğin rolü bile gerçekten mutlu ediyordu onu. Tutacakları umuduyla girdikleri kiralık evlere, yuva yapmaya hazırlanan bir dişi kuş edasıyla giriyordu. Sevdigi erkekle, ortak bir hayatı yaratabilmek için, kaçak göçek buluşmak yerine, kendi evleri olsun istiyordu.

Son olarak karı-koca rolünü bir Almancının karşısında oynadılar. Kararlaştırdıkları saatte, Dikmen’in arka mahallelerinde, gecekondulara yakın apartmanlardan

birinin önünde buluştular adamla. Ana caddeden toz toprak içindeki, ağaçsız, kupkuru sokaklara girince, kapı önlerinde yerlere oturmuş, örgü ören, nakış işleyen bir sürü kadının önünden geçmişlerdi. Kendilerine tarif edilen apartmanın girişine yakın bir yerde, orta boylu, ellili yaşlarda, saçları boyalı gibi duran bir adamın onları beklediğini anlamışlardı. Bir Almancıyı epeyce uzaktan bile tanımak zor olmamıştı. Adamla kapıda görüşürlerken, yerlerde oturan kadınların bakışları hâlâ üzerlerindeydi.

Adam önde, onlar arkada, ikinci kattaki daireye çıktılar. Yerler taş ve marley, yeni yapılmış, kaloriferli, adamın söylediğine göre 90 metrekarelik bir ev... Balkonları bir apartman inşaatına bakıyor. Görüştükleri onlarca ev sahibi içinde, Coşkun'a en az soruyu bu adam sordu. Bakışlarında küçücük bir kuşku, güvensizlik yoktu. Mesleği dışında hiçbir soru sormadı, kefil bile istemiyordu. İki gün sonra Almanya'ya döneceği için, bu işi hemen bitirmek istiyormuş. Durgun, sakın görünen adam, konuşmayı seviyordu. Konuştukça kendi hayat öyküsünden de söz etti biraz. Gedizliymiş, yıllar önce Gediz depreminden sonra Almanya için onlara öncelik tanımışlar. Saçını boyatmasına karşın, yaşını gösteriyordu adam.

"Emekli olunca, herhalde Türkiye'ye dönersiniz?" dedi Coşkun. Selda, sessiz, uysal eş rolüne devam ediyordu. Gedizli gurbetçi, yüzünde acı bir gülümsemeyle yanıtladı soruyu:

"Beyefendi, Almanya'nın güneşi yakmaz insanı, rüzgârı kavurmaz. Buradakilere göre yüzümüz biraz daha beyaz, temiz kalır bizim. Bu yüzden bizim kolay para kazandığımızı sanır yakınlarımız."

Adam başka hiçbir şey söylemeden, Türkiye'ye neden gelmek istemediğini kısaca böyle açıkladı. Coşkun, ne demek istediğini anlamıştı. Yakınları belli ki ondan yararlanmak istiyorlar. Sessiz, uysal eş rolünü daha iyi oynamaktan başka bir şey düşünmeyen Selda ise, adamı pek anlamış gibi görünmüyordu.

"Biz size iki üç saat içinde cevap versek, olur mu?" dedi Coşkun.

"Olur," dedi adam. "Yalnız iki üç saati geçmesin. Bu işi en geç yarın bitirmek istiyorum."

"Tamam, iki üç saati geçmeyecek."

Tekrarlaya tekrarlaya rolünü iyi öğrenmişti Selda, uyum içinde oynuyorlardı. Suskun eş, hep az konuşuyordu. Emlakçi bürolarında yinelenen onca provadan sonra, yalanlar bile gerçek kadar inandırıcı, kolay, uyumlu çıkıyordu ağızlarından. Almancının evini beğenmişlerdi... Adam kefil istemiyordu, şimdiye kadar en büyük engel bu olmuştu. Her sözlerini kuşku duymadan, inarak dinliyordu. Kirası iyi, gördükleri en ucuz evdi. Birkaç durak ötedeki kendi evlerine yakın sayılırdı. Ama... Bunu saçları siyah boyalı Almancının yanında değil, biraz uzaklaştıktan sonra kendi aralarında konuştular. Ağaçasız, kuru sokaklarda, yerlere oturmuş gene aynı kadınların önünden geçerlerken:

"Bu kadınlar bize rahat vermezler," dedi Coşkun.

"Doğrusu ben de rahatsız oldum. Pek meraklı şeyler!"

"Hâlâ arkamızdan bakıp duruyorlar."

İkisinin de aynı durumdan rahatsız olması, Coşkun'un karar vermesini kolaylaştırdı:

"Böyle bir yerde garsoniyer tutmak zor, huzur vermezler bize."

Güldü Selda:

“Bazı filmlerdeki gibi evimizi bile basar bunlar!”

“Adama telefon edip tutmayacağımızı söyleyeceğim. Bir yakınının telefonunu vermişti. Uygun bir yerden telefon ederim ben.”

“Tamam, et!” dedi Selda, umudu kırılmıştı. Yüzüne baktı Coşkun, o sinema olayından sonra karşılaştığı yüzle bir daha karşılaşmak istemiyordu.

Balkondan balkona konuşan kadınların sesleriyle uyanmışlardı, birkaç gündür konu komşu bu seslerle uyanıyorlar. İkide bir kesilen şehir suları yüzünden çamaşırını, bulaşığını yıkayamayan kadınlar, epeydir her sabah aynı şeyleri konuşuyorlar. Susuzluktan yakınan kadınlar korosuna, tezini yazmak için erken uyanan karısı da katılıyordu bazen. Çok sevdiği sabah sessizliğini bulamayınca, istemeden elindeki kitabı kalemi bırakıp, o da balkona çıkıyordu. Coşkun imreniyordu karısına, keşke onun da erken uyanmasını gerektirecek çalışmaları olsaydı. İlkın Bey öldükten sonra, koca bölümde birlikte çalışabileceği tek bir öğretim üyesi bulamamıştı. Nasıl bir bölümde çalıştığını karısına anlatmakta bile zorlanıyor. Yurtdışına gitmesini engelleyenler, daha başka zorluklar çıkarmak için de bekliyorlar, yeter ki doktora yapmaya bir niyetlensin... Ellerine düşmesini bekliyorlar. Neyse ki asistanlıktan biraz daha sağlamdı kadrosu, yoksa Ümit Sayacı gibi onu da çoktan harcamışlardı.

Karısının aklına uyup onların eline düşmek istemiyor. Melike'nin, "doktoraya başla" diye üsteleyip durması sinirlerini bozuyor bazen; kendisi yükselip giderken, kocasının öğretim görevlisi olarak kalması, onu şimdiden rahatsız ediyor olmalı. Karısının bu rütbe düşkünlüğünü, kariyer merakını anlayamıyor; hiç sevmediği, kötü huylarından biri de bu... Falan profesör oldu, filan doçent oldu, derken; olağanüstü bir şeyden söz eder gibi konuşması, iyice sinirlerini bozuyor. Hayranlık duyduğu unvanların ne kadar sıradanlaştığının ayırımında değildi. Daha da kötüsü, yıllar geçtikçe böylesi sözleri daha çok dokunacak ona.

O günkü konuşmalar farklıydı; balkondaki kadınlar, ikide bir kesilen sulardan başka şeyler konuşuyorlardı. Birinin intiharından söz ediliyor sanki. Olayın ne olduğunu anlamak için Coşkun da erken kalktı. Banyoda yüzünü yıkarken karısının sesini duydu:

"Şu ilerde bir adam kendini ağaca asmış!"

"Kimmiş?"

"Kapıcıymış galiba... Yazık! Kim bilir ne derdi vardı?"

Yüzünü yıkadıktan sonra cebine biraz bozuk para koyup gazete almaya erken çıktı. Sokağın yüz metre ilerisindeki polis arabasının yanında küçük bir kalabalık duruyordu. İyice yaklaşıncaya kadar, kendini asan adamı bu küçük kalabalıktan ayırt edemedi; adam seyircilerden biri gibi, kendi ölümünü seyrediyordu sanki. Ayakları yere o kadar yakındı ki, Coşkun kalabalığın içine iyice girmeden göremedi. Kocaman bir akasya ağacının sağlam bir dalına asmış kendini. Ankara'nın meşhur akasya ağaçları, bu işe de yarıyor demek ki... Sallanan ayakların biraz ötesinde devrilmiş, küçük bir tabure

duruyordu. Yüzü mosmordu adamın, dudakları patlıcan kabuğu yapışmış gibi, daha da mor... Sıkılı yumruklarının üstündeki damarlar şiş şiş... Gülüyor gibi, ağzı hafifçe sağa çarpılmış. Savcı ayakları ile yer arasındaki mesafeyi ölçüyordu. Adamın ölümüne yol açan ayaklarla yer arasındaki o küçük boşluktan sanki. İple, akasya ağacıyla birlikte esneyen bedeni, ayak parmakları, son nefesine kadar, hatta son nefesinden de sonra, toprağı aramış. Vücudunun bir yanı yaşamak istemiş, beyinden gelen buyruğa epey direnmiş. Beyinle gövde arasında, son anda, tam Azrail'in önünde bir anlaşmazlık çıkmış. Tepesindeki akasya ağacı, yapraklarının iyice yeşerdiği, çiçeklerinin tomurcuklandığı güzel bir bahar gününde, böyle acı bir olaya bulaşmaktan, ölüm için kullanılmaktan mutsuz görünüyordu. Bu kederle yapraklarını, çiçeklerini erken dökerse, şaşmamalı. Hatta erken çürümesi bile olasıydı bu güzel ağacın.

Savcının işi bitinceye kadar ipten sallanan ölüye kimse dokunmadı. Adamın kapıcısı olduğu apartman sakinleri, bankere para kaptırdığını konuşuyorlardı. Böylesi olaylarda önce ekonomik kriz ve bankerler geliyor akla. Savcının işi bitince beyaz bir çarşaf getirip yere serdiler. Polisin biri, adamın göğsüne, gömlek düğmesinin arasına ölmeden önce yafta gibi yerleştirdiği yarım tabaka büyüklüğündeki kâğıdı aldı, elindeki bıçakla ipi keserken; öteki arkadaşı, gövdeyi arkasından kucakladı. Can-sız vücut polisin kucagında yere oturuverdi sanki, boyunu yana düştü. Çarşafa boylu boyunca uzattılar, üstünü örtüp apartmanın bodrumuna indirdiler. İçerden ne bir ağıt, ne bir ses duyuldu. Ölümün bu kadar sessiz kabul-lenilmesi şaşırtıcıydı. Başka bir iş olmalıydı işin içinde. Merakla bakıp duranlara bilgi verebilecek insanlar da

gittiler. Arkasından rahmet dileyen birini, yaşlı bir adam uyardı:

“Kendini öldürenlere rahmet dilenmez!” dedi.

Kalabalık dağılınca, adamın hikâyesiyle ilgili soruları yanıtlamak, aynı sokakta iki apartman ötedeki bakkala kaldı. Sabahın köründe henüz o da çok az şey biliyordu. Yanıtlamayacağı sorular karşısında, raflarında bulunmayan eksik bir ürün sorulmuş gibi boynunu büküyordu. Ancak birkaç saat içinde Bakkal Nazmi, tezgâhındaki bu eksigini de tamamladı. İntihar eden adamla ilgili bir sürü şey biliyordu. Adamın bankere para kaptırdığı doğrudur, ancak yabancı televizyon dizilerinde görülebilecek karışık bir hayat hikâyesi de vardı; kardeşinin karısıyla ilişkisi olduğu dedikodusunu herkese değilse de, bazı müşterilerine söylemekten çekinmedi bakka.

Hayatında ilk kez gördüğü intihar olayını, bütün ayrıntılarıyla karısına da anlattı Coşkun. Bu yüzden Elifi, ipte sallanan adamı görmesin diye başka bir yoldan okula götürdüğünü de söyledi.

“İyi etmişsin, sen düşünceli bir babasın!” diye güldü Melike.

Tek çocuklarının üstüne ikisi de titriyordu. Evliliği, evli olduklarını Elif doğduktan sonra anlamışlardı sanki. Çabuk büyüyor kızları. İşe giderken, babasının takacağı kravatları artık o seçiyor, akşam kapıyı açmak için annesinden önce koşuyor. Onun evin içinde dolaşan ayak seslerini duymak bile Coşkun’u mutlu ediyordu. Annesinin bazı giyeceklerine şimdiden ortak olmuştu. Kapı açılınca, bir değil iki güzel yüz karşılıyordu Coşkun’u, ana kızın yeşil gözleri birbirine çok benziyordu. Gülüşü de tıpkı annesi gibi. Ders programlarını birbiri-

ne göre ayarlayarak aralarında işbölümü yapmışlar, bakkıcı kadınlara bırakmamışlardı Elif'i. Çoğu geceler onun için birlikte uykusuz kalmışlar, hastalandığında doktora, hastaneye birlikte koşmuşlardı. Bir süredir doktora tezini yazan (yazma aşamasına gelmişti nihayet!) Melike'nin yükünü azaltmak için Coşkun biraz daha ilgiliydi kızıyla... Yalnız kızıyla ilgili değil, bazı küçük ev işlerinde Melike'nin yükünü azaltmaya çalışıyordu. "Kahveler benden," deyip, mutfağa geçmesi Melike'yi pek keyiflendirdi.

"Valla kahveyi artık benden güzel yapıyorsun. Salata'yı da öyle, hatta çorbayı da... Eski kazak hallerin kalmadı..."

Gene de mutfağa doğru seslenerek şekerli kahvenin tarifini bir kez daha hatırlattı kocasına. Taşmayacak kadar su doldurdu cezveye, ocağa koydu. Karısı Paris'te, sevgilisi Roma'da yaşayan bir roman kahramanını anımsadı. Biraz ona benziyordu hayatı, iki kadından da vazgeçemeyen bir adamı anlatıyordu yazar. İkiye bölünmüş hayatının ikisinde de güzel şeyler vardı, tıpkı Roma ile Paris gibi. Karısı biraz inatçı, mızımız, söyleneç olsa da, unutmayı, bağışlamayı biliyor, kin tutmaktan hiç hoşlanmıyordu. Selda ise hem çok güçlü, hem de kırılgandı. Konuşurken ne kadar durgunsa, yatakta tersine coşkulu, yaratıcı, istekliydi. Yatağın bir mucizeye dönüşebileceğini gördü onunla birlikteyken. Onu tanıdıktan sonra tıpkı o roman kahramanı gibi, iki ayrı kentte yaşamayı çok istedi. Öyle bir işi olmalıydı. O zaman hiç düşünmeden Selda'nın istediği evi tutardı. Çok umutlandığı Almancının evini tutamadıkları gün, belli etmese de kırılmıştı Selda. İki ayrı kentte olsalar, gözünü kırpmadan bir çocuk doğururdu Selda. Aklına böyle

şeyler bile sokmak istedi Coşkun'un. "İstersen gider, başka yerde doğurup gelirim," demişti; gözü pek bir Anadolu kızı o. Tamam, dese, hazırda hemen. Hamileliği kolay geçiyordu belli ki, kimseye yük olmadan, oflayıp sızlanmadan, kendi başına üstesinden gelebiliyor demek ki... Oysa Melike'nin hamileliği çok zor geçmişti, onunla birlikte bir eş olarak aynı sıkıntıları Coşkun da yaşadı; onunla birlikte kaygılandı, korktu, heyecanlandı, acı çekti; oflayıp sızlanmalarıyla, hamilelik sıkıntılarını nerdeyse eksiksiz kocasına da yaşattı. Melike'nin albümin hastası bir kardeşi yıllar önce ölmüş, çok yaşamamış. Böyle bir korkusu da var onun, bembeyaz bir çocuk doğurmaktan çok korkmuştu. İki yılı aşan yasak ilişkisi evliliğine hiçbir zarar vermemişti; hatta karısı, "Biz bazı şeyleri yeni yeni öğreniyoruz," diyordu. Selda, uyarılarına harfi harfine uymuş, karısı anlamasın diye bu iki yıl parfüm bile kullanmamıştı. Arada bir, çok hafif, gelip geçen bir kokusu olurdu. İlk yıllar seviştikten sonra iz kalmasın diye buz getiriyordu. Zaman geçtikçe vücudu onun sevişme tarzına da alıştı. İşledikleri günahın bütün belirtilerini, izlerini, kokularını birlikte yok ediyorlardı, ama vicdanında kalan izler ise, akıl ile, zekâ ile yok edilemiyordu. Vicdanındaki sızıları, üstüne buz koysa da dindiremezdi. Saf, iyi niyetli, onurlu kadındı Melike; kocasına karşı hafiye gibi işler çevirmiyordu, çeviremiyordu belki de... Coşkun, hep şunu sormuştu kendi kendine: Selda genç bir kız olsaydı, boşanır mıydı karısından? Şöyle on yaş daha genç olsaydı... Böyle bir soruyu Selda da sormuştu ona. Yaşamadan, yanıtı verilemeyecek soruları çoktu hayatın.

Koskoca dekana "Çamuur!" diye bağırdığı, bölüm başkanıyla selamı sabahı kestiği, kimi arkadaşlarını gö-

rünce yolunu değiştirdiği günlerde tanıımıştı Selda'yı; o günlerdeki ruh halini; "Parça parçaydım, sen toparladın beni!" diye anlatıyordu Selda, aslında ondan hiçbir farkı yoktu Coşkun'un da. Babasından daha çok sevdiği, baba yerine koyduğu, üniversitede onu yanına alan İlkin Bey'in erken ölümüne üzülmüştü. Üç yıl geçmesine karşın, hâlâ atamadı acısını. Kalbi toz tutmaz, denir kimileri için, Türkçenin unutulmuş bir deyiimi bu; böylesine güzel bir sözü hak edecek insanlar kalmayınca, unutulması çok doğal. Kocaman üniversitede yalnız İlkin Bey'e yakıştırabilmişti bu sözü, gerçekten kalbi toz tutmazdı onun. Yalnız sevdiği bir hoca değil, bir dilin en güzel deyiimi öldü sanki onunla birlikte. Kalbi toz tutmayan insanlar kaldı mı dünyada? Ya onun yerine oturan adam; içi dışı toz toprak değil, çamur içinde, pislik içinde. İlkin Bey ölünce hiç beklemediği çelmeler yedi; bayramlarda bile ziyaretine gelen meslektaşlarının sayısı birden azaldı. İşyerine "Selamünaleyküm" diye gelen, kendinden yirmi otuz yaş büyüklere "sen" diyen asistanlarla doldurdular bölümü. Ya onursal doktorluk payesi verilen insanlar... İlkin Bey iyi ki görmedi bunları, erken ölümünün belki de tek avantajı... Birileri uyarımış olmalı ki, kendilerinden büyüklere "siz" deneceğini ancak zamanla öğrenebildi bu yeni alınan hüdükler; ödün vermek istemedikleri selamları ise zamanla, "seemküm" gibi anlaşılmaz bir söze dönüştü. Selamların bile değiştiği, tuhaf bir döneme girdi üniversite. Derslerin tadı yoktu. Eskiden yirmi kişinin alındığı bölümlere, yüzlerce öğrenci alınıyordu. Kalabalık sınıflarda tek bir öğrencinin bile adını aklında tutamıyor. Öğrencilerin kendilerine adlarıyla seslenen hocaları daha çok sevdik-

lerini biliyor, bir ödöl almışlar gibi hoşlanıyorlar bundan. Adlarını öğrenemediği için de sınıfları kocaman bir et duvarı gibi görüyor. Öğrencilerin iskemle ya da bank gibi kullandıkları beton merdivenlerdeki kalabalıklardan, iniş- çıkışlar bile zorlaştı. Yakında ortalık diplomalı işsizlerle dolacak. Bu durumun önemli bir yararı ders kitabı sektörüne oldu; bazı esnaf kılıklı adamlar, ders kitabı yazdırmak için öğretim üyelerinin kapılarından ayrılmıyorlar. Hocaların öğrenci yükünü kendilerinden daha iyi biliyorlar.

Aynı sözleri, aynı yerde, yatakta, o da Selda'ya söylemişti, bu yaşananlar yüzünden parça parça olduğunu anlatmıştı Selda'ya. O durgun, sessiz kadın, sevişirken bir mucizeye dönüşüyor, birlikte her şeyi unutuyorlardı. Sevişmelerindeki uyum, acılarındaki -yenilgi acısı- benzerlikten geliyordu sanki.

Birlikte kahvelerini içerlerken karısı yazmakta olduğu “Kahvehaneler” konulu tezinden bazı bölümler okudu ona, Coşkun'un fikirleri gibi, editörlüğüne de güveniyordu.

“Ebusuud Efendi kahvehaneleri neden kapatmış, orasını iyi anlayamadım?”

“Halkı namazdan, ibadetten uzaklaştırıyor,” diye. “Bir önceki paragrafta yazdım bunu...”

“Gerçekten ilginç, güzel şeyler var tezinde...”

Melike, içine sinmeyen, sıkıntılı, bozuk cümleleri kocasının yardımıyla düzeltmiş, rahatlamıştı. Şu günlerde sürekli değişen yazım kurallarından yakındı kocasına.

“Keşke sen de başlasaydın doktoraya, sen de yazdıklarını bana okusaydın. İnan benden daha yatkınsın bu işe Coşkun, üzülüyorum senin adına.”

“İlkin Bey öldükten sonra onun yerine geçen adamla anlaşımadık işte, biliyorsun, tekrar tekrar konuşmayalım bunu. Yiğit bin yaşar, fırsat bir düşer, derler... Hayatımda bir kere yurtdışına gitme fırsatı yakaladım, iyi bir üniversitede doktora yapacaktım, engellediler, beni desteklemesi gereken insanlar engelledi. Onlara yakalılık yapmamı bekleme. Bir arkadaşımın babası derdi ki; ‘Oğlum sonunda eğileceksen başta hiç dik durma; başta dik durduysan, sonunda eğilme.’ Bir kere başta dik durdum, eğilmem artık. Alçaklar, Danıştay kararını bile uygulamadılar!”

Sustu Melike, bu konuyu artık bir daha açmamak üzere sustu; çok yinelerse, kendisinin gerisinde kalacak bir koca istemediğini düşünebilirdi Coşkun, üniversitede işleri ters gittikçe alınganlığı artıyordu. Kendi doktora tezine yaptığı katkılara baktıkça, onun ne kadar akıllı olduğunu görüyor, üzülyordu. Son yudumunu aldıktan sonra, kahve için bir kez daha teşekkür etti kocasına.

Çocukluğunda başka bir şeydi kahve onun için, hâlâ dünyanın en güzel kokusudur kahve kokusu. Karşılıklı kahve içen karı kocaları eskiden yalnız filmlerde görürdü, kendi ailesinde böyle bir alışkanlık hiç olmamıştı. Yalnız belli konuklara sunulan bir ikramdı kahve, saygın konuklara pişirilirdi.

Evdeki kahve kokusu olağanüstü bir mutluluktan çocukluğunda; kavganın, azarlanmanın, aşağılanmanın olmayacağı bir gün geçireceğinin habercisiydi. Daha bahçeye yaklaşırken kahve kokusunu duymuşsa, geri geri giden adımları canlanır, korkmadan girerdi eve. Bir çocuğun korkmadan girdiği evler var mıydı, bilmezdi o günlerde. Her akşam ayakkabılarını eline alıp top izleri-

ni, top yeniği yerleri arayan, top oynayıp oynamadığını sorgulayan baba, evde konuk varsa, ayakkabılarına bakmayı unuturdu. Gene de o, her zamanki gibi, evin içinde babasının gözüne ilişmeyecek bir köşeye koyardı ayakkabılarını. Daha bahçeye girince duyduğu kahve kokusu, kurtuluş müjdesiydi onun için. Her sabah kendi elleriyle pişirip karısıyla keyifle içtikleri kahveyi bu yüzden seviyor.

Kötü bir babanın yanında, iyi bir çocukluk geçirmek olası değildi. Bazen bir koku, bir eşya, bir söz, bir olay, zor geçen çocukluğunu hatırlatıyordu ona. Bunları istemeden, kendiliğinden, bir sarhoşluk ânında ağzından kaçırırvermiş gibi anlatıyordu. Onu dinlerken, acımasız babaya da, evladını korumasını bilmeyen ya da korumak istemeyen, çocuğunu koruyacağına, belki de fişak veren anaya da kızılıyordu Melike. On yılı geçen evliliklerinde kocasının ilk kez anlattığı, bilmediği anılarını dinliyordu bazen. Çoğu zaman bir kırgınlık, bir kızgınlık, bir öfke konuşturuyordu Coşkun'u. Anıların yaşanma dönemleri gibi, anlatılma, paylaşıma, kullanılma dönemleri olduğunu düşünüyor kocasını dinlerken. Yaşadığı her şeyi, her zaman anlatınıyor insan; uzun süre saklanan olaylar, gününü, sırasını; bazen çekingenliğin azaldığı ileri yaşları, bazen de bir sarhoşluk ânını bekliyordu; o gün olduğu gibi, bazen de bir fincan kahve konuşturuyor insanı. Anıların yaşandığı yıllardan uzaklaştıkça, çekinme, utanma biraz daha azalıyor. Kocasının ailesinden neden soğuduğunu, aynı kentte olmalarına karşın, neden bayramdan bayrama görüştüklerini çocukluk anılarını dinledikçe daha iyi anlıyor Melike. Gene de el kızına yıkılır böylesi suçlar, oğulları kendilerinden soğuyan anne babalar genellikle

gelinde ararlar suç, kusur el kızımda olur. Böyle anlaşıl-mamak için elinden gelen her çabayı göstermişti Me-like. Ancak her seferinde Coşkun'un ailesinin mal mülk konusunda yeni oyunları ile karşılaştılar. Yoksul insanlar, köylüler, malı mülkü ne kadar çok seviyorlar! Kendi ailesinde hiç görmediği, karşılaşmadığı hesaplar dö-nüyor bu ailede. Hayatı para, mal mülk ve dinden ibaret görüyorlar; dini ise, öbür dünyada karşılarında cennet-cehennem olarak çıkacak ödöl ya da ceza olarak biliyor-lar.

Coşkun'un baba yanından akrabası sayılan Hüseyin amcalar birkaç sokak ötede oturuyorlardı. Dört yıldır kiracısı oldukları bu evi onlar bulmuşlardı. Sinemaya, tiyatroya gidecekleri günler Elifi içleri rahat bırakıyor-lar onlara. Bir gün bir tiyatro dönüşü, Elifi almaya gel-diklerinde, Şerife teyzenin önlerine zorla koyduğu su-böregini yerlerken, Coşkun'un çocukluğuna değgin an-lattıkları Melike'ye pek dokunmuştu. "Nasıl bir anne baba bu?" derken sesi epey öfkeli çıkmıştı. Hüseyin am-canın beş altı ay önce kapattığı manav dükkânında, ço-cukken üç dört yıl çırak olarak çalışmıştı Coşkun. Yeni vergiler ağır gelince, yılların ekmek kapısına kilit vu-rulması Coşkun'a bile hüzün verdi. Çünkü severek çalı-şırdı o dükkânda, hoşlandığı kimi meyveleri ilk kez bu manavda tatmıştı; muzun, çileğin, içinden bilye gibi ko-caman kahverengi çekirdeklerin çıktığı yenedünyanın tadına ilk kez bu dükkânda bakmıştı. Cömert bir insan-dı Hüseyin amca, yemeyi yedirmeyi severdi, eli açık, gönlü zengin bir insandı, belki bu yüzden oturduğu ev dışında bir mal mülk sahibi olamadı. Hemşeri, akraba olmalarına karşın, kendi ana babasına benzemiyordu onlar. Hüseyin amcanın, şan olsun diye yakınlarının dü-

gününde, nişanında, Ankara'dan yarım günlük bir yol olan köyüne taksi tutup gittiği zamanlar olmuştu. Bu tuhaf huyları yüzünden, kazandı ama tutmayı bilmedi. Şimdi manavından söz açılınca utanır gibi bakıyor insanlara. Coşkun, okulu kapanır kapanmaz, kendisini bekleyen gazete satıcılığı, ayakkabı boyacılığı, berber çıraklığı, çakmaklara benzin gibi iş seçenekleri içinde çoğu yıllar bu dükkânda çalışmayı yeğlemişti. Belki de bol bol yeddiği meyveler yüzünden manav çıraklığı çocukluğunda yaptığı en gönüllü işi olmuştu. Evlerinde eskiden yüzünü bile görmediği meyvelerden zamanla bıkkınlık bile duydu. Gazete satmaktan, simit satmaktan daha zor değildi manav çıraklığı, yiyeceği, bahşişi bol; soğuktan, sıcaktan uzak, elinin yüzünün temiz kaldığı bir işti. Gazete sattığı günlerde aynada kendine bakmaya korkardı. Tatili bitince, manavdaki işini bırakıyor, temiz bir yüzle gidiyordu okuluna. Kir götürür, mavi, kalın bir bezden dikilmiş, önü kocaman cepli önlüğünün uzun bağcığını beline bağlar, alışveriş dışında; domates, patlıcan, fasulye kasalarının, içi soğan, patates dolu telis çuvalların taşınmasında da Hüseyin amcaya yardımcı olurdu. Sabah erkenden dükkânın temizlenmesi onun işiydi. Bir yıl önce kaldıramadığı ikili kasaları, bir yıl sonra kaldırarak büyüdüğünü, güçlendiğini gösterirdi patronuna. Zam beklentisini bazen böyle anlatıyordu. Yalnız "koni" dedikleri ağır patlıcan, fasulye kasalarına dokunmazdı. Bol bahşiş veren eliaçık müşterileri Hüseyin amca iyi biliyordu, içi dolu filelerini Coşkun'un eline tutuşturup evlerine götürmesini isterdi. Bu zahmetinin karşılığı olarak bol bahşişle döndüğünü, müşterisi hakkında yanılmadığını daha çırağının yüzünü görünce anlıyor, bahşiş kendisine verilmiş gibi o da sevinliyordu.

Çalıştığı manav dükkânından evlerine, iki otobüs değiştirerek, bazen yolcuların yumruklu tekmeli kavgalarına tanık olduğu, uzun süren, zahmetli bir yolculuktan sonra varabiliyordu. Bu uzun otobüs yolculukları hiç kavgasız, tartışmasız geçmezdi. İlk yıllar elektriği yoktu, karanlıklar içindeydi oturdukları mahalle; yolu, suyu, otobüsü henüz gelmemiştir. Çıraklığının ikinci yılında hem yol masrafından, hem de bu uzun yolculuğun sıkıntılarından kurtulmak için dükkânda yatmasına, yalnız hafta sonları evine gitmesine karar verilmişti. Bu fikrin önce kimden çıktığını şimdi hatırlamıyor, ama kendisinin de bu karara hiçbir itirazı olmamıştı. Gerçekten gittiği uzun yol yorucuydu, bundan da önemlisi otobüse verdiği para cebine kalacaktı. Bu öneriye itiraz etmedi Coşkun, çuvalı, kasaları, kamyon dolusu karpuzları taşıyarak çalışkanlığını, gücünü nasıl gösterdiyse, gece bir başına dükkânda kalarak cesaretini de gösterecekti. Yatacağı zaman, kendisine bırakılan anahtarla kapıyı içerden kitledikten sonra, dükkânın zeminine gazete serip, üstündeki giysileri çıkarmadan soğuk betona kıvrılıveriyordu. İlk gün hiçbir şey hissetmedi, ancak ikinci günü bacaklarındaki ıslaklık altındaki gazeteyle, soğuk betona kadar geçmişti. Şaşırmış, çok utanç duymuştu bundan. Bebeklerin başına gelebilirdi bu. Elleri sürekli ıslak yerlerini yoklarken, gözlerini uyku tutmamıştı. Çok küçük yaşların, bebeklikte kalmış bu alışkanlığın yeniden başına bela olacağından korktu. Sebebi neydi acaba, korku mu, aileden uzak kalmak mı, yoksa soğuk beton mu? Sabah kalktığında üstünü değiştirebileceği hiçbir şeyi yoktu, bütün bir gün insanların yüzüne çekinerek, utanarak baktı. Fırsat buldukça güneşe çıkıyor, ıslak yerlerini kurutmaya çalışıyor, sonra

anlaşılmasın diye mavi önlüğünü yeniden üstüne geçi-
riyordu. Yıllardır unuttuğu yatak ısılatma alışkanlığının,
bu kez yatağı olmadığı için başına geldiğini olay bir iki
kez daha tekrar edince anlayabildi. Her seferinde utan-
cından kimseyle konuşamadı, gün boyu hortumla sula-
nan soğuk betondan belini, sırtını uzak tutması gerekti-
ğini gene kendi çocuk aklıyla anladı. İlk kez şehre ge-
lince gördüğü betonun, köyündeki taşa toprağa benze-
mediğini böyle kötü bir deneyle anlayabilmişti. Köyde
sırasında oturak gibi kullandıkları taştan, üstüne uzan-
dıkları topraktan farklıydı beton. Akşam yatarken boş
domates kasalarını yan yana getirerek boyuna uygun bir
ranza yaptı kendine; işemesi durdu, gene eskisi gibi ter-
temiz uyandı, kaybettiğı neşesi yerine geldi. Esnek tahta
kasalar, betondan sonra iyi bir yatak oldu ona. Geceleri
yalnız kaldığı o manav dükkânında hırsızdan uğursuz-
dan çok, altına işemekten korkardı. Her sabah altı ısı-
lanmadan uyanınca, ayrı bir sevinç duydu bundan. Ay-
başı olunca annesi ile babası düzenli olarak geliyor,
otuz lira aylığı ile birlikte, teneke kumbarada biriktirdi-
ğı, aylığının en az iki üç katını bulan bahşış paralarını
alıp gidiyorlardı. Ne annesinin, ne babasının aklına;
“Oğlum sen nerede yatıyorsun?” diye bir soru sormak
gelmemiştir. Elinden parası alınırken de verilen saat sö-
zü, bisiklet sözü hiçbir zaman yerine getirilmedi. Gene
de kazandığı paranın onlar için önemli olduğunu gör-
mek, o para için geldiklerini bilmek hoşuna gidiyordu.
Annenin babanın çok önemseydiği bir kazancı olmuştu.
Ekmeğın yirmi beş kuruş olduğu günlerde, ayda yetmiş
seksen lira iyi paraydı.

Başta eski günleri yad etmekten hoşlanırken, sonu
beklediğı gibi pek eğlenceli bitmeyen bu anısını dinle-

yince, Hüseyin amcanın yüzü hafiften kızarmış, annesi babası kadar, o küçük çırağın patronu olarak kendi sorumluluğunu da düşünmüş olmalı ki, keyfi kaçmıştı.

Aynı anısını, domates kasasından yaptığı ranzayı daha sonra annesine babasına da anlatmıştı. Sonunu bilmedikleri için onlar da keyifle kulak verdiler önce. Annesi ölen Kıymet'e başsağlığı için gitmişlerdi. Akşam yemeği yerine, Kıymet'in gittikçe kısmıklaşan ellerinden çıkmış kahvaltı sofrası vardı önlerinde. Sofranın en zahmetli yiyeceği de "üfelenbec" dedikleri, ufalanmış yufka ile pişirilmiş yumurta... Üfelenbecin yanında köyden getirilmiş torba yoğurdu, taze çıtır biberler, dokununca bulgur gibi dağılan çökelek türü kuru bir peynir duruyordu. Yıllardır sofralarından eksik olmayan köylülük, dillerinde, giysilerinde, el örgüsü çoraplarında kazaklarında, anlayışlarında, fikirlerinde küçük firelerle, ufak değişikliklerle, ama güçlü olarak yaşıyordu. Gelinliğinin ilk yıllarında dillerini anlamak için epey zorlanmıştı Melike. Şimdi biraz şaka, biraz eğlenmek için de olsa, o dilden yararlandığı bile oluyordu; "kaynanamın dediği gibi," diyerek, hiçbir dilde karşılığı bulunmayan yerel sözcüklere bazen gerçekten gereksinme duyuyordu. Hâlâ büyükleriyle fısıltıyla konuşan Kıymet'in, adına "gelinlik" denilen bu âdetini bıraktıramamış olsa da, hem ailenin, hem mahallenin gelinleri kızları üzerinde bazı etkileri olmuştu. Kıymet'e kek, pasta, poğaça gibi hamur işlerini öğretirken, karşılığında da duman ve taze ekmek kokusunun birbirine karıştığı tandır başında evirgegeçle yufka evirmeyi, kömbe pişirmeyi öğrendi onlardan. Gecekondu kadınlar yemek tariflerini kolay kavıyorlar, ancak kendi dillerine pek uymayan adlarını öğrenmek zor geliyordu onlara. Özellikle çocuk konusunda Meli-

ke'den akıl alanlar çoktu, küçüklere yaş günü düzenleme âdeti Melike'nin çabasıyla girdi aileye. Mahalleli kadınlar çocuklarla ilgili bilgilere, yeniliklere her zaman ilgi duyuyorlardı; yaş günü âdetini komşularda da görmek Coşkun'u epey şaşırtmıştı. Başlarından tülbendi, bacaklarından şalvarı, paçalı donu atamayan kadınlar, çocuklarının yaş gününe Melike'yi de çağırırlardı. Bu değişimde kendi etkilerini görmek, ikisini de mutlu ediyordu.

Başsağlığı için gittikleri o gün, annenin, babanın, kardeşi Asım'ın, Kıymet'in konuşurken seçtikleri sözcükler, akşam yemeği diye önlerine koydukları kahvaltı sofrası ile pek uyumluydu. Bir süredir babanın evdeki adı değişmişti, "baba" yerine "Hacı" diye sesleniyorlardı. Asım ile Kıymet, ona böyle seslenmekten ayrı bir zevk duyuyorlar. Torba yoğurdu, üfelenbeç, çökelek, çıtır biberlerden oluşan sofraya bu yeni unvanıyla çağırdılar babayı. Asım, babasını hacca gönderen hayırlı evlat havasında, epey bir böbürleniyor bununla. Malını mülkünü, dükkânını, öteki kardeşlerden gizli, daha kim bilir nelerini elinden almış, karşılığında da hacca göndermişti onu. Hac yolculuğuna çıkmadan önce Hakkı'nın kahvesinde büyük bir tören düzenlenmişti; Asım'ın dağıttığı pideler yenmiş, ayranlar içilmiş, kalın, gür sesli bir imam bağıra bağıra bu kutsal ziyaretin anlamını, cenneti, cehennemi anlatmıştı. Kahveci Hakkı'nın yıllardır gizli gizli barbut attırıp mano topladığı, yeni aldığı gıcır gıcır iskambil kâğıtlarını tırnaklayan, damaklayan müşterilere kızıp durduğu mahalle kahvesi, imamın gür sesiyle cami havasına bürünmüştü. Kadınların böyle bir uğurlamada da yeri yoktu. Gür sesli imamın hemen yanında oturan baba, bu kutsal yolculuk öncesinde çok

mutlu, heyecanlı görünüyordu. Kazanacağı yeni kimliğin ağırlığıyla, biraz vakarlı, mahcup bakıyordu çevreye. Hakkı'nın ağzına kadar dolu kahvehanesinde, tahta iskemleler yetmemiş, komşulardan sandalyeler getirilmişti. Biri yüksek sesle Asım'a bağıırıyordu:

“Sandalyelerin yetip yetmemesi önemli değil, önemli olan pideler yetsin!”

Yıllardır insanların kimi peşin, kimi veresiye alışveriş yaptıkları, başlangıçta vitrini, buzdolabı bile bulunmayan uydurma bir yerken, sonra çeşitlerini artırarak büyüyen dükkânının kendisine ne kadar itibar sağladığını görmek, babaya hac yolculuğu öncesi ayrı bir gurur vermişti. Böyle günlerde kalabalık demek itibar demekti; kahveye sığmayan kalabalık, mahallede esnaf olarak kazandığı saygınlığın önemli bir işaretiydi. Babanın sırtında yeni bir şeyler gördüğü ender günlerden biriydi o gün; yalnız hep aynı renkleri yeğlediği için, onun yenileri bile eski gibi görünürdü. Yeni giyinmeyi sevmezdi baba; pintiliği, kısmıklığı bir yana, yeni giysilere karşı boyundan dolayı bir çekingenliği vardı sanki, yeni elbiseler kısa boyunu sorguluyormuş gibi sıkıntı verir, alışması epey uzun sürerdi.

Mahalleli çoğu yiyeceği içeceği ilk kez onun dükkânında tanımıştı. Başlangıçta boğaza çok az para ayırırdı insanlar. Önceleri beyaz peyniri bile zor satarken, zamanla kaşar, tulum, akıtma, eritme... peynirin her çeşidini istediler. “Çemen” ilk yıllarda peynirden, zeytinden daha çok satılıyordu. Bir zamanlar kınasıyla da ünlüydü bu dükkân, buradan Kars’a, Sivas’a, Kırşehir’e, Çorum’a kına gönderen müşterileri vardı. Tarlalarda sıcak altında ekin biçmekten, burçak yolmaktan, arpa kavramaktan, bahçelerde avcar sulayıp karık düzeltmekten,

harmanda döven sürmekten; çapadan, tırmıktan, yabandan, oraktan kurtulan, Ankara'ya gelince işsiz güçsüz kalmış kadınlar arasında, yastık, minder kılıfları, masa örtüleri için gergef işlemek, etamin üzerine nakış yapmak yaygınlaşmıştı. Dükkândaki renk renk kuka kutularının başına ellerinde tığ, mil, şiş, onlarca kadın kız üşüşürdü. Adına "kırlent" ya da "işlengi" dedikleri, göz nuru, el emeği işlerini ayaküstü birbirlerine gösterirlerdi. Sayıları her zaman erkeklerden daha fazla olan kadın müşterilerinden biri bile yoktu babayı hacca gönderenler arasında.

Gecekonduculuğun hızlı zamanlarında aynı insanlara inşaat malzemesi sattığını şimdi kendisi bile unutmuştu baba. Beyaz tahta sandıklar içindeki beşlik, onluk çiviler, iri kadaklar, kapı pencere menteşeleri, gelip geçenler görsün diye dükkânın dışına konulurdu. Tuğla, kiremit satan, kömür tozlarından briket yapan, önünde at arabalarının beklediği ardiyeler çoğalınca, baba bu işleri onlara bıraktı.

Veresiye defterlerinden başka elini hiçbir deftere, kitaba sürmeyen babanın hacdan döndükten sonra, az bilinen bazı duaları, dinsel öyküleri, ayetleri, din ulularının sözlerini yazdığı kalınca bir defteri olmuştu. Düğünde, nişanda, yemekte, her yerde, her törene uygun dualar vardı o defterde. Bazı ziyaretlere, konuk gittiği evlere bile bu defterini yanında götürüyordu; sayfalarını çevirmeye başlayınca, her fırsatta sözünü kesen, konuşmasını engelleyen anne bile korkusundan, okuduğu dualara kulak veriyordu. Ancak anne hiçbir zaman, dua bile okusa, uzun süre meydanı ona bırakmak istemez, bu duaların sonu da genellikle onların kavgasıyla biterdi.

O gün Kıymet'e başsağlığı dilemek için gittiklerinde baba defterini eline almış, kendi karışık yazısını hecele-ye hecele-ye, çocukların anne babalara karşı sorumlulu-ğunu anlatan bir ayeti okuyordu. Konu annenin de ilgi-sini çekmişti.

"An - anne ba-baya çok iyi davran... İhti-ih-tiyar- ih-tiyarladıklarında öf demc... Ya, işte bakın Kuran diyor bunu... Anne babaya öf demeyeceksin, diyor."

Anne pek hoşuna giden bu ayeti babadan önce yorumladı:

"Evlat niçin yetiştirilir, yaşlılıkta anneye babaya bak-sın diye... Bana hayrı olmayan bir evladı ben ne yapay-ım? Kitabın emri bile böyle."

Çocukların büyüklere karşı görevleri, bu aile mec-lislerinin hiç değişmeyen konularından olmuştu.

"Yalnız o ayetin devamı da var baba," dedi Coşkun. "Devamını yazmadın mı defterine?"

Baba utangaç yüzünü oğluna çevirdi:

"Yoo, yazmadım, neymiş devamı?" diye sordu.

Oğlu cebinden bir kalem çıkarıp uzattı:

"Yazacaksan söylerim..."

Baba kalemi aldı, merak içindeki çipil gözlerini kır-pıştırarak bekledi:

"De söyle, yazıyorum."

"...Tıpkı küçüklüğünde seni koruyup büyüttükleri gibi... Böyle devam eder Kuran. Yazdın mı baba?"

Coşkun ayeti bir iki kez daha tekrar ederek babası-na yazdırdı, sonra da kendi yorumunu söyledi:

"Kuran, çocuklarınız konusunda ne ekerseniz onu biçersiniz diyor... Önce sizin onları küçüklüklerinde iyi koruyup kollamanızı istiyor, önce emek verin onlara di-yor."

Anne ile baba, bu sözlerle kendilerine bir şeyler dokundurulduğunu anlamıştı.

“Valla sen krallar gibi büyüdün Coşkun,” dedi anne. “Çok kıymetli büyüdün sen, varımızı yoğumuzu size harcadık.”

Annenin çenesiyle, babanın öfkesiyle baş etmek zordu. Coşkun, biraz uzun konuşmayı düşündüğü için herkesin söyleyeceklerini söylemesini, sözlerinin bitmesini bekledi.

“Ben her yaz okulum bitince ya bir şeyler sattım ya da Hüseyin amcanın manavında çalıştım. Küçük yaşta kocaman sebze meyve kasalarını kucakladım...”

Melike’nin tahmin ettiği gibi, sonunda sözü daha önce Hüseyin amcalarda anlattığı anısına getirmişti. Beton üzerine serdiği gazete kâğıdından ibaret yatağında altını ıslattığını artık hiç çekinmeden, utanmadan anlatabiliyordu. Annesini babasını açıkça suçlayarak bitirdi sözlerini:

“Her aybaşında aylığımı, bahşiş paralarını son kuruşuna kadar almaya geldiğinizde, oğlum sen nerede yatıyorsun, diye sormadınız bile!”

Sofrada derin bir sessizlik oldu. Anne baba, çocukluk günlerinin bu acı sayfaları açılınca, konuyu nasıl kapatacaklarını bilemediler. Bir zamanlar sesini hep kısarak, fısıltıyla konuşan Kıymet, sessizliği çabuk bozdu; Coşkun’un suçlar gibi konuşmasından sonra uzayan sessizliği, kendi cephesinin yenilgisi, gerilemesi gibi görmüş, telaşlanmıştı. Yıllardır töre gereği susmuş, konuşmamış, bar tutmuş dili, şimdi kimseye konuşma fırsatı vermiyordu. Hele mal mülk kavgalarında...

“Bizimki de...” dedi (kocasına bizimki derdi) pek üzölmüş gibi görünerek; “otelde çalışmış, tuvalet temizlemiş...”

“Asım çalıştı ama, nişanlanacağına yakın günlerde çalıştı, benim gibi küçük yaşta değil...”

Söyleyeceklerinin Kıymet’e dokunacağını biliyordu, gene de sözünü çekinmeden söyledi:

“Onun kazandığı sana verdiğimiz başlık parasına bile yetmedi. Biz başlık fiyatlarını köyde yükselttiğimiz için oğlan babaları bize kızmıştı, hatırladın mı? Ayrıca Asım’ın kazandıklarının üstüne yatan olmadı. Ailenin kazandığı her şey onun üstünde.”

Asım, boğazını temizleyerek bir şeyler söyleyeceğinin işaretini vermişti:

“Abi, senin kazandıklarının üstüne yatan mı oldu?”

“Evet, öyle oldu. Karşıyaka’daki arsamız ne oldu? Taa yıllar önce, bizim gençliğimizde alınan arsa... O günlerde ben de dükkânda çalışırdım, biliyorsun...”

“Bizim İhsan’a satıldı ya...”

“Evet, bizim İhsan’a sattınız, sonra o da sana sattı... Bunları bilmediğimi mi sanıyorsunuz?”

“Yoo, bana satılması filan yok, aramızı bozmak isteyen biri söylemiş sana.”

“Getir o zaman İhsan’ın tapusunu, rica et, benim inanmadığımı söyle İhsan’a... Çocuk yok senin karşında... Buna hileli satış denir. Yasaları çok iyi biliyorsunuz...”

Melike, tartışmanın böylesine büyüyüp tatsızlaşacağını beklemiyordu, epey telaşlandı, kocasını nasıl susturacağını bilemedi; “Neyse, neyse...” diye konuyu kapatmak istemesi hiçbir işe yaramadı. Sinirlendikçe Coşkun’da da ailesine benzeyen bir şeyler görüyordu. Başta yumuşak, uysal davranan baba, sürekli balgam üreten boğazını temizledikten sonra, gene o sinirli, tıkız, annenin deyişiyle “birdenbireci” haline dönmüştü:

“Coşkun, ben babamdan ayrılırken bir torba bulgur bile alamadım. Sen ne istiyon bizden, bizde neyin kaldı oğlum?”

Her ziyaretleri böyle tatsız, kırıcı tartışmalarla bitiyordu. O günden sonra ilişkilerini tümüyle koparmasalar da, bayramdan bayrama görüşmeye başlamışlardı. Bu tartışmalara karşın, ailedeki hileli satışların bir türlü sonu gelmiyordu. Dükkân, ev, ardından arsa... Büyük bir olasılıkla köydeki tarlalar da Asım'la Kıymet'e gidecek. Coşkun kendi hakkını değil de başka birinin hakkını savunuyordu sanki, soğuk betonda altına işlemek için domates kasalarından ranza yaparak sağlığını koruyan o çocuğa büyük haksızlık yapıldığını düşünüyordu. Anne baba, çocuklarıyla konuşur gibi konuşmuyorlar onunla. Çocukken, bahşiş paralarını bile ana baba diye güvenmiş, kıvanç duyarak bunlara teslim etmişti. “Dekan” demeye dilinin varmadığı, “Çamur” unvanıyla anılan, üniversiteyi de çamurlaştıran bir adama karşı mücadele ederken, güvenip sırtını dayayacağı insanların hali buydu işte! Hiçbirinin yüzünü bile görmek istemiyordu. Hele Kıymet... Bir zamanlar kardeşinin yumruklarından, tekmelerinden kurtardığı o sessiz gelin çocukları büyüyünce nasıl da değişmişti öyle? Ailesiyle tartışırken, önce o atılıyor, herkesten daha çok konuşuyor. Dört kişilik bir takım olarak çıkıyorlar Coşkun'un karşısına, önceki kardeşlerden birini de yanlarına alınca, bazen beş kişi oluyorlar. Takımın en başında da Kıymet var. Akıllı bir kız bilirdi Zarife'yi, o da hâlâ hayatını karartan bu insanların etkisinden kurtulamadı. Bütün bunlara karşın gene de özlüyordu eski mahallesini. Vaktiyle okuduğu, aynı zamanda film yönetmeni olan bir Japon yazarının

begendiği bir romanından söz etti Melike'ye... Karadan nefret eden bir denizci anlatılıyordu romanda, ancak uzun süre engin denizlerde kalan denizci, sonunda nefret ettiği karayı özliyordu. İnsanın nefret ettiklerine duyduğu özlemin, öteki özlemlerden daha yakıcı, daha acı verici olduğunu anlatıyordu yazar. Dün sevdiği, ana baba, kardeş bildiği insanlara bugün duyduğu nefretin, istese de istemese de önüne geçemiyordu; lenfe sıçramış kanser gibi, kendiliğinden vücuda yayılıyordu. Giderek, aynı kumaşın parçaları saydığı öteki akrabalarından da soğumuştı. Yakın çevresindeki bu insanlara güvenebilseydi, “Çamur” denilen o adam hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunacak, mücadeleden çekinmeyecekti. Korkmaz Bey’le birlikte yazdığı dilekçe uzun süre çekmecesinde bekledi, sonra da yırtıp attı. Bazı insanların yazgısıdır bu; kendi yakınlarıyla uğraşmaktan, uzaktakilere sıra gelmez, bu yüzden de büyük ülkülerin, önemli davaların adamı olamazlardı.

Coşkun sabah evden çıkmak üzereyken telefon çaldı, yakın olduğu için Melike koştu. Selda’ya verdiği tarife dışında bir saat... Ancak gene de bazen o tarifeye uymadığı oluyordu Selda’nın, son zamanlarda bilerek yapıyordu bunu. Karısının telefona bakmasını bekledi. Melike, asistan arkadaşlarından birinin aradığını söyleyince, ahizeyi Coşkun aldı:

“Duydun mu, Korkmaz Şenatlı’nın da işine son vermişler!” dedi karşıdaki ses.

“Yapma yahu, onu da mı harcadılar?”

Tepesinden soğuk sular döküldü sanki.

“Bu gün Hukuk Fakültesine ziyaretine gideceğim, gelir misin?”

“Gelirim elbette, birlikte gidelim.”

Kapattı telefonu, omuzlarına ağır bir yük binmiş gibi yanındaki koltuğa oturdu, başını ellerinin arasına aldı. Giydiği yeni elbisenin, kıızıyla birlikte seçtikleri kırmızı ipek kravatın, kendi elleriyle ütölediği beyaz poplin gömleğin içinde biraz önce gençleştiğini düşündüğü kocası, Melike’nin önünde birden yaşlanıverdi sanki.

“Coşkun, ne oldu, kimden söz etti arkadaşın?”

“Korkmaz Bey’i biliyorsun, benim dava dilekçemi yazan doçent...”

“Evet...”

“Onun da görevine son vermişler, 1402’lik olmuş!”

Coşkun kadar uzun sürmüyordu Melike’nin sessizliği; hele böylesi ölüm sessizliğine hiç tahammülü yoktu; yitirmekten korktuğu dengesini, konuşarak, bağırıp çağırarak düzeltmek istiyordu o:

“Bu generaller hepimizi atacaklar üniversiteden, hepimizi temizleyecekler... Senin dediğin gibi, bir “seem-küm” dönemi başlıyor üniversitede. Öyle büyük bir karanlığa götürüyorlar ki ülkeyi... Bunlar her şeyi de biliyorlar üstelik, sen şu Fransa’ya filan gitme sevdandan vazgeç! Bak avukatlığını yapan, dilekçeni yazan adamı bile harcadılar. Korkmaz Bey, Türkiye’nin sayılı hukukçularındandı, o bile zalimlerden kendini koruyamadı.”

Karısının bu kadar karamsar konuşması daha da rahatsız etti onu:

“Bu kadar kötümser olma, bu yüzden her şeyi konuşamıyorum seninle. Veryansın etmeye başlıyorsun! Bitmeyecek, yeniden toparlanacak bu ülke.”

“Bekle sen, bekle sen!” dedi Melike, karamsarlığı hemen geçecek gibi değildi.

Bu halka güvendiğini söylemeyi ne kadar isterdi Coşkun, kendi ailesini, yakın çevresini düşündü. Halk onlardı işte! Kendi kardeşlerine, kendi yakınlarına madik atmak için uğraşanlar... Yufka pişirerek, üfelenbeç yiyerek, köyden getirdikleri turşu ile şehirde tutunmaya çalışıyorlar. Bir gözleri köye, bir gözleri kente bakıyor. Her işlerinde bir şaşılık var. Şaşı bir kültürün içindeler. Çocukluklarından beri birbirine dirsek atarak oturdukları, irinti seçtikleri yer sofrası bu kültürde belirleyici bir rol oynamış. Konuşurken, biri ağızlarındaki sözcükleri kapıverecekmiş gibi telaşlanıyorlar. Rahat, sakın konuşamıyorlar. Aynı kentte oturdukları halde, ailesinden hiç kimsenin bir yıldır yüzünü bile görmüyor. Çünkü güvenmiyor onlara. Kardeşlerin, anne babaya yalakalık yaparak mal mülk koparma hesaplarının hiç sonu gelmiyor. Asım, üç yıl önce doğan kızına annesinin modası geçmiş adını verdi, şimdi aynı evde iki "Dürdane" var... "Dürdüş" diyorlar küçüğüne, neyse ki bu güzel dilde karışmayı önleyecek çareler çok. Öteki kardeş ondan geri kalır mı, o da bir yıl önce doğan oğluna babanın adını koydu: Sıddık... Çocukların ileride bu modası geçmiş adları sevmeyecekleri kesin... Ya Kıymet'e ne demeli? Köyden yeni geldiğinde saf, temiz bir çocuk gibiydi, sırtında sayısı bilinmeyen uzun, ince belikleri, evin içinde dolaşır dururdu, hiç yüksünmeden herkesin hizmetine koşardı. Hele evliliğinin ilk aylarında, kapının önünde asker gibi nöbet tutar, buyruk beklerdi. Sadece fısıltısı duyulurdu. Ona buyruklar verirken, ana babanın böbürtüsü görülecek şeydi. Ayaklarını bile bu kıza yıkattılar. Şimdi bunların karşılığını alıyor o da, terbiye bile karşılığı istenen bir şey... Kardeşinin Kıymet'i neden dövdüğünü bu gün bile anlayabilmiş değil. Kıymet, ezilmiş-

liĝinin acısını, kendini ezenlerden, dövenlerden değil, koruyanlardan çıkarıyor. Oralar gecekonduyken başka bir Kıymet'ti o, varoşlara dönüşürken, başka bir Kıymet çıktı ortaya. En şaşırtıcı değişmeyi bir zamanlar fısıltılarla konuşan bu gelinlerinde gördü. Kıymet'i koruduğu için büyük oğlunun kendisine istediği gelini veremeyeceğini anne daha o günlerde anlamıştı. Onun saltanatına, Coşkun'un küçük bir katkısı bile olamazdı.

Kıymet'in yediği dayaklar gözlerinin önüne geliyor hep. Tekmelerin, yumrukların çökerttiği yerde bir süre oturup dinlenen, sonra biraz kendine gelince kavga sırasında fırlayıp giden kenarları pullu tülbendini bulup başını örten, daha sonra da kocasının acımasız ellerinden kelep kelep ortalığa savrulan saçlarını toplayan, hemen her gün yumruktan tekmeden kurtardığı Kıymet, daha dün gibi capcanlı, gözlerinin önünde... Bir de üç dört çocuk doğurduktan sonraki halini düşünüyor Kıymet'in... Ailesiyle tartışırken, karşı takımın en başında onu görünce, keşke hiç korumasıydım, diye pişmanlık duyduğu bile oluyor. Ailedeki mal mülk kavgalarının en gözü dönmüş kavgacısı oydu. Bir zamanlar adeta bir "dil hapishanesinde" yaşıyor diye üzüldüğü, dilini yeniden kazanması için mücadele ettiği o sessiz gelin, yıllar sonra kavgacı, susmak bilmeyen bir kadın olmuştu. Dilini en çok da Coşkun'a karşı kullanıyor. Gecekondular varoşlaşırken, insanlar işte böyle değişiyorlar. Halk böyle değişiyor.

Bir cenazeye katılacakmış gibi çıktı evden, yakınını kaybeden insanlara söylenen gelenekselleşmiş, kalıplaşmış "taziye" sözleri vardır, onlar kolayca hatırlanır ve söylenir... Bayramlarda düğünlerde, nişanlarda söylenen sözler bilinir. Ya işinden atılanlara ne denir? Ne konu-

şulur onlarla? Tasfiyeler, sürgünler, kovgunlar böylesi-
ne artar, çoğalırsa, bu durumlar için de hazır sözler, ka-
lipleşmiş cümleler bulunacak, üretilecek, yaygınlaşacak
elbette.

Fakültedeki iki saatlik dersini biraz erken bitirdi.
Koridorda arkasına düşüp, bir ay sonraki sınav sorula-
rını şimdiden öğrenmeye çalışan sabırsız öğrencileri ba-
şından kovarcasına uzaklaştırarak, iki kat aşağıdaki pos-
ta kutularının önünde bekleyen arkadaşına yetiştii.

Erhan'la Cebeci'ye doğru yürüdüler. Bütün fakülte-
ler gibi, öğrenci olayları yüzünden Hukuk Fakültesinin
çevresi de demir parmaklıklarla çevrilmişti. Tabandan
çatıya, taşını, pencerelerini, camını, sütunlarını, kabart-
ma pervazlarını ince ince hesap eden Alman mimarlar,
kurdukları yapıların bir gün demir parmaklıklar içinde
kalacağını düşünmüşler miydi acaba? Öğrencilerin girip
çıkıtığı sağdaki kapıların önünde köşeleri yivli gibi du-
ran altı büyük sütun vardı, binayı yapan Alman mima-
rın ne düşündüğü bilinmez ama, bazı öğrenciler, dersle-
rini çok ağır buldukları fakültelerini altı yıldan erken
bitiremeyeceklerinin işareti sayarlardı o sütunları. Bü-
yük camlı kapılardan girip çıkan öğrencilere bakıyor
Coşkun, hocalarının işine son verilmesinden mutlu
muydular acaba? Bazı fakültelerde kıyımlara tepki gös-
teren öğrenciler, yemek boykotu yüzünden tutuklan-
mışlardı. Onların kayıpları bu altı sütunun temsil ettiğı
yılları da aşacak...

Öğrencilere ayrılmış olan sütunlu kapıya varmadan
sola yürüdüler. Duvarların ön cephesindeki dikdörtgen
biçimindeki pencereler, dıştan kabartma pervazlarla çev-
rilmişti. Bazı camların önünde, uzaktan zor fark edilen
küçük, dar balkonlar vardı. Bahçedeki kocaman çınar-

lar, amlar, akasya ağaçları, fakülte duvarlarıyla aynı bo-
ya gelmişlerdi. Kupkuru bir kent olan Ankara'nın yeşer-
mesinde bu üniversitelerin önemli bir payı vardı. Cum-
huriyet'in ilk yıllarında yapılan binalar, büyük ağaçlarla
hemen hemen aynı boydaydılar. Cumhuriyet yönetimi,
binalara ancak ağaçlar kadar büyüme hakkı vermişti.
Ayrıca o taş yapılar, şimdikiler gibi beton yığını değildi.

Öğretim elemanlarının kullandığı soldaki kapının
geniş merdivenlerini ıkıldar, danışmadaki görevliye
kimliklerini bıraktıktan sonra Korkmaz Bey'in ikinci
kattaki odasına vardılar. İçi kitap dolu, st üste konmuş
koliler koridora taşmıştı. İki genç karınca canlılığıyla
boş kutuları kitaplarla doldururken, Korkmaz Bey ayak-
ta piposunu tüttürerek bir arkadaşıyla konuşuyordu. Y-
zndeki kedere karşın, yeni konuklarını güler bir yüzle
karşıladı, elini uzattı. Saatlerce düşündüğü sözler, bir-
kaç sözcüğü geçmedi Coşkun'un. Bir bilim adamı yıllar
nce babasının başına gelenleri yaşıyor, babası gibi ni-
versiteden atılıyor. Her durumda grl grl konuşan
insanlar vardır, hep imrenmişti onlara. Grl grl ko-
nuşamıyor, gene de başarılı buluyor kendini, bu gnle-
rin geçeceğini anlatmaya alışıyor. Umut veriyor... Kork-
maz Bey, adı gibi yaşayan bir adam, çok sağlam grn-
yor. Kendisiyle aynı kaderi paylaşan yanındaki arkadaşı
da yle... Profesör İzzet Uğurlu da çiçeği burnunda bir
işsiz, bir kovgun... O da birkaç gün önce almış sarı zarfı.
Elindeki sınav kğıllarını okuyabilmek için dekanın iz-
nini alarak, bir gün sonra imzalamış yazıyı. Üniversite-
den atıldığını bildiren sıkıyönetim yazısını aldıktan son-
ra, ilk işi Almanya'daki hocası Ernst Hirsch'i telefonla
aramak olmuş, başına gelenleri anlatmış... "Bizi bu ko-
nuda uyarmadınız hocam!" demiş. Hitler'den kaçıp Ata-

türk'ün davetiyle Türkiye'ye sığınan, yeni kurulan Cumhuriyet'in ilk yasalarına emek veren, kürsüler kuran, Hukuk'un efsaneleşmiş hocası bu şaka yollu siteme şu karşılığı vermiş:

"Benim başıma gelenler, sizin için iyi bir uyarı değil miydi?"

"Bazı insanlara değil hocasının başına gelenler, babasının başına gelenler bile ders olmuyor," diye gülümsedi Korkmaz Şenatlı.

Bu fakülteyi bilmeyen yeni konuklara Ernst Hirsch'ten söz ettiler. Onunla ilgili ilginç bir olay daha anlattılar. Danışmanlığını yaptığı Başbakan Şükrü Saraçoğlu, üniversitedeki aylığı düşen Hirsch'e, örtülü ödenekten ayrı bir maaş bağlamış. Ama kurallara bağlı, ilkeli bir hoca olan Hirsch, başbakanın oğlunu sınıfta bırakmaktan çekinmemiş.

"Bunun üzerine aylığı kesildi mi yoksa?" diye sordu Coşkun.

"Saraçoğlu teşekkür bile etmiş," dedi İzzet Uğurlu. "Bütünlemede size iyi bir kâğıt verecek oğlum, demiş."

İki gencin kitap indirdikleri köşeden gelen toz kokusundan biraz uzak durmaya çalıştılar. Korkmaz Bey'in ayrılmak için son hazırlıklarını yaptığı odası genişti, pencereleri karşıdaki ulu ağaçlara, işlek caddeye bakıyordu. Çift camlı pencereler, sesi, soğuğu içeri geçirmiyordu. Altı yıl önce doçent olunca verilmişti bu oda ona. Telefonla konuklarının istediği çayı söyledikten sonra, gençlerin çalıştıkları köşeden uzak bir yere oturdular.

Coşkun, Hirsch'le ilgili daha başka şeyler de anlatan Prof. İzzet Uğurlu'ya döndü:

"Bir başbakan çocuğu hikâyesi de isterseniz ben anlatayım size," dedi.

“Başbakan çocuğu hikâyeleri çoktur bizde,” diye güldü Korkmaz Bey. “Genellikle ya askerlikleri, ya öğrencilikleri sorunlu olur bunların.”

“Menderes’in oğullarından biri, Yüksel mi, öteki mi, bilemiyorum, bizden birkaç yıl önce Atatürk Lisesinde okumuş. Sonra sınıf arkadaşlarından da duydum, tembel bir öğrenciymiş, bazı arkadaşları ondan birkaç kuruş alır, sınavlarda onun yerine de yazarlarmış. Ancak son sınıftaki bitirme sınavlarında kurul bunu sınıfta bırakmış. Menderes, vay siz misiniz benim oğlanı sınıfta bırakan, demiş; kuruldaki bütün öğretmenleri sürmüş, o yıllarda dört yıla çıkan lise öğrenimini de üç yıla düşürmüş. Böylece oğlunu sınıfta kalmaktan kurtarmış.”

Olayın devamını Erhan tamamladı:

“Böylece başbakanın oğlu da sınıfını geçmiş, değil mi? Eh, baba dediğin böyle olur işte!”

“Evet, böyle bir olayı ben de duymuştum,” dedi Prof. İzzet Uğurlu. “Ben de o yıl bitirdim liseyi, liseler üç yıla inince, üniversiteye girenlerin sayısı birden çoğaldı; tıbbi istiyordum aslında ama başvuru çok olunca giremedim.”

“Bir başbakanı kızdırmak, kimlerin kaderini nasıl etkiliyor, ilginç bir olay!”

Kitapları kutulara yerleştiren gençlerden uzun boylu olanı, Korkmaz Bey’e döndü:

“Baba, şu çevredeki bakkallardan bir iki boş kutu daha alayım. Elimizdekiler yetmedi.”

“Hadi, koş bakalım!”

Delikanlının uzun adımlarının sesi, koridorun öbür ucundaki merdivenlere kadar duyuldu.

“Oğlunuz mu?” dedi Coşkun.

“Evet oğlum... Birkaç gün önce ODTÜ'ye asistan olarak alındı, biliyor musunuz?”

Haberi yeni duyanlar çok sevindiler.

“Ne güzel!” dedi Erhan. “Hocam, şu günlerde biraz iyi haberler de duyalım.”

İnanması biraz zor bir haberdı aslında, üniversiteden atılan bir babanın oğlunu, aynı kentte başka bir üniversitenin asistan olarak alması duyanları şaşırtmıştı. Prof. İzzet Uğurlu güldü:

“İleride yeni bir tasfiye olayı için devlet hazırlık yapıyor. Üniversitedeki her kıyımında, Şenatlı'lardan bir kişi bulunsun istiyorlar.”

Kendisinin işsiz kaldığı şu günlerde oğlunun iş bulması Korkmaz Bey'in kederini biraz azaltmış olmalı, aile için sevinçli bir haberdı bu.

“Umarım çocuklarımız bizim yaşadıklarımızı yaşamazlar... Asistan oldu ya, iyi mi etti, kötü mü etti, hâlâ düşünüyoruz. Neyse ki şu anda ailede benim dışımda işsiz kimse yok.”

“İşsiz bir babadan harçlık istemek zordur, ben çocukluğumda yaşadım bunu...” dedi Coşkun.

Uzun adımlarıyla gene koşturarak gelen Korkmaz Bey'in oğlu elindeki iki kutuyu gösterdi:

“Cebeci bakkallarında boş kutu kalmamış. Üniversiteden atılan, istifa eden hocalar, odalarını boşaltırlarken, kitap koymak için toplamışlar.”

Hepsinin yüzünden acı bir gülümseme geçti. Kovgun Profesör İzzet Bey kahkahayla güldü buna:

“Doğru, yalnız Siyasal'dan atılanların ve istifa edenlerin sayısı on ikiyi geçti. Buradan da altı kişi atıldı... Çevredeki bakkallarda boş kutu kalmamıştır.”

Korkmaz Bey'i uğurlamak için gelenlerin sayısı sekiz on kişiyi bulmuştu. İnsanların ne söyleyeceklerini bilemediği tuhaf, buruk bir törendi bu. Neden onların seçildiklerini epey konuştular, bilinenlere bazı küçük ayrıntılar ekleniyordu. Kalanların da huzurunun bozulduğu büyük bir kıyımdı yaşananlar. YÖK başkanına yazılan bir mektupta imzası olanların -Ahmet Taner Kışlalı dışında- hepsinin akıbeti aynı olmuştu. Gidenler yerleri kolay doldurulacak insanlar değildi. Asistanları yetim kalmış çocuklar gibiydiler, hepsi de şaşkın, boynu bükük... Hocalarının yokluğu onların iş hayatını da etkileyecek. Büyük bir olasılıkla, İlkin Bey öldükten sonra Coşkun'un yaşadıklarını yaşayacaklar.

Korkmaz Bey'le oğlunu küçük bir grup arabaya kadar uğurladı. Onlara el sallayanlar arasında biraz daha bekledi Coşkun, gidenlerin ardından söylenen son sözlerle kulak verdi. Hepsi de iyi, güzel sözlerdi, zaten başka ne diyebilirlerdi ki?

Arkadaşıyla birlikte karşıdaki otobüs durağına geçtiler. Dün deli gibi yağan yağmur, bu gün insanlara telaş vermeyen hafif bir çisentiye dönmüştü. Hava kararmak üzereydi. Kış biterken bile sisler, dumanlar içindeydi kent. Beklenen rüzgâr bir türlü esmiyor Ankara'da, Tevfik Fikret'in dediği o "dud-i muannit" yalnız İstanbul'un değil, bu kentin de başının belası... Şehir gene kirli bir akşama hazırlanıyordu.

Pastaneye ikişer üçer kişilik gruplar halinde lise öğrencileri girip çıkıyordu. Hepsi de aynı tip giyinmişlerdi; lacivert ceket, gri pantolon vardı üstlerinde. Biri elinde taşıdığı kravatını kamçı gibi arkadaşlarına sallıyordu. Zaman zaman Selda ile önünden geçtikleri yakındaki bir lisenin öğrencileri bunlar... Neyse ki oturmadan, bir şeyler alıp gittikleri için şamataları uzun sürmedi. Kendilerini uyaran garsona dikleşmeden çekip gitmişlerdi.

Üç saatten beri gözlediği تنها sokak, okullar dağılınca biraz canlandı. İzlediği filmin uzun süreceğini önceden bilen bir sinema seyircisi gibi, sabırla oturuyordu yerinde. Devetüyü kabanlı adam hâlâ çıkmamıştı. Akşam Selda'nın annesi eve geleceğine göre (öyle söylemişti Selda), adam uzun süre onunla kalamayacaktı. Garsona döndü, üçüncü çayının yanında bir de ayçöreği istedi. Kürek kemikleri dirsek gibi dışarı fırlamış garson, istediklerini hemen getirdi. Eskiden ceviz olurdu

ayçöreklerinin içinde, şimdi ne olduğunu anlayamadığı, pasta artığına benzer şeylerle dolduruyorlar.

Selda ile iki yılı aşan ilişkisini düşünüyordu. Bu iki yıllık ilişkinin evliliğine hiçbir zararı olmamıştı. Selda ve Melike'yle sanki farklı şeyler yapıyorlardı. Ne kadar kafa yorsa da bunu nasıl açıklayacağını kendisi de bilemiyor, Selda da anlayamadı. Bu gün olduğu gibi, her buluşmalarında önce kızı Elifi, ardından Melike'yi sormuştu, hep çekinerek, saygıda kusur etmeden söz açtı onlardan. İkinci çocuk -Elife kardeş- yapıp yapmayacakları da, gene evliliğini anlamak için sorduğu sorulardandı. Bu tür sorularına iki yıldır beklediği yanıtı alamadı Selda. Bitecek bir evliliğin işaretlerini göremedi. Oysa evlenmeseler bile, Coşkun'un sadece özgür olması yetecekti ona. İki yıl boyunca hep bunu istedi. Özgürce, el ele dolaşmak istiyordu Coşkun'la. Eve "tok" gelen erkeği, bir kadın anlamaz mıydı, kıskançlıklar, huysuzluklar göstermez miydi? Utanarak, çekinerek sorduğu sorularla bunları öğrenmeye çalışmıştı Selda. Coşkun'un, boşandığı kocasına hiç benzemediğini anlamış olmalıydı; bazı erkeklerde tersi oluyor demek ki, eve "tok" olarak gideceklerine, daha kışkırtılmış olarak gidiyorlar. Melike'nin her geçen gün evliliğinin daha güzelleştiğinden, bazı şeyleri yeni yeni öğrendiklerinden söz ettiğini de anlattı Coşkun. İkisi de kadın ama, sanki farklı şeylerdi yaptıkları, sevişmeleri bile farklı. Selda hep üstte olmayı istiyordu. Selda sonunda her iki kadının da onu mutlu ettiğini anlamıştı. Hesaplarının tutmadığını, evine "doygun" gönderdiğini sandığı erkeği, her seferinde daha çok kışkırttığını artık biliyordu. Şimdi sinema perdesi gibi dikkatle gözlediği evden elinde buz torbasıyla çıktığı zamanları hatırlıyor; bir zaferin mutluluk veren yaralarını buz torbasıyla iyileştirmeye çalışırdı.

O günlerde yaşadığı yenilmişlik duygusu Selda'nın yanında yok olmuştu. Yurtdışına gitmeyi artık eskisi kadar önemsemiyor. Yakında doktorası bittikten sonra, karısının kendisinden daha iyi yerlere gelecek olmasını da eskisi gibi dert etmiyor. Aynı olaylara bu gün başka bir gözle bakabiliyor. Hayattan bekledikleri, Selda'nın verdikleri idi sanki. Bir zamanlar yasa tanımayan dekanı öldürmeyi düşünecek kadar kızgın, öfkeliydi. Tam zamanında çıktı Selda karşısına, ikisi de avukatlarıyla buluşacaklardı, iki avukatın randevusuna gelmemesi, yollarını birleştiren kaderin bir cilvesiydi demek ki... Selda, anlattığına göre, o da "Çamur" gibi arsız, bulaşık, kaba bir adama yenilmişti. Gene anlattıklarına bakılırsa, Selda farkında olmasa da, eşcinsel eğilimleri olabileceğini de düşünüyor o adamın. Selda'nın uzun saçlarını kesmesini, oğlan gibi olmasını istermiş... Oysa kıyılacak gibi değildi saçları.

Son zamanlarda kocasından söz etmez olmuştu, en son gene sevişirken konuşmuşlardı o adamdan. Bir keresinde çırılçıplak soyunduktan sonra yatağa girmemişti, ayna önündeki geniş tuvalet masasına vücudunun yarısını yüzükoyun yerleştirerek önce aynadaki görüntüsüne bakmış, ardından da pozisyonunun Coşkun üzerindeki etkisini anlamak ister gibi arkaya dönmüştü. Muzipçe gülerek yaklaşmasını beklemişti. Bu kez ballı suların aktığı kaygan yerini değil, farklı bir adresi tarif etmişti. Daha önce yalnız kocasıyla yaşadığını söylediği bu deneyimin sözcüklerini de belli ki kocasından öğrenmişti. Yuvarlak kalçasının iki yanında derin gamzeler vardı, aynada mı görmüştü ya da biri mi söylemişti ona, kendisi de ayırımındaydı. Derin gamzelerinin üstünden direksiyon simidi gibi kavrayıp, kendine doğru çekmişti. Tarif ettiği adres kuru bir yoldan geçiyordu.

Selda zorlandıkça kollarını biraz daha açıyor, tuvalet masasına göğüslerini iyice yapıştırıp, ağırlık merkezini yayarak, duyduğu acıya, çılgınlıklarına karşın, Coşkun'un devam etmesini, vazgeçmemesini istiyordu. Boşandığı adamı vücudundan söküp atmak için sanki yapmak zorundaydılar bunu. Kocasından genellikle böyle zamanlarda, sevişirken söz ederdi. Fantezilerinin çoğunun ondan bulaştığını bir kez daha anlamıştı o gün.

Garsonun getirdiği ayçöregini yerken, Çamur Yüksel hakkında fakültede konuşulanları hatırlıyor. Yemekhaneden evine her gün eti, sütü, meyvesi, bir sürü yiyecek içecek gönderiyormuş. Karısının, kızlarının, muhallebiyi çok sevdikleri herkesin dilinde. Muhallebiyi Coşkun da çok seviyor, garsondan ayçöreği yerine muhallebi mi isteseydi yoksa? Çamur'un, yaşlı profesörlerle ilişkisiyse, başlı başına bir komedi. Yaşlı profesörler bir top kâğıt istediklerinde doğrudan doğruya dekanı arıyorlar, o da üşenmeden, kapıdaki hademelere iş bırakmadan istedikleri malzemeyi hocaların odasına kadar getiriyor. Dekan böylesi ayak işlerini bile kendi görevleri arasına kattı. Bu huyları kolay tavlanan yaşlı profesörlerin hoşuna gidiyor. Öğrenci olayları çıktığında ceketini soyunup kabadayı gibi kavgaya girmesi, çoğu öğretim üyesinde hayranlık uyandırmıştı. Kabadayılık üniversitede bile prim yapıyor. Bundan bir süre önce, fakülte kütüphanesinde kaybolan elyazması antika eserleri dekanın çaldığını yazmıştı gazeteler. Ünlü yazar Oğuz Elçi köşesinde uzun bir yazıyla dekanı suçlamıştı. Çamur Yüksel'in şöhreti bu yazılardan sonra epey yayıldı.

Ama o hâlâ dekan... Ancak rektörlük gibi bazı düşlerinin suya düşeceği kesin... Oğuz Elçi'nin köşesinde eleştirdiği adam kolay kolay iflah olmuyor... Bundan sonra bir hayli yıpranacağını, hesaplarını yaptığı, düşlerini kurduğu rektörlük koltuğuna oturamayacağını kendisi de anlamış gibi görünüyor. Bazı sıkı arkadaşları bile ondan soğumuşlardı.

Çamur Yüksel'in rektörlük düşlerini tek bir yazıyla bitiren Oğuz Elçi'yi gazeteye uğrayıp kutlamayı düşündüğü günlerde, ünlü yazarı Kızılay'da bir başına yürürken karşısında bulmuştu. Ayakta döner yiyen insanların arasından geçerek Sakarya Caddesine doğru gidiyordu. Oysa eskiden yanında korumalarla dolaşırdı Oğuz Elçi, evinin önünde gece gündüz nöbet tutan polisler onun kitaplarını okurlardı. Ünlü yazarı birden karşısında yapayalnız görünce şaşırmıştı. Bir zamanlar, teröristlerin ölüm listelerinin en başındaydı adı. Alnı biraz daha açılmış, biraz da kilo almıştı. İyice süzüp emin olduktan sonra yaklaştı yanına, birlikte konuşmacı olarak katıldıkları panellerden tanışıyorlardı. El sıkıştıklarında, ilk mutluluğu kendisini unutmamış olmasından duydu. Kendini tekrar tekrar tanıtmak zorunda kalan bir yazar hayranı durumuna düşmemişti. Sakıncalı Piyade olduğu günlerden kalan mide ülserinin acıları geçici bir yorgunluk, geçmek üzere olan bir keder gibi duruyordu yüzünde. Dekan hakkındaki yazısından dolayı onu kutlamış, dekanın herkesçe bilinen lakabını (Çamur) söyleyince, tel çerçeveli gözlüğünün arkasındaki zeki gözleri parlamıştı:

"Biliyorum o adamı," demişti.

Bütün kötülerini biliyordu Oğuz Elçi, bütün kötüler hakkında çekinmeden, korkmadan yazıyordu, Cumhu-

riyet tarihinin en cesur, en dürüst kalemlerinden biriydi. Ne tehditler alıyor kim bilir? Dekanla ilgili az bile yazdığının o da ayrımındaydı. Ayaküstü bazı ortak dostlarından söz ettiler. Doç. Korkmaz Şenatlı'yla ilgili yeni bir haber öğrendi ondan, Afrika'ya gidiyormuş Korkmaz Bey, adı kolay akılda kalmayacak, söylenmesi bile zor bir Afrika ülkesine... Coşkun da ona başka bir haber vermek istedi:

“Bizim Ümit Sayacı Danıştay'daki davasını kazandı, geri döndü, biliyor musunuz?”

“Biliyorum,” diyerek onu bir kez daha şaşırttı Oğuz Elçi.

Ankara'da herkesin sorunuyla ilgileniyor, haksızlığa uğrayanlara yol gösteriyordu. Ümit Sayacı daha Danıştay'a gitmeden önce onunla görüşmüş belli ki... Ecevit döneminde, yeni bir üniversite yasası hazırlandığı günlerde, bir arkadaşıyla Gaziosmanpaşa'daki evine de gitmişlerdi. Uzun boylu, esmer, kara gözleri iri, uzun kemikli burnu yüzüne yakışan güzel bir karısı vardı, onun getirdiği çayları içmişlerdi. Askerde yakalandığı ülsereinden söz etmişti konuklarına. Coşkun yanındaki arkadaşıyla birlikte meslektaşlarının sorunlarını anlatmış, o da hepsini birer birer not almıştı. Bu sorunları ilgililere iletecek, gerekirse gazetede yazacaktı. Söze nerde karışıp nerde karışmayacağını iyi bilen karısı, o gün daha çok dinlemeyi yeğlemişti. Coşkun, yazdıklarıyla ilgili bir kez daha kutladı Oğuz Elçi'yi, el sıkışıp ayrıldılar. Kızılay'ın kalabalığı içinde ünlü yazarı tanıyan, selam vermek isteyen başka okurları da vardı; öyle uzun boylu gidemedi zaten, hayranları önüne geçip durdurdular.

İki üç yıl öncesine kadar sıkı sıkı korunan, teröristlerin ölüm listelerindeki yazar, darbeden sonra gerçek-

ten kurtulmuş muydu? Satılmadıkça canını kurtaramayacağını biliyor muydu acaba? Gözlerine inanamamış gibi dönüp dönüp bakmıştı o yiğit yazarın arkasından. Silahı kalem olan, haksızın, hırsızın, uğursuzun korktuğu çağdaş bir Köroğlu'ydu o. Görünüşteki özgürlüğüne karşın, 12 Eylül'ü hiç sevmemişti Oğuz Elçi.

Satılmadıkça canını kurtaramayacağını o da biliyor olmalıydı.

Dekanın adını duyar duymaz, yüzünü nasıl ekşiti-vermişti, daha kim bilir ne pislikleri anlatılmıştır ona. "Biliyorum o adamı," demişti kısaca.

Oğuz Elçi'nin de iyi bildiği o adama karşı yazık ki yeterince mücadele edemedi. Kavgası kısa sürdü. Arkasında ona destek veren değil, nerdeyse açığını arayan bir ailesi vardı; dekanı aratmayacak kadar kötü bir anne, baba, kardeş, gelin... Epey bir süredir yüzlerini bile görmüyor. Evlilik, ailesine dışarıdan bakma fırsatını vermişti ona; çocukken ya da gençlik yıllarında, aile içinde her gün birlikteyken her şey açıkça görülmüyormuş meğer. Çocuklar, şöyle ya da böyle, adına "aile" dedikleri düzenin bir parçası oluyorlar. Aile içi oyunlarda ebe çok ustaysa, kimse kandırıldığını anlamıyordu. Örneğin, Zarife uğradığı haksızlıklara yeni yeni kafa yoruyor, oysa bir zamanlar ana babada kusur aramak aklının ucundan bile geçmezdi. Yazgı sandığı şeylerin aslında büyüklerin birer dayatması olduğunu yeni anlıyordu. En başta kız çocuğu diye okula gönderilmemesi, elinde bir ilkokul diplomasının bile bulunmaması, okulu bilmemesi, okul arkadaşlarının olmaması büyüklerinin hatası değil miydi? Köyde olduğu gibi, buralarda da kız çocuğu el aş, el kuşu sayılıyor. Vaktiyle hakkında yanlış kararlar verenlerden, annesinden babasından şu bir

yıldan beri o da yakınmaya başladı. Zarife, Ankara gibi bir yerde okula gönderilmedi, evde kendi çabasıyla, Coşkun'un yardımıyla alfabeyi tanıyacak kadar okumayı öğrendi. Kızcağız on dördünde nişanlandı, iki çocuğuyla boşandığında ise, on sekiz yaşındaydı. Bu önemli kararlarda hep anne etkili oldu, evlenmesine de, boşanmasına da o karar verdi; hükümet gibi kadındı çünkü o, her şeyi bilirdi. Anne, öteki çocuklarına da örnek olmasından çekindiği için kızını kocasıyla birlikte Almanya'ya göndermemişti. Almanya'ya gidenlerin başka yakınlarını da götürdüklerini biliyordu, çevresinde ona hizmet edenlerin birer ikişer uzaklaşmasından korkmuştu. Bu ince hesaplarını Coşkun bile yeni yeni anlayabildi. Onun böylesi planlarını o günlerde kimse anlamadı, enişteyle ilgili basit bir dedikoduyu kullanarak, Zarife'yi kocasından soğutmuştu. Kardeşinin genç yaşta kansere yakalanmasına, anneden başka bir sorumlu düşünemiyor. Aile bu amansız hastalıkla da tanıştı, kanser en masum kardeşi buldu. Hükümet gibi kadın... Şimdi-lerde şehirliler de sevdiler bu sözü. Bu tiplerin yaygınlaşması, kadınlığın da felaketi olacak. "Hükümet gibi kadın" onun bilinen unvanı. Bilinmeyen unvanını daha çok seviyor Coşkun: Tülbentli erkanıharp... Anadolu'yu anlatan yüzlerce kitap yazıldı, bu "tülbentli erkanıharp"ler anlatılmadı. Herkesin yüzüne gülebilen usta bir oyuncuydu anne. Siyasi konularda da çıkarı nerdeyse o tarafa döner; "Anamı kim beceriyorsa babam o!" diye açıklardı bu tutumunu.

Yaşadıklarından şunu çıkarıyor Coşkun: Önce aile içinde gözünü açacaksın... Yer sofrasına diz çöküp aynı kaptan yemek yerken, çocukların omuzlarını, dirsekle-

rini kullanarak yaptıkları yer kapma, irinti seçme kavgaları gibiydi yoksulluk içindeki hayat. Yer sofrasından, o sofranın yarattığı anlayıştan hâlâ büyük bir çoğunluk kurtulamadı. Beş altı çocuk yapan büyükler, sonra bunlardan nasıl yararlanacaklarının hesabına düşüyorlar, bir sürü oyunlar oynuyorlar, hayatları, tavşana kaç, taziye tut, diyerek geçiyor... Çocuklar kâh tazi, kâh tavşan oluyorlar. Yoksulluk böylesine iğrenç bir şey!

Ailesiyle nerdeyse bir yıldan beri görüşmüyordu, her gittiğinde yeni oyunlarını görmekten bıkmıştı çünkü, hileli mal satışlarının sonu gelmiyor. Büyüklerine yaranmak isteyen kardeşlerin ince hesapları bitmiyor. Ne Coşkun, ne Melike onlarla böyle bir yarışa girebilirdi; gittikçe ölçüsü kaçan bu yaranmanın, yağcılığın sonu yoktu. Elif gibi üç kızları daha olsa, anneye yaranmak için adını “Dürdane” koymak akıllarının ucundan bile geçmezdi.

Bütün bunlara karşın, gene de eski mahallesini öz-lüyor, dükkâna alışveriş için gelen şalvarlı, tülbentli kadınları, duşagını kestiği, diş hediğini yediği, derslerinde yardımcı olduğu çocukları görmek istiyor. Top oynadığı sokakların tozu bile bir başkaydı. Gecekondu yollarının tozu, asfalt kaplı sokaklara benzemezdi. Şimdi özlediği o mahallede çocukken bir görevi daha olmuştu. Memleket havalarını çalıp söyleyen, o günlerde ünlenmiş hemşeri bir sanatçı radyoda söylemeye başlayınca, bir koşu gidip komşulara da haber verir, radyolarını açmalarını isterdi. Radyosu olmayanlar birbirinin evine koşarlardı. Göçüp geldikleri toprakların kokusunu, havasını getiren türkölere hemşerileriyle birlikte kulak verirlerdi. Mahallesine duyduğu özlemi, şimdi bir parça da olsa, o türkölere dinleyerek gidermeye çalışıyor.

Her akşam ayakkabılarını inceleyerek top oynayıp oynamadığını anlamaya çalışan babasını, beyaz tülben-dini bağlayıp çözerek planlar kuran annesini özlemiyor mu? O Japon yazar haklıydı; insanın nefret ettiklerine duyduğu özlem daha yakıcı oluyordu.

Özlediği o yoksul mahallede, çok gururlandığı şey-ler de geliyor aklına. Üniversiteye geçtiği yıllarda, kom-şuların okutmak istedikleri küçük çocuklarına onu örnek göstermeleri hâlâ gurur veriyor ona, hatırladıkça mutlu oluyor. Kendisini, yeni yürümeye başlayan bebelerinin “duşak kesme” törenlerine çağırıp, çocuklarının ağzına tükürmesini isteyen kadınların hiçbirini de unutmadı; töre böyleydi, böyle inançlar, gelenekler, âdetler vardı oralarda. Bunların yanlışlığını o insanlara anlatmaya ça-lışmak boşaydı. Kadınlar onunla oynamak istedikleri güzel bir oyun bulmuşlar gibi gülüşürlerdi; kendisine ihtiyaç duyulan bu oyundan saçma da olsa kaçamazdı, tükürüğünü esirgemiş gibi olurdu yoksa. Onun sadece tükürüğüne ihtiyaç duyulan bir oyun... Bunları düşün-dükçe, geçmişin içinde külçelenen ağırlığı, biraz hafifli-yordu. Tükürüğünde mucize aranması, tuhaf da olsa, insanı gururlandırıyor... Kucağına verilen çocuğu alır, evin etrafında bir tur atar, ağzına tükürüyormuş gibi yapar, tükürmezdi. Kadınlar tükürdüğünü sanırlardı.

Tören gülüşmelerle biter, verilen ikramlar yenilir-ken, kendisine hayranlık duyan kadınların bakışları ara-sında duşak kestiği evden ayrılırdı. O çocukların da okumasını, üniversiteler kazanmasını çok isterdi, ama okuyamazlardı. Kendi annesinden babasından çok, o çocukları özlüyor, ağızlarına tükürür gibi yaptığı çocuk-ların hayatlarını merak ediyor. Kardeşi Zarife'den onları soruyor bazen, güzel şeyler duymuyor yazık ki...

Ağızlarına gerçekten tükürse miydi yoksa? Hatırladıkça hep gülüyor.

Yaz gelince okullar kapanır, oyun için vakit daha çok olurdu. Ancak yaşlılarının çoğu evden bir “boğaz” eksilsin diye ya memleketlerine gönderilir ya da iş bulup çalışmaları istenirdi; simit, gazete, su satarlardı. Gecekonduların tozlu sokakları daha küçüklere kalır, çocuğun bol olduğu mahallede bazen oyun arkadaşı bulmak bile zorlaşırdı. Okul varken babasından zar zor aldığı harçlığı yazın kesiliyordu. Çoğu arkadaşı gibi sonunda o da çalışmak zorunda kalırdı.

Büyükleri, çalışmasını, para kazanmasını isterlerdi; ama sevmediği, istemediği, ağır bulduğu işlerde çalışmaya zorlamamışlardı, yiğidi öldür hakkını yeme... Böyle iyi huyları da vardı... Çalışmak istemeyip yarım bıraktığı işler olduğunda anlayışla karşılaşmışlardı. Arada bir de olsa, anasında aradığı ana yüreğini, babasında aradığı baba yüreğini bulabiliyordu. Bazı sevmediği işleri bıraktığında hiçbir baskıyla karşılaşmamıştı. Ankara'nın İmrahor köyünde, inek gütmek için bir sütçüye üç aylığına sığırtmacı olarak verildiği yerdeki işi bir hafta sürmüştü. Sığır çobanlığıyla, doğup büyüdüğü köyde değil de, kente göçtüklerinden on beş gün sonra Ankara'da karşılaşmak çok zor gelmişti ona. Kocaman vitrinlerine bakmaya, asfalt yollarında yürümeye doyamadığı kentin epey dışında, gene ıssız bir bozkırda bulmuştu kendini. Tuhaftı bu! Sonra düşündükçe ineklerin arkasında geçen o bir haftasına bile acıdı! Konuşacak tek bir insan bulamadan, yakıcı güneşin altında, otlayan, geviş getiren, zımpara gibi uzun dilleriyle birbirini yalayan hayvanlara bakarak bozkırda yaşamının ne demek olduğunu iyi biliyordu. Göçüp geldikleri köyleriyle Ankara

köyleri arasında hiçbir fark yoktu. Hiç yabancı olma-
dığı bir işkence, ıssız kırlarda geçen bir sabır sınavıydı
bu da... Annesinden, babasından, kardeşlerinden uzakta
geçen gecelerde uykuya dalarken, bu sabır sınavı bilme-
diği bir köy evinin zifiri karanlığında daha korkulu bir
hal alıyordu. Bu işi bir hafta sürdü.

Üç yaz çalıştığı Bahçelievler'deki manav dükkânı dı-
şında, sevdiği halde ayrılmak zorunda kaldığı işleri de
olmuştu. Lise ikinci sınıfa geçtiği yaz, Ulus'taki bir otel-
de bulduğu işi de kısa sürdü. Bir hafta içinde yeniyetme-
liğinin ilginç, şaşırtıcı deneyleriyle ayrıldı ordan. Hey-
kel'e yakın, Kızılay'a giden işlek bir cadde üstünde, o
zamanın ünlü bir oteliydi çalıştığı yer. Gece kapıda çalış-
şıyordu, bahşişe en yakın yerde... Gelen müşterileri ön-
ce o karşılıyor, valizlerini odalarına taşıyor, havalansın
diye pencerelerini açıp biraz oyalanırken, beklediği bah-
şişi avucunda buluyordu. Kazanacağı bahşişin, bir ay
sonra alacağı aylıktan çok daha fazla olacağını ilk gün-
lerde anlamıştı. Kapıda beklemenin yanı sıra, koşturdu-
ğu başka ayak işleri de vardı. Yazıhanelerden müşteri-
lerin otobüs biletlerini almak, giysilerini temizleyiciye gö-
türmek, sigara vb siparişlerini almak gibi işlerdi bunlar.
Pantolonu yandan şeritli, gömleği sırmalı, üniformaya
benzeyen otel elbisesi içinde kendisine asker selamı ve-
ren zevzek insanlarla karşılaşırdu bazen. Biri gece, biri
gündüz çalışan iki kâtiple aralarında hiçbir sorun olmu-
yor, ikisini de ağabey gibi seviyordu. Buyruklarını in-
citmeden veren, otuzlu yaşlarda, temiz yüzlü, kibar
gençlerdi. Daha kısa boylu olan gececi kâtip, kim oldu-
ğuyla ilgileniyor, boş kaldıklarında onu tanımak için so-
rular soruyordu. Gece belli bir saatten sonra, bir koltu-
ğun üstüne kıvrılıp uyumasına izin veriyordu.

Otel müdürü yaşı ellisine yakın, hafif göbekli, gözlüklü, beyaz yüzlü bir adamdı.  saattir beklediği devetüyü kabanlı adının onun gibi biri olabileceğini düşünüyor. Yıllardır aklına bile getirmek istemediği bu anısını Şimdi anımsamasının başka bir nedeni olabilir mi? Otelin giriş kapısının tam karşısında, büyük camlı bir odada oturuyordu müdür. Akşamları da otelde kalıyor, zaman zaman karısı, lise ya da ortaokul ğrencisi olabilecek yaşta iki çocuğu yanına geliyordu. Birinci katta, byk bir oda onların evi gibiydi.

O bir haftalık iŐinin unutamadığı olayları daha dün gibi aklında... İŞe baŐladıđının cnc gününde, herkesin yemeğe gittiği saatte, resepsiyonu beklerken, müdür yanına gelmiş, üstünde üniforma gibi duran otelin verdiği giysisiyle ilgilenmiŐti. Bacaklarına biraz dar gelen yanları Şeritli pantolonunun düğmelerine, i çamaŐırlarına kadar bakmıştı. Ailesiyle ilgili sorular da sormıŐtu Coşkun'a. Ertesi akşam onu yanına alarak otelin üst katlarını dolaŐtırmıŐ, bir arkadaş gibi elinin biri omzunda, yangın merdivenlerinin, deponun bulunduğu yerleri tanıtmıŐtı. Asansöre tekrar bindiklerinde gözlüklerinin gerisindeki bakışları, soluğu bile değişmişti müdürün. Uzanıp yanağını öperken, titreyen dudakları arasından çıkan soluğu başkaydı, Şimdiye kadar onu öpen büyüklere benzemiyordu. Babasının kendisini en son ne zaman öptüğünü hatırlamasa da, bir baba gibi değildi ağzını yanaklarına doğru uzatırken. Onun bu yakınlığından sıkıntı duyduğunu uzaklaşarak anlatmaya çalışmış, bir daha müdürle birlikte asansöre binmek istememiŐti.

Otel ktipleriyle aynı yaşlarda, uzun boylu, iri, siyah gözlü, yakışıklı bir genç daha vardı otelin çalışanları arasında. YryŐnden giyimine kadar, pozu, gösteriŐi

seven birine benziyordu; otelin çalışanları içinde ona yakın davranan tek bir insan yoktu. Yener ağabeyin ne yaptığını, oteldeki görevinin ne olduğunu kime sorsa, gülererek geçiştiriyorlardı. Hep takım elbiseyle dolaşıyor, kimseyle konuşmaya tenezzül etmiyor gibi, burnu havada gelip gidiyordu. Herkese mesafeli duruyordu. O da müdür gibi akşamları otelde kalıyordu. Birinin odasından aldığı gazeteyi ötekine götürürken, müdürle Yener ağabey arasında bazen şifreli yazışmalara aracı oluyordu. Aynı otelde, üstelik dahili telefonlar da varken, neden bu küçük pusulaların postacısı olduğunu anlayamamıştı. Yazdıkları şifreli, imalı şeyler, birbirine küslük numaraları yapan iki âşığın oyunları gibiydi.

Akşam yedide başlayan mesaisi sabah yedide bitiyor, üstünü değiştirdikten sonra otelin arkasındaki mutfakta, iki kadının hazırladığı kahvaltı sofrasına oturuyordu. Karnı doyunca, herkes işe yeni başlarken, o yatmak üzere gecekondu mahallesindeki evlerine gidiyordu. Gündüz güneşinden yoksun kalan yüzü birkaç gün içinde değişmiş, bembeyaz olmuştu. Otelin mutfak işlerine, temizliğine, Altındağ'dan gelen, ana-kız gibi birbirine benzeyen iki kadın bakıyordu. Kara gözleri, kapkara gür saçları vardı kadınların, dillerindeki doğu şivesi yaşlı olanında daha belirgindi. İlk iki günde Coşkun'a ısınıvermişlerdi. Kadınlarla arasındaki küçük takılmalar, laf atmalar, birkaç gün içinde birbirine su dökmeye kadar varan şakalara dönüşmüştü. Hemen her sabah mesaisi otel mutfağındaki sofrada, şenlikli, keyifli bitiyordu böyle. Yaşlı olanı sözünü hiç sakınmayan dobra bir Kürt kadınıydı. Müdür hakkında, bir de oteldeki görevini anlayamadığı, şifreli mektuplarına aracı olduğu Yener ağabeyle ilgili, üstü örtülü sözlerle ilkin o bir şey-

ler sezdirdi. Coşkun gibi pek çok gencin iş hayatı müdür yüzünden uzun sürmemiş. Yaşlı kadın bunları anlattıktan sonra; “Bakalım sen ne kadar kalacaksın?” diye, kara gözlerine övgüler dizdiği çocuğun yüzüne acıyarak bakmıştı. Bu iki kadının, müdürü de, Yener’i de hiç sevmedikleri belliydi. Böylece daha baştan, çabuk bitecek bir dostluğa, çok kısa sürecek bir muhabbete emek verdiklerini anlamıştı. Gene de o kadınlarla karşılaşacağı saatleri iple çekmiş, eğlenceli, şenlikli bir sofranın nasıl olduğunu hayatında ilk kez onlarla birlikteyken öğrenmişti.

Müdür, akşamları evi gibi kaldığı odasına çekildiğinde, aşağıdan telefonla bir şeyler istiyordu; onun meyvesini, gazetesini götürmek de Coşkun’un görevleri arasındaydı. İlk seferinde elinde meyve tabağı çekinerek çalmıştı kapısını; “girin” sesini duyduktan sonra kapıyı açtığı anda; müdür, aynanın karşısında, üstünde yalnız kışının yarısını örten küçük, beyaz bir külotla, arkası dönük dikiliyordu. Böyle çirkin bir sahnenin bir parçası olmuş gibi huzursuz oldu Coşkun. Meyve tabağını ortadaki sehpa üzerine bıraktıktan sonra hemen uzaklaştı odadan. Aşağıya indiğinde o kibar kâtip, kırmızılığı o gün hiç geçmeyecek olan yüzüne bakıyordu; yukarıda olanları o anda değil, önceden biliyor gibiydi. Dudaklarında yarım ağız bir gülümsemeyle bakışarak, bir şeyler anlatırlar birbirlerine.

Gene aynı gece, gelip giden müşterilerin iyice azaldığı geç saatlerde, müdürün telefonla istediği gazeteyi vermek için kapısını ikinci kez tıklattığında, her zamanki ürkekliğine, çekingenliğine, hâlâ atamadığı utançın sıkıntısı eklenmişti. Başına bir şey gelmesinden korkuyordu. Karşısında gene çıplak bir adam göreceğinden

emindi. Kendini çok tuhaf bir yerde, tuhaf insanlar arasında hissediyordu. Burası nasıl bir oteldi acaba? Göçüp geldikleri büyük kent hep böyle miydi yoksa, daha başka tuhaf şeylerle de mi karşılaşacaktı? Müdürün sesini duyduktan sonra içeri girdiğinde yüreği ağzındaydı. Çıplak adam bu kez ayna karşısında değil, ortadaki sehpa ya yakın koltuklardan birinde oturuyordu. Bu kez kışının yarısını örten donu da yoktu, fotoğrafçılara cesurca pozlar veren, cüretkâr bir seks yıldızına benziyordu. Ne yapacağını bilemedi Coşkun, karşısındaki çıplak adama bakmamaya çalışıyordu.

“Getir, çekinme canım!” dedi müdür yumuşak bir sesle. Gazeteyi de aynı sehpa ya bırakıp kapıya yürüdü.

“Dur, hemen niye kaçırıyorsun? Hoşuna gitmedi mi?”

Hoşuna gitmemişti, bu gün Selda'nın iki erkekle sevişmek istemesi nasıl hoşuna gitmediyse; o gün bir erkekle, koskoca bir adamla sevişmek de hoşuna gitmemişti. Bir erkeğin yanında soyunamayacağını, birkaç saniye çıplak bile duramayacağını, karşısındaki çıplak bir erkeğe tahammül edemeyeceğini yıllar önce karşılaştığı bu olaydan biliyordu. Erkek erkekti, hiçbirisi kadın gibi olamazdı. Karşı apartmanı gözlerken Selda'nın bulduğu adamın yemiyetmelğinde tanıdığı o müdür gibi biri olabileceğini düşünüyor, her iki cinsten de hoşlanan biri olmalı...

Müdürün odasından kıpkırmızı bir yüzle çıkmış, resepsiyona, kâtibin yanına inmişti. Korhan ağabey, bu kez olanlardan daha çok etkilendiğini anlamış gibi bakıyordu yüzüne, ona bir şeyler anlatma ihtiyacı duyuyordu. Göz kırparak;

“Ne o, bir şey mi oldu?” dedi kâtip.

“Yaa, Korhan âbi, bu müdür nasıl biri Allah'aşkına?”

Dinleyeceği hikâeyeyi biliyordu kâtip, yüzü kıpkırmızı olmuş çocuğu daha fazla konuşturmak istemiyordu, onun gibi kaç çocuktan dinlemişti müdürün yaptıklarını.

“O biçim bir adam işte!” diye güldü kâtip. “Burada hevesle işe başlayan bir sürü çocuğun hepsi de kısa zamanda ayrıldı. Bu ülkenin eşcinseli, galiba kadınlarından daha özgür... Senin gibi yeniyetmelerin karşısına, kadınlardan önce, böyleleri çıkar, dikkat et!”

Adlarını bilmediği, yüzlerini görmediği, işi bırakıp giden o çocuklar gibi, Coşkun da aynı yolu izledi, bir hafta sonra işten ayrıldı. En çok da hayatının en eğlenceli, en keyifli kahvaltılarını yaptığı kadınlardan ayrıldığına üzüldü. Böyle olacağını kadınlar zaten biliyordu, onun için sevmekten korkar gibi sevmişlerdi Coşkun'u. Vedalaşırken ana-kız hep gözlerine bakarak konuşmuşlardı, doğulu kadınların kara gözlere ayrı bir düşkünlüğü vardı; gözleri kara çocukları kendi çocukları, kendi kardeşleri gibi görüyorlardı.

Karşıda, Selda'nın yaşadığı apartmanın duvarlarında bir sinema perdesi var sanki, çıplak bir erkek vücudu yansıyor perdeye önce, sonra bir kadın vücudu onunla yer değiştiriyor. Sırayla bir biri, bir öteki çıkıyor ortaya. Bezen uzunca kalıyorlar perdede, bazen çabuk yer değiştiriyorlar. Kaçmak, uzaklaşmak isteyen çocuğu kandırmaya çalışıyorlar. Çocuk bu iki çıplağın hem ne istediklerini, ne vereceklerini merak ediyor, hem de korkuyor onlardan. Film sürekli yer değiştiren bu iki çıplağın görüntüsüyle devam ediyor.

Hava hafiften kararmış, sokak lambaları yanmıştı. Deminden beri yukarılardan gelen hızar sesi durmuştu. Üstü ağaç dallarıyla dolu bir kamyon geçti oturduğu

pastanenin önünden... Sokak lambasına yakın, aydınlık bir yerdeydi Selda'nın evi. Devetüyü kabanlı adamın neden bu kadar geciktiğini kendi deneyimlerinden biliyor. Erkeklerle önce bir şeyler yemeyi seviyordu Selda, yatağa girmeden uzun süre yarı çıplak koltuklarda seviştikten sonra giriyordu yatağa. Erkeklerle birlikte soğumadan yataktan çıkmıyordu. Isınması, sevişmesi gibi, soğuması da uzun sürüyordu. Bütün bunlar en az üç saate yakın bir zaman demekti. Seyirci koltuğuna benzettiği yerinde, aklından geçen olasılıkları düşünerek üç saattir oturuyor Coşkun.

Devetüyü kabanlı adamı apartman kapısında görünce, filmin sonuna gelindiğini düşündü. Adam sokağın üst tarafına doğru yürüyordu. Kabanından ve sarı ayakkabılarından, hiç kuşku duymadan tanıdı onu. Coşkun telaşla yerinden kalktı, garsona borcunu önceden ödediği için, fazla oyalanmadan dışarı çıktı. Adamı biraz daha yakından görmek istiyordu? İri burunlu, geniş alınlı adamı bir yerden tanıyor sanki; gazetelerde iki kez fotoğrafını gördüğü Mehmet Esercioğlu bu, Selda'nın çeşitli yolsuzluklara bulaşmış eski kocası... Bazen IMF diye sözünü ettiği kocası... Hiç şaşmamalıydı aslında. Gördükleri gerçekten hayal gücü zengin bir senaristin elinden çıkmış film gibiydi. Zamanında görememiş olsa da, Mehmet Esercioğlu'dan ayrıldığına pişman olduğunu belli eden davranışlarını anımsıyor şimdi. Hele son zamanlarda daha da belliydi bu. Unuttuğunu, soğuduğunu sansa da aslında tam kopamamıştı ondan, sevip sevmediğini kendisi de bilmiyor, ama kopamamıştı. Arkasından koşup yakasından tutmak; "Kim, hangimiz bu hale getirdi bu kadını?" diye bağırarak geçti içinden. İki kez koştu, iki kez geri döndü.

“Hangimiz bu hale getirdik Selda'yı?”

Böyle bağırmak istiyordu devetüyü kabanlı adama, yani Mehmet Esercioğlu'na...

Yeniden pastaneye döndü. Telefona uzandı:

“Bir telefon edebilir miyim?”

“Tabii,” dedi kasadaki şişman adam.

Ahizeyi aldı, Selda'nın numarasını çevirdi. Heyecanlıydı aslında, ama sakın görünmeye çalıştı:

“Aloo, Selda ben Coşkun. Nasılsın?”

“Arayacağını biliyordum, ama doğrusu bu kadar çabuk arayacağını bilmiyordum.”

“Çok merak ettim, senin adamın genç karısı, yani senin kuman, hangi fakülteye kaydını yaptırmış? Öğrenbildin mi?”

“Öğrendim, nereye biliyor musun? Sizin fakülteye, senin öğrencin olacak bizim kız.”

“İnanmıyorum, dalga geçiyorsun sen!”

“İnan şaka filan değil... Vaktiyle sizin fakülteye kaydını yaptıırıp ayrılmış... O yıl babaları mı ölmüş, her neyse...”

“Tasadüf de bu kadar olur...”

Selda'nın iğneleyici sözlerine, hep bir kahkaha eşlik ediyor:

“Sen epey merak ediyordun bu kızı. Bak, sonunda öğrencin olarak karşına çıkacak. Sen artık arka kapıdan mezun edersin onu.”

“Onun hangi kapıdan mezun olacağı, aklına, zekâsına bağlı...”

“Aklına zekâsına bağlı, ama hocalara da bağlı... Artık sen ona ne diplomalar, ne sertifikalar verirsin...”

Coşkun sormak istediği asıl soruyu sonunda hatırladı:

“Adı neydi bu kızın?”

Selda bazen bildiklerini dirhem dirhem satmayı seviyor:

“Hıı, sen bu kızı bayağı merak ediyorsun... Vallahi ben bu kadar merak etmemiştim! Ah siz erkekler! Size genç olsun da... Yaşlandıkça gençlere düşkün oluyorsunuz... Yaşlı kediler fındık faresiyle oynamayı sevmiş... Aynen öylesiniz siz...”

“Saçmalama şimdi! Ne merak edeceğim! Birlikte çok kulağını çınlatık da... Sahi sen bu kızı hâlâ hiç görmedin mi?”

“İnan, görmedim, görmek istemedim... Sadece bana çok benzediğini biliyorum; görenler, aynen senin gençliğin, demişlerdi. Adı: Müzeyyen... Çocuklarla çekilmiş fotoğrafını gördüm sadece, gerçekten bana çok benziyor. Adını bilmesen bile, görünce tanırırsın. Dedğim gibi, sen onu ne güzel okutursun!”

“Çok ilginç, senin kumanı, ben senden önce tanıyacagım. Vallahi, sen de değişik bir kadınsın, haa!”

“Öyleyimdir Coşkun Bey! Beğenmedin mi?”

Pastanenin telefonunu daha fazla meşgul etmek istemedi:

“Neyse, hadi hoşça kal!”

“Güle güle... Ama dediklerimi unutma! Sen o kıza özel sertifikalar ver. Her şeyi öğret ona, bütün eksiklerini tamamla...”

Kapatırken bile konuşuyordu Selda.

Biraz önce kalktığı sandalye boş duruyordu, gene aynı yere oturdu. Gittikçe uzuyor, biteceğe benzemiyor bu film. Kürck kemikleri deve hörgücüne benzeyen, sırtında dört dirsek varmış gibi dolaşan garson gözlerini ona çevirmişti; gene çay ve biraz kuru pasta istedi. Daha

köydeyken öğretmişlerdi ona, büyük kentlerde, kahvehanelerin, pastanelerin söğüt gölgesi olmadığını, yiyip içmeden oturulamayacağını biliyordu. Yalnız bu kural yüzünden değil, kazınan midesini bastırmak için bir şeyler yemesi gerekiyordu. Üç saattir film izler gibi oturduğu yerde daha ne kadar oturacağını bilemiyor, bundan sonra neden oturduğunu da bilmiyor. Film bitmiş gibi görünmüyor ona. Biraz ötesine iki sevgili oturmuştu, yüzünde baharın muştucusu tomurcuklar gibi duran ergenlik sivilcelerine karşın yüzü güzeldi kızın, ne ergenlik çağının yüzde istenmeyen gidici konukları, ne de hafif kemikli burnu bozabilmişti kızın güzelliğini. Karşısındaki delikanlının ince uzun parmakları kızın güzel yüzüne gidip geliyor; avuçlarıyla bir şeyler alıyordu sanki; o güzel yüzden aldığı şey, safiyetten başka ne olabilirdi ki? Onların yaşındayken böyle bir sahneyi ne kadar düşlemişti. Aynı yaşlardayken o, mahallerindeki kızlarla ya uzaktan bakışır ya da tuvalette buluşurlardı.

Gençleri kendi hallerine bıraktı, Selda'nın evine çevirdi bakışlarını. Üç saattir bakıp durduğu karşı duvardaki düşsel perdeyi göremiyordu, aynı perde beyninin içindeydi şimdi, artık tümüyle kendi içinde devam ediyor film. Usta bir yönetmen, iyi bir senarist nasıl bitirirdi acaba bu filmi? Çocukluğuyla bitmeli, diye düşünüyor Coşkun; ona kalırsa sahnenin son karelerinde kente yeni gelen o çocuk bir kez daha görünmeli. Çünkü insanın kaderi alnında değil, çocukluğunda yazılı. Çocukluğun safiyetini bir kez daha yaşamak istiyor. İçindeki beyaz perdede, hem müdürü, hem Selda'yı görüyor. İkisi de çıplak... Sırayla bir biri, bir öteki görünüyor. Sonra dünya güzeli bir kız çıkıyor ortaya, kız Selda'ya benziyor, ama çok genç, çok güzel; çocuk ondan da kaçıyor,

üçünden de kaçıyor, soluk soluğa uzaklaşıyor oradan. Uzun bir koşunun ardından, çevresine baktığında bir panayır yerine geldiğini fark ediyor. Yıllar önce harçlık buldukça gittiği, Cebeci'deki panayır yerine benziyor çocuğun geldiği yer. Çocuklar bisiklete biniyorlar, sırtlarında ibiği musluklu pirinç güğümlemlerle satıcılar limonata, vişne suyu satıyorlar, pidecilerin, komitçilerin, simit, açma, halka satan satıcıların birbirini bastıran sesleri duyuluyor. Çadırların altında büyüklerin "para tuzağı" dedikleri bir sürü şey var; kol gücü bilek gücü ölçen aletler, atış yapılan nişangâhlar, üstü sigara paketleriyle dolu, halka atılan geniş tahta tablalar, daha bir sürü yerden geçiyor çocuk; merdivenlerinde iki dilencinin oturduğu Tahta Köprü'nün yakınına kurulmuş büyük, beyaz çadırın önünde duruyor. Yaşlı, genç, bir sürü insan var önünde. Sıraya giriyor, biraz sonra herkese kaç yaşında öleceğini söyleyen Kesikbaş'ın karşısında buluyor kendini.

"Yetmiş yaşında öleceksin!" diyor Kesikbaş bu kez de...

Üç farklı ölüm yaşı olur mu? Gülüyor içinden, sonra tutamıyor kendini:

"Sen bırak kaç yaşında öleceğimi... Yeni göçtüğümüz bu kentte, başıma gelecek en tuhaf olay ne olacak? Geleceği biliyorsan, bunu söyle bana!"

Herkes şaşkınlıkla bakıyor ona, iki görevli kolundan tutup dışarı çıkarmak istiyor, bir fırsatını bulup gene bağılıyor:

"Ey Kesikbaş, sen geleceği biliyorsan, bu kentte karşılaşacağım en tuhaf olayı söyle bana!"

Çocuğu susturup uzaklaştırdılar oradan. Bütün bir ufku kapatırcasına, gene büyük bir sinema perdesi önün-

de buldu çocuk kendini. Bu kez yalnız Selda görünüyordu perdede, yarı çıplak durumda, elinde devetüyü kaban yerine, yeşil bir manto tutuyordu. Coşkun'u etkilemek için sıyırdığı sol memesi açıktaydı. Mor bir külâh oturtulmuş gibiydi memesinin başına.

“Kadın mantosu bu, erkek kabanı değil. Kimin biliyor musun? Benim kumamın, yakında senin öğrencin olacak kumamın, Müzeyyen'in mantosu... Şimdi ilgini çekti mi Coşkun'cuğum? Senin istediğin buydu, değil mi?”

“Hassiktir!”

“Bir şey mi dediniz beyefendi?”

Gözlerini kaldırıncâ, önündeki boş bardağı alan garsonu gördü.

“Hayır, affedersiniz!... Size demedim...”

Dört dirsekli zayıf garson, böylesi dalgın müşterilere alışkın olmalıydı, alınmış gibi görünmüyordu. Yıllardır ağzından çıkmayan, unuttuğu bir küfür... En son askerden döndüğü günlerde kullandığını hatırlıyor. On sekiz aylık askerlik, istemeden insanın dilinde küçük izler bırakıyor. Ağzına yakışmayacak bir söz, kendiliğinden dökülüvermişti.

Hesabı ödeyip dışarı çıktı. Serin bir rüzgâr vurdu yüzüne. Boynundaki atkıyı karısı zorla vermişti. Haklıymış. Ankara'nın havası belli olur mu? Paltosunun yakasını kaldırdı, elleriyle saçlarını düzeltti. Selda'nın ağaçlar içindeki evine döndü. Eskiden koşa koşa geldiği bu eve son kez bakıyordu. Evet, son kez, emin bundan... İki sokak öteye park ettiği arabasına doğru yürüdü.

"Sevgili Kardeşim Coşkun,

"Tatsız bir yaz. Ardından gelen daha tatsız bir bayram. Suç kimde? Kimsede değil, bende. Goethe, 'Kendimizde bir eksilme duyduğumuz zaman bize her şey eksik görünür...' der. Doğru bir içgözlem!"

Okuyanı dinlendiren, hoş bir üslubu vardı Sina Bey'in. Konuşur gibi, insanın hem yakınında, hem de bir yakını gibi yazıyordu her mektubunu. Sina Bey kendisi gelmiş gibi, öylesine canlı bir dil. Coşkun öğleyin aldığı mektubu, karısına okumak için alışverişten dönmelerini sabırsızlıkla bekledi. Bir ay önce doktorasını bitiren Melike için de güzel haberler vardı çünkü:

"Coşkun'cuğum, sana daha önce de yazmıştım, bu yıl ben Eskişehir'de Anadolu Üniversitesinde dersler vereceğim. Bu üniversitenin başında iyi bir rektör var. Senden, eşinden de söz ettim rektöre. Melike Hanım'a yardımcı doçentlik kadrosu bulmak zor olmayacak. Ay-

rica Eskişehir'de senin doktora yapma olanağın da var. Dostlarla hepsini konuştum. Seveceğin, anlayabileceğin öğretim üyeleri çok burada. Seni imza olarak tanıyanlar, estetik konusunda yazdıklarını bilen hocalar var. Düşünün, karar verin, bana yazın... İkinci de çok rahat edeceksiniz... Eskişehir'e dikkat edin! Bu kentte Ankara'ya da, İstanbul'u da imrendirecek güzel şeyler olacak. Bir Anadolu kenti diye sakın küçümsemeyin! Bilirsin, mübareke yıllarında başlayan 'gençler Anadolu'ya' parolası bir zamanlar epey revaçtaydı; 1960'lı yıllarda çocuk romanlarında bile bu parola, 'çocuklar Anadolu'ya' diyecek kadar ilgi gördü. Şimdi insana komik geliyor, değil mi? Yazık ki bu güzel ülküler unutuldu. Keşke Paris işin olsaydı, ama olmadı, ben de yardımcı olamadım sana. Artık Sen Nehri üstündeki Paris'i unut, Porsuk Çayı üstündeki Eskişehir'i düşün... Porsuk; Sümerbank, basmalarını hangi renkle boyarsa, o renge dönüyor. İnaniyorum, ileride akıllı bir insan çıkacak, daha temiz, daha güzel bir su akacak kentin içinden. Ben sevdim bu kenti, inanıyorum siz de seveceksiniz."

Çok sevdikleri bir dosttan gelen, içi güzel haberlerle dolu mektubu, gene Coşkun'un pişirdiği mis gibi bir kahve eşliğinde iki kez okudular. Ankara'da kendi üniversitesi de dahil, hiçbir üniversitede Melike'nin kadro bulma şansı yoktu. O çoktan razı bu işe... Düne kadar akıllarının ucundan bile geçmeyen Eskişehir'de Coşkun için doktora yapma olanağı da var. Ankara'ya üç saat, kolayca gidip gelebilecekleri bir yer.

"Kebap yaa!"

Selda'dan kapıldığı sözcüklerden biri, istemeden çıkmıştı ağzından, kendisi de şaşırdı buna. Dilinde askerlikten kalan küfürler gibi... İki yılın onda bıraktığı izleri silmek zaman alacak...

İkisi de sabırsızdı, bu işi mektupla değil, telefonla çözmeliydiler. Gerekirse bazı yerlere gidip yüz yüze görüşmek de gerekecek... Coşkun, telefonun önündeki sandalyeye geçti, ahizeyi aldı, cebinden çıkardığı küçük adres defterine bakarak Sina Bey'in numarasını çevirdi. Hep "ağabey" dediği, ağabey kadar sevdiği arkadaşıyla konuşması uzun sürdü. Ankara'dan artık ayrılmak istediğini anlattı arkadaşına; Anadolu Üniversitesi rektöründen kendisi için bir randevu almasını rica etti. Fakülteler yaz tatilindeyken bu işi bitirmek istiyordu. Kocasının sözlerini, Melike de tek bir sözcüğünü kaçırmadan dinledi.

Üç gün sonra bir öğleüstü aradı Sina Bey. İyi haber insanın sesini bile değiştiriyordu. Son zamanlarda hastalıklardan yakınan dostunun sesi iyi geliyordu. Perşembe günü, yani iki gün sonra rektörün onu beklediğini müjdeledi. Telefonu bir ara, yanında duran Melike'ye de verdi Coşkun, karı koca Sina Bey'e nasıl teşekkür edeceklerini bilemediler.

Vakit geçirmeden Gar'a gitmesini, biletlerini hemen almasını istedi Melike. Bu kentten onun bu kadar kolay ayrılacağını düşünmemişti Coşkun. Ankara'da evliliğine, kocasıyla ilişkilerine zarar veren bir şeyler olduğunu sanki seziyordu. Çoğalan hızlı araçlara, rahat otobüslere karşın, Eskişehir'e trenle gitmek hâlâ güzeldi. Epeydir karı koca, tren yolculuğunu özlemişlerdi.

Kontakı çevirdikten sonra çıkan o gıygıy sesi, neyse ki uzun sürmedi, araba çalıştı. Dört yıldır kullandığı Murat 124'ün aküsü zayıflamıştı. Kızılay'daki sıkışık trafik Sıhhiye'yi geçince rahatlayabildi. Birkaç kez estetik konusunda konuşmak için çağrıldığı Ankara Radyosu'nun önünden geçti, Opera'ya varmadan sola döndü.

Ankara Garı'nın önüne, THY bürosuna yakın bir yere park etti. Gişe önündeki uzun kuyruğa girdi.

Bu kez alacağı bilet çok sık yinelenecek bir yolculuğun, uzun sürecek bir ayrılığın ilk bileti olacak. Eskişehir'i severlerse sürekli yerleşme olasılıkları bile var. Girdiği hiçbir kuyrukta bu denli dalgın, düşünceli, duygulu olmamıştı. Şimdiden içini burkan bir şeyler var, burunun direği sızlayıp duruyor. Uygun bir köşe bulsa ağlayabilir. Üniversiteye, "günaydın" demeyi bilmeyen, "seemküm" diye selam verenleri almaya devam ediyorlar. Herkesin bu yeni girenler gibi olmalarını istiyorlar. Eskişehir'e taşınmadan önce yanlarına Elifi de alarak şöyle doya doya Ankara'yı gezmeyi, eski yapılarını, tarihi yerleri, müzeleri görmeyi düşünüyor. Hiç kimseyi özlemese bile, bu kenti özleyeceğini biliyor.

İş çevresinden de, ailesinden de özleyeceği tek bir insan gelmiyor aklına, özleyip arayacağı nerdeyse tek bir insan bile yok. Elinde büyüyen yeğenlerinden bile soğumuştur. Hacca gittikten sonra başında kasket yerine takkeyle dolaşan, evin gizli bir köşesinde sakladığı defterine sürekli bir şeyler yazan babasından bir ara umutlanmıştı. Bir şeyler karaladığı defterin onu değiştireceğini düşünmüştü. Ailedeki hileli satışların önüne geçeceğini umuyordu. Ne de olsa eline kalem alıyor, yazıyordu, yazarken düşünüyordu. Bir şeyler yazan, karalayan insanın değişeceğine, daha iyi bir insan olacağına inanırdı hep. Ayetler, dualar yazdığı defterine Coşkun, Yunus'tan, Pir Sultan'dan, Karacaoğlan'dan şiirler, Nietzsche'den, E. Zola'dan, B. Shaw'dan özdeyişler de yazdıracaktı... O yalnız dualar, ayetler yazdı defterine, işine gelenleri, kendi hoşuna gidenleri yazdı. Coşkun'un fikirlerini, Coşkun gibi düşünen yazarların sözlerini o

deftere sokmadı. “Malınız ve çocuklarınız sizin için bir sınav aracıdır,” diyen Kuran ayetini bile yazmadı, beğenmedi herhalde. Gittiği toplantılarda kimsenin tek bir sözcüğünü bile anlamadığı dualarla, ayetlerle daha çok ilgi topladığını gördü. Suskun diline dualar güç verdi sanki. Nişan törenlerinde, yemeklerde, çeşitli davetlerde, bir torba içinde taşıdığı defterini çıkarıyor, okuduğu Arapça dualarla bir süre ilgiyi kendi üstünde topluyor, toplantıya katılanlar arasında en hayırlı işi, en etkili gösteriyi kendisi yapmış gibi gururlanıyordu bundan. Düğünde dernekte meydana babaya bırakmaktan hoşlanmayan anne bile, duaya saygısızlık olmasın diye onu dinlemek zorunda kalıyordu. Ama ailedeki gizli kapaklı, hileli işler ise sürüp gidiyordu.

Kısa zamanda küçük bir kasabadan doğan koca bir kent, başkent... Burayı, bu kenti özleyecek sadece. Başkent olma payesini Ankara kolay kazanmadı. Önce Kurtuluş Savaşının karargâhı oldu, ardından da bütün kentleri işgalden kurtardıktan sonra başkent oldu.

Şimdi kitaplaştırmayı düşündüğü “Kahvehaneler” konulu doktora tezi için Melike eski Ankaralılarla, yaşlı seymenlerle görüşürken yanında Coşkun da vardı. Soruları Melike’yle birlikte sormuşlardı. Kahvehanelerin Kurtuluş Savaşındaki işlevini canlı tanıklarından dinlediler.

27 Aralık 1919... Yakında ayrılacağı bu kentin tarihinde çok önemli bir gün. Eski Ankaralıları bu günü “kızılca gün” diye anlatmışlardı.

Mustafa Kemal’i karşılayan seymenlerden birkaçı hâlâ yaşıyordu. Bir derneğin yardımıyla eski Ankara efelerini bulup konuşmuşlardı. Çelik İbrahim Efe, o yıllarda elinde “çekme değnek” dedikleri bir ucu topuzlu,

öbür ucu meşin bağcıklı, tornadan çıkmış kalın bir so-
payla dolaşmış. Değneğini anlatırken bulunmaz bir si-
lahtan söz ediyor sanki; “Vurdun mu arkana bakma!”
diyor. Dili biraz peltekti Çelik İbrahim Efe’nin, söyle-
dikleri zor anlaşılıyordu. Gözlerinin içi gülen, konu-
şkan, akli yerinde, sevimli bir ihtiyar... Eski oturak âlem-
lerini, dost tuttuğu kadınları bile anlatmıştı. Keskin’den
gelen kaçak rakıları, kokulu Güdül leblebisiyle içerler-
miş. O yıllarda Ankara’da Aşağıyüz-Yukarıyüz ayrımı
varmış. Mustafa Kemal’in geleceği duyulunca bu semt
ayrılıkları, mahalle kavgaları unutulmuş. Aralık başın-
da, Mustafa Kemal’in gelişinden bir süre önce, iki bölük
İngiliz askeri trenle gelerek, şimdi bilet için kuyrukta
beklediği Gar’ı işgal etmiş. Komutanları Yüzbaşı Vitol
bu binayı karargâh seçmiş. Bir bölük İskoç askeri de iri
kadanalar üzerinde ağır ağır Kale’ye doğru yol almış. Bi-
raz ötede, Ulus’ta, sonradan Meclis olan İttihat ve Te-
rakki binasında ise, Fransız bayrağı dalgalanıyormuş.

Mustafa Kemal’i karşılamak için küçük bir kasabada
yüz binlerce insanın nasıl toplandığını anlatmıştı Efe.
Yalnız civar köylerden, kasabalardan değil, uzak iller-
den gelenler de olmuş. Yatalak ihtiyarlar ve kundaktaki
bebeler dışında herkes katılmış. İlk kez yabancı asker,
yabancı bayrak görmek Ankaralıları kızdırmış. İşgalden
sonra azınlıklar çok şımarmışlar, evlerde toplanıp sa-
bahlara kadar içip eğlenirlermiş; bir sürü taşkınlıklar
yapmışlar. Bir keresinde kentteki Hristiyanlar ellerinde
kazma kürek toplanmışlar, temelindeki bir taşın bir İn-
giliz konsülünün mezarından alındığını ileri sürerek, İt-
tihat ve Terakki binasını yıkmak istemişler. İstanbul’dan
gelen Yagış adlı bir papazın çabasıyla olaylar büyüme-
den önlenmiş.

Namazgâh Tepe, şimdi bilet için kuyrukta beklediği istasyonun güneydoğusunda, üç yüz metre kadar uzaklıkta... Bu gün Etnoğrafya Müzesi var yerinde... Namazgâh Tepe o günlerde bir çeşit açık hava camisi gibi kullanılıyor. Zaman zaman da kabadayılar, bıçaklı kavgalar için burada buluşurlarmış. Minberi kocaman bir kaya, taştan sedirleri olan bu büyük alanda Ankaralılar, Atatürk'ün geliştinden bir gün önce (cuma) zafer duası için toplanmışlar.

Mustafa Kemal'i karşıladıkları gün nasıl giyindiğini Çelik İbrahim Efe fotoğraflarını göstererek anlatmıştı: Ayağında yemeni dedikleri ucu kalkık, arkası çekmeli gön ayakkabı, tiftikten beyaz diz çorabını bacağına alta doğru daralan lacivert zivga şalvarın üstüne çekmiş... İçliğin üstüne sırmalı camadan, beline şal sarmış. Şal kuşağın üstünde bir silahlık... İçine sapı fil kemiğinden beyaz hançer, gümüş kabzalı bir tabanca sokmuş. Uzun hançerin ucu, belindeki kalın kuşağın altından dışarı çıkmış... Efe o gün bu kıyafetini giyip buluşma yerleri olan Ulucanlar'daki Sarı Ahmet'in kahvesine gidiyor. Burada kenarları sırmalı seymen bayrağı etrafında toplanıyorlar. Bayrak dev cüsseli bir efenin, Güveçli İbrahim'in elindedir. Hacıbayram'daki duadan sonra, Seymenler Mustafa Kemal'i karşılamak için toplanan büyük kalabalığın en başında yürüyorlar; onların arkasından da terzilerin, demircilerin, tiftikçilerin, keçecilerin, bakırcıların, orakçıların, düvencilerin, sofçuların, kilcilerin, kaba tuzcuların, dokumacıların, urgancılarının, dabağların yer aldığı Ankara esnafı geliyor.

Mustafa Kemal'i ilk grup (kent'in önemli yöneticileri) Gölbaşı yakınlarında, ikinci büyük grup Dikmen sırtlarında karşılıyor. Çok büyük bir kalabalık da bu-

günkü Genel Kurmay'ın önünde, Kızılyokuş'ta bekliyor. Birkaç yerde kurbanlar kesilmiş. Mustafa Kemal, öbek öbek sıralanmış büyük kalabalıkların arasından geçerek Namazgâh Tepe'nin altına, şimdiki Radyoevi'nin önüne geliyor. Burada kadınların çoklukta olduğu büyük bir kalabalık tepeyi doldurmuş... Mustafa Kemal arada bir Mercedes Benz marka üstü açık arabasından iniyor, bazı kişilerle selamlaştıktan, hal hatır sorduktan sonra, patlak lastikleri paçavrayla doldurulmuş, zor yürüyen arabasına tekrar biniyor. Buradan Ulus'a, Hükümet Konağı'na giden kestirme yolu bırakıp istasyon tarafına dönüyorlar. Yolu uzatmalarının nedeni, şimdi bilet almak için sırada beklediği Ankara Garı'nı işgal eden İngiliz askerlerine gözdağı vermek...

Önündeki adamın işi biraz uzun sürmüştü. Sıra sonunda ona geldi, biletini aldıktan sonra önü camlı gişeden ayrıldı, geldiği kapıdan çıktı. Yolcuların girip çıktığı tarihi taş binanın önünde durdu. Tatilden yeni dönmüş, yanık tenli insanlar gözüne çarpıyordu. Gölge bir yer buldu kendine. Eskiler, Ankara'nın bir gecesini, bir gölgesi derler... Sıcak yaz gününde sığındığı gölge bu sözü hatırlattı ona. Çelik İbrahim Efe, 27 Aralık gününü, o kızılca günü öylesine canlı anlatmıştı ki, Namazgâh Tepe'den istasyon yoluna sapan büyük kalabalığı görür gibi oluyor. En önde Mustafa Kemal'in tekerleri paçavra dolu üstü açık arabası... Yüzbaşı Vitol kendisine karar-gâh seçtiği istasyon binasının önünde, yanında askerleri, yağız bir atın üstünde, gelen kalabalığa bakıyor. Komutan, İngiliz soğukkanlılığını koruyor ama, askerleri tedirgin...

Istasyonun yakınında bir başka seymen grubunu gören Mustafa Kemal, arabasından bir kez daha iniyor.

Başında boz bir kalpak, sırtında yakası kürklü, beli kemerli bir pardösü, ayağında çizme, seymenlerin en başındaki Güveçli İbrahim'e doğru yürüyor. Bu sırada İngiliz komutanın yanındaki bir yabancı bol bol fotoğrafını çekiyor onun. Efe'nin sağ elinde bayrak, sol elinde üzeri işlemeli bir pala, göğsünde asılı duran bir Kuran var. Mustafa Kemal, bayrağı ve Kuran'ı öptükten sonra, karşısında dimdik duran Efe'ye soruyor:

“Nasılsın Ağa?”

“Duacıyım Paşam!”

O sırada Güveçli'nin arkasındaki bütün efeler, Çelik İbrahim Efe de bunların içindedir; gür, tok bir sesle, işgal askerlerine doğru, meydan okuma anlamına gelen bir ünlemle bağırlıyorlar:

“Doh, doh!... Doh, doh!....”

Coşkun, bir süre dalıp gittiği gölgeden çıktı, THY bürosuna yakın yerdeki arabasına bindi. Bu kez biraz daha kolay çalıştı arabası. Geldiği yöne değil, rektörlük binasının bulunduğu Tandoğan'a doğru sürdü. Üniversitenin yüzlerce profesörü varken, başka bir üniversiteden işgalci gibi atandıktan sonra; onlarca öğretim elemanını işsiz bırakan, insanların işinden atıldığını maaş kuyruğunda öğrendiği bir kurum yaratan, kendisini mesleğine küstüren bir rektörün oturduğu makama doğru, tıpkı eski Ankara efeleri gibi, “doh, doh!” diye bağıarak gidiyordu.

Kemal Ateş

Küskün Fotoğraflar

Küskün Fotoğraflar'da çok canlı portreler olarak karşımıza çıkan kimi kahramanlar, size hiç yabancı gelmeyecek. Çoğunun adını gazetelerden, televizyonlardan duydunuz. Onlar bulundukları büyük kurumları içeriden kemirirken, biraz da bizim içimizi kemirdiler... Bellegimizde küskün yüzler, küskün fotoğraflar bıraktılar.

Kemal Ateş, Türkçemizin usta bir yazarı. Hiçbir aşınığa kaçmayan, yetkin anlatımıyla kaleme aldığı öykülerinde toplumsal yaşamımıza tanıklık ediyor. Bunu yaparken, öykülerini öyle bir zemine oturtuyor ki, her gün dolaştığınız sokaklarda öykü kişilerinin izini sürmekten kendinizi alamıyorsunuz.

Yazar, en iyi belki de kendi sözleri açıklıyor:

"Lüks otellerin önünde büyük bir havuz olmaktansa, biraz ötede mavi denizde küçük bir damla olmayı yeglerim."

Kemal Ateş

Toprak Kovgunları

Toprak Kovgunları, Ankara'nın uçsuz bucaksız gecekondualarını anlatıyor. Yozgatlardan, Keskinlilerden, Çankırlılardan, Çorumlulardan oluşan, bir evlik yer için adam öldürülen, bireyin yitip gittiği, köyle kent arasında mahsur kalan bir dünyayı, çamur deryası, toz bulutu içinde su kavgası yapan kadınların öykülerini anlatıyor.

Türker Alkan, Radikal, 13 Haziran 2000

Toprak Kovgunları bize... yitik insanları anlatır. Hinlikleri, kinleri, hayalleri, beklentileri, hınzırlıkları, umarsızlıkları, ikiyezlülükleri, sevgileri ve aşklarıyla yaşamın içindeki (ama yaşamın dışına düşmüş, belki de yaşamın tam ortasında yer alan) yitik insanları...

Cengiz Temuçin Asiltürk, Cumhuriyet Kitap, 30 Mart 2000

Romanda sık sık kötü yaşam koşullarının bozduğu, yoldan çıkardığı, tükettiği, dar kafa yapılarıyla acımasız davranışlara, hesaplara yönelmiş kişilerle karşılaşırız. Ama onlara pek kızmıyoruz. Kemal Ateş'in başarısı işte burada, sürekli kaynayan bir dedikodukazanı içinde yürekleri taşlaşanlara kızmadan önce, onları o duruma iteleen çevre koşullarını gözler önüne sererek okurunu biraz da bu koşulları düşünmeye, algılamaya çağırışında.

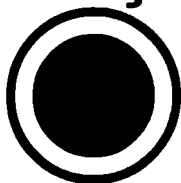
Mehmet Seyda, Hürriyet Gösteri, Temmuz 1982

Toprak Kovgunları, günümüz Türk edebiyatında toplumcu gerçekçi akımın başarılı bir romanıdır.

Burhan Arpad, Cumhuriyet, 25 Mayıs 1982

Kemal Ateş

Bir Şarkıyı Dinlerken

Bir Şarkıyı Dinlerken... Köyü, köy ile kentin kesiştiği, kentli olamayanın kente çarpıp kendi içine döndüğü yerleri, zamanları ve anları anlatan bu öykülerin şaşırtıcı bir canlılığı var. Hiç kurgulanmamış gibi doğal, kimse onları izlemiyormuş gibi kendi halinde yaşayan kahramanlar aslında hep tanıdığımız, bildiğimiz insanlar. Mahallemizden, köyümüzden, kente giden yollardan tanıdığımız bu insanlar her gün hayatımızın bir yerindeler. Kimileri de şairdir, şiirleriyle tanıyoruz. Onların bilmediğimiz yönlerinin, alın yazılarının, yorgun gülümsemelerinin ardındaki yanı karanlık, yanı hüznünlü, yer yer ironik, kimi zaman çaresiz ama hep umutlu yaşamları... Kemal Ateş o pınl pınl Türkçesini sanki bir meşale gibi, toplumun bu loş kesimlerine tutmuş, onları da kendi aydınlığına katmış ve bizi de toprağa en yakın olan bu insanların gündelik yaşamlarına ortak etmiş. Bir şarkıyı dinlerken... insan hemen her şeyi yapabilir.

Hayatını Türkçeye adanmış bir yazarın hem dilsel çabalarının hem de yaşadığı topluma bakışının ortak bir ürünü olan bu öyküler toprak ve ekmek kokuyor.

"Ben, *Bir Şarkıyı Dinlerken*'le tanıştım Ateş'i. PEN Yazarlar Derneğinin Orhan Kemal Öykü Ödülü seçici kurulundaydım... Özellikle bu adı taşıyan öyküsü öylesine hakiki bir öyküydü ki benim çarpıldığım gibi, sanıyorum seçici kurulun öteki üyeleri de çarpılmıştı."

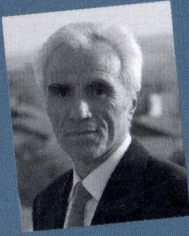
Feyza Hepçilingirler, Cumhuriyet Kitap

"Duru, sağlam bir Türkçeyle yazıyor. Duygusallığa düşmeden duyarlı olan, insanın gözüne sokmadan sosyolojik ve siyasal gözlemler yapabilen yetkin bir kalem."

Türker Alkan, Radikal

"Kemal Ateş, Türkçemizin usta bir yazarı. Öykülerini okuyun, Türkçenin onun öykülerinde nasıl bir çiçek bahçesine dönüştüğüne tanık olacaksınız."

Ahmet Özer, Cumhuriyet Kitap

kemal ateş bir başka şehir

Bir Başka Şehir, Kemal Ateş'in uzun bir aradan sonra yayınlanan üçüncü romanı. Ateş'i yayınevimizin 3. baskısını yaptığı, *Outcasts of the Homeland* adıyla Amerika'da da yayınlanan *Toprak Kovgunları* ile bilen okurlar, *Bir Başka Şehir*'de yalnız yazarın değil, romanımızın alışılmış çizgisinden farklı bir romanla karşılaşacaklar.

Bir Başka Şehir'deki olaylar, ilki 1948 yılında, ikincisi 1980 darbesinden sonra üniversitede yaşanan iki tasfiye döneminde geçiyor. Ağırlıklı olarak üniversite çıkıyor karşımıza, ancak 12 Eylül'ün yerleştiği zemini iyi anlamak için yazar ilginç gözlemlerle varoşları ve köyü de katıyor romana. Siyasal travmalarla insani travmaların iç içe girdiği bir roman.

Yazarın özgünlüğünü dilinde de göreceksiniz. Roman boyunca; edebiyatçıların, dilcilerin ihmal ettiği, kıyıda köşede kalmış, yazınsal metinlerde pek karşılaşmadığımız sözcüklerle oluşturulan bir "dil şöleni"nde bulacaksınız kendinizi. *Bir Başka Şehir*, bir başka roman...

image.com.tr
internet kitabevi

ISBN 978-975-533-660-2

9 789755 336602

